วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412 ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2569)

E-ISSN: Vol.9 No.2 (February 2026)

☯ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

**มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป*

☯ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนุชิต ปราบพาล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณฺโณ
วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร,ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา
นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
รองศาสตราจารย์ ฟื้น ดอกบัว
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร.ประนอม การชะนันท์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร.อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ
ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมเลศ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

☯ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายศักดิ์ดา หารเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอภินันท์ คำหารพล
โรงเรียนนาจานซับสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

☯ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวจรวยพร เหมรังษี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

☯ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภททฺจารี (ชูราศรี)
วัดสนธิ์(นาสน)

☯ โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็น**ฉบับที่** 2 ประจำปีพุทธศักราช 2569 เล่มนี้เป็น**ปีที่** 9 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการ**วารสารสังคมพัฒนศาสตร์** ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ง)**

แนวคิด การดำเนินงาน และรูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม ด้านการบินและอวกาศในระดับนานาชาติ **1**

CONCEPTS, OPERATIONS, AND MANAGEMENT MODELS OF INTERNATIONAL INNOVATIVE UNIVERSITIES IN AVIATION AND AEROSPACE

กริช วงศ์เจริญ, ณัฐกรานต์ ไชยหาวงศ์, พันศักดิ์ เนินทราย

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี **15**

PERSONNEL ADMINISTRATION BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS TO DEVELOP TEACHERS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE PHETCHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

กฤษฎา พนันชัย, ทัศพร เกตุถนอม

การตัดสินใจเลือกสำรองที่นั่งออนไลน์ผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ และผ่านสายการบินโดยตรง **28**

DECISION-MAKING OF ONLINE RESERVATION THROUGH ONLINE TRAVEL AGENTS AND AIRLINES DISTRIBUTION DIRECTLY

ปพน พรประดิษฐ์, ธัญญรัตน์ คำเพราะ, จรียากรณ์ หวังศุภกิจโกศล

การพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 **41**

THE DEVELOPMENT OF BLENDED STORYTELLING MEDIA USING THE 5W1H TECHNIQUE TO ENHANCE ENGLISH READING COMPREHENSION OF GRADE 3 STUDENTS

ปภังกร หมัดตะทวี, พล เหลืองรังษี

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI ที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ **51**

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL INTEGRATING DESIGN THINKING WITH GENERATIVE AI ON SCIENCE INSTRUCTIONAL MEDIA CREATIVITY

ปิยพร วงศ์อนุ, วิระ อิสโร, อิศรารัตน์ มาขันพันธ์

ปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุตามกฎหมายที่ทำให้บุคคลพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ **61**

LEGAL LSSUES ARISING FROM STATUTORY GROUNDS FOR THE CESSATION OF MINORITY AND THE ATTAINMENT OF MAJORITY

จรวยพร เหมรังษี

สารบัญ (ต่อ)

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 73

THE EFFECT OF COLLABORATIVE LEARNING IN THINK PAIR SQUARE SHARE OBTAINING A SQ4R TECHNIQUE ON THE ANALYTICAL READING ABILITY OF HIGH VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

สมพร ศรีภุมมา

การเปลี่ยนผ่านของการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในประเทศไทย: จากระบบการฝึกเสมียนรับราชการสู่การศึกษาด้านอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเอง 83

THE TRANSFORMATION OF CAREER-ORIENTED EDUCATION IN THAILAND: FROM STATE-ORIENTED CLERICAL TRAINING TO SELF-RELIANT OCCUPATIONAL EDUCATION

ปิยะ ศักดิ์เจริญ, เอกสิทธิ์ ชาตินทุ

การสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน 97

FINANCIAL CONFIDENCE, RISK-TAKING BEHAVIOR, AND SUSTAINABLE SUCCESS IN SME ENTREPRENEURS: A THEORETICAL FRAMEWORK

อิทธิกร ตั้งดวงทิพย์

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 107

THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL CLIMATE AND TEACHERS' TEAMWORK IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

วิภารัตน์ สุภาเพียร, สุธาสินี วิยาภรณ์, ธัญศญา ธรรศโสภาณ

การพัฒนาสังคมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน 118

SOCIAL DEVELOPMENT FOR STRENGTHENING COMMUNITY IDENTITY

พระอธิการอภิวิชญ์ เยี่ยมสวน

ส่วนประสมทางการตลาด 4P's ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา 128

THE INFLUENCE OF THE 4P'S MARKETING MIX ON CONSUMER PURCHASING DECISIONS OF CLEAN ENERGY VEHICLES IN SONGKHLA PROVINCE

ประสิทธิ์ รุ่งเรือง, ลักขณา ดำชู, ปทุมพร ชโนวรรณ, ปทุมพร หิรัญสาลี

การจัดการทรัพยากรมนุษย์และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ โลจิสติกส์และความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 138

THE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AND DIGITAL MARKETING STRATEGY ON LOGISTICS EFFICIENCY AND COMPETITIVE ADVANTAGE OF E-COMMERCE BUSINESSES IN BANGKOK AND ITS VICINITY

พรพรรณา เล่าประวัติชัย, วราเดช วีระพัฒน์ , ทีปกร สังข์ทอง, บุษรา มุ้ยอิ้ง, พัฒนพงษ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร

สารบัญ (ต่อ)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 151

RELATIONSHIPS BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND SCHOOL EFFECTIVENESS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

จิรศักดิ์ เชี่ยวกสิกรณ์, สุธาสินี วิยาภรณ์, ธัญศญา ธรรศโสภณ

ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA 161

AN ANALYSIS OF MOTIVATIONAL FACTORS INFLUENCING THE JOB PERFORMANCE OF LOAN OFFICERS AT UPA BANK

สุประวิชช์ วิเศษณ์วรมงคล, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา

การศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด 172

OPTIMIZING INVENTORY MANAGEMENT SYSTEMS A CASE STUDY OF FIX INTER TRADING CO., LTD.

น้ำฝน สะละโกสา, เอกรัฐ ปัญญาเทพ, ฮาซาน, สุธิดา ทับทิมศรี

ประสบการณ์การตัดสินใจของผู้เรียนในการเลือกเรียนหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือน: การวิจัยเชิงคุณภาพ 188

STUDENTS' EXPERIENCES OF DECISION-MAKING IN SELECTING AN AVIATION TRAINING PROGRAM AT THE CIVIL AVIATION TRAINING CENTER: A QUALITATIVE STUDY

สิรวิชญ์ ชูช่วย, อภิรดา จิตจริง, วรันตรี ปลั่งวัฒนะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงาน บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด 199

FACTORS AFFECTING WORK PERFORMANCE EFFICIENCY OF EMPLOYEES AT PINYO DECOR& CONSTRUCTION CO., LTD.

กานติมา ภิญโญ, สุธรรม พงศ์สำราญ

รูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนา ของไทยและนานาชาติ 210

RESEARCH MODELS FOR ENHANCING WISDOM AND MORALITY BASED ON THAI AND INTERNATIONAL BUDDHIST PRINCIPLES

ไพรัตน์ ฉิมหาด, วนิดา เหมือนจันทร์, พระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงษ์

สารบัญ (ต่อ)

ผลของรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มเกษตรกรบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ 224

THE EFFECT OF DIFFERENT DIGITAL CONTENT COACHING MODELS VIA LINE IN TRAINING ON COMMUNITY PRODUCT DEVELOPMENT COMPETENCY OF NON SAWAN VILLAGERS, BAN DAN DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

ภาณุพันธ์ นิลรัตนานนท์, นุชจรี บุญเกต, ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน ฌ

บทความวิจัย

แนวคิด การดำเนินงาน และรูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม ด้านการบินและอวกาศในระดับนานาชาติ*

CONCEPTS, OPERATIONS, AND MANAGEMENT MODELS OF INTERNATIONAL INNOVATIVE UNIVERSITIES IN AVIATION AND AEROSPACE

กริช วงศ์เจริญ*, ณัฐกรานต์ ไชยหาวงศ์, พันศักดิ์ เนินทราย
Krit Wongcharern*, Nattakarn Chaihawong, Pansak Nernsai
สถาบันการบินพลเรือนกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand
*Corresponing author E-mail: kritw216@gmail.com
*Tel: 080-925-7942

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเชิงระบบและรูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศในระดับนานาชาติที่มีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม ตลอดจนเพื่ออธิบายบทบาทของสถาบันการศึกษาในฐานะกลไกสำคัญของระบบนวัตกรรมอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศในต่างประเทศ จำนวน 5 แห่ง และการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในกลุ่มเดียวกัน จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ผลการวิจัยชี้ว่า มหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศมีลักษณะร่วม คือ การดำเนินงานในลักษณะของระบบบูรณาการที่เชื่อมโยงพันธกิจด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการพัฒนานวัตกรรมเข้ากับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริบทเชิงกลยุทธ์ขององค์กร โดยมีองค์ประกอบสำคัญครอบคลุมด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างและสภาพแวดล้อมขององค์กร การจัดการวิชาการ การบริหารงานวิจัย การบริหารทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร และความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและพันธมิตร ซึ่งทำงานอย่างเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศมิได้ทำหน้าที่เพียงผลิตบัณฑิต แต่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการสร้างองค์ความรู้ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนานวัตกรรมร่วมกับภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพัฒนากำลังคน เทคโนโลยี และขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในระดับนานาชาติ ผลการวิจัยนี้มีส่วนช่วยขยายองค์ความรู้ โดยเสนอกรอบแนวคิดเชิงระบบ เพื่ออธิบายการจัดการมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมในบริบทของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ และชี้ให้เห็นบทบาทเชิงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยในฐานะกลไกสำคัญของระบบนวัตกรรมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม, การจัดการอุดมศึกษา, มหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศ

Abstract

This research aims to analyze the systemic characteristics and management models of internationally recognized aviation and aerospace universities that demonstrate the characteristics of innovation-drivened institutions, as well as to explain the role of higher education institutions

* Received 9 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 28 February 2026

as key mechanisms within the innovation system of the aviation and aerospace industry. The study employed document analysis of five overseas innovative aviation and aerospace universities, together with in-depth interviews with five faculty members who graduated from these institutions. Data were analyzed using content analysis. The findings reveal that the selected universities share common characteristics in emphasizing an integrated operational system that systematically aligns teaching and learning, research, and innovation development with industry needs and the strategic context of the institution. Key components of this system include strategic management, organizational structure and environment, academic management, research management, resource management, human resource development, and collaboration with industry and international partners, which operate as an interconnected and mutually reinforcing system. Furthermore, the findings indicate that these institutions function not only as providers of higher education, but also as strategic hubs for knowledge creation, technology transfer, and innovation development in collaboration with industry, thereby strengthening workforce capabilities, advancing technological capacity, and enhancing the global competitiveness of the aviation and aerospace sector. This study contributes to the academic literature by proposing a systemic framework for understanding innovation-oriented university management in the aviation and aerospace context and highlights the strategic role of universities as key actors within national and global innovation ecosystems.

Keywords: Innovative University, Higher Education Management, Aviation and Aerospace University

บทนำ

การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และนวัตกรรมขั้นสูง ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างต่อบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาด้านการบินอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่ทำหน้าที่หลักในการผลิตกำลังคน สู่การเป็นกลไกสำคัญของระบบนวัตกรรมในการสร้างองค์ความรู้ งานวิจัย และเทคโนโลยีที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสังคมได้จริง ทั้งนี้ อุตสาหกรรมการบินและอวกาศเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ระดับโลก โดยมีมูลค่าทางเศรษฐกิจกว่า 2.7 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และสนับสนุนการจ้างงานมากกว่า 88 ล้านตำแหน่งทั่วโลก (Air Transport Action Group, 2024) ขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ระบบอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ และระบบดิจิทัล ได้เพิ่มความต้องการกำลังคนที่มีสมรรถนะขั้นสูงและความสามารถในการพัฒนาและประยุกต์ใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง (International Civil Aviation Organization, 2024) มหาวิทยาลัยจึงถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงการเรียนการสอน งานวิจัย และภาคอุตสาหกรรมเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในระดับสากล (European Commission, 2015)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) ซึ่งมองว่าความรู้ งานวิจัย และทุนมนุษย์เป็นทรัพยากรหลักในการขับเคลื่อนการเติบโตและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว ภายใต้กรอบนี้ มหาวิทยาลัยมิได้จำกัดบทบาทเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือผลิตบัณฑิต หากแต่ต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งกำเนิดนวัตกรรม เทคโนโลยี และกำลังคนที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (World Bank., 2020) ส่งผลให้องค์กรระหว่างประเทศด้านการศึกษาและนโยบายสาธารณะให้ความสำคัญกับการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่ง

นวัตกรรมที่บูรณาการพันธกิจด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีเข้ากับโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรอย่างเป็นระบบ (OECD., 2022) โดยเฉพาะในบริบทของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศซึ่งพึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูง ระบบดิจิทัล และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง บทบาทของสถาบันอุดมศึกษายิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น ทั้งในฐานะกลไกสนับสนุนการวิจัยเชิงประยุกต์ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับภาคอุตสาหกรรมผ่านความร่วมมือเชิงระบบในลักษณะระบบนิเวศ (Ecosystem) เพื่อเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการผลักดันนวัตกรรมในอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Budiyono, A. et al., 2016); (European Commission, 2025)

นอกจากนี้ แนวคิดระบบนวัตกรรมเชิง Quadruple Helix และ Quintuple Helix ชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยควรทำหน้าที่เป็นแกนกลางของเครือข่ายความร่วมมือที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ การวิจัย เทคโนโลยี ภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ และภาคสังคม เพื่อร่วมกันสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว (Carayannis, E. G. & Campbell, D. F. J., 2021) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานศึกษาจำนวนมากที่กล่าวถึงมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมในภาพรวม แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์มหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศโดยเฉพาะยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะองค์ประกอบบางด้าน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน หรือความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม มากกว่าการสังเคราะห์องค์ประกอบทั้งหมดในลักษณะเชิงระบบ ช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการขาดกรอบแนวคิดเชิงระบบ ที่สามารถอธิบายโครงสร้าง องค์ประกอบ และกลไกการจัดการของมหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศในฐานะมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมอย่างเป็นองค์รวม

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากวรรณกรรมสากลร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดเชิงระบบสำหรับอธิบายลักษณะและกลไกการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศในฐานะมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม โดยมุ่งตอบคำถามว่ามหาวิทยาลัยดังกล่าวมีองค์ประกอบและรูปแบบการจัดการเชิงระบบอย่างไร และกลไกดังกล่าวมีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในบริบทของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศอย่างไร ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศชั้นนำในระดับนานาชาติ เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเดลฟต์ มหาวิทยาลัยแครนฟิลด์ มหาวิทยาลัยเทคนิคมิวนิก มหาวิทยาลัยเอ็มบริ-ริดเดิล แอโรนอติคอล และสถาบันเทคโนโลยีโตเกียว ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะศูนย์กลางของระบบนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศ ผ่านการดำเนินงานวิจัยขั้นสูง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและห้องปฏิบัติการเฉพาะทาง การสร้างความร่วมมือเชิงกลยุทธ์กับองค์กรในอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ และการบูรณาการการเรียนการสอนเข้ากับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาเทคโนโลยี และการผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง อันเป็นลักษณะสำคัญของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมในบริบทของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเชิงระบบของแนวคิด การดำเนินงาน และรูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศในระดับนานาชาติที่มีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม โดยอาศัยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาการบินและอวกาศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) เพื่อเปรียบเทียบและสังเคราะห์รูปแบบและกลไกการดำเนินงานระหว่างกรณีศึกษา ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบ และเอื้อต่อการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงระบบสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนได้อย่างลึกซึ้ง

(Yin, R. K., 2018) โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศในต่างประเทศ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทโดดเด่นด้านการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเดลฟต์ (ประเทศเนเธอร์แลนด์) 2) มหาวิทยาลัยแครนฟิลด์ (สหราชอาณาจักร) 3) มหาวิทยาลัยเทคนิคมิวนิก (สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี) 4) มหาวิทยาลัยเอ็มบริ-ริดเดิล แอโรนอติคอล (สหรัฐอเมริกา) และ 5) สถาบันเทคโนโลยีโตเกียว (ประเทศญี่ปุ่น) รวมทั้งอาจารย์ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยในกลุ่มดังกล่าว จำนวน 5 คน ซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ การทำวิจัย และการทำงานภายใต้ระบบของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศในระดับนานาชาติ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ตรง สามารถให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด การดำเนินงาน และรูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์และมุมมองต่อระบบการบริหาร การจัดการเรียนการสอน และการจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยในกลุ่มศึกษา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คนและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การพิทักษ์สิทธิ์ การวิจัยในครั้งนี้ขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ให้พิจารณาข้อคำถามและมีเวลาเตรียมตัวในการให้ข้อมูล โดยชี้แจงกระบวนการพิทักษ์ ขอคำยินยอมด้วยวาจา จากนั้นชี้แจงการเก็บรักษาข้อมูลและการรายงานผลการวิจัย ไม่มีการอ้างอิงถึงชื่อของผู้ให้ข้อมูล และเมื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้ว จึงขออนุญาตการจดบันทึก และบันทึกภาพและเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อความถูกต้องของข้อมูลเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศในต่างประเทศ ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2568 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ขอเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ ณ หน่วยงานที่สังกัด จำนวน 5 คน ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันความสอดคล้องและความถูกต้องของข้อมูล จนกระทั่งข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 แหล่งไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมและเกิดความอิ่มตัวของข้อมูล (Theoretical Saturation) ซึ่งใช้เวลาโดยประมาณ 60 นาทีต่อคน

การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Qualitative Content Analysis) ตามแนวทางของ Mayring P. ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ 2) การเตรียมและจัดระเบียบข้อมูล 3) การกำหนดหน่วยการวิเคราะห์ 4) การกำหนดรหัสข้อมูล 5) การจัดกลุ่มและพัฒนาหมวดหมู่ข้อมูล และ 6) การสังเคราะห์และตีความข้อมูล (Mayring, P., 2014) และการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ เพื่อสกัดแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน และลักษณะเชิงระบบของมหาวิทยาลัยด้านการบินและอวกาศที่มีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม จากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่เชิงวิเคราะห์ตามกรอบการจัดการ 7 มิติที่พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบสำหรับอธิบายรูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศในระดับนานาชาติ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศในต่างประเทศ จำนวน 5 แห่ง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน พบว่า มหาวิทยาลัยในกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะร่วมที่สะท้อนความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม โดยมีบทบาทเป็นกลไกหลักของระบบนวัตกรรมการ

บินและอวกาศ ซึ่งทำหน้าที่บูรณาการการศึกษา การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีเข้ากับภาคอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ โดยสามารถจำแนกองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเชิงระบบออกเป็น 7 มิติ ดังนี้

1. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์และการกำกับดูแลองค์กร เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ได้แก่

1.1 กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเทคโนโลยีการบินและอวกาศ

1.2 สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการคิดเชิงนวัตกรรม

1.3 บทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านนวัตกรรม

1.4 กลไกการกำกับดูแลที่สนับสนุนการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมและการลงทุนระยะยาวในอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ

ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศมีการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์องค์กรที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินและอวกาศอย่างชัดเจน โดยมีโครงสร้างการบริหารและกลไกการกำกับดูแลที่สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในระยะยาว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนว่า

“มหาวิทยาลัยที่เน้นด้านการบินและอวกาศจะมีแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน และทุกส่วนขององค์กรจะทำงานสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ทั้งในปัจจุบันและแผนการในอนาคต”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2568)

โดยเอกสารจากมหาวิทยาลัยในกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่ามีการจัดทำแผนที่นำทางเชิงกลยุทธ์ (strategic roadmap) และยุทธศาสตร์ด้านนวัตกรรม (innovation strategy) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินและอวกาศโดยเฉพาะ

2. ด้านโครงสร้างและสภาพแวดล้อมขององค์กร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศ ได้แก่

2.1 จัดตั้งศูนย์วิจัยและห้องปฏิบัติการเฉพาะด้าน

2.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้เชิงลึก

2.3 สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการทำงานสหสาขาวิชา เพื่อพัฒนานวัตกรรม

2.4 โครงสร้างองค์กรที่สนับสนุนการบูรณาการการศึกษา การวิจัยและนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ

มหาวิทยาลัยมีการจัดตั้งโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยและนวัตกรรม เช่น ศูนย์วิจัย ห้องปฏิบัติการ และระบบจำลองการปฏิบัติการ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่า

“สิ่งสำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัยด้านการบินมีความแตกต่าง คือ การมีโครงสร้างพื้นฐานเฉพาะทาง เช่น เครื่องจำลองการบินและอวกาศ ห้องปฏิบัติการวิจัย และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการทดสอบเทคโนโลยี ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนานวัตกรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2568)

เอกสารจากมหาวิทยาลัยในกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีการลงทุนในสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการจำลองขั้นสูงและศูนย์นวัตกรรมด้านการบินและอวกาศ

3. ด้านการจัดการด้านวิชาการและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการบินและอวกาศ ได้แก่

3.1 พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีการบินและโจทย์จากอุตสาหกรรม

3.2 จัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแก้ปัญหาและการใช้เครื่องมือจำลอง

3.3 พัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบและนวัตกรรม

3.4 เชื่อมโยงการเรียนการสอนกับการวิจัยหรือการทำงานร่วมกับอุตสาหกรรม เพื่อเสริมประสบการณ์จริง

มหาวิทยาลัยมีการออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการพัฒนาสมรรถนะด้านนวัตกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“การจัดการเรียนการสอนมีการเชื่อมโยงกับปัญหาในบริบทการปฏิบัติงานจริงและโครงการที่ดำเนินร่วมกับภาคอุตสาหกรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2568)

โดยเอกสารจากหลายมหาวิทยาลัยพบว่ามีหลักสูตรที่พัฒนาบนพื้นฐานของความต้องการของภาคอุตสาหกรรม (industry-based curriculum) และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการกับการปฏิบัติงานจริง (work-integrated learning)

4. ด้านการจัดการงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการบินและอวกาศ ได้แก่

4.1 เน้นการวิจัยในประเด็นเทคโนโลยีการบินและอวกาศ

4.2 ออกแบบงานวิจัยที่ตอบสนองต่ออุตสาหกรรมและการใช้งานจริง

4.3 สนับสนุนการสร้างต้นแบบ การทดสอบและการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ภาคอุตสาหกรรม

4.4 ส่งเสริมการวิจัยสหสาขาวิชาและความร่วมมือ เพื่อเพิ่มคุณภาพและประโยชน์ของงานวิจัย

มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมจริง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนว่า

“งานวิจัยส่วนใหญ่ถูกออกแบบ เพื่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมุ่งสนับสนุนการรับมือกับความท้าทายของภาคอุตสาหกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2568)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เอกสารที่พบว่า มหาวิทยาลัยมีการดำเนินโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคอุตสาหกรรม (industry-funded research projects) และโครงการวิจัยร่วมกับองค์กรพันธมิตร (joint research programs) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การใช้งานจริงในภาคอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ

5. ด้านการบริหารการเงิน เพื่อสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีด้านการบินและอวกาศได้แก่

5.1 จัดสรรงบประมาณ เพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเครื่องมือวิจัยอย่างต่อเนื่อง

5.2 วางแผนการเงินระยะยาวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์นวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยี

5.3 พัฒนากลไกการระดมทุนจากภาคอุตสาหกรรม

5.4 มีระบบติดตามการใช้งบประมาณ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อการลงทุน

มหาวิทยาลัยมีระบบการบริหารการเงินที่สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“โครงสร้างแหล่งเงินทุนประกอบด้วยทั้งเงินทุนจากภาครัฐและเงินทุนจากภาคอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2568)

6. ด้านการพัฒนาทรัพยากรและบุคลากร เพื่อยกระดับความเชี่ยวชาญด้านการบินและอวกาศ ได้แก่

6.1 พัฒนาคณาจารย์และบุคลากรให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรม

6.2 ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพและการทำงานร่วมกับอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง

6.3 จัดทำระบบพี่เลี้ยงและเครือข่ายนักวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพผลงาน

6.4 ใช้ระบบแรงจูงใจที่ส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะด้านนวัตกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“การพัฒนาคณาจารย์มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักของการสร้างนวัตกรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2568)

7. ด้านความร่วมมือกับอุตสาหกรรมและพันธมิตรระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันด้านการบินและอวกาศ ได้แก่

7.1 เครือข่ายความร่วมมือกับสายการบิน ผู้ผลิตอากาศยานและหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการบินและอวกาศ

7.2 พัฒนาหลักสูตรและโครงการวิจัยร่วมกับพันธมิตรอุตสาหกรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์จริง

7.3 ใช้ความร่วมมือเป็นคนไกลในการเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่การใช้งานจริง

7.4 พัฒนาความร่วมมือ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในประเทศและระดับสากล

มหาวิทยาลัยมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่า

“ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมเป็นกลไกสำคัญของระบบนิเวศนวัตกรรม ซึ่งช่วยสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2568)

รูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศในระดับนานาชาติ เป็นรูปแบบที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างพันธกิจทางวิชาการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการตอบสนองต่ออุตสาหกรรมการบิน โดยสามารถจำแนกลักษณะเชิงระบบของรูปแบบการจัดการในฐานะมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมออกเป็น 5 ประการ ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเป็นกลไกเชิงระบบในการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการบินและอวกาศที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม โดยการจัดการเรียนการสอนถูกออกแบบให้เชื่อมโยงกับ

เทคโนโลยีการบิน การปฏิบัติการจริง และปัญหาของอุตสาหกรรม ทำให้บัณฑิตมีสมรรถนะด้านเทคนิค ความปลอดภัย การคิดเชิงระบบ และความสามารถในการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทั้งความรู้ทางเทคนิคและความเข้าใจการทำงานของอุตสาหกรรมจริง”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2568)

โดยเอกสารพบว่ามหาวิทยาลัยในกลุ่มศึกษามีการดำเนินโครงการฝึกปฏิบัติและความร่วมมือกับองค์กรด้านการบิน เช่น สายการบิน ผู้ผลิตอากาศยาน และองค์กรด้านการบินระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยบางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเอ็มบริ-ริดเดิล แอโรนอติคอล เน้นการพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติการ ขณะที่สถาบันเทคโนโลยีโตเกียวให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านวิศวกรรมและการวิจัยขั้นสูง

2. มหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่บูรณาการระหว่างการเรียนรู้ การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการบินและอวกาศ ซึ่งทำให้กิจกรรมทางวิชาการมิได้แยกส่วน หากแต่เชื่อมโยงกันเป็นกระบวนการเดียวที่สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ การทดสอบเชิงเทคโนโลยี และการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทจริง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนว่า

“การเรียนการสอนและการวิจัยไม่ได้แยกออกจากกัน แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบเดียวกันที่สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2568)

โดยจากเอกสารพบว่ามหาวิทยาลัยมีการใช้ห้องปฏิบัติการวิจัยและเครื่องจำลองขั้นสูงในการสนับสนุนทั้งการเรียนการสอนและการวิจัย ซึ่งสะท้อนบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะศูนย์กลางของการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี

3. มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสร้างและขยายองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศสู่การใช้งานจริง ผ่านระบบการวิจัยและพัฒนาที่มุ่งแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค เชิงความปลอดภัย และเชิงประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ทำให้งานวิจัยสามารถต่อยอดสู่เทคโนโลยี การบริการ และผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่า

“งานวิจัยจำนวนมากมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและการแก้ไขปัญหาของอุตสาหกรรมโดยตรง”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2568)

โดยเอกสารพบว่ามีการดำเนินโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคอุตสาหกรรม และมีการพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกับองค์กรพันธมิตร อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยบางแห่งมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงประยุกต์ ขณะที่บางแห่งมีบทบาทโดดเด่นด้านการพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐาน

4. มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเครือข่ายการบินและอวกาศในระดับประเทศและนานาชาติ โดยเชื่อมโยงสายการบิน ผู้ผลิตอากาศยาน สนามบิน องค์กรกำกับดูแล และสถาบันวิจัย เพื่อร่วมกันพัฒนาหลักสูตร งานวิจัย และการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมเป็นกลไกสำคัญของระบบนิเวศนวัตกรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2568)

โดยจากเอกสารพบว่ามหาวิทยาลัยในกลุ่มศึกษามีความร่วมมือกับองค์กรด้านการบิน เช่น แอร์บัส โบอิ้ง และหน่วยงานด้านการบินต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ระดับและรูปแบบของความร่วมมือแตกต่างกันตามบริบทและความเชี่ยวชาญของแต่ละมหาวิทยาลัย

5. มหาวิทยาลัยเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับขีดความสามารถด้านการบินและอวกาศของประเทศ ผ่านการใช้ผลงานวิจัย เทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นไปสนับสนุนความสามารถในการแข่งขัน ความปลอดภัย และความยั่งยืนของระบบการบินในระยะยาว โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนว่า

“มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมของอุตสาหกรรมการบินในระยะยาว”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2568)

โดยเอกสารพบว่ามหาวิทยาลัยในกลุ่มศึกษามีการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศมีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีและความต้องการของอุตสาหกรรม ทั้งในด้านการผลิตกำลังคน งานวิจัยเชิงประยุกต์ และการถ่ายทอดเทคโนโลยี สะท้อนบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะกลไกสำคัญของระบบนวัตกรรมที่มุ่งสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจจากองค์ความรู้และทุนทางปัญญา ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาผู้ประกอบการเชิงวิชาการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (digital academic entrepreneurship) ที่อธิบายบทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม และการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ในบริบทของระบบนิเวศนวัตกรรมยุคดิจิทัล (Secundo, G. et al., 2020)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา พบว่ามหาวิทยาลัยในประเทศกลุ่ม OECD มีโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนการวิจัยที่มีความพร้อมมากกว่า โดยมีการลงทุนระยะยาวในห้องปฏิบัติการและศูนย์วิจัยเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง ขณะที่มหาวิทยาลัยในประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงบริบทของประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งส่งผลต่อระดับความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงและการสร้างนวัตกรรมในระดับสากล

โครงสร้างและสภาพแวดล้อมด้านห้องปฏิบัติการ เทคโนโลยีดิจิทัล และแพลตฟอร์มวิจัยที่มหาวิทยาลัยในกลุ่มศึกษาพัฒนาอย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยเชิงนวัตกรรมจำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนเชิงสถาบันที่เอื้อต่อการบูรณาการการเรียนรู้ การทดลอง และการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น ศูนย์วิจัย ห้องปฏิบัติการเฉพาะทาง และหน่วยสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งทำหน้าที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงโครงสร้างที่ส่งเสริมให้การสอน การวิจัย และนวัตกรรมเชื่อมโยงกันอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในสาขาที่พึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การบินและอวกาศ (Sporn, M., 2001)

ทั้งนี้ พบว่ามหาวิทยาลัยในประเทศพัฒนาแล้วมีระดับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขั้นสูง เช่น เครื่องจำลองการบินขั้นสูง และศูนย์วิจัยเฉพาะทาง มากกว่ามหาวิทยาลัยในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างของระบบนิเวศนวัตกรรมและการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมในแต่ละบริบท

นอกจากนี้ ความแตกต่างดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมมาตรของระบบนิเวศนวัตกรรมระหว่าง

ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา โดยมหาวิทยาลัยในประเทศ OECD มักมีความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับต้นน้ำ (upstream innovation) ขณะที่มหาวิทยาลัยในประเทศกำลังพัฒนามักมีบทบาทเด่นในระดับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมเชิงบริบท (contextual innovation) มากกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศมากกว่าการนำรูปแบบจากประเทศพัฒนาแล้วมาใช้โดยตรง

ในมิติการจัดการด้านวิชาการที่บูรณาการการเรียนรู้กับการปฏิบัติจริงและโจทย์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเชิงนวัตกรรมและสถาบันการศึกษาด้านเทคโนโลยีจำเป็นต้องออกแบบหลักสูตรในลักษณะของ การเรียนรู้บูรณาการกับการทำงาน (work-integrated learning) และการเรียนรู้ฐานปฏิบัติ (practice-based learning) โดยบูรณาการการเรียนรู้ในห้องเรียนเข้ากับบริบทการทำงานจริงของอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาทักษะเชิงระบบ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และสมรรถนะด้านเทคโนโลยีขั้นสูงของผู้เรียน (Billett, S., 2011); (Ferns, S. J. et al., 2025) (Ferns, S. J. et al., 2025)

อย่างไรก็ตาม ระดับความเข้มแข็งของความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกัน โดยมหาวิทยาลัยในประเทศพัฒนาแล้วมีความร่วมมือในลักษณะเชิงโครงสร้างที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่องในระยะยาว ขณะที่มหาวิทยาลัยในประเทศกำลังพัฒนายังอยู่ในระยะของการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกความร่วมมือให้มีความเป็นสถาบันและมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าระบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนายังอยู่ในลักษณะความร่วมมือเชิงโครงการ (project-based collaboration) มากกว่าความร่วมมือเชิงโครงสร้าง (structural collaboration) ที่พบในประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งมีการบูรณาการความร่วมมือในระดับนโยบาย องค์กร และระบบนิเวศนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ระดับความต่อเนื่องและผลกระทบเชิงนวัตกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

การที่มหาวิทยาลัยในกลุ่มตัวอย่างจัดการงานวิจัยโดยมุ่งสู่การพัฒนาเทคโนโลยีการบิน การประยุกต์ใช้ AI และระบบอัตโนมัติ ควรเน้นการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรมช่วยส่งเสริมศักยภาพของการวิจัยประยุกต์และขับเคลื่อนความสามารถด้านนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม (Bu, F. et al., 2025)

ในด้านการบริหารการเงินและการลงทุนระยะยาวด้านโครงสร้างพื้นฐานวิจัยและเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดสรรงบประมาณเชิงกลยุทธ์ (strategic funding model) เพื่อรองรับการลงทุนในห้องปฏิบัติการ เทคโนโลยี และโครงการวิจัยขนาดใหญ่ในระยะยาว (OECD., 2021)

การพัฒนาคณาจารย์และนักวิจัยให้มีความเชี่ยวชาญเชิงลึกด้านเทคโนโลยีการบินและอวกาศ สอดคล้องกับแนวทางมหาวิทยาลัยเชิงนวัตกรรมที่เน้นการสร้างความสามารถและบุคลากรที่ตอบโจทย์อุตสาหกรรม ซึ่งช่วยเสริมศักยภาพในการวิจัยเชิงพาณิชย์และการถ่ายทอดเทคโนโลยีภาคอุตสาหกรรม โดยผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรทั้งสองฝ่าย (Liu, J., 2025)

สุดท้าย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับอุตสาหกรรมการบินและพันธมิตรระหว่างประเทศ ชี้ว่ามหาวิทยาลัยด้านเทคโนโลยีที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องทำงานในลักษณะเครือข่ายนวัตกรรมระดับโลก (global innovation network) เพื่อขยายขีดความสามารถด้านวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง (Gallagher, C. et al., 2023)

รูปแบบการจัดการของมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศที่มุ่งผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาด้านเทคโนโลยีขั้นสูงจำเป็นต้องออกแบบระบบการเรียนรู้ที่บูรณาการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การทำงานร่วมกันแบบสหสาขา และ

การคิดเชิงระบบ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์จริงและปัญหาที่มีความซับซ้อนในบริบทสังคมและอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจเชิงองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) และการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ที่มุ่งเตรียมผู้เรียนให้สามารถรับมือกับความท้าทายของโลกการทำงานยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Horowitz-Gassol, J., 2025)

การที่มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นพื้นที่บูรณาการระหว่างการเรียนรู้ การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยี อธิบายว่ามหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมในสาขาเทคโนโลยีขั้นสูงต้องทำงานในลักษณะแพลตฟอร์มบูรณาการองค์ความรู้ (knowledge integration platform) ที่เชื่อมกิจกรรมการสอน การวิจัย และการทดลองเชิงเทคโนโลยีเข้าเป็นกระบวนการเดียว เพื่อเร่งการสร้างนวัตกรรมและลดช่องว่างระหว่างห้องเรียนกับการใช้งานจริงในอุตสาหกรรม (Perkmann, M. et al., 2021) ซึ่ง

ในมิติที่มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นแหล่งสร้างและขยายองค์ความรู้และนวัตกรรมสู่การใช้งานจริง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านการวิจัยและนวัตกรรมที่มุ่งเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ (mission-oriented research and innovation) ซึ่งชี้ว่ามหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมจำเป็นต้องออกแบบระบบการวิจัยและนวัตกรรมให้มุ่งแก้ปัญหาเชิงเทคนิคและเชิงระบบของอุตสาหกรรม เพื่อให้งานวิจัยสามารถต่อยอดไปสู่เทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ และบริการใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง (Kirchherr, J. et al., 2023)

การที่มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายของระบบการบินและอวกาศในกรอบ Triple Helix and Innovation Ecosystem ซึ่งชี้ว่ามหาวิทยาลัยด้านเทคโนโลยีต้องเชื่อมโยงภาคอุตสาหกรรม หน่วยงานรัฐ และองค์กรวิจัยในระดับนานาชาติ เพื่อสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงได้รวดเร็วและยั่งยืน (Zhou, C. & Etzkowitz, H., 2021) ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนบทบาทดังกล่าวผ่านความร่วมมือกับสายการบิน ผู้ผลิตอากาศยาน และองค์กรกำกับดูแล

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้แนวคิด Triple Helix ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนายังเผชิญข้อจำกัดด้านโครงสร้างองค์กร ความต่อเนื่องของนโยบาย และระดับความพร้อมของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งแตกต่างจากประเทศพัฒนาแล้วที่มีระบบสนับสนุนและโครงสร้างความร่วมมือที่มีความเข้มแข็งและเป็นระบบมากกว่า สะท้อนให้เห็นว่าการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้จำเป็นต้องมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศและโครงสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมในแต่ละพื้นที่

ในภาพรวม รูปแบบที่มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศในการยกระดับขีดความสามารถด้านการบินและอวกาศ สรุปได้ว่ามหาวิทยาลัยในสาขา STEM-intensive industries ต้องถูกจัดวางเป็นส่วนหนึ่งของระบบนวัตกรรมและความสามารถในการแข่งขันระดับชาติ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงทางเทคโนโลยี ความปลอดภัย และความยั่งยืนของอุตสาหกรรมในระยะยาว ซึ่งตรงกับผลการวิจัยที่ชี้ว่ามหาวิทยาลัยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสอนหนังสือ แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ของระบบการบินและอวกาศ (OECD., 2023)

ผลการวิจัยนี้จึงมีส่วนช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา โดยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมไม่สามารถอาศัยเพียงการนำรูปแบบจากประเทศพัฒนาแล้วมาใช้โดยตรง แต่จำเป็นต้องออกแบบรูปแบบการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทเชิงโครงสร้าง ข้อจำกัด และศักยภาพของประเทศ เพื่อให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถด้านนวัตกรรมได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมด้านการบินและอวกาศมีลักษณะสำคัญในการบูรณาการภารกิจด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการพัฒนานวัตกรรมเข้ากับการบริหารจัดการองค์กรอย่างเป็น

ระบบ โดยอาศัยองค์ประกอบการจัดการที่เชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ครอบคลุมการบริหารเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร การจัดการด้านวิชาการ การบริหารงานวิจัยและนวัตกรรม การบริหารการเงิน การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและพันธมิตรระหว่างประเทศ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวทำงานร่วมกันในลักษณะของกลไกเชิงระบบเพื่อสนับสนุนการพัฒนากำลังคน เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมในระดับนานาชาติ ทั้งนี้ งานวิจัยได้เติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาด้านการบินสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม โดยนำเสนอกรอบแนวคิดและโมเดลเชิงระบบที่อธิบายโครงสร้าง กลไก และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการวิเคราะห์และพัฒนาองค์กรในบริบทที่คล้ายคลึงกันได้ ในเชิงการประยุกต์ใช้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดโครงสร้างและกลไกสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการจัดตั้งหน่วยงานหรือกลไกที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการนวัตกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านนวัตกรรม เช่น จำนวนโครงการวิจัยร่วมกับภาคอุตสาหกรรม จำนวนผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์จริง และระดับความร่วมมือในระดับนานาชาติ เพื่อใช้เป็นกลไกในการกำกับและประเมินผลการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ กรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาองค์กร การออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรม การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะสูงและการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์เชิงปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในระยะยาว สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถาบันการศึกษาด้านการบินในบริบทที่แตกต่างกัน รวมทั้งศึกษากลไกการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมสู่การใช้งานจริงในภาคอุตสาหกรรม เพื่อทดสอบและขยายการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าว และเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสถาบันการศึกษาสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมในบริบทของอุตสาหกรรมเฉพาะทางต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (15 ต.ค. 2568). การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้านการบินสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม. (ดร.กริช วงศ์เจริญ, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (15 ต.ค. 2568). การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้านการบินสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม. (ดร.กริช วงศ์เจริญ, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (15 ต.ค. 2568). การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้านการบินสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม. (ดร.กริช วงศ์เจริญ, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (15 ต.ค. 2568). การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้านการบินสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม. (ดร.กริช วงศ์เจริญ, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (15 ต.ค. 2568). การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้านการบินสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรม. (ดร.กริช วงศ์เจริญ, ผู้สัมภาษณ์)

Air Transport Action Group. (2024). Aviation: Benefits beyond borders 2024: Global report. Retrieved 24 February, 2026, from https://aviationbenefits.org/media/e5ynn4x0/abbb2024_full_report.pdf

Billett, S. (2011). Curriculum and pedagogic bases for effectively integrating practice-based experiences. Australian Learning and Teaching Council. Retrieved February 24, 2024, from https://www.vu.edu.au/sites/default/files/CCLT/pdfs/billett-wil-report.pdf

Bu, F. et al. (2025). Research on the impact of university-industry collaboration on green innovation of logistics enterprises in China. Sustainability, 17(11), 5068. https://doi.org/10.3390/su17115068

Budiyono, A. et al. (2016). University-industry collaboration through ecosystem models: Unlocking innovation and market potential. Journal of Industry-University Collaboration, 11(3), 95-106.

Carayannis, E. G. & Campbell, D. F. J. (2021). Democracy of knowledge: The quintuple helix innovation system. Journal of the Knowledge Economy, 12(2021), 2050-2082

European Commission. (2015). An aviation strategy for Europe (COM(2015) 598 final). Retrieved August 1, 2024, from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0598

_____.. (2025). Aviation research and innovation strategy: A pathway to competitive and sustainable aviation supporting Europe's sovereignty. Retrieved April 8, 2025, from https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7947aa36-4fe5-11f0-a9d0-01aa75ed71a1/language-en

Ferns, S. J. et al. (2025). Defining and designing work-integrated learning curriculum. Higher Education Research & Development, 44(2), 371-385. https://doi.org/10.1080/07294360.2024.2399072

Gallagher, C. et al. (2023). Network patterns of university-industry collaboration: A case study of the chemical sciences in Australia. Scientometrics, 128(2023), 4559-4588.

Horowitz-Gassol, J. (2025). Interdisciplinary and systems thinking solutions for complex challenges: A paradigm shift in undergraduate entrepreneurship education. Business Economics, 4(295), 1-25. https://doi.org/10.1007/s44217-025-00693-2

International Civil Aviation Organization. (2024). Next generation of aviation professionals (NGAP) strategy. Retrieved February 24 , 2026, from https://www.icao.int/sites/default/files/secretariat/CapacityDevelopmentImplementation/ngap/Documents/Final%20NGAP%20strategy%20with%20design%20%281%29.pdf

Kirchherr, J. et al. (2023). Missions and mission-oriented innovation policy for sustainability: A review and critical reflection. Environmental Innovation and Societal Transitions, 47, 100721. https://doi.org/10.1016/j.eist.2023.100721

Liu, J. (2025). How does university-industry collaboration motivate enterprise participation and promote human resource development. Acta Psychologica, 260, 105686. https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.105686

Mayring, P. (2014). Qualitative content analysis: Theoretical background and procedures. In Approaches to qualitative research in mathematics education: Examples of methodology and methods. (pp. 365-380). Dordrecht: Springer Netherlands

OECD. (2021). OECD science, technology and innovation outlook 2021: Times of crisis and opportunity. Paris: OECD Publishing. Retrieved March 11, 2024, from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/01/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2021_3f424d14/75f79015-en.pdf?utm

_____. (2022). Advancing the entrepreneurial university: Lessons learned from 13 HEInnovate country reviews (OECD SME and Entrepreneurship Papers, No. 32). Retrieved March 11, 2024, from https://www.oecd.org/en/publications/advancing-the-entrepreunerial-university_d0ef651f-en.html

_____. (2023). OECD science, technology and innovation outlook 2023: Enabling transitions in times of disruption. Paris: OECD Publishing. Retrieved March 11, 2024, from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/03/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2023_fb6e6c20/0b55736e-en.pdf?utm

Perkmann, M. et al. (2021). Academic engagement: A review of the literature on university-industry relations 2011-2019. Research Policy, 50(1), 104114. https://doi.org/10.1016/j.respol.2020.104114

Secundo, G. et al. (2020). Digital academic entrepreneurship: A structured literature review and avenue for a research agenda. Technological Forecasting and Social Change, 157, 120118. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120118

Sporn, M. (2001). Building adaptive universities: Emerging organisational forms based on experiences of European and US universities. Tertiary Education and Management, 7(2), 121-134. https://doi.org/10.1080/13583883.2001.9967046 .

World Bank. (2020). World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains. Retrieved January 24, 2024, from https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2020

Yin, R. K. (2018). Case study research and applications (Vol. 6). Thousand Oaks: Sage.

Zhou, C. & Etzkowitz, H. (2021). Triple helix twins: A framework for achieving innovation and UN sustainable development goals. Sustainability, 13(12), 6535. https://doi.org/10.3390/su13126535

บทความวิจัย

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี*

PERSONNEL ADMINISTRATION BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS TO DEVELOP TEACHERS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE PHETCHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

กฤษฎา พนันชัย*, ทัศพร เกตุถนอม
Kritsada Pananchai*, Thasporn Kettanom
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: ajkritsadapananchai@gmail.com
*Tel: 088-117-8349

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษา และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 285 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความมีส่วนร่วม 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมภิบาล ด้านหลักนิติธรรม ควรเน้นการบริหารจัดการที่ยึดกฎระเบียบเป็นกติกา ด้านหลักคุณธรรม ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านหลักความโปร่งใส ควรสร้างความไว้วางใจอย่างเปิดเผย ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมตัดสินใจ ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบและด้านหลักความคุ้มค่า ควรใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, หลักธรรมาภิบาล, การพัฒนาครู, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

* Received 9 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 27 February 2026

Abstract

This mixed-methods research aimed to: 1) study the level of personnel management in accordance with good governance principles of educational institution administrators; 2) compare personnel management in accordance with good governance principles of educational institution administrators, classified by educational qualifications, work experience, and school size; and 3) propose guidelines for developing personnel management in accordance with good governance principles of educational institution administrators to develop teachers in basic education institutions. The sample consisted of 285 administrators and teachers in basic education institutions, and interviews with nine experts. The research instruments used were questionnaires and structured interview forms. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, t-tests, one-way analysis of variance, and content analysis. The results revealed that: 1) Overall, educational institution administrators' personnel management in accordance with good governance principles was at a high level. The following dimensions, ranging from highest to lowest, were: rule of law, transparency, morality, value for money, responsibility, and participation. 2) The results of the comparison of personnel management in accordance with good governance principles revealed that administrators and teachers with different educational qualifications, work experience, and school size had different opinions. and the differences were statistically significant at the 0.05 level. 3) The development approach for the rule of law should emphasize management that adheres to rules and regulations. For the principle of ethics, good behavior should be exemplary. For the principle of transparency, trust should be built openly. For the principle of participation, personnel should be given opportunities to participate in decision-making. For the principle of responsibility, they should be aware of their duties and responsibilities. For the principle of value, resources should be utilized to the greatest possible benefit.

Keywords: Human Resource Management, Good Governance, Teacher Development, Secondary Educational Service Area Office of Phetchaburi

บทนำ

สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชาติ ส่งผลให้ประเทศจำเป็นต้องเร่งการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพอย่างเพียงพอต่อ การดำรงชีวิตในสังคม ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคน ดังพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ได้ตรัสไว้ว่า “นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วยดี ประเทศของเราจะได้คนคุณภาพ คือ ทั้งเก่ง ทั้งดี มาเป็นกำลังของบ้านเมืองให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์ ให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประคับประคองหนุนนำความรู้ความสามารถให้นำไปใช้ในทางที่ถูกต้อง” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ โดยการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษาตามภารกิจงานหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (พระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2562) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีหน้าที่สำคัญ ในการสนับสนุนสถานศึกษา ให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ โดยอาศัยหลักของการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจตัดสินใจและการจัดการศึกษาด้วยตนเอง พร้อมกับเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

การบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการส่งเสริมการพัฒนาครูให้มีความรู้ในการปฏิบัติงาน สร้างขวัญกำลังใจ การยกย่องเชิดชูเกียรติ ความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน (สรณ์สิริ กิจติยะพงศ์, 2565) นอกจากนี้ยังมีหลักการบริหารงานบุคคลที่สำคัญ คือ หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีหรือธรรมาภิบาล เป็นการจัดระเบียบให้สังคมมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น ในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารงานเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการ ความผูกพันองค์กร ความพึงพอใจของบุคลากรและบรรยากาศการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ (จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีมีแนวทางในการใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาครู จึงกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ให้เป็นผู้นำแห่งนวัตกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นการอยู่อย่างไทยในสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารและการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ แต่จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานของครูตามหลักธรรมาภิบาลพบว่ายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายเท่าที่ควร พิจารณาจากรายงานแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปี 2566 ในส่วนของสภาพการศึกษาได้รายงานอุปสรรคและปัญหาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การปฏิบัติงานของครูยังไม่ได้นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างเหมาะสม เช่น ด้านหลักนิติธรรมครูปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมงานไม่เสมอภาคกัน ด้านหลักความรับผิดชอบ ครูปฏิบัติงานไม่ตรงต่อเวลา ละทิ้งหน้าที่ ขาดความรับผิดชอบ ด้านการมีส่วนร่วม ครูบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนซึ่งหากยังไม่มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจส่งผลเสียต่อผู้เรียนได้ (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพม. เพชรบุรี, 2566)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษา

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจากผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและสถานศึกษาขนาดต่างกัน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,031 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 285 คน โดยการเทียบสัดส่วนตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คนโดยเลือกแบบเจาะจงในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.80 - 1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.978

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ทาง Google Form จำนวน 285 คน ได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’s test)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี (n = 285)

	การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับ
1	หลักนิติธรรม	3.97	0.60	มาก	1
2	หลักคุณธรรม	3.95	0.66	มาก	3
3	หลักความโปร่งใส	3.96	0.65	มาก	2
4	หลักความมีส่วนร่วม	3.90	0.64	มาก	6
5	หลักความรับผิดชอบ	3.92	0.65	มาก	5
6	หลักความคุ้มค่า	3.93	0.67	มาก	4
	รวม	**3.94**	**0.61**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านหลักนิติธรรม รองลงมา คือ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักความมีส่วนร่วม

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามวุฒิการศึกษา ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน (n = 285)

หลักธรรมาภิบาล	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	t	df	p
ด้านหลักนิติธรรม	3.83	4.33	-4.806*	148	<0.001
ด้านหลักคุณธรรม	3.78	4.39	-5.552*	148	<0.001
ด้านหลักความโปร่งใส	3.78	4.42	-6.028*	148	<0.001
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	3.73	4.32	-5.542*	148	<0.001
ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.77	4.34	-5.184*	148	<0.001
ด้านหลักความคุ้มค่า	3.78	4.33	-4.477*	148	<0.001
รวม	**3.78**	**4.35**	**-5.747***	**148**	**<0.001**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีโดยภาพรวมและรายด้านจำแนกตามวุฒิการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารมากกว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน (n = 285)

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งความ-แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	8.684	2	4.342	13.953*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	45.741	282	0.311		
	รวม	**54.425**	**284**			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	8.979	2	4.490	11.682*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	56.496	282	0.384		
	รวม	**65.475**	**284**			
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	9.873	2	4.936	13.822*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	52.498	282	0.357		
	รวม	**62.371**	**284**			
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	8.399	2	4.199	11.750*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	52.539	282	0.357		
	รวม	**60.938**	**284**			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	8.199	2	4.099	10.849*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	55.544	282	0.378		
	รวม	**63.743**	**284**			
ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	6.736	2	3.368	8.231*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	60.149	282	0.409		
	รวม	**66.884**	**284**			
	ระหว่างกลุ่ม	8.380	2	4.190	13.337*	<0.001
โดยภาพรวม	ภายในกลุ่ม	46.181	282	0.314		
	รวม	**54.561**	**284**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน (n = 285)

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งความ-แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	6.693	2	3.346	10.306*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	47.732	282	0.325		
	รวม	**54.425**	**284**			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	6.970	2	3.485	8.757*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	58.505	282	0.398		
	รวม	**65.475**	**284**			

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน (ต่อ) (n = 285)

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งความ-แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	5.950	2	2.975	7.751*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	56.422	282	0.384		
	รวม	**62.371**	**284**			
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	4.367	2	2.183	5.674*	0.004
	ภายในกลุ่ม	56.571	282	0.385		
	รวม	**60.938**	**284**			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	7.648	2	3.824	10.021*	<0.001
	ภายในกลุ่ม	56.095	282	0.382		
	รวม	**63.743**	**284**			
ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	5.912	2	2.956	7.126*	0.001
	ภายในกลุ่ม	60.973	282	0.415		
	รวม	**66.884**	**284**			
โดยภาพรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**6.046**	**2**	**3.023**	**9.159***	**<0.001**
	ภายในกลุ่ม	**48.516**	**282**	**0.330**		
	รวม	**54.561**	**284**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า มีความแตกต่างในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ($p < 0.05$) สะท้อนว่าการกำหนดนโยบาย มาตรการพัฒนาการบริหารงานบุคคลควรออกแบบแบบจำแนกกลุ่มเป้าหมาย เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครูในโรงเรียนขนาดเล็กหรือกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยให้มีเครื่องมือและระบบสนับสนุนที่เพียงพอ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานให้ใกล้เคียงกัน

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นพ้องต้องกันได้ผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

หลักธรรมาภิบาล	แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล
1. ด้านหลักนิติธรรม	ผู้บริหารควรบริหารงานโดยยึดหลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับด้วยความยุติธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถแนะนำแนวทางให้บุคลากรปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง
2. ด้านหลักคุณธรรม	ผู้บริหารควรยึดมั่นความถูกต้องและผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีเมตตาและกัลยาณมิตร ส่งเสริมค่านิยมที่ดีงามเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี มีความสุขในการทำงาน
3. ด้านหลักความโปร่งใส	ผู้บริหารควรสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา มีการให้ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสไม่ปิดบัง

ตารางที่ 5 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	ผู้บริหารควรมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ รับผิดชอบ เสียสละ ประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรในทุกปีและต่อเนื่องเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษาต่อไป
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	ผู้บริหารควรใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน และควรเป็นแบบอย่างในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านพบว่า ผู้บริหารควรบริหารงานบุคคลโดยยึดหลักนิติธรรมโดยปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับอย่างยุติธรรม ยึดหลักคุณธรรมโดยคำนึงความถูกต้องและประโยชน์ส่วนรวม มีเมตตากัลยาณมิตร สร้างค่านิยมที่ดีในการทำงาน สร้างความโปร่งใสโดยเปิดเผยข้อมูลตรงไปตรงมา ตรวจสอบได้ ไม่ปิดบัง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม กำหนดเป้าหมายร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นและตัดสินใจ ยึดหลักความรับผิดชอบโดยมุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องทุกปี และคำนึงถึงความคุ้มค่าโดยใช้ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณอย่างคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

อภิปรายผล

1. ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักนิติธรรม รองลงมา คือ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักความมีส่วนร่วม เนื่องจากหลักนิติธรรมคือหลักการแห่งกฎหมายซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ต้องปฏิบัติตามล่วงละเมิดมิได้ ผู้ปฏิบัติงานราชการจะต้องยึดถือจึงมีความสำคัญสำหรับการบริหารงานบุคคลที่ผู้บริหารทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติ สอดคล้องกับ นลัทพร สอนคุ้ม และคณะ เรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่กุ-มหาวัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า การบริหารตามหลักนิติธรรมของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีการชี้แจงการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับให้บุคลากรมีความเข้าใจตรงกัน ประเมินผลงานบุคลากรตามระเบียบกฎหมายที่กำหนดอย่างเคร่งครัด (นลัทพร สอนคุ้ม และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับ จิณห์วรา วันทา เรื่องการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเมืองสำโรงขามป้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ที่พบว่า การปฏิบัติด้านหลักนิติธรรม อยู่ในระดับมาก (จิณห์วรา วันทา, 2560) 2) ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ารับการพัฒนาตนเองตามความต้องการ รับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม สอดคล้องกับ นพวรรณ แก้วมั่น เรื่องคุณธรรมผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและพนักงานครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลจังหวัดสระบุรี พบว่า ระดับคุณธรรมผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (นพวรรณ แก้วมั่น, 2562) 3) ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารกำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบดูแลการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานให้บุคลากรทุกคนได้ทราบสอดคล้องกับ เพลงไพลิน สินธนันชัย เรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ

การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า การดำเนินงานตามหลักความโปร่งใสของผู้บริหารเป็นการสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใสในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา (เพลงไพลิน สินธนันชัย, 2566) 4) ด้านหลักความมีส่วนร่วม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนบุคลากร มีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบ สอดคล้องกับ ณัฏฐิพร วงษ์ไทย และวรชัย วิภูอุปรโคตร เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ณัฏฐิพร วงษ์ไทย และวรชัย วิภูอุปรโคตร, 2564) 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีการส่งเสริมครูและบุคลากรยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการแต่งตั้งหน้าที่รับผิดชอบของครูและบุคลากรในการสรรหาอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ น้ำฝน จันทนะ อธิบายว่าการกำกับ ติดตามและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่องช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและลดข้อผิดพลาดในภาระงาน ทำให้การบริหารบุคคลมีคุณภาพและเกิดความไว้วางใจในองค์กร (น้ำฝน จันทนะ, 2567) และ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนบุคลากรอย่างคุ้มค่า ประเมินผลการปฏิบัติงานยึดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน มีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ อนันตชัย ไทยสุริยะ เรื่องธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า ผู้บริหารที่บริหารทรัพยากรโดยยึดหลักความคุ้มค่าสามารถลดอัตราภาระงานซ้ำซ้อนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อนันตชัย ไทยสุริยะ, 2567)

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา อภิปรายได้ดังนี้ 2.1) จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารมากกว่าระดับปริญญาตรี เนื่องจากระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะและวิธีคิดในการบริหารบุคลากร โดยเฉพาะด้านการใช้หลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารที่มีการศึกษาสูงกว่ามักได้รับการฝึกฝนด้านภาวะผู้นำเชิงวิชาการ การคิดเชิงระบบและการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจมากกว่าจึงสามารถบริหารงานได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับ จิตรานุช วรรณวิจิตร เรื่องวุฒิการศึกษากับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า วุฒิการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและการใช้หลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักมีแนวคิดเชิงนโยบายและการบริหารจัดการสมัยใหม่มากกว่า (จิตรานุช วรรณวิจิตร และสุนทร คล้ายอ่ำ, 2568) 2.2) จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน เนื่องจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงาน 11 ปีขึ้นไป มีระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่ากลุ่มอื่นทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยเฉพาะด้านนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส ความมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบและความคุ้มค่า สอดคล้องกับ อารีรัตน์ เกตุสุขบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า บทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อารีรัตน์ เกตุสุข และสมใจ สืบเสาะ, 2567) 2.3) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน โดยกลุ่มสถานศึกษาขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยความ

คิดเห็นสูงสุด รองลงมา คือ กลุ่มขนาดกลางและกลุ่มขนาดเล็ก เนื่องจากสถานศึกษาขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการที่มีแบบแผนมีบุคลากรสนับสนุนมากกว่า จึงเอื้อต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ได้อย่างครบวงจรสอดคล้องกับ ภูษณาภรณ์ นาคทิพย์วรรณ เรื่องการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลางและขนาดใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภูษณาภรณ์ นาคทิพย์วรรณ, 2566)

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูด้านการปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี มี ดังนี้ 1) ด้านหลักนิติธรรม ขับเคลื่อนหลักนิติธรรมด้วยกฎเกณฑ์ที่กำกับความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วน เพื่อให้การบริหารงานบุคคลเป็นธรรมและมีมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Supriadi, D. & Usman, O. พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารที่อยู่ภายใต้กติกาที่ชัดเจนและเป็นธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการตัดสินใจและการยอมรับของบุคลากรในโรงเรียน (Supriadi, D. & Usman, O., 2021) 2) ด้านหลักคุณธรรม ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและปลูกฝังคุณธรรมแก่บุคลากรในทุกระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรานุช วรรณวิจิตร เรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า การประพฤติของผู้บริหารที่มีคุณธรรมสูงส่งผลเชิงบวก ต่อแรงจูงใจของครู โดยเฉพาะในด้านความเป็นธรรมและความเมตตา (จิตรานุช วรรณวิจิตร และสุนทร คล้ายอ่ำ, 2568) 3) ด้านหลักความโปร่งใส ควรสร้างความไว้วางใจในการปฏิบัติงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมา เนื่องจากความโปร่งใสเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานบุคคลทำให้ทุกกระบวนการอยู่ภายใต้การตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ ปวีณา แววดีเรื่องการบริหารตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 พบว่า ระดับความโปร่งใสของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการทำงานของครูและบรรยากาศองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ (ปวีณา แววดี และคณะ, 2567) 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การตัดสินใจ รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สุริยา ชานกัน เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผนและพัฒนางานบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูและความพึงพอใจในการทำงาน (สุริยา ชานกัน, 2568) 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเต็มความสามารถให้บรรลุความสำเร็จ ไม่ละทิ้งหน้าที่และปรับปรุงพัฒนางานอยู่เสมอสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี โลเชียงสาย เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารที่มีระบบรายงานผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่องมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูและการบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากสร้างบรรยากาศการทำงานที่โปร่งใสและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรตระหนักถึงผลลัพธ์ของตนเอง (อัญชลี โลเชียงสาย และคณะ, 2565) และ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และควรมุ่งสร้างระบบบริหารที่ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดแต่ให้ผลลัพธ์สูงสุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิวา กมล เรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายที่ 8 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารที่มีการวิเคราะห์ต้นทุนผลลัพธ์สามารถลดการสูญเสียทรัพยากรและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้อย่างมีนัยสำคัญ (รุ่งทิวา กมล, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จากผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักนิติธรรม รองลงมา คือ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักความมีส่วนร่วม และ 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และเมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 1.1.) ควรนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมตัดสินใจในการบริหารงาน 1.2) ด้านหลักนิติธรรมผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้นควรส่งเสริมการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบุคลากรให้รู้จักพัฒนาตนเองตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนด 1.3) ด้านหลักคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ควรส่งเสริมการสรรหาบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม 1.4) ด้านหลักความโปร่งใส ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้นควรส่งเสริมการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานราชการอย่างชัดเจนและโปร่งใส 1.5) ด้านหลักความมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้พิจารณาผลรายข้อของด้านหลักความมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การจัดเวทีประชุมรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจที่สำคัญ สะท้อนว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจยังควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นระบบและต่อเนื่องมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการประชุม การเปิดเวทีแลกเปลี่ยน และการสื่อสารผลการพิจารณาย้อนกลับเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง 1.6) ด้านหลักความรับผิดชอบ ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ควรส่งเสริมการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นระบบ และ 1.7) ด้านหลักความคุ้มค่า ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้แก่ครูอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า 2) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด 2.1) ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา 2.2) ควรส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดนำไปปรับใช้ในการบริหารบุคลากร โดยให้ความสำคัญกับการสร้างระบบตรวจสอบและการรายงานผลที่โปร่งใส และ 2.3) ควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อช่วยเหลือผู้บริหารรุ่นใหม่ให้เข้าใจแนวทางที่ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์. (2560). ธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษากับความเป็นเลิศในผลลัพธ์ด้านบุคคล. วารสารบริหารการศึกษา, 14(26), 104-115.

จิณห์วรา วันทา. (2560). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเมืองสำโรงขามป้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วารสารราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, 1(3), 52-66.

จิตรานุช วรรณวิจิตร และสุนทร คล้ายอ่ำ. (2568). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 5(2), 1078-1091.

ณัฏฐิพร วงษ์ไทย และวรชัย วิภูอุปรโคตร. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 27(2), 90-102.

นพวรรณ แก้วมั่น. (2562). คุณธรรมผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและพนักงานครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลจังหวัดสระบุรี. วารสารลวะศรี, 3(1), 17-34.

นลัทพร สอนคุ้ม และคณะ. (2567). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่กุ-มหาวัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(1), 1449-1460.

น้ำฝน จันทนะ. (2567). การศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียน ในสหวิทยาเขตเสรีไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารนิติรัฐ, 2(1), 13-24.

ปวีณา แววดี และคณะ. (2567). การบริหารตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี, 6(3), 427-438.

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพม. เพชรบุรี. (2566). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2567 จาก https://spmphet.go.th/wp-content/uploads/2023/04/เล่มแผนพัฒนา-5-ปี-สพม.เพชรบุรี.pdf

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

เพลงไพลิน สินธนันชัย. (2566). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร . ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภูษณาภรณ์ นาคทิพย์วรรณ. (2566). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(1), 128-141.

รุ่งทิวา กมล. (2563). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายที่ 8 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4(3), 358-367.

สรณ์สิริ กิจติยะพงศ์. (2565). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 10(1), 149-156.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานผลการติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2560 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุริยา ชานกัน. (2568). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 15(1), 397-412.

อนันตชัย ไทยสุริยะ. (2567). ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 25(2), 1020-1035.

อัญชลี โลเชียงสาย และคณะ. (2565). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(1), 16-28.

อารีรัตน์ เกตุสุข และสมใจ สืบเสาะ. (2567). บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน, 6(3), 130-144.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Supriadi, D. & Usman, O. (2021). Good school governance: An approach to principal's decision-making quality in Indonesian vocational school. Research in Educational Administration & Leadership, 6(4), 796-831.

บทความวิจัย

การตัดสินใจเลือกสำรองที่นั่งออนไลน์ผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์และผ่านสายการบินโดยตรง*

DECISION-MAKING OF ONLINE RESERVATION THROUGH ONLINE TRAVEL AGENTS AND AIRLINES DISTRIBUTION DIRECTLY

ปพน พรประดิษฐ์*, ธัญญรัตน์ คำเพราะ, จรียากรณ์ หวังศุภกิจโกศล

Papon Pornpradit*, Thanyarat Khamproh, Jareeyakorn Hwangsuphakitkoson

หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการบิน สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Management Program in Aviation Management, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pornpradit.p@gmail.com

*Tel: 086-369-9699

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกใช้ช่องทางการสำรองบัตรโดยสารเครื่องบินผ่านระบบออนไลน์ระหว่างการใช้บริการผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์กับการจองผ่านช่องทางออนไลน์ของสายการบินโดยตรง การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่าน Google Form จากกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคชาวไทยที่มีประสบการณ์การใช้บริการจองการเดินทางผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ และสายการบินโดยตรง จำนวน 400 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตามความสะดวก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกใช้ช่องทางการสำรองบัตรโดยสารระหว่างตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์และสายการบินโดยตรง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานเอกชนหรือลูกจ้าง มีรายได้เฉลี่ย 25,001 - 35,000 บาท และมีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าด้านราคาที่แสดงราคาเปรียบเทียบชัดเจน ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีขั้นตอนที่สะดวก ช่องทางชำระเงินที่หลากหลายและปลอดภัย ด้านผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายของเที่ยวบิน และด้านการส่งเสริมทางการตลาดที่แสดงข้อมูลคุ้มค่าและส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อโฆษณา ขณะที่การให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่ดึงดูดผู้บริโภคกับติดตามผลการชำระเงินที่รวดเร็ว และด้านผลิตภัณฑ์ที่มีการแสดงรายละเอียดของเที่ยวบินกับเป็นที่รู้จัก ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ของสายการบินและตัวแทนท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์, ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน, การตัดสินใจ

Abstract

This research aimed to study and compare consumers' decisions in selecting online flight reservation channels between booking through Online Travel Agencies (OTAs) and booking directly through airline websites. The research was quantitative in nature, employing a survey

* Received 10 February 2026; Revised 26 February 2026; Accepted 28 February 2026

method. Data were collected using a questionnaire distributed via Google Forms from a sample of 400 Thai consumers who had experience booking travel through online channels, both through OTAs and directly with airlines. The sample was obtained through convenience sampling. Data analysis was conducted using descriptive statistics, including frequency and percentage, to describe the general characteristics of the sample and to compare decisions in selecting flight reservation channels between OTAs and airline websites. The results indicated that most respondents were female, aged between 20 - 30 years, held a bachelor's degree, were private company employees or hired workers, earned an average monthly income of 25,001 - 35,000 THB, and had tourism as their purpose of travel. In addition, OTAs had a higher proportion of selection in terms of price, particularly for clearly displaying comparative prices. In terms of distribution channel, OTAs had convenient procedures and diverse and secure payment channels. In terms of product, they offered a variety of flight options. In terms of promotion, they displayed value information and conducted marketing promotion through advertising media. Meanwhile, direct online booking through airline websites had a higher proportion of selection in terms of distribution channel that attracted consumers and provided rapid payment follow-up. In terms of product, airline websites displayed flight details and were well recognized. The findings can be applied as guidelines for developing online platforms of airlines and OTAs to be consistent with consumer behavior effectively.

Keywords: Online Travel Agency (OTA), Direct Airline Distribution, Decision-Making

บทนำ

การคมนาคมทางอากาศมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการค้า ทั้งในระดับภายในประเทศ และระหว่างประเทศ โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ที่กิจกรรมด้านการบินฟื้นตัวและเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (International Air Transport Association, 2023); (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2566) ธุรกิจสายการบินเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีทั้งบริการที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ซึ่งการตัดสินใจเลือกใช้บริการโดยใช้หลักการรับรู้ ความสะดวก และประสบการณ์มากกว่าปัจจัยด้านราคาเพียงประการเดียว (Kotler, P. et al. , 2022) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระบบขนส่งทางอากาศจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่ในทางปฏิบัติผู้ใช้บริการยังคงประสบปัญหาความยุ่งยากในการเข้าถึงข้อมูลการเดินทาง เนื่องจากข้อมูลเที่ยวบิน ตารางเวลา และราคาบัตรโดยสารมักมีความกระจัดกระจายอยู่ในหลายแหล่งข้อมูล ทำให้ผู้ใช้บริการต้องใช้เวลา และความพยายามสูงในการค้นหาและตรวจสอบความถูกต้อง ยิ่งไปกว่านั้นผู้บริโภคบางส่วนยังขาดทักษะในการเข้าถึงข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัล หรือเผชิญกับความซับซ้อนของระบบการจองที่ไม่เป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคให้หันมาใช้ช่องทางออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการค้นหาและตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งเอื้อต่อการขยายตัวของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในหลากหลายธุรกิจ (We Are Social, 2024); (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565)

อุตสาหกรรมการบินมีการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลโดยการพัฒนาระบบสำรองที่นั่งออนไลน์ผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้โดยสารตรวจสอบข้อมูล และราคาได้ด้วยตนเองตลอดเวลา ซึ่งมีผลต่อความตั้งใจในการใช้งานของผู้บริโภค (Suki, N. M. & Suki, N. M., 2017) นอกจากนี้ บริการตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agent: OTA) ยังเข้ามามีบทบาทในฐานะตัวกลางดิจิทัลที่รวบรวมข้อมูลเที่ยวบินและบริการต่าง ๆ ไว้ในที่

เดียว ซึ่งได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นจนแซงหน้าวิธีการจองแบบดั้งเดิม (World Tourism Organization, 2023); (Zhi, Y. & Ha, S., 2024) อย่างไรก็ตามพฤติกรรมผู้บริโภค ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีที่มีต่อช่องทางเหล่านี้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลา และการพัฒนาของเทคโนโลยี (Zhi, Y. & Ha, S., 2024)

เทคโนโลยีจะช่วยอำนวยความสะดวก แต่กลับสร้างสภาวะข้อมูลท่วมท้น (Information Overload) จากกลยุทธ์ราคาแบบยืดหยุ่นที่แตกต่างกันระหว่างตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) และสายการบิน ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความลังเล และต้องใช้เวลาในการเปรียบเทียบข้อมูลมากขึ้น (Zhi, Y. & Ha, S., 2024) นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านความเชื่อมั่นและการบริการหลังการขายเมื่อเกิดเหตุสุดวิสัย ผู้ที่จองผ่านบริการตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาความยุ่งยากในการประสานงานมากกว่าการจองโดยตรง (International Civil Aviation Organization, 2019); (Zhi, Y. & Ha, S., 2024); (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้โดยสารในปัจจุบันมีช่องทางในการสำรองบัตรโดยสารที่หลากหลายมากขึ้น แต่งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมการจองออนไลน์ในภาพรวม หรือศึกษาเพียงปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีและความตั้งใจใช้บริการเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาที่มุ่งเน้นการเปรียบเทียบโดยอาศัยกรอบแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เพื่อจำแนกความแตกต่างระหว่างการจองผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) และการจองตรงกับสายการบินอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกสำรองบัตรโดยสารเครื่องบินผ่านช่องทางออนไลน์ระหว่างการใช้บริการผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ และการใช้บริการผ่านสายการบินโดยตรง โดยพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่ายและการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความคาดหวังของผู้โดยสารในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกสำรองบัตรโดยสารออนไลน์ระหว่างการผ่านตัวแทนท่องเที่ยวและผ่านสายการบินโดยตรง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Google Form) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอ้างอิงจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาและการออกแบบเครื่องมือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคชาวไทยที่มีประสบการณ์การใช้บริการจองการเดินทางผ่านช่องทางออนไลน์ทั้งผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ (OTAs) และผ่านสายการบินโดยตรง ซึ่งถือเป็นประชากรที่ไม่ทราบจำนวน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เคยใช้บริการผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์และผ่านสายการบินโดยตรง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 400 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณตามสูตรของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สัดส่วนประชากรร้อยละ 50 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 (Cochran, W. G., 1977) จากประชากรที่ไม่ทราบจำนวน ซึ่งคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 384.16 คน แต่ผู้ศึกษาได้เพิ่มจำนวนเป็น 400 คน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน และให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ การสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้ทำการออกแบบสอบถามออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบคำถามปลายปิดแบบให้เลือกคำตอบ

ส่วนที่ 2 - 6 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมหลังการซื้อ และส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งเป็นลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความเที่ยงตรง (Content Validity)

ตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 และตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญครอบคลุมเนื้อหางานวิจัย ประกอบด้วย กรรมการผู้อำนวยการธุรกิจสายการบิน นักวิชาการอิสระ และครูวิชาภาคพื้น กองวิชาวิทยาการการบิน

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน แล้วคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (α-Coefficient) ซึ่งผลการทดสอบได้ค่าเท่ากับ 0.896 ถือว่ามีความเชื่อมั่นสูงกว่า 0.8 ตามเกณฑ์ของ ธานินทร์ ศิลป์จารุ (2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมซึ่งอ้างอิงจากแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาเพื่อจัดทำแบบสอบถาม และแจกแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์จำนวน 400 ชุด ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยให้ผู้ทำแบบสอบถามสแกน QR Code หรือทำผ่านลิงค์ เพื่อเริ่มทำแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์และบรรยายคุณสมบัติของข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยการตัดสินใจ และปัจจัยส่วนประสมการตลาด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์แบ่งเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และไม่ระบุเพศ ร้อยละ 60.25 และ 36.25 และ 3.50 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 20 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.75 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 77.75 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน/ ลูกจ้าง ร้อยละ 59.25 อีกทั้งส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 25,001 - 35,000 บาท ร้อยละ 26.75 และส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ร้อยละ 87.25 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การตัดสินใจเลือกสำรองบัตรโดยสารออนไลน์

ประกอบด้วย การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมภายหลังการซื้อ และอื่น ๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการเปรียบเทียบช่องทางการเลือกใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

การตัดสินใจเลือกใช้บริการ	ตัวชี้วัด	ช่องทางที่เลือก
1. การรับรู้ถึงความต้องการ (Need Recognition)	1.1 จากประสบการณ์ที่เคยใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็ปไซต์ ผู้ให้บริการใดสามารถดึงดูดท่านเข้ามาเลือกใช้บริการได้มากกว่า	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	1.2 จากประสบการณ์ที่เคยใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ ผู้ให้บริการใดแสดงข้อมูลด้านราคาที่คุ้มค่า และส่วนลด หรือสิทธิพิเศษ เช่น บัตรโดยสารราคาพิเศษ, ส่วนลดบัตรโดยสารสำหรับบุคลากรภาครัฐ (Government Fare), ส่วนลดบัตรโดยสารสำหรับนักเรียน/นักศึกษา (Student Fare) เป็นต้น ทำให้ท่านสามารถซื้อได้ในราคาที่ถูกกว่า	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	1.3 จากประสบการณ์ที่เคยใช้บริการ ผู้ให้บริการใดมีการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อโฆษณา อาทิ สื่อโซเชียลมีเดีย โทรทัศน์ วิทยุ ซึ่งมีความเหมาะสมตามความต้องการของท่าน	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
2. การแสวงหาข้อมูล (Information Search)	2.1 ท่านแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agent) ด้วยวิธีใดบ้าง	แหล่งบุคคล (Personal Search)
	2.2 ท่านแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางออนไลน์ของสายการบินด้วยวิธีใดบ้าง	แหล่งบุคคล (Personal Search)
3. การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives)	3.1 จากประสบการณ์ที่ท่านเคยใช้บริการ ท่านได้มีการเปรียบเทียบราคาก่อนสำรองที่นั่งหรือไม่	มีการเปรียบเทียบ
	3.2 จากประสบการณ์ที่ท่านเคยใช้บริการ ท่านได้มีการเปรียบเทียบรายละเอียดของเที่ยวบิน เช่น น้ำหนักสัมภาระ อาหาร และเวลาของเที่ยวบิน ก่อนสำรองที่นั่งหรือไม่	มีการเปรียบเทียบ
	3.3 ผู้ให้บริการใดมีการแสดงราคาเปรียบเทียบเพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	3.4 ผู้ให้บริการใดมีการแสดงรายละเอียดของเที่ยวบิน เช่น น้ำหนักสัมภาระ อาหาร หรือเวลาของเที่ยวบินเปรียบเทียบกับสายการบินอื่น ๆ ก่อนสำรองที่นั่ง ที่ชัดเจนสำหรับท่านมากที่สุด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	3.5 ผู้ให้บริการใดมีเที่ยวบินหรือสายการบินที่มีจำหน่าย มีความหลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกและตอบโจทย์ความต้องการของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์

ตารางที่ 1 สรุปผลการเปรียบเทียบช่องทางการเลือกใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (ต่อ)

การตัดสินใจเลือกใช้บริการ	ตัวชี้วัด	ช่องทางที่เลือก
4. การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision)	4.1 ผู้ให้บริการใดเป็นที่รู้จักและน่าเชื่อถือต่อการเลือกใช้บริการของท่านมากที่สุด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	4.2 ผู้ให้บริการใดมีขั้นตอนการสำรองที่นั่งผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็ปไซต์ที่สะดวกต่อการเลือกใช้บริการของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	4.3 ผู้ให้บริการใดมีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย และมีระบบการชำระเงินที่ปลอดภัยต่อการใช้บริการของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	4.4 ผู้ให้บริการใดที่ท่านสามารถติดตามผลการชำระเงินและมีการส่งข้อมูลการสำรองที่นั่งให้กับผู้ใช้บริการอย่างรวดเร็ว ครบถ้วนมากที่สุด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	4.5 ผู้ให้บริการใดมีนโยบายความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้บริการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (“PDPA”) ชัดเจนสำหรับท่านมากที่สุด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
5. พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior)	5.1 จากประสบการณ์ที่ท่านเคยใช้บริการ ผู้ให้บริการใดมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการเป็นรายบุคคลผ่านทางโทรศัพท์ อีเมล หรือ ข้อความSMS	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	5.2 จากประสบการณ์ที่ท่านเคยใช้บริการ ผู้ให้บริการรายใดมีการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าอย่างรวดเร็วตลอด 24 ชั่วโมง เมื่อลูกค้ามีปัญหา หรือต้องการสอบถามข้อมูล เช่น การสนทนาผ่าน Chat การสนทนาผ่าน Inbox หรืออีเมล	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	5.3 จากประสบการณ์ที่ท่านเคยใช้บริการ ผู้ให้บริการรายใดมีการติดตามหลังการขายอย่างต่อเนื่องในกรณีที่มีปัญหา เช่น เที่ยวบินถูกยกเลิก หรือ การติดต่อขอคืนค่าโดยสาร	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
6. อื่น ๆ	6.1 ในการเลือกใช้บริการครั้งต่อไป ผู้ให้บริการใดที่ท่านคิดว่าท่านจะเลือกใช้บริการอีก	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	6.2 หากท่านต้องการเดินทางในประเทศ (Domestic) ท่านจะเลือกใช้บริการผ่านผู้ให้บริการใด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	6.3 หากท่านต้องการเดินทางต่างประเทศ (International) ท่านจะเลือกใช้บริการผ่านผู้ให้บริการใด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน

จากตารางที่ 1 สรุปผลการเปรียบเทียบช่องทางการเลือกใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการตัดสินใจเลือกใช้บริการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์แตกต่างกันระหว่างผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์และช่องทางออนไลน์ของสายการบิน ดังนี้

1. การรับรู้ถึงความต้องการ พบว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านการแสดงข้อมูลราคาที่คุ้มค่า รวมถึงส่วนลดและสิทธิพิเศษต่าง ๆ ร้อยละ 68 และมีการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อโฆษณาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ร้อยละ 63.25 ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความสามารถดึงดูดให้เข้ามาเลือกใช้บริการโดยรวมมากกว่าร้อยละ 63.50

2. การแสวงหาข้อมูล พบว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีการค้นหาข้อมูลก่อนตัดสินใจจากการค้นหาจากแหล่งบุคคล (เพื่อน/ครอบครัว) มากที่สุด ร้อยละ 47.75 ผ่านเว็บไซต์หรือแอป

พลิเคชันของผู้ให้บริการ ร้อยละ 40.50 และผ่านแหล่งข้อมูลสาธารณะ/รีวิว และประสบการณ์ส่วนตัว มีสัดส่วนน้อย ร้อยละ 5.25 และ 6.50 ตามลำดับ ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีการค้นหาข้อมูลก่อนตัดสินใจจากการค้นหาจากแหล่งบุคคลมากที่สุดเช่นกัน ร้อยละ 49.75 ผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันของสายการบิน ร้อยละ 35.50 นอกจากนี้มีการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งสาธารณะ ร้อยละ 8.25 และประสบการณ์ส่วนตัว ร้อยละ 6

3. การประเมินทางเลือก พบว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านการแสดงราคาเปรียบเทียบ เพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจ ร้อยละ 76.50 และตอบสนองด้านความหลากหลายของเที่ยวบินหรือสายการบินได้ดีกว่ามาก ร้อยละ 79.50 ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความชัดเจนมากกว่าในการแสดงรายละเอียดของเที่ยวบิน เช่น น้ำหนักสัมภาระ หรืออาหาร ร้อยละ 52.50

4. การตัดสินใจซื้อ พบว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความสะดวกในขั้นตอนการสำรองที่นั่งผ่านแอปหรือเว็บ (ร้อยละ 56.25) และความหลากหลายและความปลอดภัยของช่องทางชำระเงิน ร้อยละ 54 ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านการเป็นผู้ให้บริการที่มีความรู้จักและน่าเชื่อถือมากที่สุด ร้อยละ 74.50 การติดตามผลการชำระเงิน และส่งข้อมูลที่รวดเร็วครบถ้วน ร้อยละ 59.75 และมีความเชื่อมั่นสูงในด้านนโยบายความเป็นส่วนตัว (PDPA) ร้อยละ 80

5. พฤติกรรมหลังการซื้อ พบว่า ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการติดตามหลังการขายเมื่อเกิดปัญหา ร้อยละ 60.75 การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์รายบุคคลได้ดีกว่า (ร้อยละ 54.25) และมีความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารตลอด 24 ชั่วโมง ร้อยละ 52.25

6. อื่น ๆ พบว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีแนวโน้มที่จะถูกเลือกใช้บริการในครั้งต่อไป ร้อยละ 58.25 ในประเภทการเดินทางภายในประเทศ ร้อยละ 60.50 ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีแนวโน้มที่จะถูกเลือกใช้บริการในครั้งต่อไป ร้อยละ 41.75 และสำหรับผู้ที่เดินทางระหว่างประเทศ มีแนวโน้มเลือกใช้บริการสายการบินโดยตรงร้อยละ 56

ส่วนประสมทางการตลาด

ประกอบด้วย ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบช่องทางการเลือกใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามส่วนประสมทางการตลาด

การตัดสินใจเลือกใช้บริการ	ตัวชี้วัด	ช่องทางที่เลือก
1. ด้านราคา (Price)	1.1 ผู้ให้บริการใดมีการแสดงราคาเปรียบเทียบเพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
2. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	2.1 จากประสบการณ์ที่เคยใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็ปไซต์ ผู้ให้บริการใดสามารถดึงดูดท่านเข้ามาเลือกใช้บริการได้มากกว่า	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	2.2 ผู้ให้บริการใดมีขั้นตอนการสำรองที่นั่งผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็ปไซต์ที่สะดวกต่อการเลือกใช้บริการของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	2.3 ผู้ให้บริการใดมีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลายและมีระบบการชำระเงินที่ปลอดภัยต่อการใช้บริการของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบช่องทางการเลือกใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามส่วนประสมทางการตลาด (ต่อ)

การตัดสินใจเลือกใช้บริการ	ตัวชี้วัด	ช่องทางที่เลือก
2. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	2.4 ผู้ให้บริการใดที่ท่านสามารถติดตามผลการชำระเงินและมีการส่งข้อมูลการสำรองที่นั่งให้กับผู้ใช้บริการอย่างรวดเร็ว ครบถ้วนมากที่สุด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
3. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	3.1 ผู้ให้บริการใดมีการแสดงรายละเอียดของเที่ยวบิน เช่น น้ำหนักสัมภาระ อาหาร หรือเวลาของเที่ยวบินเปรียบเทียบกับสายการบินอื่นๆ ก่อนสำรองที่นั่ง ที่ชัดเจนสำหรับท่านมากที่สุด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
	3.2 ผู้ให้บริการใดมีเที่ยวบินหรือสายการบินที่มีจำหน่ายมีความหลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกและตอบโจทย์ความต้องการของท่านมากที่สุด	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	3.3 ผู้ให้บริการใดเป็นที่รู้จักและน่าเชื่อถือต่อการเลือกใช้บริการของท่านมากที่สุด	ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4.1 จากประสบการณ์ที่เคยใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ ผู้ให้บริการใดแสดงข้อมูลด้านราคาที่คุ้มค่า และส่วนลดหรือสิทธิพิเศษ เช่น บัตรโดยสารราคาพิเศษ, ส่วนลดบัตรโดยสารสำหรับบุคลากรภาครัฐ (Government Fare), ส่วนลดบัตรโดยสารสำหรับนักเรียน/นักศึกษา (Student Fare) เป็นต้น ทำให้ท่านสามารถซื้อได้ในราคาที่ถูกกว่า	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์
	4.2 จากประสบการณ์ที่เคยใช้บริการ ผู้ให้บริการใดมีการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อโฆษณา อาทิ สื่อโซเชียลมีเดีย โทรทัศน์ วิทยุ ซึ่งมีความเหมาะสมตามความต้องการของท่าน	ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์

จากตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบช่องทางการเลือกใช้บริการสำรองที่นั่งออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสมทางการตลาด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการเลือกใช้บริการทั้งผ่านผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์และช่องทางออนไลน์ของสายการบิน โดยมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. ด้านราคา พบว่า ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านการแสดงราคาเปรียบเทียบที่เอื้อต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ร้อยละ 76.50

2. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านขั้นตอนการสำรองที่นั่งผ่านแอปพลิเคชันที่สะดวกต่อการใช้งานมากที่สุด ร้อยละ 56.25 ด้านความหลากหลายและมีความปลอดภัยของช่องทางการชำระเงิน ร้อยละ 54 ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความสามารถในการดึงดูดให้ผู้ใช้บริการเลือกสำรองที่นั่งออนไลน์ได้มากกว่า ร้อยละ 63.50 และมีประสิทธิภาพเหนือกว่าในด้านการติดตามผลการชำระเงินและความรวดเร็วครบถ้วนในการส่งข้อมูลการสำรองที่นั่ง ร้อยละ 59.75

3. ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความหลากหลายของเที่ยวบินหรือสายการบินที่มีจำหน่ายเพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้ใช้บริการ ร้อยละ 79.50 ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความเชื่อถือในด้านความเป็นที่รู้จัก และ

ความน่าเชื่อถือมากที่สุด ร้อยละ 74.50 และมีความชัดเจนของการแสดงรายละเอียดเที่ยวบินเพื่อการเปรียบเทียบก่อนการสำรองที่นั่ง ร้อยละ 52.50

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการนำเสนอราคาที่คุ้มค่า ส่วนลด และสิทธิพิเศษ ร้อยละ 68 และมีการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อโฆษณาที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ร้อยละ 63.25

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกสำรองบัตรโดยสารออนไลน์ระหว่างการผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์และผ่านสายการบินโดยตรง ผู้วิจัยสามารถนำผลมาอภิปราย ดังนี้

ปัจจัยการรับรู้ถึงความต้องการ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยกระตุ้นความต้องการมีความแตกต่างกัน โดยผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านการแสดงข้อมูลราคาที่คุ้มค่า รวมถึงส่วนลดและสิทธิพิเศษต่าง ๆ และมีการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อโฆษณาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ขณะที่ ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความสามารถดึงดูดให้เข้ามาเลือกใช้บริการโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าผู้บริโภคในยุคดิจิทัลมักถูกกระตุ้นด้วยข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์ แต่ระดับการดึงดูดใจเริ่มต้นนั้นแตกต่างกัน โดยสายการบินมีจุดแข็งในภาพลักษณ์แบรนด์ที่ดึงดูดใจผู้บริโภคได้โดยธรรมชาติ ขณะที่ตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ใช้นโยบายเชิงรุกผ่านสื่อโฆษณาเพื่อสร้างการรับรู้ (Kotler, P. et al. , 2022)

ปัจจัยการแสวงหาข้อมูล (Information Search) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเลือกจองผ่านช่องทางใด แหล่งบุคคล หรือคำแนะนำจากคนรอบข้าง ยังคงเป็นวิธีการหาข้อมูลที่มีสัดส่วนผู้เลือกสูงที่สุดเป็นอันดับแรกในทั้งสองช่องทาง (OTA ร้อยละ 47.75 และ สายการบิน ร้อยละ 49.75) รองลงมาคือการค้นหาผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันของช่องทางนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงเทคนิค ผู้ใช้บริการ OTA มีแนวโน้มใช้เครื่องมือดิจิทัลในการค้นหาและเปรียบเทียบข้อมูลมากกว่ากลุ่มที่จองตรงกับสายการบินเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ต้องการลดความซับซ้อนของข้อมูลที่กระจัด โดยใช้ OTA เป็นศูนย์รวมข้อมูล (Zhi, Y. & Ha, S., 2024)

ปัจจัยการประเมินทางเลือก จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านการเปรียบเทียบราคาและความหลากหลายของเที่ยวบิน ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าและทางเลือกที่หลากหลาย (วัชรินทร์ ชดพรหมราช, 2563); (พิไลพร ลอยสงวน และวนิชย์ ไชยแสง, 2566); (กัญญาณัฐ อาวรณ์ และคณะ., 2564) ในขณะที่ ช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าด้านความชัดเจนของรายละเอียดเที่ยวบิน ซึ่งตอบโจทย์ความต้องการข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ (วัชรินทร์ ชดพรหมราช, 2563)

ปัจจัยการตัดสินใจซื้อ จากการศึกษาพบว่า การตัดสินใจซื้อสะท้อนถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างความสะดวกกับความเชื่อมั่น โดยผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความสะดวกในขั้นตอนการสำรองที่นั่งผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ และความหลากหลายของช่องทางชำระเงินที่ปลอดภัย ซึ่งตอบโจทย์วิถีชีวิตที่เร่งรีบ แต่ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านความเป็นที่รู้จักและน่าเชื่อถือ การติดตามผลการชำระเงินที่รวดเร็ว และความเชื่อมั่นในนโยบายความเป็นส่วนตัว (PDPA) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มความกังวลเรื่องความปลอดภัยไซเบอร์ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคบางส่วนยอมสละความสะดวกเล็กน้อยเพื่อให้ได้ความมั่นใจจากเจ้าของบริการโดยตรง (Suki, N. M. & Suki, N. M., 2017); (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565)

ปัจจัยพฤติกรรมหลังการซื้อ จากการศึกษาพบว่า ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการติดตามหลังการขายเมื่อเกิดปัญหา การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์รายบุคคล และ

ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารตลอด 24 ชั่วโมง สิ่งนี้สะท้อนจุดอ่อนสำคัญของ OTA ในเรื่องบริการหลังการขาย ซึ่งมักมีความซับซ้อนในการประสานงานเมื่อเกิดเหตุขัดข้อง สอดคล้องกับแนวทางด้านการคุ้มครองผู้โดยสารระบุว่าผู้บริโภคมักประสบความยุ่งยากในการประสานงานผ่านตัวกลาง เมื่อเกิดเหตุสุดวิสัยเนื่องจากมีผู้ให้บริการหลายฝ่ายเกี่ยวข้อง (International Civil Aviation Organization, 2019)

ปัจจัยด้านราคา จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) โดดเด่นอย่างมากในเรื่องการแสดงราคาเปรียบเทียบเพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจ ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าเป็นอันดับแรก และระบบของ OTA ได้รับการออกแบบมาเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางรวบรวมข้อมูลราคาจากหลายสายการบิน ทำให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบราคาที่ถูกที่สุดได้ทันทีในหน้าจอเดียว โดยไม่ต้องเสียเวลาตรวจสอบทีละเว็บไซต์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรินทร์ ชดพรหมราช ที่พบว่าผู้ใช้บริการแอปพลิเคชัน Traveloka (OTA) ให้ความสำคัญกับการได้รับสินค้าที่มีคุณภาพเหมาะสมกับราคา (วัชรินทร์ ชดพรหมราช, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิไลพร ลอยสงวน และวนิชย์ ไชยแสง ที่ระบุว่าปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินต้นทุนต่ำ (พิไลพร ลอยสงวน และวนิชย์ ไชยแสง, 2566) รวมถึง ชมพูนุท สุทธิกุล และคณะ ที่พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาในระดับมากที่สุด (ชมพูนุท สุทธิกุล และคณะ, 2564)

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จากการศึกษาพบว่า ช่องทางออนไลน์ของสายการบิน มีความโดดเด่นในด้านการดึงดูดผู้ใช้บริการ และความรวดเร็วในการส่งข้อมูลการสำรองที่นั่ง ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการจองโดยตรงกับสายการบินถือเป็นการทำธุรกรรมกับเจ้าของระบบโดยตรง ทำให้ข้อมูลการยืนยันที่นั่งถูกส่งถึงผู้โดยสารทันทีโดยไม่ต้องผ่านระบบตัวกลาง ลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดของข้อมูลหรือความล่าช้าในการออกตั๋ว ในขณะที่ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) ได้รับคะแนนสูงกว่าในเรื่องความสะดวกของขั้นตอนการจอง ความหลากหลายของช่องทางชำระเงินที่ปลอดภัย แสดงให้เห็นว่า OTA มีจุดแข็งในการพัฒนาระบบหน้าต่างการใช้งาน (User Interface) ให้เป็นมิตรต่อผู้ใช้ และมีการเชื่อมต่อกับพันธมิตรทางการเงินที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการชำระเงินมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ อัศวริยธิปัติ และคณะ ที่พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เด่นกว่าด้านอื่นในการเลือกใช้สายการบินต้นทุนต่ำ (สมพงษ์ อัศวริยธิปัติ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับ วัชรินทร์ ชดพรหมราช ที่ระบุว่าความไว้วางใจในการชำระเงินมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (วัชรินทร์ ชดพรหมราช, 2563)

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เห็นว่าช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีความน่าเชื่อถือ และมีการแสดงรายละเอียดเที่ยวบินที่ชัดเจนกว่า สาเหตุสำคัญมาจากภาพลักษณ์ของแบรนด์สายการบิน (Brand Image) ที่ผู้บริโภคจับต้องได้จริงและมีความไว้วางใจในฐานะผู้ให้บริการหลัก อีกทั้งข้อมูลจำเพาะ เช่น เงื่อนไขสัมภาระหรือบริการเสริม มักมีความถูกต้องแม่นยำที่สุดเมื่อตรวจสอบจากต้นทาง อย่างไรก็ตาม ในด้านความหลากหลายของเที่ยวบินผู้ใช้บริการกลับเลือกผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) เนื่องจาก OTA สามารถรวบรวมเที่ยวบินจากทุกสายการบินมาแสดงผลร่วมกัน ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่ครอบคลุมทั้งด้านเวลาและเส้นทางบินที่ยืดหยุ่นกว่าการจำกัดอยู่เพียงสายการบินเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาณัฐ อาวรณ์ และคณะ ที่ระบุว่าปัจจัยด้านสินค้าและบริการส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจ (กัญญาณัฐ อาวรณ์ และคณะ., 2564) และสอดคล้องกับ ธนากร ศรีตนไชย และคณะ ที่พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ (ธนากร ศรีตนไชย และคณะ, 2568) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรินทร์ ชดพรหมราช ที่พบว่า ผู้ใช้บริการมีทัศนคติในเชิงบวกต่อแอปพลิเคชันที่สามารถตอบสนองความคาดหวังและให้สินค้าที่มีคุณภาพเหมาะสมกับราคา (วัชรินทร์ ชดพรหมราช, 2563)

ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีสัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าในด้านการแสดงข้อมูลราคาที่คุ้มค่าและส่วนลด/สิทธิพิเศษที่ถูกกว่า รวมถึง

มีการโฆษณาผ่านสื่อโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมกับความต้องการ สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกลยุทธ์การแข่งขันด้านราคาและการร่วมมือกับพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อมอบสิทธิประโยชน์เฉพาะบนแพลตฟอร์ม ประกอบกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอโฆษณาแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย ได้อย่างแม่นยำและสอดคล้องกับความสนใจของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร ศรีตนไชย และคณะ ที่ระบุว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ (ธนากร ศรีตนไชย และคณะ, 2568) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวพันธ์ อ้อพงษ์ ที่พบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการขายเป็น 1 ใน 6 ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ (ศิวพันธ์ อ้อพงษ์, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกสำรองบัตรโดยสารออนไลน์ระหว่างการผ่านตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์และผ่านสายการบินโดยตรง สามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) มีลักษณะการให้บริการที่ดีกว่าในเรื่องการแสดงราคาเปรียบเทียบเพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจ มีความสะดวกของขั้นตอนการจอง มีความหลากหลายของช่องทางชำระเงินที่ปลอดภัย อีกทั้งยังโดดเด่นในด้านความหลากหลายของเที่ยวบินตลอดจนการแสดงข้อมูลราคาที่คุ้มค่า มีส่วนลดและสิทธิพิเศษที่ถูกกว่า รวมถึงมีการโฆษณาผ่านสื่อโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมกับความต้องการ ขณะที่การให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ของสายการบินมีลักษณะการให้บริการที่โดดเด่นในด้านการดึงดูดผู้ใช้บริการ มีความรวดเร็วในการส่งข้อมูลการสำรองที่นั่ง และได้รับความเชื่อถือจากผู้ใช้บริการ รวมถึงมีการแสดงรายละเอียดเที่ยวบินที่ชัดเจนกว่า นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรฐานและกำกับดูแลเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการให้บริการสายการบินออนไลน์ โดยมุ่งยกระดับความปลอดภัยของธุรกรรมและการชำระเงินดิจิทัลให้มีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ควรกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยให้ครอบคลุมทั้งแพลตฟอร์มตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) และช่องทางของสายการบิน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ควรสนับสนุนผู้ประกอบการไทยในการพัฒนาแพลตฟอร์มที่มีมาตรฐานทัดเทียมระดับสากล เนื่องจากความน่าเชื่อถือมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภค รวมถึงส่งเสริมการแสดงราคาที่ชัดเจน โปร่งใส และไม่แฝงค่าธรรมเนียม เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สำหรับข้อเสนอแนะเชิงบริหาร ผู้ประกอบการควรใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยผู้ให้บริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) ควรใช้จุดแข็งด้านความหลากหลายของเที่ยวบินและเครื่องมือเปรียบเทียบราคา ด้วยการพัฒนาการแสดงผลที่ครอบคลุมและใช้งานง่าย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคพึงพอใจสูงควบคู่กับการนำเสนอโปรโมชั่นและสิทธิพิเศษที่ตอบโจทย์ความคุ้มค่า เช่น ส่วนลดสำหรับนักเรียน นักศึกษา หรือข้าราชการ รวมถึงการเพิ่มความรวดเร็วในการยืนยันข้อมูลและการแจ้งเตือนการสำรองที่นั่งเพื่อแข่งขันกับช่องทางตรงของสายการบิน ขณะที่ช่องทางออนไลน์ของสายการบินควรใช้สัดส่วนผู้เลือกสูงกว่าด้านความน่าเชื่อถือของแบรนด์ ในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวผ่านระบบสมาชิกและการสื่อสารโดยตรง พร้อมทั้งปรับปรุงประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) ให้ขั้นตอนการจองสะดวก รวดเร็ว และน่าสนใจมากขึ้น เพื่อดึงส่วนแบ่งตลาดกลับคืนจาก OTA และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความมั่นใจในระบบหลังบ้าน (Backend Trust & Speed) เพื่อรองรับการให้บริการทั้งการจองบัตรโดยสารผ่านช่องทางของสายการบินโดยตรง และผ่านแพลตฟอร์มตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency: OTA) โดยพัฒนาระบบแจ้งเตือนสถานการณ์ชำระเงิน และการจัดส่งบัตรโดยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Ticket) แบบเรียลไทม์ (Real-time) เพื่อลดความกังวลจากความล่าช้าหรือความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความถูกต้องของธุรกรรม นอกจากนี้ ควรจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้โดยสารได้โดยตรง เช่น ระบบตอบแชทแบบเรียลไทม์ (Real-time) เพื่อให้ข้อมูล และแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที ซึ่งจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจ และสนับสนุนการกลับมาใช้บริการซ้ำ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขัน

และความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว และสำหรับข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งถัดไป เนื่องจาก งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด ในการวิจัยครั้งถัดไป ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ใช้งาน เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลเชิงลึกให้หลายมิติ หรือแรงจูงใจที่แบบสอบถามแบบเลือกตอบอาจไม่ครอบคลุม และเนื่องจากงานวิจัยนี้เน้นเรื่องการตัดสินใจซื้อ และปัจจัยส่วนประสมการตลาด ในการวิจัยครั้งถัดไป ควรเพิ่มปัจจัยสมัยใหม่อย่าง อิทธิพลของเทคโนโลยีใหม่: เช่น การใช้ AI ช่วยจัดทริปใน OTA หรือการใช้ Chatbot ของสายการบิน หรืออิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Commerce) หรือปัจจัยด้านความจงรักภักดี (Loyalty Program) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกช่องทางสำรองที่นั่ง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญาณัฐ อาวรณ์ และคณะ. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินไทยต้นทุนต่ำในสถานการณ์โควิด-19. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ, 15(2), 73-88.

ชมพูนุท สุทธิกุล และคณะ. (2564). พฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการจากตัวแทนการท่องเที่ยวออนไลน์ในจังหวัดขอนแก่น. วารสารการจัดการและการท่องเที่ยว, 6(2), 45-62.

ธนากร ศรีตนไชย และคณะ. (2568). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้สายการบินต้นทุนต่ำสำหรับการให้บริการภายในประเทศของผู้โดยสารกลุ่มเจเนอเรชั่น Y. วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคลล้านนา, 13(2), 261-276.

พิไลพร ลอยสงวน และวนิชย์ ไชยแสง. (2566). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ. วารสารบริหารธุรกิจ, 13(1), 85-102.

วัชรินทร์ ชดพรหมราช. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจใช้บริการแอปพลิเคชันทราเวลโลก้าของประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิวพันธ์ อ้อพงษ์. (2566). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของคนวัยทำงานต่อสายการบินไทยแอร์เอเชียเอ็กซ์. วารสารวิชาการการบิน การเดินทาง และการบริการ, 2(1), 1-30.

สมพงษ์ อัศวริยธิปัติ และคณะ. (2565). ปัจจัยทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำที่ขยายฐานปฏิบัติการบินใหม่ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(1), 38-54.

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานสถิติการขนส่งทางอากาศรายปี 2566. วารสารสถิติการขนส่งทางอากาศ, 1(1), 1-135.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565. วารสารผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต, 22(1), 1-74.

Cochran, W. G. (1977). Sampling techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

International Air Transport Association. (2023). Annual review 2023 . Montreal: International Air Transport Association.

International Civil Aviation Organization. (2019). Manual on air passenger protection (Doc 9981). Montreal: International Civil Aviation Organization.

Kotler, P. et al. (2022). Marketing management. (16th ed.). Harlow, England: Pearson.

Suki, N. M. & Suki, N. M. (2017). Flight ticket booking app on mobile devices: Examining the determinants of individual intention to use. Journal of Air Transport Management, 62, 146-154. https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2017.04.003.

We Are Social. (2024). Digital 2024: Thailand. DataReportal Digital Insights, 13(1), 1-132.

World Tourism Organization. (2023). International Tourism Highlights: 2023 Edition. Madrid: World Tourism Organization.

Zhi, Y. & Ha, S. (2024). Understanding the evolving landscape of online travel agencies and consumer loyalty. Journal of Digital Travel Research, 5(2), 112-134.

บทความวิจัย

การพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

THE DEVELOPMENT OF BLENDED STORYTELLING MEDIA USING THE 5W1H TECHNIQUE TO ENHANCE ENGLISH READING COMPREHENSION OF GRADE 3 STUDENTS

ปภังกร หมัดตะทวี*, พล เหลืองรังษี
Paphangkorn Madtathawe*, Pol Luangrangsee
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand
*Corresponding author E-mail: paphangkorn.mad001@hu.ac.th
*Tel: 099-4853380

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H กับกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสหศาสตร์วิทยาคาร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 50 คน จาก 2 ห้องเรียน โดยสุ่มห้องเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H แบบวัดประสิทธิภาพสื่อ E_1/E_2 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ Mann–Whitney U test เพื่อเปรียบเทียบ 2 กลุ่มอิสระ ผลการวิจัยพบว่า 1) สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เป็นสื่อมัลติมีเดีย ประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เนื้อหานิทาน และคำถามท้ายบทที่สอดคล้องกับเทคนิค 5W1H มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 = 83.67/82.33 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.20)

คำสำคัญ: สื่อประสมนิทาน, เทคนิค 5W1H, การอ่านจับใจความ, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Abstract

This research aimed to 1) develop blended storytelling media using the 5W1H technique to enhance English reading comprehension of Grade 3 students in accordance with the 80/80 efficiency criterion; 2) compare English reading comprehension achievement between students taught using blended storytelling media integrated with the 5W1H technique and those taught

* Received 6 February 2026; Revised 23 February 2026; Accepted 27 February 2026

using conventional instruction; and 3) examine students' satisfaction toward the learning management using the developed media. The sample consisted of 50 Grade 3 students from Sahasartwittayakarn School during the second semester of the 2025 academic year. The participants were drawn from two classrooms, which were randomly assigned as the experimental group and the control group. The research instruments included 1) blended storytelling media integrated with the 5W1H technique, 2) an E1/E2 efficiency evaluation form, 3) lesson plans, 4) an English reading comprehension achievement test, and 5) a satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and the Mann-Whitney U test for comparing two independent groups. The findings revealed that 1) the blended storytelling media using the 5W1H technique was developed as multimedia instructional material consisting of English vocabulary, narrative texts, and post-reading questions aligned with the 5W1H technique. The efficiency of the media was 83.67/82.33, meeting the established 80/80 criterion; 2) the English reading comprehension achievement of the experimental group was significantly higher than that of the control group at the .05 level of significance; and 3) students' satisfaction toward the learning management using the blended storytelling media using the 5W1H technique was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.20).

Keywords: Blended Storytelling Media, 5W1H Technique, Reading Comprehension, Grade 3

บทนำ

การอ่านเป็นกิจกรรมทางปัญญาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนามนุษย์ในทุกด้าน เพราะช่วยให้ผู้อ่านได้รับสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจแนวคิดใหม่ ๆ และความก้าวหน้าทางวิทยาการในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ การอ่านยังช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และคลายความเครียดจากชีวิตประจำวัน (บรรจง พลไชย, 2556) โดยรูปแบบของจุดประสงค์ในการอ่าน มี 2 ลักษณะ คือ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ การอ่านในใจมีความสำคัญ และจำเป็นต้องฝึกอ่านเมื่อเรียนในระดับสูงขึ้น เพราะการอ่านในใจจะทำให้อ่านได้เร็วขึ้น อ่านหนังสือได้มากขึ้นในเวลาอันจำกัด ผู้อ่านจำเป็นต้องจับใจความสำคัญให้ได้ตอบปัญหาหรือตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ สรุปความ และตีความได้ (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, 2542) อีกทั้งการอ่านเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่เมื่อรูปแบบของการอ่านหนังสือในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงไป ความรู้ต่าง ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสื่อประสมมาสนับสนุนการเรียนการสอนส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ (สร้างสรรค์ กระตุฤกษ์ และคณะ, 2565)

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทาง และเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล ตอบคำถามจากการฟังหรืออ่านประโยค บทสนทนา หรือนิทานง่าย ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) แม้จะมีการบรรจุตัวชี้วัดในหลักสูตรการศึกษา ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของคนไทยยังคงอยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่อง คะแนนเฉลี่ยเพียง 48.54 จาก 100 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 64 จาก 88 ประเทศทั่วโลก (BBC News Thai, 2018) ซึ่งในบริบทภายในสถานศึกษาการอ่านจับใจความมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถทางการเรียน นักเรียนที่อ่านไม่เข้าใจและจับใจความไม่ได้ จะเบื่อหน่ายการเรียนและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการอ่าน (อรพัทธ ศิริแสง, 2558) ทั้งนี้ผลดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET : Ordinary National Educational Test) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสหศาสตร์วิทยาคาร ปีการศึกษา 2565 ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยของผลทดสอบ 50.51 ปีการศึกษา 2566 ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยของผลทดสอบ 46.99 และปีการศึกษา 2567 ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยของผลทดสอบ 42.74 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผลทดสอบมีแนวโน้มต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากผู้เรียนไม่สามารถอ่านจับใจความจากเรื่องราวได้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนต้องได้รับการส่งเสริมการอ่านจับใจความอย่างเร่งด่วน

แนวทางในการสอนอ่านจับใจความ 2 ลักษณะ คือ การฝึกอ่านคร่าว ๆ และการฝึกอ่านจับใจความสำคัญ ฝึกการอ่านนิทาน แล้วเล่าเรื่องย่อ สรุปเรื่อง ครูจำเป็นต้องตั้งคำถามให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง นักเรียนหาคำตอบเป็นตอน ๆ ไปโดยลำดับ (บันลือ พฤกษะวัน, 2530) นอกจากนี้การอ่านหนังสือนิทานประกอบภาพเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา (สร้างสรรค์ กระตุฤกษ์ และคณะ, 2565) และแนวทางครูสอนอ่านจับใจความ โดยการใช้คำถามเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการตั้งคำถามที่ดี มีความชัดเจนเข้าใจง่าย เหมาะสมกับระดับความคิดความสามารถของผู้เรียน (นิตติยา เหง้าโอสา, 2563) ซึ่งเทคนิค 5W1H เป็นเทคนิคที่เหมาะสมต่อการสอนอ่านจับใจความ เป็นการตั้งคำถามเพื่อเป็นการทบทวนเนื้อเรื่องและเป็นแนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบของเรื่องราวนั้น ๆ ว่า ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะองค์ประกอบและตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ และยังช่วยในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ของผู้เรียน (สุภาพร เหล่ารอด, 2565) และผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาเพิ่มเติม นักเรียนที่อ่านไม่เข้าใจและจับใจความไม่ได้จะเบื่อหน่ายการเรียนและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการอ่าน พบว่า สื่อนิทานภาพประกอบช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ ตัวละคร ลำดับเรื่องได้ชัดเจนขึ้นและส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความได้ (อรจิรา จะแรบรัมย์, 2565)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวไปข้างต้นผู้วิจัยสนใจแก้ไขปัญหา โดยการการพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H คือ ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How) เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนฝึกคิด วิเคราะห์ และตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่อ่านอย่างเป็นระบบ อีกทั้งสื่อประสมมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะสามารถกระตุ้นความสนใจนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้แล้วเข้าใจบทเรียนได้อย่างรวดเร็ว จึงเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของผู้เรียน นำไปสู่การศึกษาวิจัยเพื่อยกระดับด้านการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของผู้เรียน และสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทห้องเรียนจริงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H กับกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบแผนสุ่มกลุ่มควบคุมทดสอบหลังอย่างเดียว (Randomized Control Group Posttest Only Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสหศาสตร์วิทยาคาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ห้องเรียนปกติ จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 70 คน ได้แก่ ห้อง ป.3/4 ห้อง ป.3/5 และห้อง ป.3/6

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสหศาสตร์วิทยาคาร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 50 คน ผู้วิจัยใช้วิธี การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Randomization) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Unit of Randomization) ได้แก่ กลุ่มทดลอง ห้อง ป.3/4 จำนวน 27 คน และกลุ่มควบคุม ห้อง ป.3/5 จำนวน 23 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีการจัดการเรียนรู้ 2 วิธี ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ

ตัวแปรควบคุม ได้แก่ เนื้อหา เวลาเรียน ผู้สอน และเครื่องมือวัดผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน ดังนี้ ด้านผู้เรียน ได้ควบคุมคุณลักษณะพื้นฐานของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยกำหนดให้ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะใกล้เคียงกัน ด้านผู้สอน กำหนดให้ผู้สอนเป็นบุคคลเดียวกันในการจัดการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาและเวลา ใช้เนื้อหาชุดเดียวกัน กำหนดระยะเวลาเท่ากัน และสภาพแวดล้อมเหมือนกัน

เครื่องมือและผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H มีค่าเฉลี่ยความถูกต้อง เท่ากับ 4.78 คะแนน อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยความเหมาะสม เท่ากับ 4.71 คะแนน อยู่ในระดับมากที่สุด (พล เหลืองรังษี, 2568) นำสื่อไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 20 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. แบบวัดประสิทธิภาพสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ประกอบด้วย แบบวัดประสิทธิภาพระหว่างการทดลองใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ประกอบด้วย (E_1) จำนวน 3 ชุด ได้แก่ (E_1) ชุดที่ 1 จำนวน 5 ข้อ (E_1) ชุดที่ 2 จำนวน 5 ข้อ (E_1) ชุดที่ 3 จำนวน 5 ข้อ และแบบวัดประสิทธิภาพหลังทดลองใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H (E_2) จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ซึ่งโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก 1 คะแนน และตอบผิดหรือไม่ตอบ 0 คะแนน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย มีค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 (พล เหลืองรังษี, 2568) นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 20 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 3 แผน รวมการทดสอบหลังเรียนทั้งหมด 7 ชั่วโมง มีค่าเฉลี่ยความถูกต้อง เท่ากับ 4.93 คะแนน อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยความเหมาะสม เท่ากับ 4.83 อยู่ในระดับมากที่สุด (พล เหลืองรังษี, 2568) และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 20 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4. แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบปกติ จำนวน 3 แผน รวมการทดสอบหลังเรียนทั้งหมด 7 ชั่วโมง มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องเท่ากับ 4.85 คะแนน อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.71 คะแนน อยู่ในระดับมากที่สุด (พล เหลืองรังษี, 2568)

5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ เป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 (พล เหลืองรังษี, 2568) นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 28 คน

ผลการตรวจสอบ พบว่า ค่าความยากง่าย (p) มีค่าตั้งแต่ 0.21 - 0.57 คะแนน ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ 0.25 - 0.58 คะแนน และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 0.70 (พล เหลืองรังษี, 2568)

6. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ด้านสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 10 ข้อ และด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย มีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00 (พล เหลืองรังษี, 2568) ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 20 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผลการตรวจสอบ พบว่า ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 คะแนน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 0.70 (พล เหลืองรังษี, 2568)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นักเรียนกลุ่มทดลอง

1.1 ทำการสอนด้วยสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 3 แผน รวมการทดสอบหลังเรียนทั้งหมด 7 ชั่วโมง

1.2 เมื่อเสร็จสิ้นการสอน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษเรื่อง Modal verb การใช้ can เรื่อง Days of the week และเรื่อง What do you do on...? เป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก 1 คะแนน และตอบผิดหรือไม่ตอบ 0 คะแนน ซึ่งใช้เวลาในการดำเนินการทดสอบ เป็นเวลา 50 นาที

1.3 เมื่อเสร็จสิ้นการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 20 ข้อ

1.4 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง มาเปรียบเทียบ กับคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มควบคุม เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษหลังเรียน ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H กับกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. นักเรียนกลุ่มควบคุม

2.1 ทำการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 3 แผน รวมการทดสอบหลังเรียนทั้งหมด 7 ชั่วโมง

2.2 เมื่อเสร็จสิ้นการสอน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษเรื่อง Modal verb การใช้ can เรื่อง Days of the week และเรื่อง What do you do on...? เป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก 1 คะแนน และตอบผิดหรือไม่ตอบ 0 คะแนน ซึ่งใช้เวลาในการดำเนินการทดสอบ เป็นเวลา 50 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติทดสอบ Mann–Whitney U test เพื่อเปรียบเทียบ 2 กลุ่มอิสระ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H

ภายหลังการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ผู้วิจัยได้นำสื่อไปทดลองใช้เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้ได้ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/6 โรงเรียนสหศาสตร์วิทยาคาร จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 3 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 1 สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง	เวลา
1. Modal verb **การใช้** can **นิทาน** The forest talaent show	03:14 นาที
2. Days of the week **นิทาน** Sunny and the days of the week	03:16 นาที
3. What do you do on...? **นิทาน** The Busy week of Benny the bunny	03:48 นาที

จากตารางที่ 1 สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นแบ่งออกเป็น 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 Modal Verb: การใช้ can จากนิทานเรื่อง The Forest Talent Show ใช้เวลา 3.14 นาที เรื่องที่ 2 Days of the Week จากนิทานเรื่อง Sunny and the Days of the Week ใช้เวลา 3.16 นาที และเรื่องที่ 3 What do you do on...? จากนิทานเรื่อง The Busy Week of Benny the Bunny ใช้เวลา 3.48 นาที

ภาพที่ 1 Modal verb **การใช้** can **นิทาน** The forest talaent show

ภาพที่ 2 Days of the week **นิทาน** Sunny and the days of the week

ภาพที่ 3 What do you do on...? **นิทาน** The Busy week of Benny the bunny

โดยมีผลการหาค่าประสิทธิภาพของสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H

แบบทดสอบระหว่างเรียน (E_1)		แบบทดสอบหลังเรียน (E_2)		ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	E_1/E_2
15	83.67	15	82.33	83.67/82.33

จากตารางที่ 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เท่ากับ 83.67/82.33 คะแนน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 โดยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) มีค่าเท่ากับร้อยละ 83.67 พิจารณาจากแบบวัดประสิทธิภาพระหว่างการทดลองใช้สื่อ จำนวน 3 ชุด ได้แก่ (E_1) ชุดที่ 1 จำนวน 5 ข้อ (E_1) ชุดที่ 2 จำนวน 5 ข้อ (E_1) ชุดที่ 3 จำนวน 5 ข้อ และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) มีค่าเท่ากับร้อยละ 82.33 พิจารณาจากแบบวัดประสิทธิภาพหลังทดลองใช้สื่อ (E_2) จำนวน 15 ข้อ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H กับกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H กับกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้สถิติทดสอบ Mann Whitney U test)

กลุ่ม	N	Mean Rank	Mann-Whitney U test	Z	p
ใช้สื่อประสมฯ	27	34.04	80.00	4.52	<.001
ไม่ใช้สื่อประสมฯ	23	15.48			

จากตารางที่ 3 นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H มีอันดับเฉลี่ย เท่ากับ 34.04 สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งมีอันดับเฉลี่ยเท่ากับ 15.48 เมื่อทดสอบความแตกต่างของอันดับเฉลี่ยด้วยสถิติ Mann-Whitney U test พบว่าค่าสถิติทดสอบ **U** เท่ากับ 80.00 และมีค่าสถิติมาตรฐาน Z เท่ากับ 4.52 โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติ (**p**) น้อยกว่า .001 สรุปได้ว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H	4.93	0.20	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิค 5W1H	4.93	0.22	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.93**	**0.20**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.93, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.20) และด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิค 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.22)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นสื่อมัลติมีเดีย โดยการใช้ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เข้ากับนิทานคติสอนใจ ใช้ชุดคำถามพื้นฐาน 6 คำถาม ได้แก่ What (อะไร), Who (ใคร), Where (ที่ไหน), When (เมื่อไหร่), Why (ทำไม) และ How อย่างไร ในคำถามท้ายบท ประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เนื้อหานิทาน และคำถามท้ายบทที่สอดคล้องกับเทคนิค 5W1H เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบสื่อประสมที่ผสมผสานองค์ประกอบด้านภาพ เสียง และเนื้อหาใช้เนื้อหานิทานเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้จากสื่อมัลติมีเดีย (Cognitive Theory of Multimedia Learning) ของ Mayer, R. E. ที่อธิบายว่า ผู้เรียนประมวลผลข้อมูลผ่านสองช่องทางหลัก ได้แก่ ช่องทางภาพ (visual/pictorial channel) และช่องทางเสียง (auditory/verbal channel) และการจัดองค์ประกอบสื่ออย่างเหมาะสมจะช่วยลดภาระทางปัญญา (cognitive load) และส่งเสริมการสร้างความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Mayer, R. E. , 2009) ประกอบกับนิทานเป็นสื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของเด็กระดับประถมศึกษา นิทานสามารถช่วยกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สร้างสรรค์ กระตุฤกษ์ และคณะ, 2565) อีกทั้งการใช้เทคนิค 5W1H ซึ่งเป็นเทคนิคการตั้งคำถามในสื่อประสมที่ช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของเรื่องอย่างเป็นระบบ (ชนกพร สุริโย, 2562) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกนก โยธาฤทธิ์ ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับสื่อประสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพบว่าสื่อประสมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.13/81.85 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 (กรกนก โยธาฤทธิ์, 2565)

2. นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยภาพหรือคำถามนำที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ขั้นอ่านนิทานผ่านสื่อประสม นักเรียนศึกษานิทานผ่านสื่อที่ประกอบด้วยข้อความ ภาพ และเสียง โดยครูหยุดเป็นช่วง ๆ เพื่อเน้นประเด็นสำคัญ ขั้นกิจกรรมตอบคำถามตามเทคนิค 5W1H นักเรียนตอบคำถามตามกรอบ Who, What, Where, When, Why และ How เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของเรื่องและจับใจความสำคัญ ขั้นสรุปและสะท้อนผลการเรียนรู้ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปใจความสำคัญของเรื่อง และอภิปรายข้อคิดหรือสาระที่ได้รับจากนิทาน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H อย่างเป็นระบบ สามารถพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ใจความสำคัญ การแยกแยะรายละเอียด และการสรุปสาระของเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเทคนิค 5W1H เป็นกระบวนการตั้งคำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางในการอ่านอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์และการเชื่อมโยงข้อมูลในเนื้อเรื่อง ทำให้นักเรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเรื่องที่อ่านมา (ชนกพร สุริโย, 2562) ประกอบกับการใช้สื่อประสมที่มีทั้งภาพ เสียง และข้อความ ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มูฮัมหมัด แวเต๊ะ และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษด้วยเทคนิค 5W1H ร่วมกับการใช้อินโฟกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี) จังหวัดยะลา พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการอ่าน

จับใจความภาษาอังกฤษร่วมกับการใช้สื่ออินโฟกราฟิกหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (มูฮัมหมัด แวเต๊ะ และคณะ, 2568) สะท้อนให้เห็นว่าการใช้กรอบคำถาม 5W1H อย่างเป็นระบบร่วมกับสื่อที่กระตุ้นการรับรู้หลายช่องทางช่วยส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D.= 0.20) และด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิค 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.22) แสดงให้เห็นว่าสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H มีเนื้อหาน่าสนใจ มีเนื้อเรื่องกระชับ ภาษาที่ใช้เหมาะสม อีกทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้กับสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อการจัดการเรียนรู้ตลอดเวลา ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สร้างสรรค์ กระตุฤกษ์ และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อและนวัตกรรมส่งเสริมการอ่าน ผลการวิจัยของความพึงพอใจในการการใช้สื่อนวัตกรรมส่งเสริมการอ่านของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อสื่อ และนวัตกรรมส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 (สร้างสรรค์ กระตุฤกษ์ และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H กับกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ผลการวิจัยพบว่า สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เป็นสื่อมัลติมีเดีย ประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เนื้อหานิทาน และคำถามท้ายบทที่สอดคล้องกับเทคนิค 5W1H มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 = 83.67/82.33 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของกลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.20) ผลการวิจัยสะท้อนว่าสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H เป็นสื่อมัลติมีเดียโดยใช้นิทานดำเนินเรื่องที่ออกแบบร่วมกับกระบวนการตั้งคำถาม 5W1H ในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ระบุใจความสำคัญได้ชัดเจน และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ควบคู่กับทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ครูผู้สอนสามารถนำสื่อประสมนิทานร่วมกับเทคนิค 5W1H ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ทั้งนี้ การออกแบบคำถามควรเรียงลำดับจากความเข้าใจพื้นฐานไปสู่การคิดวิเคราะห์ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน พร้อมปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียน สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป อาจขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมบริบทที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งศึกษาผลต่อทักษะทางภาษาในด้านอื่น และติดตามผลในระยะยาว ตลอดจนเปรียบเทียบกับแนวทางการสอนรูปแบบอื่นเพื่อเพิ่มความชัดเจนของผลลัพธ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาแห่งเดียว และมีระยะเวลาทดลองค่อนข้างจำกัด อีกทั้งการประเมินผลมุ่งเน้นเฉพาะทักษะการอ่านจับใจความเป็นหลัก ดังนั้น การนำผลไปใช้อ้างอิงในบริบทอื่นควรพิจารณาความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและผู้เรียนร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรกนก โยธาฤทธิ์. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค SQ4R ประกอบสื่อประสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โสภณการพิมพ์.

ชนกพร สุริโย. (2562). การพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค 5W1H ประกอบแบบฝึก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

นิตติยา เหง้าโอสา. (2563). การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคคำถาม 5W1H. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรจง พลไชย. (2556). การอ่านเพื่อการเรียนรู้. วารสารห้องสมุด สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 57(1), 35-48.

บันลือ พฤกษะวัน. (2530). อุปเทศการสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาแนวบูรณาการทางการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

พล เหลืองรังษี. (2568). การวิจัยทางหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. สงขลา: อะวา 2013 จำกัด.

มูฮัมหมัด แวเต๊ะ และคณะ. (2568). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษด้วยเทคนิค 5W1H ร่วมกับการใช้อินโฟกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี) จังหวัดยะลา. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 4(2), 1-11.

สร้างสรรค์ กระตุฤกษ์ และคณะ. (2565). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อและนวัตกรรมส่งเสริมการอ่าน. The New Viridian Journal of Arts, Humanities and Social Sciences, 2(3), 45-60.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). ซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทางตัวชี้วัดปลายทาง และเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน. เรียกใช้เมื่อ 6 กรกฎาคม 2568 จาก https://kknpeo.moe.go.th/%E0%B8%8B%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B9%83%E0%B8%88%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2/

สุภาพร เหล่ารอด. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อรจิรา จะแรบรัมย์. (2565). ผลของสื่อนิทานภาพที่ส่งเสริมการอ่านจับใจความนักเรียนที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(86), 1-7.

อรพัทธ ศิริแสง. (2558). การศึกษาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

BBC News Thai. (2018). Why Thailand’s English proficiency has ranked poorly for eight consecutive years. BBC News. Retrieved February 5, 2026, from https://www.bbc.com/thai/thailand-46093794

Mayer, R. E. (2009). Multimedia learning. (2nd ed.). England: Cambridge University Press

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI ที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์*

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL INTEGRATING DESIGN THINKING WITH GENERATIVE AI ON SCIENCE INSTRUCTIONAL MEDIA CREATIVITY

ปิยพร วงศ์อนุ*, วิระ อิสโร, อิศรารัตน์ มาขันพันธ์
Piyaporn Wonganu, Wira Isaro, Idsararat Makhanpan
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เลย ประเทศไทย
Bachelor of Education, Loei Rajabhat University, Loei, Thailand
*Corresponding author E-mail: Piyaporn.won@lru.ac.th
*Tel: 086-244-1997

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบ 2) ศึกษาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาและ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 52 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาด้วยพื้นฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ได้แก่ การทำความเข้าใจผู้เรียน การกำหนดปัญหา การสร้างแนวคิด การพัฒนาต้นแบบ และการทดสอบ โดยบูรณาการการใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการออกแบบและพัฒนาสื่อการสอน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) สำรวจปัญหาและบริบท 2) กำหนดประเด็นวิทยาศาสตร์ เชื่อมโยงจุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระสำคัญ 3) สนับสนุนการออกแบบแนวคิด โครงร่าง และพัฒนาต้นแบบสื่อ 4) นำเสนอผลงานและปรับปรุงสื่อ ผลการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า อยู่ในระดับดีมาก (M = 4.51) ผลการประเมินสมรรถนะการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา อยู่ในระดับดี (M = 3.75) ทั้งด้านการออกแบบสื่อตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบและการประยุกต์ใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.59)

คำสำคัญ: การคิดเชิงออกแบบ, Generative AI, สมรรถนะครูวิทยาศาสตร์, สื่อการสอนวิทยาศาสตร์

Abstract

This research aimed to: 1) develop a learning management model integrating design thinking, 2) examine students' competency in creating science instructional media, and 3) investigate students' satisfaction with the learning management. The study employed a pre-experimental research design using a one-group posttest-only design. The sample consisted of

* Received 9 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 27 February 2026

52 second-year students from the Faculty of Education, Loei Rajabhat University, selected through cluster random sampling. The learning management model was developed based on the design thinking process, including empathizing, defining, ideating, prototyping, and testing, integrated with the use of Generative AI to support the design and development of instructional media. The research instruments included: a learning management model quality assessment form, a competency assessment form for science instructional media creativity, and a student satisfaction questionnaire. All instruments were validated for content validity by experts, with Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00. Data were analyzed using mean and standard deviation. The results revealed that the developed learning management model consisted of four stages: 1) exploring problems and context, 2) defining science issues and aligning learning objectives with key concepts, 3) supporting idea design, storyboard creation, and media prototyping, and 4) presenting and refining instructional media. The overall quality of the model was rated at the highest level (M = 4.51). Students' competency in creating science instructional media was at a high level (M = 3.75), both in applying the design thinking process and utilizing Generative AI to support instructional media development. Furthermore, students' satisfaction with the learning management was at the highest level (M = 4.59).

Keywords: Design Thinking, Generative AI, Science Teacher Competency, Science Instructional Media

บทนำ

ในบริบทของสังคมฐานความรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) บทบาทของครูวิทยาศาสตร์ได้ถูกคาดหวังให้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (ลือชา ลดาชาติ และ ลฎาภา ลดาชาติ, 2560) ไปสู่การทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นสมรรถนะวิชาชีพที่มีความสำคัญในการแปลงแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย และช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่สอดคล้องตามกรอบแนวคิด TPACK ได้แก่ ความรู้เนื้อหาวิชา (CK) วิธีการสอน (PK) และเทคโนโลยี (TK) (Valtonen, T. et al, 2023) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสูงและสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัด โดยเฉพาะด้านการผลิตและใช้สื่อด้วยเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ทั้งนี้ ครูวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องพัฒนาความรู้และทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ (พักตร์จิรา ปรารมภ์ และเชษฐ์ ศิริสวัสดิ์, 2565)

นอกจากนี้ กรอบการออกแบบการสอนที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น ADDIE Model จะมีจุดเด่นด้านความเป็นระบบและความชัดเจนของขั้นตอน แต่ด้วยลักษณะของกระบวนการที่เป็นการดำเนินงานตามลำดับขั้น อาจทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังอาจไม่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองต่อข้อจำกัดดังกล่าว แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ได้รับความสนใจซึ่งเป็นกรอบกระบวนการคิดที่ช่วยเปลี่ยนมุมมองของนักศึกษาครูจากการมุ่งผลิตสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบเดิม ไปสู่การทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้เรียน

งานวิจัยของ Henriksen, D. et al. ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการการคิดเชิงออกแบบเข้ากับหลักสูตรผลิตครูช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบควบคู่กับความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลอง สร้างต้นแบบและปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมมากกว่ารูปแบบการออกแบบการสอนแบบดั้งเดิม (Henriksen, D. et al., 2021)

ขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาซึ่งเป็นเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่สามารถสนับสนุนการสร้างเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Baidoo-Anu, D. & Owusu Ansah, L. O. , 2023) เครื่องมือเหล่านี้สามารถช่วยสร้างข้อความ ภาพ เสียง และสื่อมัลติมีเดียได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถลดภาระด้านเทคนิคและมุ่งให้ความสำคัญกับการออกแบบแนวคิดการสอนและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น Chiu, T. K. F. ระบุว่า การนำ Generative AI มาประยุกต์ใช้ในระดับอุดมศึกษามีศักยภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ของผู้เรียน และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่มนุษย์และ AI ทำงานร่วมกันในลักษณะของการเป็นผู้ช่วยทางปัญญา (Chiu, T. K. F., 2024)

จากเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI ที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา ซึ่งช่วยลดปัญหาการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่มีลักษณะเดิมและขาดความหลากหลาย ที่สามารถยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพของครูวิทยาศาสตร์ไทยให้มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI ที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน (One-Shot Case Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 4 กลุ่ม จำนวน 95 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2568 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 1 กลุ่มเรียน จำนวน 52 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นตลอดระยะเวลาการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI เป็นแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ใช้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในด้านองค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2. แบบประเมินสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา ใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric) ครอบคลุมสมรรถนะด้านการออกแบบสื่อการสอนตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบและสมรรถนะด้านการใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า ใช้วัดความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรม และการใช้ Generative AI ในการเรียนรู้ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง 2) ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มนักศึกษา โดยเริ่มจากการนำเข้าสู่บทเรียน อธิบายหลักการของการคิดเชิงออกแบบ และแนวทางการใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อการสอน จากนั้นมอบหมายภารกิจให้นักศึกษาออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ตามโจทย์ที่กำหนด นักศึกษานำเสนอผลงาน และร่วมกันอภิปรายสรุปองค์ความรู้ 3) ภายหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยประเมินสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะ และให้นักศึกษาตอบแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

2. วิเคราะห์สมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา จากคะแนนที่ได้จากแบบประเมินสมรรถนะ การแปลผลคะแนนใช้เกณฑ์การประเมินแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (จรูญ พานิชย์ ผลินไชย และสุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต, 2559) โดยกำหนดช่วงคะแนนและระดับสมรรถนะดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง สมรรถนะอยู่ในระดับ ดีมาก
3.51 - 4.50 หมายถึง สมรรถนะอยู่ในระดับ ดี
2.51 - 3.50 หมายถึง สมรรถนะอยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง สมรรถนะอยู่ในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง สมรรถนะอยู่ในระดับ น้อยมาก

3. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI สำหรับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI สำหรับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการสังเคราะห์แนวคิดจากทฤษฎีการคิดเชิงออกแบบ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กรอบแนวคิด TPACK และแนวคิดการใช้ปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนการสร้างสื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล ซึ่งสังเคราะห์ออกมาเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) Context Inquiry สำรวจปัญหาและบริบทจากครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สถานศึกษาจริง 2) Content and Objective Alignment กำหนดประเด็นวิทยาศาสตร์ เชื่อมโยงจุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระสำคัญ 3) AI-Supported Prototyping ใช้ Generative AI สนับสนุนการออกแบบแนวคิด โครงร่าง และพัฒนาต้นแบบสื่อ 4) Professional Testing and Refinement นำเสนอผลงาน ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงสื่อ

การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน แสดงดังตารางที่ 1 โดยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความสอดคล้องของกระบวนการจัดการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ และความเหมาะสมของการบูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในบริบทการผลิตครูวิทยาศาสตร์

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบ

รายการ	เฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการทางวิทยาศาสตร์	4.67	0.58	ดีมาก
2. เนื้อหามีความเหมาะสมกับระดับของนักศึกษาวิชาชีพครู	4.33	0.58	ดี
3. เนื้อหามีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	4.67	0.58	ดีมาก
4. เนื้อหาสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านการผลิตสื่อการสอนวิทยาศาสตร์	4.67	0.58	ดีมาก
5. เนื้อหามีความเชื่อมโยงกับการใช้ Generative AI ในการจัดการเรียนรู้	4.67	0.58	ดีมาก
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้			
6. กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ	4.67	0.58	ดีมาก
7. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้มีความชัดเจน	4.33	0.58	ดี
8. กระบวนการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิด วิเคราะห์ และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง	4.33	0.58	ดี
9. การใช้ Generative AI สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้	4.67	0.58	ดีมาก
10. กระบวนการจัดการเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.67	0.58	ดีมาก
ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้			
11. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้	4.33	0.58	ดี
12. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ได้	4.67	0.58	ดีมาก
13. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการบูรณาการเนื้อหา วิธีสอน และเทคโนโลยี (TPACK)	4.33	0.58	ดี
14. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.33	0.58	ดี
15. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริง	4.33	0.58	ดี
รวม	**4.51**	**0.58**	**ดีมาก**

2. ผลการศึกษาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI

การวิจัยครั้งนี้ได้ประเมินสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา จำนวน 52 คน ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะเชิงเกณฑ์ (Rubric Assessment) ซึ่งครอบคลุม 2 ด้าน ได้แก่ (1) สมรรถนะด้านการออกแบบสื่อการสอนตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ และ (2) สมรรถนะด้านการใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้

ผลการประเมินพบว่า นักศึกษามีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับ ดี ทั้งการออกแบบสื่อและการใช้ Generative AI สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI สามารถส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาในการออกแบบและพัฒนาสื่อการสอนวิทยาศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาวิชาชีพครู

สมรรถนะ	ร้อยละ	SD	ระดับ
ด้านการออกแบบสื่อ	3.79	0.31	ดี
ด้านการใช้ Generative Ai	3.68	0.45	ดี
รวมสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอน	**3.75**	**0.36**	**ดี**

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI มีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี ทั้งในด้านกระบวนการออกแบบสื่อการสอนและด้านการใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อ ดังแสดงตัวอย่างการออกแบบในภาพที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของผู้เรียนในการออกแบบสื่อการเรียนรู้

ภาพที่ 1 ตัวอย่างสื่อการเรียนรู้ที่สร้างด้วย Generative AI เรื่อง ดาวฤกษ์และดาวเคราะห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จากภาพที่ 1 ตัวอย่างกระบวนการออกแบบสื่อการเรียนรู้เรื่อง ดาวฤกษ์และดาวเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น ได้แก่ Context Inquiry, Content & Objective Alignment, AI-Supported Prototyping และ Professional Testing & Refinement โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. Context Inquiry (การสำรวจบริบทและปัญหา) เริ่มต้นจากการสำรวจปัญหาและบริบทการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจริง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาที่มีประสบการณ์ฝึกสอนในระดับประถมศึกษา พบว่าเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาวฤกษ์และดาวเคราะห์ เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นนามธรรม นักเรียนมักประสบปัญหาในการจินตนาการและทำความเข้าใจโครงสร้างและลักษณะของวัตถุในอวกาศ ส่งผลให้ความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ยังไม่ชัดเจน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างการมองเห็นภาพและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

2. Content & Objective Alignment (การกำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้) จากผลการสำรวจบริบท ได้ดำเนินการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อกำหนดประเด็นสำคัญของเนื้อหา ได้แก่ ความหมายและลักษณะของดาวฤกษ์และดาวเคราะห์ ความแตกต่างระหว่างดาวแต่ละประเภท และตำแหน่งในระบบสุริยะ จากนั้นเชื่อมโยงเนื้อหาดังกล่าวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะของดาวฤกษ์และดาวเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง พร้อมจัดทำโครงร่างเนื้อหา (Content Outline) เพื่อใช้เป็นกรอบในการออกแบบสื่อให้มีความเหมาะสมและเป็นลำดับขั้น

3. AI-Supported Prototyping (การพัฒนาต้นแบบโดยการสนับสนุนจาก Generative AI) ในขั้นตอนนี้ นำ Generative AI มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการออกแบบต้นแบบสื่อการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการป้อนเนื้อหาและแนวคิดหลักให้ AI ช่วยจัดโครงสร้างการนำเสนอและสร้าง Storyboard ของสื่อ จากนั้นใช้ AI ในการช่วยออกแบบภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น ภาพดาวฤกษ์ในอวกาศ และภาพการเรียนรู้ที่สื่อถึงการค้นพบความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพเชิงนามธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้มีการปรับเนื้อหา ภาษา และรูปแบบภาพให้เหมาะสมกับระดับวัยของนักเรียนประถมศึกษา

4. Professional Testing & Refinement (การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุง) เมื่อต้นแบบสื่อการเรียนรู้แล้วเสร็จ ได้ดำเนินการนำเสนอผลงานต่อผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิทยาศาสตร์และด้านสื่อการเรียนรู้ เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาพและการนำเสนอ (Media Quality) และความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขสื่อให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจน และเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริงในห้องเรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา จำนวน 52 คน หลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 2 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการใช้ Generative AI ในการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู

ด้านการประเมิน	Mean	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้	4.42	0.42	มาก
ด้านการใช้ Generative AI ในการเรียนรู้	4.77	0.44	มากที่สุด
รวม	**4.59**	**0.43**	**มากที่สุด**

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (M = 4.59, SD = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้ Generative AI ในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่านักศึกษามองว่า Generative AI เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อการสอน ทำให้การเรียนรู้มีความทันสมัย น่าสนใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในอนาคตได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI สำหรับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะในการสร้างสรรค์สื่อการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศราวุธ รามศรี และสลา สามิภักดิ์ ที่ระบุว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความคิดเชิงออกแบบได้อย่างเป็นระบบ งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่เน้น Design thinking มีผลต่อการพัฒนาความคิดเชิงออกแบบของครูผู้สอน โดยเฉพาะมุมมองต่อความร่วมมือและการคิดเชิงบวก (ศราวุธ รามศรี และสลา สามิภักดิ์, 2568) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงสุดา สิทธิ และคณะ ที่พบว่า การบูรณาการ AI และการคิดเชิงออกแบบในการพัฒนาสื่อการสอนช่วยให้ครูประถมศึกษาสามารถออกแบบสื่อได้ ตรงกับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดวงสุดา สิทธิ และคณะ, 2568)

2. ศึกษาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI

ผลการศึกษาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอน พบว่า นักศึกษามีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในระดับดี ทั้งในด้านการออกแบบเนื้อหา การเลือกใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาสื่อให้เหมาะสมกับบริบทการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน กำหนดแนวคิดในการพัฒนาสื่อ และปรับปรุงชิ้นงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวริศ ภูมิสูง ที่ระบุว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีโครงสร้างและเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาชิ้นงานที่ตอบโจทย์การใช้งานได้จริง และการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองใช้ และปรับปรุงสื่ออย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและความคิดสร้างสรรค์ของสื่อการสอน (ปวริศร ภูมิสูง, 2566) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุไม บิลใบ ที่พบว่า กิจกรรมที่มีการสะท้อนกลับและการนำเสนอผลงาน ส่งผลให้สมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการใช้ Generative AI ยังช่วยขยายแนวคิดในการออกแบบและเพิ่มทางเลือกในการนำเสนอเนื้อหา ทำให้นักศึกษาสามารถพัฒนาสื่อที่มีความหลากหลาย เหมาะสม และตอบสนองต่อบริบทการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (สุไม บิลใบ, 2568)

3. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI

นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ต่อการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะในด้านการใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศกร เตชะเสริมวัฒนากุล และปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ ที่พบว่า การนำเทคโนโลยี Generative AI ถูกนำมาใช้ในบริบทการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและมีเครื่องมือสนับสนุน สามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจและแรงจูงใจของผู้เรียนได้ (พงศกร เตชะเสริมวัฒนากุล และปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ, 2568) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวริศร ภูมิสูง ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาครูต่อกิจกรรมที่ออกแบบโดยใช้แนวคิด STEAM อยู่ในระดับสูง ซึ่งมีองค์ประกอบร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเช่นกัน ซึ่งสะท้อนว่าการจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงความต้องการและประสบการณ์ของผู้เรียน ส่งผลต่อการรับรู้ด้านบวกต่อการเรียนรู้ (ปวริศร ภูมิสูง, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI สำหรับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ศึกษาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอน

วิทยาศาสตร์ของนักศึกษา และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ารูปแบบมีความชัดเจนของกระบวนการ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริง ในด้านสมรรถนะ นักศึกษามีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการออกแบบสื่อการสอนตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ และสมรรถนะด้านการใช้ Generative AI เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีเป้าหมาย สามารถส่งเสริมศักยภาพวิชาชีพของนักศึกษาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการศึกษาความพึงพอใจพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการใช้ Generative AI ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าสนใจ แรงจูงใจ และความมั่นใจในการสร้างสรรค์สื่อการสอน การจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา และสามารถตอบสนองต่อบริบทการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนการสอนหรือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในสาขาวิชาชีพครูอื่น ๆ โดยควรจัดอบรมหรือเตรียมความพร้อมด้านการใช้ Generative AI ให้กับผู้เรียน เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม 2) การวิจัยในอนาคตควรศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ Generative AI โดยใช้การออกแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลองที่มีกลุ่มควบคุม เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบปกติ นอกจากนี้ ควรดำเนินการติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินความคงทนของสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น ตลอดจนขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังบริบทสถาบันผลิตครูที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงภายนอกและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

จรูญ พานิชย์ ผลินไชย และสุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต. (2559). การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรีคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. สักทอง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 22(2), 25-37.

ดวงสุดา สิทธิ และคณะ. (2568). AI x Design Thinking: สื่อการสอนของครูประถมศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 20(1), 1-15.

ปวริศร ภูมิสูง. (2566). การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสตีมศึกษา. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิศวกรรมศึกษา, 14(2), 1-15.

พงศกร เตชะเสริมวัฒนากุล และปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. (2568). การใช้ปัญญาประดิษฐ์แบบรู้สร้างในงานวิจัยทางการศึกษา:การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 27(1), 160-174.

พักตร์จิรา ปรารมภ์ และเชษฐ์ ศิริสวัสดิ์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(2), 301- 313.

ลือชา ลดาชาติ และลฎาภา ลดาชาติ. (2560). ทฤษฎีความผันแปร: อีกมุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้. Journal of Inclusive and Innovative Education, 1(2), 37-51.

ศราวุธ รามศรี และสลา สามิภักดิ์. (2568). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 12(2), 220-233.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). สรุปการประชุมสภาการศึกษา ปี พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2568 จาก https://backoffice.onec.go.th/uploaded2/Category/202401/OECBoardConclusion2566.pdf

สุไม บิลไบ. (2568). ผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูกรณีศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา. วารสาร Journal of Information and Learning, 36(3), 1-13.

Baidoo-Anu, D. & Owusu Ansah, L. O. (2023). Education in the era of generative artificial intelligence (AI): Understanding the potential benefits of ChatGPT in promoting teaching and learning. Journal of AI, 7(1), 52-62.

Chiu, T. K. F. (2024). Future research recommendations for transforming higher education with generative AI. Computers and Education: Artificial Intelligence, 6, 100197. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100197.

Henriksen, D. et al. (2021). Design thinking: A creative approach to educational problems of practice. Thinking Skills and Creativity, 26, 140-153. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2017.10.001.

Valtonen, T. et al. (2023). Fresh perspectives on TPACK: Pre-service teachers' own appraisal of their challenging and confident TPACK areas. Education and Information Technologies, 28(1), 1-22.

บทความวิชาการ

ปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุตามกฎหมายที่ทำให้บุคคลพ้นภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ*

LEGAL LSSUES ARISING FROM STATUTORY GROUNDS FOR THE CESSATION OF MINORITY AND THE ATTAINMENT OF MAJORITY

จรวยพร เหมรังษี
Jaruayporn Hemrangsee
หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Bachelor of laws program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand
Corresponding author E-mail: Jaruayporn13607@gmail.com
Tel: 065-949-44887

บทคัดย่อ

การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดความสามารถของผู้เยาว์มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองตัวผู้เยาว์ รวมถึงทรัพย์สินของผู้เยาว์ แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เห็นควรต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของสาเหตุการบรรลุนิติภาวะ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้บัญญัติเรื่องเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ออกเป็น 2 ประการ คือ กรณีที่ 1 เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะโดยอายุ ซึ่งเกณฑ์อายุยี่สิบปีบริบูรณ์นั้น เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466 หากพิจารณาเปรียบเทียบกับบุคคลในยุคปัจจุบันมีพัฒนาการและความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุกด้าน อายุของบุคคลจึงควรเข้าสู่เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะที่เร็วขึ้น และในมุมมองของกฎหมายต่างประเทศทั้งสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สมาพันธรัฐสวิส และสหราชอาณาจักรอังกฤษกำหนดเกณฑ์อายุของการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์อยู่ที่สิบแปดปีบริบูรณ์ จึงเห็นสมควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 ใหม่ว่า บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ ส่วนกรณีที่ 2 เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ตามที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในประเด็นที่ 1 จะสอดรับกันว่าเมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์จะบรรลุนิติภาวะ ตามมาตรา 19 และสามารถทำการสมรสได้ ส่วนกรณีที่คู่สมรสอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ก็สามารถทำการสมรสได้ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย แต่จะไม่สามารถบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เพราะอาจมีการใช้วิธีการจดทะเบียนสมรสเป็นเครื่องมือให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ จึงเสนอยกเลิกการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20

คำสำคัญ: บรรลุนิติภาวะ, ผู้เยาว์, การสมรสของผู้เยาว์

Abstract

The legislative intent underlying the enactment of legal provisions restricting the capacity of minors is to safeguard the minors themselves, as well as their property. However, in light of changing social conditions and rapid societal development, it is appropriate to reassess the suitability of the existing grounds for attaining majority. The Civil and Commercial Code of Thailand currently prescribes two bases for the attainment of majority by a minor. First, majority by virtue of age. The threshold of twenty years of age has been in force since B.E. 2466 (1923). When considered in comparison with individuals in contemporary society- who experience accelerated

* Received 13 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 28 February 2026

development and advancement in all dimensions-it is arguable that the age at which a person should attain majority ought to be lowered. In comparative perspective, the laws of the French Republic, the Federal Republic of Germany, the Swiss Confederation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland prescribe eighteen years as the age of majority. It is therefore proposed that Section 19 of the Civil and Commercial Code be amended to provide that a person shall cease to be a minor and shall attain majority upon completing eighteen years of age. Secondly, majority by marriage. As discussed in the preceding section, the proposed amendment would operate coherently in that both spouses who have completed eighteen years of age would attain majority pursuant to Section 19 and would be legally competent to marry. In cases where either spouse has not yet completed eighteen years of age, marriage may still be permissible subject to statutory conditions; however, such marriage should not confer majority. This is to prevent the registration of marriage from being employed as a legal mechanism to enable a minor to attain majority. Accordingly, it is proposed that Section 20 of the Civil and Commercial Code, which provides for the attainment of majority by marriage, be repealed.

Keywords: Attain legal Capacity, Minor, Marriage of a Minor

บทนำ

การคุ้มครองสิทธิของผู้เยาว์เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายเอกชน เนื่องจากผู้เยาว์เป็นบุคคลที่ยังขาดวุฒิภาวะทั้งทางร่างกาย จิตใจ และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต กฎหมายจึงเข้ามามีบทบาทในการกำหนดสถานะและขอบเขตความสามารถทางกฎหมายของผู้เยาว์ เพื่อป้องกันมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบหรือกระทำการที่ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ตนเองและทรัพย์สิน แม้ว่าจุดประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายที่จำกัดความสามารถของผู้เยาว์ก็เพื่อคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของผู้เยาว์ แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลให้สาเหตุตามกฎหมายเกี่ยวกับการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์อาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งเมื่อพิจารณาแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580 โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีสุขภาวะที่ดี รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น สนับสนุนให้ประชากรเป็นผู้มีทักษะสูง และแผนแม่บทการพัฒนาศักยภาพคนไทยตามช่วงวัย พ.ศ.2561-2579 มีวัตถุประสงค์พัฒนาศักยภาพคนไทยตามช่วงวัยในระยะ 20 ปี โดยวิเคราะห์แนวโน้มใหญ่ใน 6 ด้านคือ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประชากร ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกฎหมายซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

แต่เนื่องด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ยังไม่มีความสอดรับกับแผนพัฒนาดังกล่าว ทั้งไม่สอดรับกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ออกเป็น 2 ประการ คือ กรณีที่ 1 เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะโดยอายุ ซึ่งมาตรา 19 กำหนดให้บุคคลย่อมพ้นภาวะความเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466 ในรัชสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้จะมีการแก้ไขเลขมาตราบ้าง แต่เกณฑ์อายุการบรรลุนิติภาวะยังไม่มีการแก้ไขมาจนถึงปัจจุบัน โดยหากพิจารณาบุคคลอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2466 เปรียบเทียบกับบุคคลที่มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ในปี พ.ศ.2569 มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงทั้งในด้านพัฒนาการ เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร และในมุมมองของกฎหมายต่างประเทศทั้งสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สมาพันธรัฐสวิส และสหราชอาณาจักรอังกฤษ กำหนดเกณฑ์อายุของการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์อยู่ที่สิบแปดปี

บริบูรณ์ ทั้งนี้ การกำหนดเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ที่ช้าเกินไป จะส่งผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เยาว์ และทำให้ผู้เยาว์มีสิทธิต่าง ๆ ช้ากว่าผู้เยาว์ของต่างประเทศมาก จึงเห็นสมควรต้องมีการแก้ไขเกณฑ์อายุการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ใหม่ ส่วนกรณีที่ 2 เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เนื่องในปี พ.ศ. 2567 มีการแก้ไข มาตรา 1448 แบ่งเกณฑ์อายุของคู่สมรสที่สามารถสมรสได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 บุคคลที่อายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ เนื่องด้วยช่วงอายุยังอยู่ในเกณฑ์ผู้เยาว์ กฎหมายจึงกำหนดให้คู่สมรสทั้งฝ่ายจดทะเบียนสมรสได้ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลตาม มาตรา 1436 ก่อน ส่วนกรณีที่ 2 การสมรสของบุคคลที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดอายุขั้นต่ำของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายไว้ การสมรสต้องได้รับอนุญาตจากบุคคลสองกลุ่มคือ บุคคลตามมาตรา 1436 และได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อศาลเห็นว่ามีเหตุสมควร ดังนั้น หากมีการแก้ไขเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะตามมาตรา 19 ให้บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ ก็จะสอดรับกันว่า เมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ก็จะบรรลุนิติภาวะ และสามารถทำการสมรสได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใด ส่วนกรณีที่คู่สมรสอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ก็สามารถทำการสมรสได้ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย แต่คู่สมรสที่อายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้จะสามารถทำการสมรสได้แต่จะไม่สามารถบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เนื่องจากมีการใช้ช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะได้ก่อนถึงเกณฑ์อายุเพื่อแสวงหาประโยชน์บางอย่างกับสังคม และหากเกิดการใช้ช่องว่างของการสมรสทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเป็นจำนวนมาก ก็จะทำให้วัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์ไม่ได้รับการตอบสนอง

การบรรลุนิติภาวะหรือการพ้นสภาวะความเป็นผู้เยาว์ตามกฎหมาย

ผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้ให้นิยามความหมายของคำว่าผู้เยาว์ไว้เป็นการเฉพาะว่าจะต้องมีอายุเท่าไหร่ แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ใช้เกณฑ์อายุในการพ้นจากสภาวะความเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์

ผู้เยาว์ หมายความว่า บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ผู้เยาว์ (Minor) คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ หรือบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย ซึ่งเป็นบุคคลที่อ่อนอายุและประสบการณ์ ยังไม่มีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ย่อมมีจิตวินิจฉัยอ่อนและมีความสามารถในการควบคุมสภาพจิตใจที่จำกัด ทั้งยังไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดการงานของตนเองได้ และไม่สามารถรับผิดชอบในการตัดสินใจและการกระทำของตนเองได้ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้เยาว์เป็นผู้ที่หย่อนความสามารถประเภทหนึ่ง (ประสิทธิ โฆวิไลกูล, 2562)

เยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์อายุไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น บุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปไม่ใช่เยาวชนอีกต่อไป

ในส่วนของเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้น มีข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ คือ แม้ว่าบุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ได้ทำการจดทะเบียนสมรสโดยได้รับความยินยอมจากศาลและได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมแล้ว แต่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้นไม่นำหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 ดังกล่าวมาใช้บังคับ ดังนั้น บุคคลที่จะพ้นจากภาวะความเป็นเยาวชนมีประการเดียวคือ เกณฑ์อายุเท่านั้น การสมรสไม่ได้ทำให้บุคคลนั้นพ้นจากภาวะความเป็นเยาวชน (สหรัฐ กิติ ศุภการ, 2564)

บรรลุนิติภาวะ หมายถึง มีภาวะพ้นจากความเป็นผู้เยาว์และมีความสามารถในการใช้สิทธิตามกฎหมายทั้งปวงได้โดยสมบูรณ์ด้วยตนเอง โดยกฎหมายกำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ หรือเมื่อผู้เยาว์ทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

ฉะนั้น อาจสรุปได้ว่า คำว่า “ผู้เยาว์” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ แต่กำหนดอายุไว้ว่าบุคคลย่อมพ้นจากภาวะความเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ ดังนั้น หากตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ความเป็นผู้เยาว์จะเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่มีสภาพบุคคลตาม มาตรา 15 จนถึงบุคคลที่มีอายุไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะโดยผลของกฎหมาย คือ การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส

สาเหตุตามกฎหมายที่ทำให้บุคคลพ้นจากภาวะความเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้บุคคลพ้นจากสภาวะความเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะด้วยเหตุ 2 ประการ คือ

1. การบรรลุนิติภาวะโดยใช้เกณฑ์อายุ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์”

หลักเกณฑ์ประการที่หนึ่งนี้ บุคคลนั้นจะเริ่มต้นสภาพบุคคลแต่คลอดและอยู่รอดเป็นทารก และจะพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะทันทีเมื่ออายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ ซึ่งการนับอายุให้เริ่มนับแต่วันเกิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16 ดังนั้น บุคคลจะอายุครบหนึ่งปีก่อนวันเกิดหนึ่งวัน ตัวอย่างเช่น หากนาย ก. เกิดวันที่ 18 มกราคม 2569 นาย ก. จะอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ หรือบรรลุนิติภาวะตามมาตรา 19 ในวันที่ 17 มกราคม 2589 เนื่องจากการนับอายุกฎหมายกำหนดให้นับวันแรกเข้าไปด้วย (สหัส สังหวิริยะ, 2550)

แต่หากบุคคลใดไม่รู้วัน เดือน ปี เกิด ให้พิจารณาเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16 ดังนี้ (อังคณาวดี ปิ่นแก้ว, 2560)

ในกรณีบุคคลที่ไม่รู้วันเกิด แต่รู้เฉพาะเดือนและปีที่เกิด จะต้องพิจารณาวันเกิดเพื่อจะรู้ถึงวันที่บรรลุนิติภาวะ ตามข้อสันนิษฐานของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16 ที่กำหนดให้บุคคลนั้นเกิดในวันแรกของเดือน ตัวอย่างเช่น ทราบแต่เพียงว่า นาย ก. เกิดเดือนสิงหาคม 2569 แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่านาย ก. เกิดวันที่เท่าไหร่ ให้สันนิษฐานว่า นาย ก. เกิดวันที่ 1 สิงหาคม 2569

ในกรณีบุคคลที่ไม่รู้วันและเดือนเกิดที่แน่นอน ทราบเฉพาะปีเกิด กฎหมายให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นเกิดในวันแรกของเดือนของปีนั้น ตัวอย่างเช่น ทราบเพียงว่า นาย ก. เกิดในปี 2569 ก็ให้นับอายุของนาย ก. ว่า เกิดในวันที่ 1 มกราคม 2569

ในกรณีบุคคลไม่รู้ทั้งวัน เดือน และปีที่เกิด กรณีเช่นนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการคิดอายุของบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ แต่ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (1) และกฎกระทรวงฉบับที่ 13 กำหนดไว้ว่าถ้าไม่ปรากฏปีเกิดให้นายอำเภอแห่งท้องที่ที่ถือตามที่บ้านเชื่อกันว่าอายุเท่าใด ประกอบกับสังเกตร่างกายเป็นเกณฑ์สำหรับกำหนดอายุ (จิตติ ติงศภัทิย์, 2530)

2. การบรรลุนิติภาวะโดยใช้เกณฑ์การสมรสตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448”

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว มีการแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดเกี่ยวกับอายุของบุคคลที่สามารถสมรสได้ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 24, 2567) โดยมีการแก้ไข

เพิ่มเติมจากเดิม มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้เมื่อชายและหญิงอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” แก้ไขเพิ่มเติมใหม่เป็นว่า มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีมีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

จากบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่แบ่งเกณฑ์การสมรสออกเป็น 2 กรณี คือ

ผู้เขียนขอกล่าวเป็นการเบื้องต้นก่อนว่าหากเป็นการสมรสที่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายอายุยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ถือว่าคู่สมรสทั้งสองฝ่ายบรรลุนิติภาวะโดยเกณฑ์อายุแล้ว จึงสามารถทำการสมรสและสามารถทำนิติกรรมใด ๆ ได้ทั้งหมดแล้ว กรณีจึงจะกล่าวถึงเฉพาะการสมรสกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์เท่านั้น

กรณีที่ 1 บุคคลที่อายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ เมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงของบุคคลที่มีอายุเช่นว่านั้นแล้วมีความพร้อมและความสามารถทั้งร่างกายและจิตใจที่จะรับผิดชอบต่อสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายได้แล้ว แต่ทั้งนี้การสมรสที่จะส่งผลให้บุคคลบรรลุนิติภาวะต้องเป็นการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย คือ ต้องมีการจดทะเบียนสมรส (ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธ์, 2564) ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1454 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์จะทำการสมรสให้นำความใน มาตรา 1436 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” โดยมาตรา 1436 เป็นการบัญญัติไว้ในเรื่องการหมั้นว่า “ผู้เยาว์จะทำการหมั้นได้ต้องได้รับความยินยอมของบุคคล ดังต่อไปนี้

(1) บิดาและมารดา ในกรณีที่มีทั้งบิดามารดา

(2) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม

(4) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (1) (2) และ (3) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง”

ดังนั้น การสมรสของผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบุคคลดังที่ระบุไว้ในมาตรา 1436 (1) – (4) และได้จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามมาตรา 1457 จึงจะถือว่าบุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสตามมาตรา 20 ประกอบมาตรา 1448 โดยให้ถือว่าบรรลุนิติภาวะในวันที่มีการจดทะเบียนสมรสเป็นต้นไป

กรณีที่ 2 คือ การสมรสของบุคคลที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดอายุขั้นต่ำของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายไว้ แต่พิจารณาถึงเกณฑ์ว่า “มีเหตุอันสมควร” และ “ศาลอนุญาต” ให้สมรสกันได้ แต่ทั้งนี้ การที่บุคคลที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์จะทำการสมรสได้ ต้องประกอบด้วย 2 หลักเกณฑ์ คือ

1. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1454 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์จะทำการสมรสให้นำความใน มาตรา 1436 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” โดยมาตรา 1436 เป็นการบัญญัติไว้ในเรื่องการหมั้นว่า “ผู้เยาว์จะทำการหมั้นได้ต้องได้รับความยินยอมของบุคคล ดังต่อไปนี้

(1) บิดาและมารดา ในกรณีที่มีทั้งบิดามารดา

(2) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม

(4) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (1) (2) และ (3) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง”

ดังนั้น ในเบื้องต้นผู้เยาว์ที่อายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์จะทำการสมรสได้ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลตามมาตรา 1436 ก่อน แต่ยังไม่อาจจดทะเบียนสมรสได้จนกว่าจะได้ดำเนินการตาม ข้อ 2

2. การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเมื่อศาลเห็นว่ามีเหตุสมควร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1448 โดยคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ที่ศาลเห็นว่าเป็นกรณีมีเหตุสมควร คือ กรณีที่คู่สมรสฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ชายและหญิงผู้เยาว์อายุต่ำกว่าสิบแปดปีมีเพศสัมพันธ์จนกระทั่งฝ่ายหญิงผู้เยาว์นั้นตั้งครรภ์ ศาลอาจพิจารณาว่าการตั้งครรภ์เป็นเหตุอันสมควร ที่จะให้ผู้เยาว์สมรสกันได้ (เจษฎา ทองขาว, 2563) หรืออาจเป็นกรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงตั้งครรภ์เนื่องจากความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 มาตรา 277 ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2269/2549, 2269/2544, 1285/2544 และ 6484/2545 (สมชัย ฑีฆาอุตมากร, 2554) แต่ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล

กรณีหากศาลเห็นว่าเป็นกรณีไม่มีเหตุสมควร ผู้เยาว์ก็จะทำการสมรสโดยฝ่าฝืนคำสั่งไม่ได้ หากฝ่าฝืนผลของสมรสก็จะเป็นโมฆะ เสมือนว่าไม่เคยมีการสมรสเกิดขึ้น บุคคลนั้นก็จะไม่บรรลุนิติภาวะ แต่หากศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควรให้คู่สมรสทั้งสองฝ่ายที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์สมรสกันได้ ศาลก็จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ผู้เยาว์ทำการสมรสกัน แต่ยังไม่ถือว่าผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ โดยคำสั่งของศาล เนื่องจากคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นเพียงเงื่อนไขในการได้รับอนุญาตให้คู่สมรสทั้งสองฝ่ายจดทะเบียนสมรสกันได้เท่านั้น เมื่อผู้เยาว์นำคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลไปยื่นขอจดทะเบียนสมรส และได้รับการจดทะเบียนสมรสแล้ว จึงจะถือได้ว่าบรรลุนิติภาวะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 ประกอบมาตรา 1448 ในวันที่จดทะเบียนสมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1457 (เจษฎา ทองขาว, 2563)

สาเหตุการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ตามกฎหมายต่างประเทศ

1. สาธารณรัฐฝรั่งเศส

กำหนดหลักเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ไว้ 3 กรณี คือ

1.1 การบรรลุนิติภาวะโดยอายุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 414 กล่าวคือ ผู้มีอายุบรรลุนิติภาวะกำหนดที่สิบแปดปีบริบูรณ์ ณ อายุนี้ทุกคนมีความสามารถในการใช้สิทธิที่ตนมีอยู่

1.2 การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา มาตรา 413-1 กล่าวคือ ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะ โดยสมบูรณ์โดยการสมรส ทั้งนี้ มาตรา 144 กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับอายุของผู้จะทำการสมรสไว้ว่าการสมรสไม่อาจทำได้ก่อนอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ เว้นแต่พนักงานอัยการแห่งรัฐในท้องถิ่นที่ฉลองการสมรสจะได้อนุญาตให้ทำการสมรสได้ด้วยเหตุผลสำคัญ อีกทั้งผู้เยาว์จะทำการสมรสได้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือบุคคลที่กฎหมายกำหนดด้วยจึงจะทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายได้ และผู้เยาว์จะต้องทำการจดทะเบียนสมรสต่อหน้าเจ้าหน้าที่ทะเบียนท้องถิ่น โดยผู้เยาว์ที่จะทำการสมรสต้องปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ทะเบียนเพื่อจดทะเบียนสมรสด้วยตนเอง ไม่สามารถมอบอำนาจหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นไปปรากฏตัวแทนได้ การสมรสต้องได้รับการประกาศต่อสาธารณะและจะต้องจดทะเบียนสมุดบัญชีครอบครัวด้วย

1.3 การบรรลุนิติภาวะตามคำสั่งศาล กรณีนี้จะพิจารณาต่างจากการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาศาลครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีเกี่ยวกับอำนาจปกครอง โดยแบ่งวิธีการออกเป็น 2 รูปแบบย่อย คือ การร้องขอต่อศาลโดยบิดาและมารดา บิดาหรือมารดากรณีนี้แม้ผู้เยาว์มิได้ทำการสมรส แต่เมื่อผู้เยาว์มีอายุสิบหกปีบริบูรณ์ บิดาและมารดาของผู้เยาว์ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลครอบครัวเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะก่อนเกณฑ์อายุได้ และการร้องขอต่อศาลโดยที่ปรึกษาครอบครัว เมื่อที่ปรึกษาครอบครัวได้พิจารณาแล้วว่าผู้เยาว์มีวุฒิภาวะและความสามารถในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองเพียงพอที่จะบรรลุนิติภาวะก่อนเกณฑ์อายุได้ ที่ปรึกษาของครอบครัวสามารถยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาศาลครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีเกี่ยวกับอำนาจปกครองเพื่อเรียกประชุมคณะที่ปรึกษาครอบครัวให้พิจารณาเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้เยาว์อาจร้องขอให้มีการเรียกประชุมนั้นเองก็ได้

2. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กำหนดให้บุคคลเริ่มมีความสามารถตามกฎหมายนับตั้งแต่เกิดเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และบุคคลจะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุสิบแปดปีบริบูรณ์ โดยกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ได้บัญญัติให้การสมรสทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ โดยกำหนดว่าบุคคลจะเริ่มทำการสมรสได้ก็ต่อเมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ เว้นแต่ผู้เยาว์จะมีอายุครบสิบหกปีบริบูรณ์และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว กล่าวคือ คู่สมรสจะเป็นผู้เยาว์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายมิได้ และต้องได้รับอนุญาตจากศาลครอบครัวเท่านั้น ทั้งนี้ แม้ในกรณีที่ผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว ไม่ว่าจะตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือตามกฎหมายต่างประเทศ ก็ไม่ทำให้ผู้เยาว์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะเพราะเหตุแห่งการสมรสแต่อย่างใด เนื่องจากกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดเกณฑ์อายุในการบรรลุนิติภาวะเพียงเงื่อนไขเดียวเท่านั้น คือเกณฑ์อายุ

3. สมาพันธรัฐสวิส

แต่เดิมกฎหมายสวิสกำหนดเกณฑ์อายุในการพ้นจากภาวะผู้เยาว์ไว้ที่ยี่สิบปีบริบูรณ์ แต่วันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1994 รัฐสภาแห่งสมาพันธรัฐ มีมติให้ลดเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะและออกเป็นรัฐบัญญัติระดับสมาพันธรัฐ เลขที่ 1955 1126 เพื่อแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งสวิส โดยกำหนดให้บุคคลที่มีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ กฎหมายฉบับดังกล่าวมีผลตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1996 ดังนั้น ในปัจจุบันกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา 2 กำหนดให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะได้เมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ และไม่มีหลักเกณฑ์ของการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เพราะผู้เยาว์ไม่สามารถทำการสมรสได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด

4. สหราชอาณาจักรอังกฤษ

กฎหมายของสหราชอาณาจักรอังกฤษกำหนดให้บุคคลย่อมบรรลุนิติภาวะได้เมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ อีกทั้งยังได้กำหนดเพิ่มเติมว่าบุคคลจะเริ่มทำการสมรสได้เมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ อย่างไรก็ตามกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นเรื่องเกณฑ์อายุในการสมรสไว้ โดยกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำสำหรับการสมรสหรือการเป็นคู่ชีวิตทางแพ่ง (register as civil partners) ไว้ที่สิบแปดปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ บุคคลที่มีอายุระหว่างสิบหกปีแต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์จะสามารถสมรสหรือจดทะเบียนคู่ชีวิตทางแพ่งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือบุคคลที่มีอำนาจให้ความยินยอม ในกรณีที่การสมรสหรือการจดทะเบียนคู่ชีวิตทางแพ่ง (register as civil partners) ฝ่าฝืนเงื่อนไขว่าด้วยเกณฑ์อายุและการขอความยินยอมตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ การสมรสหรือการจดทะเบียนคู่ชีวิตทางแพ่งดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ ประการสำคัญ การสมรสของผู้เยาว์ไม่ทำให้ผู้เยาว์พ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ แต่กฎหมายกำหนดความรับผิดชอบในการดูแลผู้เยาว์ไว้กับบิดามารดาในกรณีที่บิดาและมารดาสมรสกันอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หรือให้แก่มารดาในกรณีที่ไม่ได้สมรสกัน

ปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุตามกฎหมายที่ทำให้บุคคลพ้นภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ

เนื่องจากตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย กำหนดสาเหตุเกี่ยวกับการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ไว้ 2 ประการด้วยกัน ผู้เขียนจึงแยกวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอายุของผู้เยาว์ในการบรรลุนิติภาวะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยนั้นได้มีการบัญญัติขึ้นมาอย่างช้านาน โดยมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 และ มาตรา 20 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการบรรลุนิติภาวะ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงต้องการให้สยาม (ประเทศไทย) ใช้ระบบกฎหมาย Civil law ที่มีประมวลกฎหมาย พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างกฎหมายขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2451 เพื่อดำเนินการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (แสวง บุญเฉลิมลาภ และอติรุจ ตันบุญเจริญ, 2563) จนกระทั่งในเวลาต่อมาได้มีการตรวจชำระร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 เสร็จสิ้น ในปี พ.ศ. 2466 ในรัชสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสำหรับร่าง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวได้มีการบัญญัติถึงผู้เยาว์และการพ้นสภาวะการเป็นผู้เยาว์ ไว้ใน มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเข้าถึงภาวะการเปนผู้ใหญ่ เมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ ฤๅเมื่อทำการสมรสแล้ว” แต่แล้วจนกระทั่งวันที่ 11 พฤศจิกายน 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชกฤษฎีกาโดยพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้ยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 และให้ใช้ฉบับที่ได้ตรวจชำระใหม่แทน (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 42 หน้าที่ 1 วันที่ 11 พฤศจิกายน 2468) โดยบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2468 บรรพ 1 และ บรรพ 2 ว่าด้วยความสามารถ มาตรา 19 บัญญัติว่า “เมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ” โดยบทบัญญัติตามมาตรา 19 นี้ มีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 3 และประมวลกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา 14 โดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับการพ้นจากสภาวะความเป็นผู้เยาว์ไว้ในทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ มาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ได้บัญญัติถึงสาเหตุของการพ้นจากสภาวะความเป็นผู้เยาว์ไว้อีกประการหนึ่ง โดยบัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำเมื่อฝ่ายชายผู้เยาว์มีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และฝ่ายหญิงผู้เยาว์มีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว” ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 765 และประมวลกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา 14 (จิตติ ติงศภัทิย์, 2530)

เมื่อได้ศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ตามที่ผู้เขียนกล่าวมมาข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ที่ใช้เกณฑ์อายุยี่สิบปีบริบูรณ์เริ่มต้นตั้งแต่มีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2466 แม้จะมีการเปลี่ยนเลขมาตราไปบ้าง แต่เนื้อหาหรือสาระสำคัญยังคงเดิมมาถึงในปัจจุบันปี พ.ศ. 2569 นับเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่มีความยาวนานมากกว่า 100 ปี ช่วงเวลาการบังคับใช้กฎหมายที่ยาวนานย่อมก่อให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายที่ไม่สอดรับกับสถานการณ์ของสังคมปัจจุบัน เนื่องด้วยสภาพสังคมในปัจจัยที่มีปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เด็กในยุคปัจจุบันมีพัฒนาการและความรู้มากกว่าสังคมในอดีต และกฎหมายก็ควรตอบสนองต่อความต้องการ ความจำเป็น และความสอดคล้องกับสภาพสังคม ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามพัฒนาการของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกให้สื่อสารและรับรู้เรื่องราวได้ในเวลาอันรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาประกอบหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางด้านร่างกายและสมองของมนุษย์ โดยแบ่งการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายและสมองของมนุษย์ออกเป็นวัยต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเกณฑ์อายุ 5 ช่วงวัย ดังต่อไปนี้ (จตุรพร ลิ้มมั่นจริง, 2549) วัยทารก ได้แก่ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี ระบบประสาทยังเจริญเติบโตไม่สมบูรณ์ และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ วัยเด็ก ได้แก่ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 1 - 11 ปี มีพัฒนาการของกล้ามเนื้อและสมอง เริ่มช่วยเหลือตัวเองได้ วัยรุ่น ได้แก่ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 11 - 20 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย สมอง และอารมณ์อย่างรวดเร็ว สามารถช่วยเหลือตนเองได้ วัยผู้ใหญ่ ได้แก่ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 20 - 60 ปี เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางร่างกายเต็มที่ เป็นวัยเจริญพันธุ์ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ช่วยเหลือตนเองได้ และประกอบกิจต่าง ๆ ได้ และวัยชรา ได้แก่ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ร่างกายหยุดการเจริญเติบโต ระบบประสาทเริ่มเสื่อมลง ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและประกอบกิจต่าง ๆ ลดลง ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักการทางวิทยาศาสตร์จะเห็นได้ว่า วัยรุ่น ได้แก่ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 11 - 20 ปี ซึ่งวัยดังกล่าวนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย สมอง และอารมณ์อย่างรวดเร็ว สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่าทางวิทยาศาสตร์เชื่อว่าบุคคลจะเริ่มช่วยเหลือตนเองและดูแลรักษาผลประโยชน์ของตัวเองได้เริ่มตั้งแต่อายุ 11 ถึง 20 ปีบริบูรณ์ แต่กฎหมายกลับนำเอาช่วงอายุสุดท้ายของวัยรุ่น คือ ยี่สิบปีบริบูรณ์มาบัญญัติเป็นเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะ จึงไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม และพัฒนาการของเด็กในยุคปัจจุบัน ทั้งอาจเป็นการสร้างปัญหาทางอ้อมให้แก่กลุ่มผู้เยาว์ได้ เนื่องจากผู้เยาว์นั้นถูกจำกัดไม่ให้ทำนิติกรรมและการอื่น ๆ ไว้ค่อนข้างมาก อย่างเช่นนิติกรรมที่ถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 หรือนิติกรรมทั้งหลายที่เป็นการแสดงเจตนา หรือแม้กระทั่งถูกจำกัดสิทธิไม่ได้เป็นโจทก์ฟ้องคดีหรือขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ

และต้องอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นต้องการให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเข้ามาดูแลผลประโยชน์ของผู้เยาว์เป็นหลัก เพราะมองว่าผู้เยาว์นั้นไม่มีความสามารถจะดูแลผลประโยชน์ของตนเองได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้ใช้อำนาจปกครองอาจใช้อำนาจปกครองดังกล่าวไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เยาว์ หรือกระทบและส่งผลเสียหายต่อสิทธิ เสรีภาพและทรัพย์สินของผู้เยาว์ ในขณะที่ผู้เยาว์ไม่ได้มีสถานะทางกฎหมายที่จะใช้สิทธิเพื่อคุ้มครองประโยชน์หรือป้องกันความเสียหายนั้น ๆ ด้วยตนเอง

โดยในปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดช่วงอายุในการใช้สิทธิต่าง ๆ ได้ตามช่วงอายุ เช่น ให้บุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีสามารถดำเนินการต่าง ๆ ในทางกฎหมายได้หลายประการด้วยกัน ตามที่ผู้เขียนรวบรวมมาดังนี้ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง เมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้เทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 31 (2) หรือสามารถทำพินัยกรรม ได้เมื่ออายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 และ มาตรา 1703 หรือสามารถจดทะเบียนสมรสได้เมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 และในเรื่องการจ้างแรงงาน ตามกฎหมายแรงงาน นายจ้างสามารถจ้างแรงงานเด็กได้ตั้งแต่อายุสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์แต่มีข้อจำกัดสิทธิทางกฎหมายเกี่ยวกับเวลาทำงาน หรือชั่วโมงทำงานไว้อย่างชัดเจน และบุคคลอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปก็จะถูกควบคุมสัญญาจ้างที่สามารถทำงานในช่วงเวลาได้มากขึ้น และตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ หรือตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 กำหนดให้ผู้ที่จะได้รับการบรรจุเข้ารับราชการตำรวจต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 กำหนดให้ผู้ขอใบอนุญาตขับรถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์สามล้อส่วนบุคคล ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ถ้าเป็นผู้ขอใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลชั่วคราว สำหรับรถจักรยานยนต์ที่มีขนาดความจุของกระบอกสูบรวมกันไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวงต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์

ทั้งนี้ หากพิจารณาควบคู่กับเกณฑ์อายุการบรรลุนิติภาวะของต่างประเทศที่ผู้เขียนนำเสนอมาข้างต้นไม่ว่าจะเป็น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สมาพันธรัฐสวิส และสหราชอาณาจักรอังกฤษ ทั้งสี่ประเทศเหล่านี้กำหนดเกณฑ์อายุของการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์อยู่ที่สิบแปดปีบริบูรณ์ โดยกำหนดไว้ชัดเจนเป็นทำนองเดียวกันว่าบุคคลย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ โดยมีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า แต่เดิมสมาพันธรัฐสวิสนั้น มีกฎหมายกำหนดเกณฑ์อายุในการพ้นจากภาวะผู้เยาว์ไว้ที่ยี่สิบปีบริบูรณ์ แต่วันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1994 รัฐสภาแห่งสมาพันธรัฐ มีมติให้ลดเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะและออกเป็นรัฐบัญญัติระดับสมาพันธรัฐเลขที่ 1955 1126 เพื่อแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งสวิส โดยกำหนดให้บุคคลที่มีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ กฎหมายฉบับดังกล่าวมีผลตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1996 ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law อย่างสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law อย่างสมาพันธรัฐสวิส และสหราชอาณาจักรอังกฤษ ได้กำหนดเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ไว้ที่สิบแปดปีบริบูรณ์ ซึ่งเมื่อเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 19 ที่กำหนดเกณฑ์อายุบุคคลย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์นั้น เห็นว่าผู้เยาวที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยถูกจำกัดสิทธิและความสามารถทางแพ่งมากกว่าผู้เยาว์ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศมากถึงสองปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้เยาว์สามารถสร้างผลประโยชน์แก่ตนเองได้อย่างมาก แต่กลับถูกข้อจำกัดทางกฎหมายเหนี่ยวรั้งความเจริญเติบโตไว้ และถือว่าไม่สอดคล้องกับสภาวะความเจริญทางเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตทางด้านสภาพร่างกายของเด็กในยุคปัจจุบันอีกต่อไป

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการบัญญัติข้อจำกัดสิทธิทางกฎหมายโดยเกณฑ์อายุที่มองว่าผู้เยาว์ไม่สามารถดูแลผลประโยชน์ของตนเองได้นั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ข้อจำกัดสิทธิก็จะต้องไม่ขัดต่อความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตของผู้เยาว์ เมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมปัจจุบันที่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามพัฒนาการของ

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกให้สื่อสารและรับรู้เรื่องราวได้ในเวลาอันรวดเร็วนั้น เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์นั้นไม่เหมาะสมอีกต่อไป ผู้เขียนจึงเห็นควรลดเกณฑ์อายุการบรรลุนิติภาวะเหลือเพียงสิบแปดปีบริบูรณ์ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 ใหม่เป็นว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์”

2. ปัญหาเกี่ยวกับกรณีผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว มีการแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดเกี่ยวกับอายุของบุคคลที่สามารถสมรสได้ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมใหม่เป็นว่า มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีมีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

สิ่งที่เห็นได้ชัดจากการแก้ไขมาตรา 1448 มี 2 ประเด็นสำคัญ คือ ประการที่หนึ่ง เนื่องด้วยในปัจจุบันกฎหมายให้ทางเลือกสำหรับการสมรสไม่จำเป็นต้องเป็นการสมรสระหว่างชายและหญิงอีกต่อไป กฎหมายจึงเปลี่ยนถ้อยคำมาใช้คำว่าคู่สมรสทั้งสองฝ่าย แทนการใช้คำว่า ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ส่วนประการที่สอง เกณฑ์อายุของการสมรส จากเดิมเริ่มต้นจากอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์เป็นต้นไป แก้ไขเกณฑ์อายุใหม่เป็นอายุสิบแปดปีบริบูรณ์

จากบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่แบ่งเกณฑ์การสมรสออกเป็น 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 บุคคลที่อายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงของบุคคลที่มีอายุเช่นว่านั้นแล้วมีความพร้อมและความสามารถทั้งร่างกายและจิตใจที่จะรับผิดชอบต่อสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายได้แล้ว แต่เนื่องด้วยช่วงอายุยังอยู่ในเกณฑ์ผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 กฎหมายจึงกำหนดให้คู่สมรสทั้งฝ่ายจะทำการจดทะเบียนสมรสได้ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลตาม มาตรา 1436 คือ (1) บิดาและมารดา ในกรณีที่มีทั้งบิดามารดา หรือ (2) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้ หรือ (3) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม หรือ (4) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (1) (2) และ (3) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง”

กรณีที่ 2 การสมรสของบุคคลที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดอายุขั้นต่ำของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายไว้ว่าต้องมีเกณฑ์อายุขั้นต่ำเท่าไหร่จึงจะทำการสมรสได้ การสมรสของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายที่มีเกณฑ์อายุอยู่ในกรณีที่สองนี้ ต้องได้รับอนุญาตจากบุคคลสองกลุ่มคือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1454 ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลตามที่ระบุไว้ใน มาตรา 1436 คือ (1) บิดาและมารดา ในกรณีที่มีทั้งบิดามารดา หรือ (2) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้ หรือ (3) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม หรือ (4) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (1) (2) และ (3) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง”แต่ยังไม่อาจจดทะเบียนสมได้จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อศาลเห็นว่ามีเหตุสมควร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1448 ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลว่า กรณีดังกล่าวที่ร้องขออนุญาตสมรสมานั้นเป็นกรณีมีเหตุสมควรหรือไม่ หากศาลเห็นว่าเป็นกรณีไม่มีเหตุสมควรผู้เยาว์ก็จะทำการสมรสโดยฝ่าฝืนคำสั่งไม่ได้ หากฝ่าฝืนผลของการสมรสก็จะเป็นโมฆะ เสมือนว่าไม่เคยมีการสมรสเกิดขึ้น และจะไม่ส่งผลให้บุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะ

หากพิจารณาตามกรณีกฎหมายต่างประเทศที่ผู้เขียนกล่าวมาข้างต้นในส่วนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไม่ได้บัญญัติให้การสมรสทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ โดยกำหนดว่าบุคคลจะเริ่มทำการสมรสได้ก็ต่อเมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ เว้นแต่ผู้เยาว์จะมีอายุครบสิบหกปีบริบูรณ์และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว กล่าวคือ คู่สมรสจะเป็นผู้เยาว์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายมิได้ และต้องได้รับอนุญาตจากศาลครอบครัวเท่านั้น ทั้งนี้

แม้ในกรณีที่ผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว ก็ไม่ทำให้ผู้เยาว์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดเกณฑ์อายุในการบรรลุนิติภาวะเพียงเงื่อนไขเดียวเท่านั้น ส่วนสมาพันธรัฐสวิสในปัจจุบันกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา 2 กำหนดให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะได้เมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ และไม่มีหลักเกณฑ์ของการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เพราะผู้เยาว์ไม่สามารถทำการสมรสได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด และสหราชอาณาจักรอังกฤษ กฎหมายของสหราชอาณาจักรอังกฤษกำหนดให้บุคคลจะเริ่มทำการสมรสได้เมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นเรื่องเกณฑ์อายุในการสมรสไว้ โดยกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำสำหรับการสมรสไว้ที่สิบแปดปี ทั้งนี้ บุคคลที่มีอายุระหว่างสิบหกปีแต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์จะสามารถสมรสได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือบุคคลที่มีอำนาจให้ความยินยอม ในกรณีที่ การสมรสฝ่าฝืนเงื่อนไขว่าด้วยเกณฑ์อายุและการขอความยินยอมตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ การสมรสดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะประการสำคัญ การสมรสของผู้เยาว์ไม่ทำให้ผู้เยาว์พ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ

ทั้งนี้ เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส มีข้อสังเกตน่าสนใจที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอคือ ในกรณีที่การสมรสสิ้นสุดลง ไม่ว่าจะด้วยความตายของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือการหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส โดยที่บุคคลนั้นยังมีอายุไม่ครบยี่สิบปีบริบูรณ์ ดังนั้น หากพิจารณาถึงเกณฑ์อายุ ยังถือว่าอยู่ในเกณฑ์อายุที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามมาตรา 19 แต่การสิ้นสุดของการสมรสดังกล่าว ไม่ทำให้บุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสกลับไปเป็นผู้เยาว์อีก (เจษฎา ทองขาว, 2563) นั้นหมายความว่า การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส อาจเป็นช่องว่างที่จะทำให้บุคคลที่ต้องการบรรลุนิติภาวะทำการจดทะเบียนสมรสกันโดยไม่ต้องการอยู่กินกันฉันคู่สมรส แต่หวังเพียงเพื่อผลพลอยได้ที่เกิดจากช่องว่างของกฎหมาย และที่สำคัญเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ก็จะไม่ทำให้บุคคลนั้นกลับไปมีสภาพเป็นผู้เยาว์อีก แม้อายุยังไม่ครบยี่สิบปีบริบูรณ์ก็ตาม

ดังนั้น หากมีการแก้ไขเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 ให้บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ ตามที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในประเด็นที่ 1 แล้ว ก็จะสอดคล้องกับประเด็นที่ 2 ที่ผู้เขียนจะเสนอให้ยกเลิกการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 เพราะการแก้ไขมาตรา 1448 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ส่งผลให้คู่สมรสสามารถทำการสมรสได้เมื่ออายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ จึงสอดรับกันว่า เมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ก็จะบรรลุนิติภาวะ ตามมาตรา 19 และสามารถทำการสมรสได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคล ตามมาตรา 1436 ส่วนกรณีที่คู่สมรสอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ก็สามารถทำการสมรสได้โดยได้รับความยินยอมจากบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1436 และได้รับอนุญาตจากศาลกรณีมีเหตุสมควร แต่คู่สมรสที่อายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์จะไม่สามารถบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เนื่องจากป้องมิให้บุคคลใช้ช่องว่างในทางกฎหมายเพื่อหาประโยชน์ เพราะอาจมีการใช้วิธีการจดทะเบียนสมรสเป็นเครื่องมือให้ตนเองนั้นบรรลุนิติภาวะตามที่ผู้เขียนกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนจึงเสนอยกเลิกการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20

สรุป

การจำกัดความสามารถของผู้เยาว์ไว้ในฐานะที่ผู้เยาว์เป็นผู้ที่หย่อนความสามารถประเภทหนึ่ง มีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองตัวผู้เยาว์ รวมถึงทรัพย์สินของผู้เยาว์ แต่ประการสำคัญคือการรักษาผลประโยชน์ที่ดีต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เยาว์ด้วย เนื่องด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การบังคับใช้กฎหมายที่เปลี่ยนไป จึงเห็นควรต้องพิจารณาถึงสาเหตุการบรรลุนิติภาวะอีกครั้งในปัจจุบันว่าเหมาะสมแล้วหรือไม่ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยนั้นได้บัญญัติเรื่องเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ออกเป็น 2 ประการ คือ กรณีที่ 1 เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะโดยอายุ ซึ่งมาตรา 19 กำหนดให้บุคคลย่อมพ้นภาวะความเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466 โดยหากพิจารณาบุคคลอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ ในปี

พ.ศ. 2466 เปรียบเทียบกับบุคคลที่มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ในปี พ.ศ.2569 มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงทั้งในด้านพัฒนาการ เทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร และในมุมมองของกฎหมายต่างประเทศทั้งสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สมาพันธรัฐสวิส และสหราชอาณาจักรอังกฤษ ทั้งสี่ประเทศเหล่านี้กำหนดเกณฑ์อายุของการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์อยู่ที่สิบแปดปีบริบูรณ์ จึงเห็นสมควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 ใหม่ว่าบุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ เพื่อให้ผู้เยาว์สามารถเริ่มต้นใช้สิทธิต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่เทียบเท่ากับผู้เยาว์ในต่างประเทศ ส่วนกรณีที่ 2 เกณฑ์การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เมื่อมีการแก้ไขเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 19 ให้บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ ตามที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในประเด็นที่ 1 แล้วก็จะสอดรับกันว่า เมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ก็จะบรรลุนิติภาวะ ตามมาตรา 19 และสามารถทำการสมรสได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลตามมาตรา 1436 และส่งผลให้ไม่มีช่องว่างของกฎหมายที่จะทำให้กลุ่มบุคคลที่ต้องการให้ตนเองบรรลุนิติภาวะใช้การสมรสเป็นเครื่องมือโดยที่ไม่ต้องการอยู่กินกันฉันคู่สมรสตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ผู้เขียนจึงเสนอยกเลิกการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). แผนแม่บทพัฒนาศักยภาพคนไทยตามช่วงวัย พ.ศ. 2561-2579. เรียกใช้เมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/article_attach/21617/21324.pdf

จตุรพร ลิ้มมั่นจริง. (2549). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จิตติ ติงศภัทิย์. (2530). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เจษฎา ทองขาว. (2563). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ประสิทธิ โฆวิไลกูล. (2562). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 24. (2567). ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 141 ตอนที่ 58 ก หน้า 4 (24 กันยายน 2567).

ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธ์. (2564). คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

สมชัย ฑีฆาอุตมากร. (2554). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พริ้นติ้ง.

สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2564). หลักและคำพิพากษา พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

สหัส สังหวิริยะ. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.

แสวง บุญเฉลิมลาภ และอติรุจ ตันบุญเจริญ. (2563). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

อังคณาวดี ปิ่นแก้ว. (2560). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*

THE EFFECT OF COLLABORATIVE LEARNING IN THINK PAIR SQUARE SHARE OBTAINING A SQ4R TECHNIQUE ON THE ANALYTICAL READING ABILITY OF HIGH VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

สมพร ศรีภุมมา
Sompond Sriphumma
แผนกวิชาสามัญสัมพันธ์ วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์ พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
General Education Department, Automotive Industry Technical College, Phra Nakhon Sri Ayutthaya, Thailand
Corresponding author E-mail: sompond.spm@gmail.com
Tel: 098-347-4563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R กับเกณฑ์ร้อยละ 60 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาเทคนิคเครื่องกล วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 32 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R จำนวน 3 แผน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R (M = 25.19, SD = 1.96) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 17.75, SD = 2.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R (M = 25.19, SD = 1.96) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนได้

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์, การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหาย, เทคนิค SQ4R

Abstract

The research aimed to study 1) compare analytical reading ability of high vocational certificate students before and after learning with collaborative learning in Think Pair Square Share obtaining a SQ4R technique. 2) compare analytical reading ability of high vocational certificate

* Received 19 January 2026; Revised 23 February 2026; Accepted 28 February 2026

students before and after learning with collaborative learning in Think Pair Square Share obtaining a SQ4R technique with the criterion of 60 percent. The sample group was 32 first-year students who studied in high vocational certificate program of mechanical technology at Automotive Industry Technical College in Phra Nakhon Sri Ayutthaya Thailand by using a cluster random sampling method. The research instruments consisted of three lesson plans of collaborative learning in Think Pair Square Share obtaining a SQ4R technique and a 30-item multiple-choice tests of analytical reading ability. Data were analyzed by using mean (M), standard deviation (SD), one sample t-test and dependent sample t-test. The results of research showed that the analytical reading ability of high vocational certificate students after learning with collaborative learning in Think Pair Square Share obtaining a SQ4R technique (M = 25.19, SD = 1.96) was significantly higher than before learning (M = 17.75, SD = 2.50) at the 0.05 statistical level. The analytical reading ability of high vocational certificate students after learning with collaborative learning in Think Pair Square Share obtaining a SQ4R technique (M = 25.19, SD = 1.96) was significantly higher than the 60 percent criterion at the 0.05 statistical level. Reflecting that collaborative learning in Think Pair Square Share obtaining a SQ4R technique can be applied to learning management to develop analytical reading ability.

Keywords: Analytical Reading Ability, A Collaborative Learning in Think Pair Square Share, SQ4R Technique

บทนำ

ทักษะการอ่านมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาหาความรู้และการพัฒนาชีวิต ที่นอกจากจะก่อให้เกิดความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วนั้น การอ่านยังส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อีกด้วย กล่าวได้ว่าการอ่านเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากเป็นทักษะการรับสารที่สำคัญที่ผู้เรียนจะต้องใช้อยู่เสมอและจะต้องพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (คณะกรรมการวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ฝ่ายบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยความสามารถในการวิเคราะห์ การตีความ และการสังเคราะห์ข้อความเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จทางวิชาการและการเป็นพลเมืองที่ดี เมื่อผู้เรียนก้าวหน้าในระบบการศึกษา ผู้เรียนต้องเผชิญกับเนื้อหาที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งต้องการมากกว่าความเข้าใจพื้นฐานจึงจำเป็นต้องอ่านข้อความเชิงวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจความหมายพื้นฐาน ประเมินข้อโต้แย้ง และเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตามผู้เรียนส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในการอ่านวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างเฉพาะเจาะจงในด้านนี้ (Jahonovna, S. S. & Djavairovna, A. F., 2025) อีกทั้งการพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เนื่องจากต้องอาศัยปัจจัยหลายประการประกอบกันจึงจะประสบผลสำเร็จ ผู้สอนจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและการคิดเชิงวิพากษ์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งคำถามกับสิ่งที่อ่าน ชี้แนะให้ผู้เรียนระบุองค์ประกอบสำคัญของเนื้อหาและช่วยเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น การอ่านแบบมีคำแนะนำ การอภิปราย หรือการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นการคิดเชิงลึกของผู้เรียน (Khamkokkrund, O. & Chaipichit, D., 2025)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายที่พัฒนาโดย Frank Lyman ที่ประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการคิด (Think) ขั้นการอภิปรายเป็นคู่ (Pair) ขั้นการสื่อสารกันอีกครั้งในกลุ่มสี่คน (Square) และขั้นการแบ่งปันกับทั้งชั้นเรียน (Share) เป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาทักษะการฟัง

ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนได้ (Rufiana, D., 2027) การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน ตลอดจนช่วยสร้างความสามารถในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน ผู้เรียนจะได้รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (นาอีม บินอิบรอเฮง, 2563) ทว่าจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายที่มีต่อความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของผู้เรียน

นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ที่พัฒนามาจากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ3R ของ Robinson ที่ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ การอ่านสำรวจบทอ่านอย่างคร่าว ๆ (S) การตั้งคำถามจากสิ่งที่อ่าน (Q) การอ่านบทอ่านอย่างละเอียด (R1) การจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอ่าน (R2) การสรุปสาระสำคัญของสิ่งที่อ่าน (R3) และการวิเคราะห์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน (R4) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ชัดเจน เป็นระบบ ที่สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านและมีความสามารถในการอ่านสูง เนื่องจากมีการตั้งคำถามไว้ล่วงหน้าซึ่งการตั้งคำถามไว้ล่วงหน้ามีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการอ่านอย่างชัดเจน ไม่หลงประเด็น เกิดความพยายามในการอ่านเพื่อตอบคำถามที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้า นอกจากนั้นการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ยังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ รวมทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและมีความกระตือรือร้นในการเรียน (กานต์ธิดา แก้วกาม, 2556); (พิชยา เสนามนตรี, 2556)

จากที่กล่าวมา หากนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R อาจเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ขั้นการคิด (Think) ที่นำเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ทั้ง 6 ขั้นตอนมาประยุกต์ใช้ 2) ขั้นการอภิปรายเป็นคู่ (Pair) 3) ขั้นการสื่อสารกันอีกครั้งในกลุ่มสี่คน (Square) และ 4) ขั้นการแบ่งปันกับทั้งชั้นเรียน (Share) ที่มีต่อความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R

2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R กับเกณฑ์ร้อยละ 60

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre-experimental design) ซึ่งออกแบบการวิจัยแบบ one group pre-test post-test design ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการวิจัยแบบ one group pre-test post-test design

การทดลอง	Pre-test	Treatment	Post-test
กลุ่มตัวอย่าง	T1	X	T2

จากตารางที่ 1 แสดงแผนการดำเนินการวิจัยแบบ one group pre-test post-test design โดยดำเนินการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ก่อนเรียน (T1) ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R กับกลุ่มตัวอย่าง (X) และดำเนินการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์หลังเรียน (T2) ตามลำดับ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 สาขาวิชา รวม 221 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาเทคนิคเครื่องกล วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์ จำนวน 32 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R จำนวน 3 แผน ได้แก่ การอ่านวิเคราะห์บทความ การอ่านวิเคราะห์ข่าว และการอ่านวิเคราะห์โฆษณา ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง โดยแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) ขั้นการคิด (Think) ที่นำขั้นตอนการอ่านของเทคนิค SQ4R ทั้ง 6 ขั้นตอนมาประยุกต์ใช้ 2) ขั้นการอภิปรายเป็นคู่ (Pair) 3) ขั้นการสื่อสารกันอีกครั้งในกลุ่มสี่คน (Square) และ 4) ขั้นการแบ่งปันกับทั้งชั้นเรียน (Share) หลังจากการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้วเสร็จ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ผลปรากฏว่าทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.87 – 4.93

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยกำหนดให้คำตอบที่ถูกต้องมีค่าคะแนนข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งสิ้น 30 คะแนน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้บทอ่าน 3 ประเภทได้แก่ บทความ ข่าว และโฆษณา และออกแบบข้อคำถามให้ครอบคลุมพฤติกรรมของความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยการประเมินความสามารถในการระบุสาระสำคัญหรือประเด็นสำคัญจากสิ่งที่อ่าน การจำแนกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากสิ่งอ่าน การจำแนกและทำความเข้าใจกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งที่อ่าน และการระบุคุณค่าที่ได้รับจากสิ่งที่อ่าน ภายหลังจากการออกแบบแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์แล้วเสร็จ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00 หลังจากผู้วิจัยปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์พบว่าค่าความยาก (p) ของแบบทดสอบรายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.27 - 0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) รายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.35 - 0.88 และค่าความเที่ยง (reliability) ที่คำนวณโดยใช้วิธีการของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน จากสูตร KR-20 พบว่าค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ขออนุญาตดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยได้รับอนุญาตจากหัวหน้าสถานศึกษาให้ดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลการวิจัยภายในสถานศึกษาได้ นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย และชี้แจงถึงสิทธิ์ในการ

ถอนตัวจากการเข้าร่วมงานวิจัยได้ตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัย โดยจะไม่มีผลต่อคะแนนและผลการเรียนในรายวิชาที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอน ซึ่งผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับทราบและยินดีเข้าร่วมการวิจัย

2. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

3. จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R จำนวน 3 แผน ได้แก่ การอ่านวิเคราะห์บทความ การอ่านวิเคราะห์ข่าว และการอ่านวิเคราะห์โฆษณา โดยใช้เวลาแผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

4. หลังจากดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R ตามข้อที่ 3 แล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์หลังเรียน (Post-test) จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R ประกอบด้วย สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test)

2. ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ประกอบด้วย สถิติบรรยายได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติทดสอบทีของกลุ่มตัวอย่างเดียว (one sample t-test)

ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงของการใช้สถิติทดสอบที โดยใช้สถิติทดสอบ Kolmogorov-Smirnov ในการพิจารณาคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.12 พบว่าคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ และผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.81$, $sig = 0.00$) ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการใช้สถิติทดสอบที

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R

การทดสอบ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t (31)	p
	M	SD	M	SD		
ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์	17.75	2.50	25.19	1.96	28.86	0.00**

หมายเหตุ : **p<0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับ เทคนิค SQ4R กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R กับเกณฑ์ร้อยละ 60

การทดสอบ	หลังเรียน		เกณฑ์	t (31)	p
	M	SD			
ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์	25.19	1.96	60%	20.76	0.00**

หมายเหตุ : **p<0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับ เทคนิค SQ4R เท่ากับ 25.19 คิดเป็นร้อยละ 83.97 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 พบว่าสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

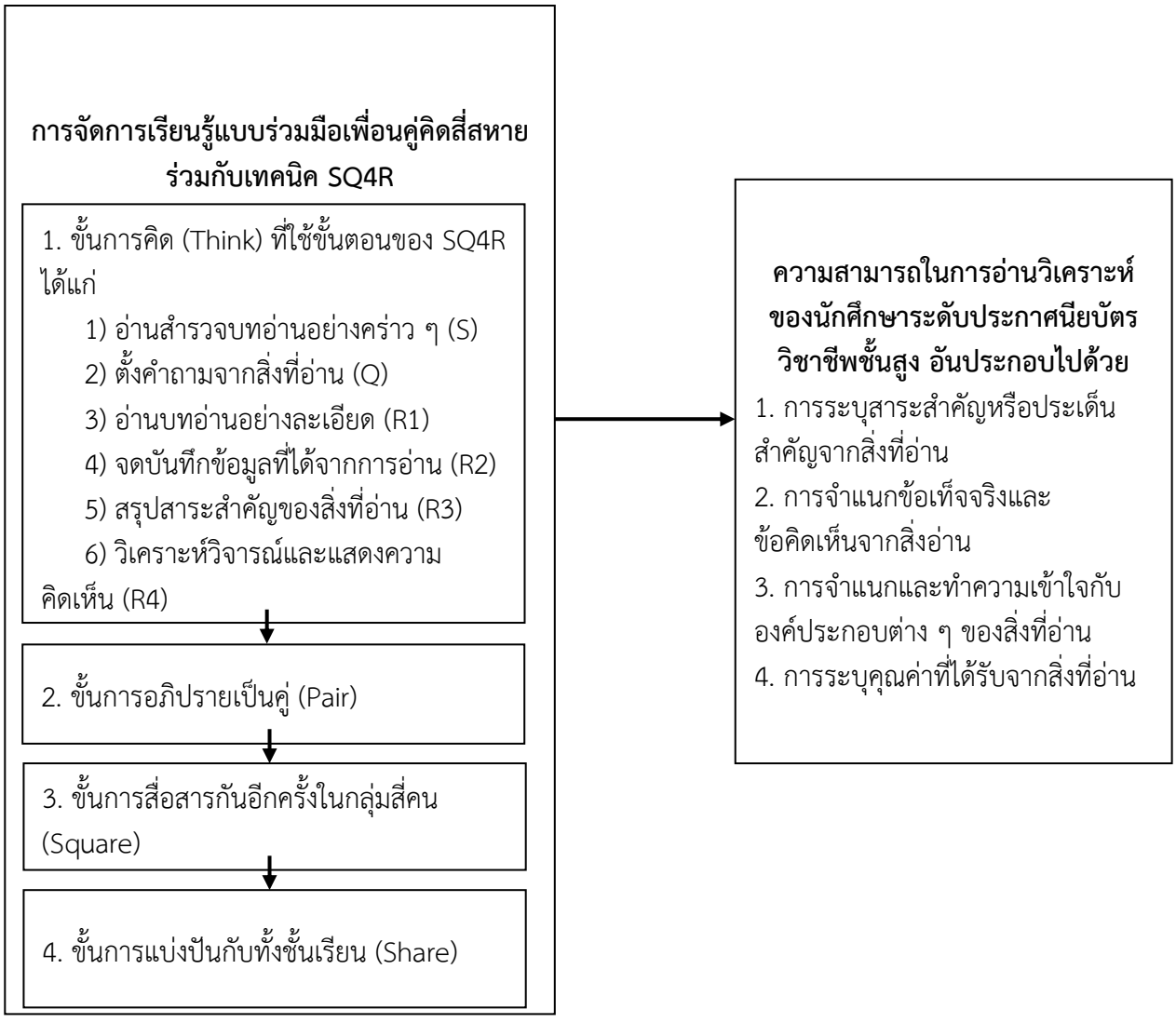
ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R พบว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่ได้มาจากการนำหลักเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนเพื่อสำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตามที่กำหนดตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2564 ผู้เรียนต้องได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 เมื่อใช้สถิติเทียบแล้วจึงได้กำหนดเกณฑ์ไว้ที่ร้อยละ 60 พบว่าหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากกระบวนการในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R เป็นกระบวนการที่ช่วยฝึกฝนและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงสามารถในการอ่านวิเคราะห์ได้อย่างครบถ้วน โดยหลังจากที่ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนแล้วนั้น ในขั้นการคิด (Think) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้อ่านและพิจารณาบทอ่านอย่างเงียบ ๆ ด้วยตนเองตามกระบวนการอ่านของเทคนิค SQ4R ซึ่งเป็นกระบวนการอ่านที่มีความชัดเจนและเป็นระบบ มีขั้นตอนที่เหมาะสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของผู้เรียน โดยเริ่มจากการให้ผู้เรียนอ่านสำรวจบทอ่าน (Survey) เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านอย่างคร่าว ๆ จากนั้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน (Question) การอ่านอีกครั้งอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจบทอ่าน พร้อมทั้งพยายามค้นหาคำตอบของคำถามที่ได้ตั้งไว้ (Read) การจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการ

อ่าน (Record) การสรุปใจความสำคัญ (Recite) และการวิเคราะห์ วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน (Reflect) สอดคล้องกับการศึกษาของสิรีธร สุขเจริญ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ พบว่าเทคนิค SQ4R เป็นเทคนิคที่เหมาะสำหรับนำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นกระบวนการอ่านที่มีขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบที่เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านและความสามารถด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นการอ่านจับใจความ การอ่านเชิงวิเคราะห์ การคิด และการตั้งคำถาม (สิรีธร สุขเจริญ, 2561) ประกอบกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นการคิด (Think) ที่ผู้วิจัยได้นำกระบวนการอ่านของเทคนิค SQ4R มาประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกสิ่งที่ได้ในแต่ละขั้นตอนลงในกระดาษที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมไว้ให้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนแนวคิดและความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน ซึ่งการเขียนบันทึกสะท้อนความคิดจะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ เนื่องจากเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเคราะห์ ทำความเข้าใจ และไตร่ตรองกระบวนการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นข้อความลงบนกระดาษได้ ผู้เรียนก็จะสามารถเสริมสร้างความรู้และสามารถเชื่อมโยงความคิดระหว่างการอ่านได้ (Jahonovna, S. S. & Djavairovna, A. F., 2025) สอดคล้องกับงานวิจัยของกันต์ธรรุจิ เกษแก้ว และเด่นดาว ชลวิทย์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (กันต์ธรรุจิ เกษแก้ว และเด่นดาว ชลวิทย์, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรินญา โลศิริ ที่ศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิเคราะห์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (วรินญา โลศิริ, 2563)

หลังจากที่ผู้เรียนได้อ่านและพิจารณาบทอ่านอย่างเงียบ ๆ ด้วยตนเองในขั้นการคิด (Think) ตามกระบวนการอ่านของเทคนิค SQ4R แล้วเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น ผู้เรียนจะได้แบ่งปันสิ่งที่ได้จากการอ่านและการพิจารณาบทอ่านของตนเองโดยการอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน โดยเริ่มจากการจับคู่กับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อการแลกเปลี่ยนแนวคิดและความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านในขั้นการจับคู่ (Pair) จากนั้นผู้เรียนก็จะได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและความคิดเห็นที่ได้จาก 2 ขั้นตอนแรกโดยการอภิปรายกับเพื่อน ๆ เป็นกลุ่ม 4 คนในขั้นการทำงานรวมกันในกลุ่มสี่คน (Square) และท้ายที่สุดก็จะได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านกับเพื่อน ๆ ทั้งชั้นเรียนในขั้นการแบ่งปัน (Share) การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสในการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดและความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มจากการจับคู่อภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อน การอภิปรายแลกเปลี่ยนเป็นกลุ่มสี่คน และการอภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ ทั้งชั้นเรียนนั้น เป็นการขยายโลกทัศน์โดยการเรียนรู้จากความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์ของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิด และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน กระบวนการในการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อ่านกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจสิ่งที่อ่านในบริบทที่หลากหลาย มองเห็นมุมมองที่แตกต่าง เข้าใจและยอมรับในความหลากหลายทางความคิด ซึ่งเป็นบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์เกี่ยวกับสิ่งที่อ่านได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Jahonovna, S. S., & Djavairovna, A. F. ที่กล่าวว่าการอภิปรายในชั้นเรียนเป็นหนึ่งสิ่งที่ทรงคุณค่าในการสร้างความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ให้เกิดแก่ผู้เรียน เนื่องจากการ

อภิปรายในชั้นเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในการถกเถียงอย่างสร้างสรรค์ สนับสนุนข้อโต้แย้งของตนด้วยหลักฐาน และแสดงความเคารพต่อมุมมองของผู้อื่น ซึ่งสภาพแวดล้อมเช่นนี้เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ที่ช่วยปลูกฝังความสามารถในการวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ (Jahonovna, S. S. & Djavairovna, A. F., 2025) จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับเทคนิค SQ4R ที่ประกอบไปด้วยขั้นตอน 1) ขั้นการคิด (Think) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้อ่านและพิจารณาสิ่งที่อ่านด้วยตนเองอย่างเงียบ ๆ โดยผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการอ่านของเทคนิค SQ4R อันได้แก่ การอ่านสำรวจบทอ่านอย่างคร่าว ๆ (S) การตั้งคำถามจากสิ่งที่อ่าน (Q) การอ่านบทอ่านอย่างละเอียด (R1) การจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอ่าน (R2) การสรุปสาระสำคัญของสิ่งที่อ่าน (R3) และการวิเคราะห์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน (R4) มาประยุกต์ใช้ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอ่าน

และพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียบเรียงความรู้หรือข้อคิดจากสิ่งที่อ่าน และสามารถพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อมาในขั้นที่ 2) ขั้นการอภิปรายเป็นคู่ (Pair) 3) ขั้นการสื่อสารกันอีกครั้งในกลุ่มสี่คน (Square) และ 4) ขั้นการแบ่งปันกับทั้งชั้นเรียน (Share) ผู้เรียนจะได้ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งอ่านกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้เรียนจากการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อ่านในมุมมองที่หลากหลาย รู้จักที่จะรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R เป็นกระบวนการที่สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงได้ ซึ่งจะเห็นได้จากผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายร่วมกับเทคนิค SQ4R เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือ 1) ในขั้นการคิด (Think) ก่อนที่จะให้ผู้เรียนได้อ่านและพิจารณาบทอ่านตามขั้นตอนการอ่านของเทคนิค SQ4R ผู้สอนอาจทบทวนหรือเสริมความรู้ให้ผู้เรียนเกี่ยวกับงานเขียนในประเภทต่าง ๆ ที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ เนื่องจากหากผู้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับงานเขียนประเภทต่าง ๆ ในเบื้องต้นแล้วจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและวิเคราะห์สิ่งที่อ่านได้ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กันต์ธรรุจิ เกษแก้ว และเด่นดาว ชลวิทย์. (2567). ผลของการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(3), 495-502.

กานต์ธิดา แก้วกาม. (2556). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบ SQ4R กับวิธีสอนแบบปกติ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

คณะกรรมการวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ฝ่ายบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป. (2560). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นาอีม บินอิบรอเฮง. (2563). การใช้เทคนิคแผนผังความคิดร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อนคู่คิดสี่สหายเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เรื่องความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิชยา เสนามนตรี. (2556). ผลการอ่านเชิงวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรินญา โลศิริ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สิรีธร สุขเจริญ. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Jahonovna, S. S. & Djavairovna, A. F. (2025). ENCOURAGING ANALYTICAL READING SKILLS AMONG STUDENTS. Journal of Social Science and Humanitarian Research, 3(5), 15-18.

Khamkokkrund, O. & Chaipichit, D. (2025). Enhancing Analytical Reading Skills in Elementary School Students through Self-Regulation and Collaborative Learning. Higher Education Studies, 15(1), 213-219.

Rufiana, D. (2027). Using think-pair-square-share strategy to improve students' speaking ability for Indonesian senior high school students. JOALL (Journal of Applied Linguistics and Literature), 2(1), 83-93.

บทความวิชาการ

การเปลี่ยนผ่านของการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในประเทศไทย: จากระบบการฝึกเสมียนรับราชการสู่การศึกษาด้านอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเอง*

THE TRANSFORMATION OF CAREER-ORIENTED EDUCATION IN THAILAND: FROM STATE-ORIENTED CLERICAL TRAINING TO SELF-RELIANT OCCUPATIONAL EDUCATION

ปิยะ ศักดิ์เจริญ*, เอกสิทธิ์ ชาตินทุ
Piya Sakcharoen*, Eakasit Chatinthu
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Bangkok Thailand
*Corresponding author e-mail: piya.edu@rumail.ru.ac.th
*Tel: 0898329237

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านของการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในประเทศไทยในเชิงประวัติศาสตร์และเชิงนโยบาย โดยพิจารณาพัฒนาการตั้งแต่ระบบการศึกษาในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มุ่งผลิต “เสมียนรับราชการ” เพื่อตอบสนองความต้องการของรัฐสมัยใหม่ ไปสู่การจัดการศึกษาด้านอาชีพที่มุ่งเสริมสร้างทักษะการทำงาน สมรรถนะวิชาชีพ และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประชาชนในบริบทเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้เขียนได้เรียบเรียงข้อมูลจากเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ด้านการศึกษาและเอกสารนโยบายการศึกษา ครอบคลุมแผน แม่บททางการศึกษาของไทยตั้งแต่โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 - 2474 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 - 2494 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503-ปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนกฎหมายและนโยบายด้านอาชีวศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิตในแต่ละช่วงเวลา ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ค่านิยม “นิยมเป็นเสมียน” ได้กำหนดทิศทางของระบบการศึกษาไทยในระยะยาว ทำให้การศึกษาสายสามัญถูกยกย่องเหนือการศึกษาสายอาชีพ และส่งผลต่อโครงสร้างกำลังคนของประเทศ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การศึกษาด้านอาชีพได้รับการยกระดับให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ การผลิตแรงงานมีฝีมือ และต่อยอดสู่แนวคิดการศึกษาฐานสมรรถนะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเป็นผู้ประกอบการในศตวรรษที่ 21 บทความสรุปว่า การเปลี่ยนผ่านจากการศึกษาเพื่อรับราชการสู่การศึกษาเพื่อการพึ่งพาตนเองไม่ใช่เพียงการปรับหลักสูตรหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หากแต่เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการศึกษาไทย จากการมุ่งตำแหน่งและสถานะทางสังคม ไปสู่การพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพื่อการดำรงชีวิต การพึ่งพาตนเอง การทำงาน และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ, อาชีวศึกษา, การพึ่งพาตนเอง, นโยบายการศึกษา, ประวัติศาสตร์การศึกษา

* Received 3 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 27 February 2026

Abstract

This academic article aims to analyze the transition of education for career-oriented education in Thailand from both historical and policy perspectives. It examines the progression from the education system during the absolute monarchy, which focused on producing “clerks for civil servants” to meet the needs of a modern state, to the management of vocational and career education that emphasizes building work skills, professional competencies, and the ability of people to be self-reliant in the rapidly changing socio-economic context after the post-revolutionary era. The author has compiled information from historical documents on education and educational policy documents, covering Thailand's educational master plans from the 1898-1931 Education Project, the 1932 - 1951 National Education Plan, and the 1960 - present National Education Plan, the National Economic and Social Development Plan, as well as laws and policies related to vocational education and lifelong learning in each period. The analysis shows that the value of “preferring to be a clerk” has long influenced the direction of the Thai education system, causing general education to be held in higher esteem than vocational education and affecting the country’s workforce structure. However, since the political transformation in 1932, especially during the national economic and social development plan era, vocational education has been elevated to become a key mechanism in economic development, skilled labor production, and has further evolved into the concepts of competency-based education, lifelong learning, and entrepreneurship-oriented approaches aligned with the demands of the 21st century. The article concludes that the transition from education for civil service to education for self-reliance is not merely a matter of curriculum adjustment or changes in learning management formats. Rather, it is a paradigm shift in Thai education, from focusing on social status and position to the development of human potential for living, self-reliance, working, and sustainable social development.

Keywords: Career-Oriented Education, Vocational Education, Self-Reliance, Education Policy, History of Education.

บทนำ

การศึกษาในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ถึงต้นรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2435 - 2468) ซึ่งเป็นห้วงเวลาที่สังคมไทยเผชิญกับ “วิกฤตของค่านิยมทางการศึกษา” อันสะท้อนผ่านปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “นิยมเป็นเสมียน” ปรากฏการณ์นี้มิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากแต่มีรากฐานจากการปฏิรูประบบราชการและการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะการสถาปนากระทรวงธรรมการในปี พ.ศ. 2435 ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการจัดการศึกษาไทยสู่ระบบสมัยใหม่

ในระยะแรก ระบบการศึกษาถูกออกแบบเพื่อผลิตบุคลากรเข้าสู่ระบบราชการเป็นหลัก เพื่อตอบสนองการขยายตัวของรัฐส่วนกลาง โรงเรียนและหลักสูตรจึงทำหน้าที่เตรียมกำลังคนให้มีความรู้ด้านหนังสือ กฎหมาย และการบริหาร เพื่อดำรงตำแหน่งเสมียนและข้าราชการในกรมกองต่าง ๆ ภายใต้บริบทดังกล่าวได้ก่อรูปค่านิยมในหมู่ราษฎรที่มุ่งหวังให้บุตรหลานได้รับการศึกษาเพื่อเข้าสู่ราชการ โดยมองว่างานราชการเป็นงานที่มีเกียรติ มั่นคง และเป็นช่องทางสำคัญในการเลื่อนฐานะทางสังคมจากสามัญชนสู่ชนชั้นนำ ค่านิยม “นิยมเป็นเสมียน” จึงสะท้อน

โครงสร้างโอกาสทางสังคมที่ผูกโยงการศึกษาเข้ากับอำนาจรัฐและสถานะทางสังคมอย่างแนบแน่น อย่างไรก็ตาม ค่านิยมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความตึงเครียดเชิงโครงสร้างในระบบเศรษฐกิจและสังคม “วิชาหนังสือ” ถูกมองเป็นเพียงเครื่องมือแสวงหาตำแหน่ง มิใช่ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิตอย่างอิสระ เด็กและเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจำนวนมากจึงหลั่งไหลเข้าสู่กรุงเทพฯ เพื่อแสวงหาโอกาสรับราชการ ส่งผลให้ตำแหน่งเสมียนล้นเกิน ขณะที่ภาคการผลิตจริงของประเทศ โดยเฉพาะเกษตรกรรม หัตถกรรม และการค้าขาย กลับขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ผลที่ตามมาคือ การพัฒนากำลังแรงงานของประเทศไม่สอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างสมดุล บัณฑิตสายสามัญจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบราชการได้ต้องประสบภาวะว่างงานหรือทำงานต่ำกว่าศักยภาพ เนื่องจากขาดทักษะอาชีพที่จำเป็น

ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การตระหนักถึงข้อจำกัดของระบบการศึกษาที่มุ่งผลิตข้าราชการเป็นศูนย์กลาง การเปลี่ยนผ่านจาก “ระบบการฝึกเสมียนรับราชการ” ไปสู่ “การศึกษาด้านอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเอง” จึงเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปและยืดเยื้อยาวนานกว่าหนึ่งศตวรรษ กระบวนการนี้สะท้อนความพยายามของรัฐไทยในการปรับบทบาทของการศึกษาให้สอดคล้องกับพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคม จากการผลิตบุคลากรเพื่อรัฐ ไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการประกอบอาชีพที่หลากหลายและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

บทความประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1: การก่อรูปและข้อจำกัดของค่านิยมการศึกษาเพื่อรับราชการ ซึ่งเป็นพัฒนาการของการศึกษาไทยที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากระบบผลิตข้าราชการสู่การพัฒนากำลังคนเพื่อเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ ในระยะรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2435–2475) การจัดตั้งกระทรวงธรรมการและการปฏิรูประบบราชการได้ก่อให้เกิดรูปแบบค่านิยม “นิยมเป็นเสมียน” โดยการศึกษาสายสามัญทำหน้าที่เป็นทุนเชิงสัญลักษณ์เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งราชการ ขณะที่สายอาชีพถูกลดทอนคุณค่า ส่งผลให้เกิดปัญหาบัณฑิตล้นตลาดราชการและเกิดความตึงเครียดในเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมช่วงก่อน พ.ศ. 2475 โดยรัฐเริ่มตระหนักถึงข้อจำกัดดังกล่าวและพยายามแยกสายการศึกษาเพื่อรองรับการประกอบอาชีพของบัณฑิต ส่วนที่ 2: การสถาปนาการศึกษาเพื่ออาชีพในรัฐหลัง พ.ศ. 2475 โดยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การศึกษาเพื่ออาชีพได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการ ซึ่งเปลี่ยนจาก “วิสามัญศึกษา” เป็น “อาชีวศึกษา” ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 โดยมุ่งสร้างพลเมืองที่พึ่งพาตนเองและสอดคล้องกับเศรษฐกิจชาติ ต่อมาแนวคิดหัตถศึกษาและการงานพื้นฐานอาชีพถูกบูรณาการในหลักสูตร พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2521 โดยเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตแรงงานที่มีฝีมือผ่านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการ ส่วนที่ 3: การปฏิรูปการศึกษาและการยกระดับคุณภาพกำลังคน ซึ่งเป็นระยะปฏิรูปการศึกษา โดยการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 และ 12 ปี สะท้อนการยกระดับทุนมนุษย์ตามแนวคิด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยเฉพาะในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้วางรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการบูรณาการความรู้สู่การปฏิบัติ อันเป็นที่มาของ “กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี” ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนจากการศึกษาเพื่อสถานภาพทางสังคมไปสู่การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนอย่างรอบด้านและยั่งยืน

ส่วนที่ 1: การก่อรูปและข้อจำกัดของค่านิยมการศึกษาเพื่อรับราชการ

1. การก่อรูปค่านิยม "นิยมเป็นเสมียน" ภายใต้รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2435–2475)

1.1 บริบททางสังคมและการปฏิรูประบบราชการในรัชกาลที่ 5

การก่อรูปค่านิยม “นิยมเป็นเสมียน” ในสังคมไทยเป็นผลผลิตทางโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูประบบราชการครั้งใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านจากระบบบริหารราชการแผ่นดินแบบดั้งเดิมที่มีลักษณะการปกครองแบบศักดินาสู่ระบบราชการสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากแบบตะวันตก การเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มต้นอย่างเป็นระบบตั้งแต่ พ.ศ. 2414

เมื่อทรงจัดตั้ง “โรงเรียนหลวง” แห่งแรกในพระบรมมหาราชวัง (โรงเรียนสวนกุหลาบ) เพื่อฝึกหัดคนเข้าทำราชการ ก่อนหน้านี้ การศึกษาในสังคมไทยอยู่ในรูปแบบการเรียนรู้ตามวัดและวังที่มีลักษณะเป็นการศึกษาเพื่อความรู้ทางศาสนาและวิถีท้องถิ่น แต่เมื่อรัฐต้องการขยายระบบบริหารราชการส่วนกลางเพื่อรักษาเอกราชและพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมอารยประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายของการศึกษาจากการสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนามาเป็นการผลิต “บุคลากรเพื่อเข้ารับราชการ” ในปี พ.ศ. 2427 ทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรแห่งแรก ณ วัดมหรรณพาราม เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาไปยังประชาชนทั่วไป และในปี พ.ศ. 2430 ทรงจัดตั้ง “กรมศึกษาธิการ” ขึ้นเพื่อดูแลงานด้านการศึกษาและศาสนา ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญก่อนจะยกระดับเป็นกระทรวงในเวลาต่อมา (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539) (Fry, G. W., 2018)

1.2 การจัดตั้งกระทรวงธรรมการ (พ.ศ. 2435) และความต้องการกำลังคน

การจัดตั้งกระทรวงธรรมการในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2435 โดยมีเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ดำรงตำแหน่งเสนาบดีคนแรก ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ (Turning Point) ในการวางรากฐานระบบบริหารจัดการศึกษาของไทยให้เข้าสู่ความทันสมัยตามแบบสากล (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539) การตั้งกระทรวงนี้มิได้เป็นเพียงการเปลี่ยนชื่อหน่วยงาน แต่คือการ “สถาปนาอำนาจรัฐเหนือความรู้” โดยเปลี่ยนจากการเรียนตามความสมัครใจในวัดมาเป็นการจัดการศึกษาที่เป็นระบบภายใต้มาตรฐานของรัฐบาลกลาง (วันทนา เลิศสินไทย, 2523) บริบทสำคัญประการหนึ่งคือ รัฐในขณะนั้นมีความต้องการ “กำลังคน” จำนวนมากเพื่อเข้าทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ในระบบราชการใหม่ที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว กระทรวงธรรมการจึงทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการควบคุมมาตรฐานโรงเรียน ทั้งในด้านการจัดทำหลักสูตร การกำหนดระเบียบการสอบไล่ และการผลิตแบบเรียนหลวง การศึกษาในขณะนั้นจึงถูกออกแบบมาเพื่อ “ผลิตคนเข้ารับราชการ” เป็นหลัก ไม่ใช่เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพหรือการประกอบอาชีพอิสระ (วารุณี โอสถารมย์, 2524) การมีกระทรวงรองรับทำให้การบริหารจัดการตามโครงการศึกษามีความเป็นระบบ มีการแบ่งระดับชั้นการศึกษาตั้งแต่ชั้นมูลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ไปจนถึงอุดมศึกษาอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก แม้ในช่วงแรกจะเน้นการผลิตข้าราชการ แต่การมีกระทรวงธรรมการทำให้เกิดการวางรากฐาน “วิสามัญศึกษา” หรือการเรียนเพื่อวิชาชีพเฉพาะทาง เช่น การฝึกหัดครูและวิชาชีพช่างไม้ ช่างหล่อ ในเวลาต่อมา (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539) (สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ, 2563)

1.3 การศึกษาเพื่อผลิตข้าราชการ: “วิชาหนังสือ” เป็นบันไดสู่ยศศักดิ์

ในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อเนื่องถึงต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ปรากฏการณ์ “นิยมเป็นเสมียน” เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด คำว่า “นิยมเป็นเสมียน” หมายถึง ค่านิยมหรือทัศนคติของราษฎรในสมัยก่อนที่มุ่งหวังให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาเพียงเพื่อที่จะได้มีโอกาสเข้าไปรับราชการ หรือทำงานในตำแหน่ง “เสมียน” ในกรมกองต่าง ๆ ของรัฐ โดยมองว่างานราชการเป็นงานที่มีเกียรติ มีความมั่นคง และเป็นหนทางเดียวในการเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) จากสามัญชนขึ้นสู่ชั้นมูลนาย “วิชาหนังสือ” ในสายตาของราษฎร ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นความรู้เพื่อประกอบอาชีพ แต่เป็นเครื่องมือในการแสวงหายศถาบรรดาศักดิ์ การศึกษาสายสามัญคือบันไดสู่ยศศักดิ์ ทำให้เด็กที่จบชั้นมัธยมศึกษาในยุคนั้นมุ่งหน้าเข้าสู่กรุงเทพฯ เพื่อหางานรับราชการเป็นจำนวนมาก จนเกิดภาวะ “ล้นงาน” ในตำแหน่งเสมียน ในขณะที่วิชาชีพด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม หรือการค้าขาย กลับไม่ได้รับความนิยมเพราะถูกมองว่าเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานและมีฐานะทางสังคมต่ำกว่า การเกิดขึ้นของชนชั้น “ข้าราชการ” (Civil Bureaucrats) ที่มีเอกลักษณ์และมีเกียรติในสังคม ทำให้การศึกษาในระบบใหม่นี้ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการสร้างชนชั้นทางสังคมที่มีอำนาจและมีสถานะ ทัศนคตินี้ทำให้คนส่วนใหญ่ละเลยการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อการทำมาหาเลี้ยงชีพตามอัตภาพหรือการประกอบอาชีพในภาคการผลิตจริง แต่กลับมุ่งหวังเพียงการได้รับราชการเพียงอย่างเดียว (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532); (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539)

1.4 ความขัดแย้งระหว่างการศึกษาสายสามัญกับการศึกษาสายอาชีพ

แม้ว่าในช่วงเริ่มต้น (พ.ศ. 2414 - 2435) รัฐจึงมุ่งเน้นการผลิตคนเพื่อ “รับราชการ” เป็นหลัก เพื่อตอบสนองการขยายตัวของระบบบริหารราชการส่วนกลาง ทำให้ยังไม่มีความจำเป็นต้องตั้งโรงเรียนเพื่อสอนอาชีพแยกออกมาต่างหาก แต่เมื่อตำแหน่งงานในระบบราชการเริ่มอิ่มตัว แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังคงเลือกเรียนสายสามัญเพื่อมุ่งเป็นข้าราชการเพียงอย่างเดียว จึงเกิดปัญหา “นักเรียนนิยมเรียนแต่สายสามัญ” และมองว่าอาชีพทางช่างหรือเกษตรกรรมไม่มีเกียรติ (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) (วันทนา เลิศสินไทย, 2523) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นว่าค่านิยมนี้เป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจของชาติ เพราะจะทำให้นักเรียนที่จบออกมา “ทำมาหากินไม่เป็น” และเป็นภาระต่อสังคม พระองค์จึงมีพระราชดำริให้ปรับปรุงเป้าหมายการศึกษาจากการผลิตข้าราชการเพียงอย่างเดียว เป็นการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน “สามารถนำไปประกอบอาชีพได้” หรือที่เรียกว่า “วิสามัญศึกษา” ในขณะนั้น ทรงมีพระราชดำริว่า “การเป็นช่างหรือพ่อค้าที่มีวิชาความรู้ไม่เป็นการเลวทรามกว่าเป็นเสมียน” (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539); (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) ในโครงการศึกษา พ.ศ. 2445 (ค.ศ. 1902) และ พ.ศ. 2452 (ค.ศ. 1909) ได้มีการแบ่งประเภทการศึกษาออกเป็น 2 สายหลัก คือ “สามัญศึกษา” (เพื่อสร้างพลเมืองที่ดี) และ “วิสามัญศึกษา” (เพื่อการศึกษาวิชาชีพเฉพาะทาง) วิสามัญศึกษาคือ “โครงสร้างระบบ” ที่นำเอา “หัตถศึกษา” มาจัดหมวดหมู่ให้เป็นทางการในโรงเรียน โดยครอบคลุมวิชาเฉพาะทางในสมัยนั้น เช่น แพทยศาสตร์ พยาบาล พาณิชยการ และงานช่าง ถือเป็นจุดเริ่มต้นของระบบอาชีวศึกษา (Vocational Education) ในประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคน (Manpower Needs) ในการพัฒนาประเทศ (Fry, G. W., 2018)

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติค่านิยมของสังคมยังคงยึดติดกับอำนาจวาสนาจากการรับราชการอย่างเหนียวแน่น (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) ทำให้ความพยายามในการส่งเสริมการศึกษาอาชีพในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2. การศึกษาในฐานะกลไกคัดเลือกชนชั้นและความตึงเครียดเชิงโครงสร้าง

2.1 การศึกษาสายสามัญกับการผลิตข้าราชการ: "วิชาหนังสือ" ในฐานะทุนเชิงสัญลักษณ์

การศึกษาในยุคนี้ไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังทำหน้าที่เป็น “กลไกคัดเลือกชนชั้น” (Class Selection Mechanism) ที่สำคัญในสังคมไทย “วิชาหนังสือ” กลายเป็น “ทุนเชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Capital) ที่สามารถแลกเปลี่ยนกับอำนาจ ฐานะ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจผ่านการเข้าสู่ระบบราชการ (วารุณี โอสถารมย์, 2524) การศึกษาสายสามัญจึงถูกมองว่าเป็นบันไดสู่การเลื่อนสถานะทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครอบครัวที่ไม่ได้เกิดในตระกูลชั้นสูง ระบบการศึกษาที่เน้น “วิชาหนังสือ” จึงกลายเป็นเครื่องมือในการสร้างชนชั้นใหม่ที่เข้ามาแทนที่ระบบศักดินาเดิม โดยใช้ “ความรู้” และ “วุฒิการศึกษา” เป็นเกณฑ์ในการจัดสรรโอกาสทางสังคม แทนที่จะเป็นสายเลือดหรือกำเนิด ผู้ที่มีความรู้ “วิชาหนังสือ” สามารถเข้าสู่ระบบราชการและได้รับยศศักดิ์ ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญในการสะสมทรัพย์สินและอำนาจในสังคม (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) อย่างไรก็ตาม กลไกนี้ก็สร้างความเหลื่อมล้ำใหม่ในสังคม เพราะโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาระดับสูง โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ นั้นจำกัดอยู่เพียงกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539) ผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาสมัยใหม่ก็ยากที่จะเลื่อนฐานะทางสังคม ทำให้เกิดการแบ่งชนชั้นใหม่ที่อิงกับ “ความรู้” และ “วุฒิการศึกษา” แทนสายเลือด

2.2 ปัญหาบัณฑิตล้นสายสามัญและข้อจำกัดของตลาดแรงงานราชการ

เมื่อระบบการศึกษาสายสามัญขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ตำแหน่งงานในราชการมีจำกัด จึงเกิดปัญหา “บัณฑิตล้นสาย” ที่มีตำแหน่งสำคัญ การที่รัฐเปิดโรงเรียนหลวงและขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทำให้มีนักเรียนจบออกมาเป็นจำนวนมาก แต่ระบบราชการไม่สามารถรองรับได้ทั้งหมด ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างนโยบายการศึกษาที่มุ่งขยายโอกาสกับข้อจำกัดทางโครงสร้างของ

ตลาดแรงงาน เมื่อตำแหน่งงานในราชการเริ่มเต็มและไม่สามารถรองรับบัณฑิตได้ทั้งหมด จึงเกิดปัญหาการว่างงาน และค่านิยมที่มองว่างานอาชีพอื่นไม่มีเกียรติ นักเรียนที่จบสายสามัญส่วนใหญ่ยังคงมุ่งหวังเข้าสู่ระบบราชการเพียงอย่างเดียว แม้ว่าโอกาสจะมีน้อย และไม่ยอมหันไปประกอบอาชีพอิสระ สถานการณ์นี้สร้างภาระทางสังคมและเศรษฐกิจ เพราะนักเรียนที่จบออกมาไม่มีทักษะในการ “ทำมาหากิน” และกลายเป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นแต่การผลิตข้าราชการโดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงานและเศรษฐกิจ (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) และ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539)

2.3 พระราชดำริเรื่องการประกอบอาชีพและจุดเริ่มต้นของการแยกสายการศึกษา

การตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความพยายามในการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเล็งเห็นว่าการศึกษาควรทำให้ผู้เรียน “ทำมาหากิน” ได้จริงตามความถนัดของตน ไม่ใช่เพียงแค่เรียนรู้จากตำราแล้วทำอะไรไม่เป็น ซึ่งจะเป็นภาระแก่สังคม จากพระราชดำรินี้ จึงเกิดการพยายามส่งเสริม “วิสามัญศึกษา” หรือการศึกษาวิชาชีพให้มากขึ้น การหันมาจัดการศึกษาเพื่ออาชีพอย่างจริงจังในช่วง พ.ศ. 2456 เป็นต้นมา เกิดจากปัจจัยวิกฤตและแรงกดดันทางสังคมหลายประการ ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนค่านิยมทางสังคมจากปัญหานักเรียนนิยมเรียนแต่สายสามัญ 2) ความต้องการแรงงานฝีมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อประเทศเริ่มมีความสัมพันธ์กับนานาชาติและการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเบื้องต้น 3) การสร้างรากฐานความเป็นพลเมืองที่พึ่งพาตนเองได้ และ 4) การเผชิญหน้ากับอิทธิพลตะวันตก โดยรัฐต้องการพัฒนาพลเมืองให้มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมอารยประเทศ อย่างไรก็ตาม การแยกสายการเรียนระหว่างสายสามัญและสายอาชีพก็ยังคงมีปัญหา เพราะค่านิยมทางสังคมที่ยึดติดกับการเป็นข้าราชการยังคงแข็งแกร่ง การที่นักเรียนส่วนใหญ่ยังคงเลือกเรียนสายสามัญแสดงให้เห็นว่าการปฏิรูปโครงสร้างการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมที่ฝังรากลึกในสังคม (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539)

2.4 ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของการปฏิรูปก่อน พ.ศ. 2475

แม้ว่าจะมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาค่านิยม “นิยมเป็นเสมียน” แต่การปฏิรูปในช่วงก่อน พ.ศ. 2475 ก็ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญหลายประการ ประการแรก ระบบราชการเองก็ยังคงเป็นช่องทางสำคัญที่สุดในการเลื่อนสถานะทางสังคม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการประกอบอาชีพอิสระตราบใดที่โครงสร้างรางวัลทางสังคม (Social Reward Structure) ยังคงให้คุณค่าสูงสุดกับการเป็นข้าราชการ การปรับเปลี่ยนหลักสูตรหรือเปิดสายอาชีพก็ยากที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนและผู้ปกครอง (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) ประการที่สอง โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้นยังไม่มีภาคเอกชนหรืออุตสาหกรรมที่เข้มแข็งพอที่จะดูดซับแรงงานที่มีทักษะอาชีพในจำนวนมาก การพัฒนาเศรษฐกิจยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ทำให้โอกาสในการประกอบอาชีพอิสระที่ให้รายได้มั่นคงมีจำกัด ดังนั้นการเลือกเรียนสายอาชีพจึงยังคงเป็นทางเลือกที่มีความเสี่ยงสูงสำหรับครอบครัวส่วนใหญ่ (รำไพ เหมะธุลินทร์, 2508) ประการที่สาม โครงสร้างทางสังคมที่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำสูง ทำให้การเข้าถึงการศึกษาระดับสูงยังคงจำกัดอยู่เพียงกลุ่มคนบางกลุ่ม ครอบครัวที่มีโอกาสส่งลูกเรียนในระดับสูงมักมีความคาดหวังว่าลูกจะได้เป็นข้าราชการเพื่อรักษาหรือยกระดับสถานะทางสังคม ไม่ใช่ไปประกอบอาชีพที่ถูกมองว่ามีสถานะต่ำกว่า ประการที่สี่ ระบบการศึกษาเองยังไม่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาสายอาชีพที่มีคุณภาพ การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ อุปกรณ์การเรียนการสอน และการเชื่อมโยงกับภาคการผลิตจริง ทำให้การศึกษาอาชีพในช่วงนี้ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมได้ว่าสามารถเป็นทางเลือกที่ดีได้จริง (วารุณี โอสถารมย์, 2524) ประการสุดท้าย โครงสร้างอำนาจทางการเมืองที่ยังคงอยู่ภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้การปฏิรูปการศึกษาต้องดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงเกินไปอาจกระทบต่อโครงสร้างอำนาจที่มีอยู่

โดยเฉพาะการท้าทายบทบาทของชนชั้นข้าราชการที่กำลังเติบโตขึ้นมาเป็นกลุ่มอำนาจใหม่ในสังคม (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532) (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539)

ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างเหล่านี้ทำให้การปฏิรูปการศึกษาในช่วงก่อน พ.ศ. 2475 ไม่สามารถแก้ปัญหาค่านิยม “นิยมเป็นเสมียน” ได้อย่างสมบูรณ์ ความตึงเครียดระหว่างการศึกษาสามัญกับการศึกษาอาชีพยังคงดำรงอยู่ และจะกลายเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในยุคต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ส่วนที่ 2: การสถาปนาการศึกษาเพื่ออาชีพในรัฐหลัง พ.ศ. 2475

1. จากวิสามัญศึกษาสู่อาชีวศึกษา: การเปลี่ยนผ่านเชิงแนวคิดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

1.1 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลต่อทิศทางการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก โดยการศึกษาถูกกำหนดให้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยตามหลัก 6 ประการของคณะราษฎร แผนการศึกษาชาติ (แผนแม่บททางการศึกษาในยุคก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ) พ.ศ. 2475 ได้วางรากฐานการศึกษาภาคบังคับและกำหนดโครงสร้างระบบโรงเรียนเป็น 4:3:3:2 โดยมุ่งเน้นให้ราษฎรมีความรู้พื้นฐานเพียงพอต่อการเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเอง อย่างไรก็ตาม หมุดหมายสำคัญในเชิงการศึกษาวิชาชีพเกิดขึ้นในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 ซึ่งมีการยกเลิกคำว่า “วิสามัญศึกษา” และเริ่มใช้คำว่า “อาชีวศึกษา” แทนอย่างเป็นทางการ การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงการปรับกระบวนทัศน์ของรัฐบาลที่ต้องการแก้ปัญหาค่านิยมของนักเรียนที่มุ่งเน้นแต่สายสามัญเพื่อเข้าสู่ระบบราชการ (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532)

1.2 การยกเลิกคำว่า "วิสามัญศึกษา" มาเป็น "อาชีวศึกษา"

คำว่า “วิสามัญศึกษา” ปรากฏชัดเจนในโครงการศึกษา (แผนแม่บททางการศึกษาในยุคก่อน 2475) พ.ศ. 2445 และ พ.ศ. 2456 โดยหมายถึงการจัดการศึกษาที่นอกเหนือจาก “สามัญศึกษา” (ที่เน้นความรู้ทั่วไปเพื่อรับราชการ) เพื่อเตรียมคนเข้าสู่อาชีพเฉพาะทาง เช่น กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยกรรม อย่างไรก็ตาม คำว่า “วิสามัญศึกษา” ยังคงมีนัยยะของความ “พิเศษ” หรือ “แยกออก” ซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาลคณะราษฎร ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 รัฐบาลได้เปลี่ยนคำว่า “วิสามัญศึกษา” มาเป็น “อาชีวศึกษา” เพื่อเน้นย้ำถึง “การศึกษาเพื่ออาชีพ” อย่างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนคำศัพท์ แต่เป็นการปรับโครงสร้างความคิดจาก “การศึกษาที่แตกต่าง” มาเป็น “การศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพ” โดยรัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะจัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและภูมิประเทศ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2539)

1.3 เป้าหมาย: ฝึกฝนให้พึ่งพาตนเองและสอดคล้องกับเศรษฐกิจชาติ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 มีเป้าหมายหลักในการ “ฝึกฝนให้ราษฎรสามารถประกอบอาชีพเฉพาะอย่างที่ตนเลือกสรรไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและพึ่งพาตนเองได้” เป้าหมายนี้สะท้อนถึงการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐเพื่อแก้ปัญหาบัณฑิตล้นสายสามัญและค่านิยมการรับราชการที่ฝังรากลึก โดยเปลี่ยนจากการเรียนเพื่อเป็นข้าราชการ มาเป็นการเรียนเพื่อ “ประกอบสัมมาอาชีวะ” การสถาปนาอาชีวศึกษาในยุคนี้มีลักษณะสำคัญคือการเน้น “ความสอดคล้องกับความต้องการของชาติ” มากกว่าความต้องการส่วนบุคคล รัฐบาลต้องการผลิตกำลังคนระดับกลางในสาขาเกษตรกรรม ช่างอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ (รำไพ เหมะธุลินทร์, 2508)

2. หัตถศึกษาและการฝึกงาน: การทำให้ "งานใช้มือ" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษามวลชน

2.1 หัตถศึกษาในหลักสูตร พ.ศ. 2503: ปลูกฝังการใช้มือปฏิบัติงาน

หลังจากการสถาปนา “อาชีวศึกษา” ในฐานะสายการเรียนที่แยกจากสายสามัญ รัฐบาลยังคงตระหนักว่าผู้เรียนในสายสามัญก็จำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพเช่นกัน จึงเกิดแนวคิด “หัตถศึกษา” (Manual Arts) ที่ถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งใน “สี่องค์แห่งการศึกษา” ได้แก่ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 และ 2494 (ไม่ปรากฏผู้แต่ง, 2529) หัตถศึกษามุ่งเน้นการฝึกทักษะการใช้มือปฏิบัติงาน เพื่อสร้างนิสัยความขยันหมั่นเพียรและเป็นรากฐานในการประกอบสัมมาอาชีพ ในหลักสูตร พ.ศ. 2503 วิชา “หัตถศึกษา” ปรากฏในหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7) โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ทางช่างเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ รายวิชาที่สอนประกอบด้วย งานเกษตร การเรือน การเขียนแบบ งานไม้ งานปูน และงานประมง เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2503ก) ในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2503 ได้ปรากฏหมวดวิชา “ศิลปปฏิบัติ” (Practical Arts) สำหรับสายสามัญ โดยวิชาเลือกในกลุ่มศิลปปฏิบัติมีทั้ง งานเขียนแบบและออกแบบ เครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ งานช่างไฟฟ้า และงานเครื่องยนต์ การจัดการเรียนการสอนเหล่านี้เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะจากการสังเกตและการปฏิบัติจริง เพื่อให้มีความรู้เพียงพอแก่การประกอบอาชีพตามความถนัดของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2503ข); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2503ค)

2.2 วิวัฒนาการจาก "หัตถศึกษา" สู่ "กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ"

การศึกษาที่เน้นพัฒนาอาชีพในรูปแบบวิชาเรียนทั่วไปสำหรับผู้เรียนทุกคน มีความชัดเจนอย่างมากในหลักสูตร พ.ศ. 2521 หลักสูตรนี้ได้เปลี่ยนรูปแบบจากการเน้นรายวิชาเนื้อหา มาเป็นหลักสูตรที่อิงประสบการณ์ โดยมีการจัดกลุ่มวิชาที่เรียกว่า “กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ” (กพอ.) ในระดับประถมศึกษา และวิชา “การงาน” และ “อาชีพ” ในระดับมัธยมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521ก); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521ข) จุดมุ่งหมายสำคัญคือการให้ผู้เรียนค้นพบความถนัดของตนเอง มีทักษะในการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต โดยมีการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง เช่น งานบ้าน งานเกษตร งานช่าง และงานประดิษฐ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงการขยายขอบเขตจาก “การฝึกทักษะมือ” (Manual Skills) หรือ “หัตถศึกษา” ไปสู่ “การสร้างประสบการณ์อาชีพที่ครบวงจร” ที่ครอบคลุมทั้งทักษะการจัดการ และการวางรากฐานทางวิชาชีพ (สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ, 2563)

2.3 การเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ เพื่อผลิตแรงงานมีฝีมือ

การพัฒนาหลักสูตรหัตถศึกษาและการงานพื้นฐานอาชีพมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2520 ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐบาลจึงมุ่งเน้นการขยายการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อเป็นกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2503ข) หัตถศึกษาตอบสนองความต้องการช่างฝีมือในยุคต้นโดยเป็นรากฐานของงานฝีมือที่เน้นความชำนาญ ส่วนการงานพื้นฐานอาชีพเป็นการยกระดับงานฝีมือนั้นให้กลายเป็นระบบประสบการณ์อาชีพที่ครบวงจรเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในเวลาต่อมา โดยเน้นทักษะที่หลากหลายกว่าเดิม การศึกษาเหล่านี้มุ่งเน้นให้ราษฎรมีความรู้ความสามารถในวิชาสามัญจนนำไปประกอบอาชีพได้ในท้องถิ่นของตนตามความถนัด เพื่อลดปัญหาการทิ้งถิ่นฐานและการว่างงาน (มนัสวีมนต์ ปัญญาวัฒนา และคณะ, 2567)

2.4 การศึกษาสายอาชีพในหลักสูตร พ.ศ. 2521: บูรณาการประสบการณ์

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่มีการปรับโครงสร้างระบบโรงเรียนจาก 4:3:3:2 เป็นระบบ 6:3:3 เพื่อให้การศึกษาในแต่ละระดับมีลักษณะ “เบ็ดเสร็จในตัวเอง” (Terminal) เพื่อให้ผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อสามารถประกอบอาชีพได้ทันที ซึ่งจุดเปลี่ยนดังกล่าวได้ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยแผนการศึกษาฉบับนี้เน้นว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต” โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและรู้จักแก้ปัญหา ในระดับมัธยมปลาย มุ่งเน้นการเลือก

เรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป และส่งเสริมการอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวางให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520); (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2532); (ไม่ปรากฏผู้แต่ง, 2529)

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: การศึกษาเพื่ออาชีพในฐานะกลไกการพัฒนา

3.1 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-2: การวางแผนกำลังคนเพื่อการพัฒนา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ ในระยะแรกการศึกษาถูกมองในฐานะกลไกสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการสร้าง “ช่างฝีมือ” ผ่านอาชีวศึกษาเพื่อรองรับโครงการพื้นฐาน เช่น เขื่อนและถนน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2504) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเมื่อมีการเปลี่ยนชื่อเป็นแผนพัฒนา “เศรษฐกิจและสังคม” เริ่มให้ความสำคัญกับ “การวางแผนกำลังคน” (Human Resource Planning) โดยเน้นการจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเริ่มขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปีเป็น 7 ปี รัฐบาลกำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 3 ประการ คือ 1) สร้างโอกาสการมีงานทำเพื่อรองรับกำลังแรงงานที่เพิ่มขึ้น 2) ส่งเสริมการทำงานในชนบทเพื่อลดปัญหาการว่างงานแฝง และ 3) ปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรกำลังคนผ่านการศึกษาและฝึกอบรม ในด้านอาชีวศึกษา ถือเป็น “งานขั้นสำคัญ” เพื่อผลิตกำลังคนระดับกลาง (ช่างฝีมือ) โดยได้รับความช่วยเหลือด้านเงินกู้จากธนาคารโลกเพื่อปรับปรุงสถานศึกษาอาชีวะ 25 แห่งทั่วประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2510)

3.2 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3-7: การผลิต "แรงงานมีฝีมือ" สู่ภาคอุตสาหกรรม

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ให้ความสำคัญกับ “ทุนมนุษย์” เพื่อสร้างเสถียรภาพและลดความแตกต่างในด้านรายได้ โดยมุ่งเน้นการขยายประถมศึกษาและอาชีวศึกษาให้กระจายไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง รัฐบาลมีเป้าหมายจำนวนนักเรียนในระดับวิชาชีพและเทคนิค 26,500 คน และมีโครงการสำคัญคือการแจกหนังสือเรียนแก่เด็กยากจน และการพัฒนา “โรงเรียนชุมชน” (Community School) เพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่น เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายการศึกษาได้เปลี่ยนจากการมุ่งเน้นความเป็นพลเมือง มาเป็นการผลิต “แรงงานมีฝีมือ” (Skilled Labour) เพื่อป้อนภาคอุตสาหกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2515) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการเน้นเพียงการขยายบริการขั้นพื้นฐาน มาเป็นการเน้นการพัฒนา “คุณภาพคน” โดยมุ่งหวังให้คนไทยมีทั้งความรู้สติปัญญา มีเหตุผล คุณธรรม และทักษะในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530)

3.3 ระบบโรงเรียน-โรงงาน และความร่วมมือภาคเอกชน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน โดยมีกลยุทธ์ที่โดดเด่นคือ “ระบบโรงเรียน-โรงงาน” ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษากับภาคอุตสาหกรรมในรูปแบบ “โรงเรียน-โรงงาน” หรือ “ระบบช่างฝึกหัด” (Apprenticeship) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะจริงในสถานประกอบการ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพและข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานในสถาบันการศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเลือกสายการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดการเน้นการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานและใบรับรองวิชาชีพ เพื่อยกย่องและพัฒนาศักยภาพแรงงานให้สูงขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530) ส่วนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) นั้นถือเป็นก้าวย่างสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการศึกษาไทยจากการจบเพียงชั้นประถมไปสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นพื้นฐานทั่วประเทศ และเป็นการวางรากฐานการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างรัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ สาระสำคัญที่โดดเด่นที่สุดของแผนฉบับนี้คือ การขยายการศึกษาขั้น

พื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี โดยมีเป้าหมายหลักในการเพิ่มอัตราการเรียนต่อจากระดับประถมศึกษา (ป.6) เข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สูงขึ้นจากเดิมร้อยละ 46.2 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 73 ภายในปีสุดท้ายของแผน เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีทักษะอาชีพพื้นฐานที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535)

ตลอดระยะเวลา 60 ปี (2475-2535) ระบบการศึกษาไทยได้เปลี่ยนผ่านจากระบบที่เน้นการผลิต “ข้าราชการ” ไปสู่ระบบที่มุ่งเน้นการผลิต “พลเมืองและกำลังคนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ” โดยการศึกษาเพื่ออาชีพได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงการปรับตัวของรัฐไทยต่อบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม

ส่วนที่ 3: การปฏิรูปการศึกษาและการยกระดับคุณภาพกำลังคน

1. การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการเปลี่ยนเป้าหมายของการเรียนรู้

1.1 การขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี สู่ 9 ปี และ 12 ปี

ภายหลังสิ้นสุดยุคการศึกษาเพื่อการผลิตและรากฐานทางเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-2 รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อสร้างความเสมอภาคทางสังคม การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเริ่มต้นจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ซึ่งให้ความสำคัญกับ “ทุนมนุษย์” เพื่อสร้างเสถียรภาพและลดความแตกต่างในด้านรายได้ โดยมุ่งเน้นการขยายประถมศึกษาและอาชีวศึกษาให้กระจายไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2504) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2515) การขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ถือเป็นสาระสำคัญที่โดดเด่นที่สุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยมีเป้าหมายหลักในการเพิ่มอัตราการเรียนต่อจากระดับประถมศึกษา (ป.6) เข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สูงขึ้นจากเดิมร้อยละ 46.2 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 73 ภายในปีสุดท้ายของแผน เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีทักษะอาชีพพื้นฐานที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535) การปฏิรูปครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์จากการศึกษาเพื่อ “อ่านออกเขียนได้” เพื่อรองรับแรงงานอุตสาหกรรม มาสู่การเป็น “ศูนย์กลางของการพัฒนา” เพื่อสร้างพลเมืองที่สมบูรณ์ การก้าวต่อไปสู่การศึกษาภาคบังคับ 12 ปี เริ่มต้นอย่างจริงจังในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่สุดที่ปรับกระบวนทัศน์เป็น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” การศึกษาไม่ได้เป็นเพียงการผลิตแรงงาน แต่เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในทุกมิติ รวมถึงการเริ่มขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 12 ปี การขยายนี้สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตที่มุ่งหวังให้ประชากรทุกกลุ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงผู้สูงวัยได้เข้าถึงบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

1.2 นโยบาย "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" ในแผนฯ ฉบับที่ 8

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์การวางแผนพัฒนาของไทย ด้วยการเปลี่ยนจากเดิมที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักมาเป็นการเน้น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” (Human-Centered Development) ปรัชญาเบื้องหลังคือการมองว่าเศรษฐกิจเป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่จะช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ใช่เป้าหมายสุดท้าย มิติด้านการศึกษาจึงถูกยกระดับจากการผลิต “แรงงาน” ป้อนตลาด มาเป็นการพัฒนา “ศักยภาพคน” ในทุกมิติทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทักษะฝีมือ แผนฉบับนี้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพที่ชัดเจนเพื่อยกระดับขีดความสามารถของคนไทย ได้แก่ การเร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปีเป็น 9 ปีให้เข้าถึงเด็กทุกคนในวัยเรียน และเริ่มเตรียมการขยายสู่ 12 ปี การเตรียมความพร้อมปฐมวัย โดยมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมเด็กอายุ 0-5 ปีทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างมีคุณภาพ และการปฏิรูปครู กำหนดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากร

ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ แผนยังมุ่งเน้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียน “คิดเป็น ทำเป็น” มีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยปรับปรุงเนื้อหาวิชาหลักเช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงการยกระดับมาตรฐานการศึกษาไทยจากการจบเพียงชั้นประถมไปสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นพื้นฐานทั่วประเทศ และเป็นการวางรากฐานการศึกษาตลอดชีวิตที่แท้จริง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: การเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 หลักการการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาฉบับแรกที่มุ่งปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ โดยวางรากฐานสำคัญสองประการคือ “การศึกษาตลอดชีวิต” และ “การเรียนรู้แบบบูรณาการ” พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นผลมาจากการตระหนักว่าการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตของมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520) การศึกษาตลอดชีวิตคือ “ร่มใหญ่” หรือ “ปรัชญานำทาง” ที่มุ่งหวังให้มนุษย์เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และทุกช่วงวัย ในขณะที่การศึกษานอกระบบคือ “กลไกหรือวิธีการ” หลักที่ใช้ขับเคลื่อนแผนงานเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกโรงเรียน โดยมีการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ (Credit Transfer) เพื่อเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ที่สำคัญรัฐธรรมนูญและกฎหมายส่งเสริมการเรียนรู้ฉบับใหม่ให้ความสำคัญกับการ “ส่งเสริมการเรียนรู้” แทนคำว่า “การศึกษา” เพียงอย่างเดียว นั่นเป็นการตอกย้ำว่าการศึกษานอกระบบและการศึกษาผู้ใหญ่ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ให้วุฒิการศึกษาที่ทดแทนระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้” (Learning Society) ที่มั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545), (อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2564)

2.2 การกำเนิด "กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี"

หนึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดภายหลังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือการกำเนิดของ “กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี” ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คำว่า “การงานอาชีพ” ที่เราคุ้นเคยกันดีในปัจจุบันถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยในยุคนี้ได้มีการรวมเอาเรื่องของ “เทคโนโลยี” เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอาชีพ หากจะหาจุดเริ่มต้นที่ “การศึกษาเพื่ออาชีพ” ถูกจัดให้เป็นระบบในหลักสูตรของไทยอย่างเป็นรูปธรรม จะเริ่มเห็นเค้าลางชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 (การแบ่งสายวิสามัญศึกษา) และมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดผ่านแนวคิด “หัตถศึกษา” ในปี พ.ศ. 2479 จนกระทั่งกลายมาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ “การงานและพื้นฐานอาชีพ” ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างเต็มรูปแบบนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521ก) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521ข) ต่อมาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้เริ่มเน้นมาตรฐานการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งการดำรงชีวิต การอาชีพ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการทำงาน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) การเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2561 เมื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้เปลี่ยนมาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ โดยมีการยกเลิกสาระการเรียนรู้ที่ 2 (การออกแบบและเทคโนโลยี) และ สาระการเรียนรู้ที่ 3 (เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) ออกจากกลุ่มสาระนี้ โดยคงเหลือเพียง 2 สาระ คือ สาระการเรียนรู้ที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว และสาระการเรียนรู้ที่ 2 การอาชีพ (เดิมคือสาระที่ 4) ซึ่งการเปลี่ยนชื่อจากเดิมที่มีคำว่า “และเทคโนโลยี” ต่อท้าย ได้ถูกตัดออกเพื่อสะท้อนขอบข่ายเนื้อหาใหม่ที่เน้นทักษะการทำงานและอาชีพเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา โดยได้นำสาระด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ไปบูรณาการรวมอยู่ใน “กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” เพื่อให้การเรียนรู้องค์ความรู้ทางวิชาการและทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

รวมไปถึงเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลและอุตสาหกรรม 4.0 เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์นวัตกรรม และเมื่อปรับเป็น “กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ” แล้ว จุดเน้นจะอยู่ที่การให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) เพื่อให้ “คิดเป็น ทำเป็น” จนเกิดเป็นทักษะเชิงปฏิบัติและสามารถสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) (ธนภรณ์ นนตะแสน, 2565); (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

สรุป

การปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพกำลังคนของไทยในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2535–2565) สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งด้านการขยายโอกาสและการยกระดับคุณภาพ จากการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และมุ่งสู่ 12 ปี ควบคู่กับการปรับเป้าหมายการเรียนรู้จากการถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่การพัฒนาสมรรถนะและการปฏิบัติจริง โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผลักดันแนวคิดหลักสูตรอิงมาตรฐาน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการจัดตั้งกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีสะท้อนความพยายามเชื่อมโยงการเรียนรู้กับทักษะอาชีพและโลกการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ระบบการศึกษาไทยยังเผชิญความท้าทายด้านคุณภาพที่ไม่ทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ และปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างทักษะที่ผลิตกับความต้องการของตลาดแรงงาน (Skill Mismatch) การพัฒนาอาชีพจึงควรเปลี่ยนจากการสร้างแรงงานฝีมือ ไปสู่การออกแบบระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์อนาคตมากขึ้น ในระยะต่อไปไทยจำเป็นต้องเร่งสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่ง 1) พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นและการรับรองสมรรถนะเฉพาะด้าน (Micro-credentials) ควบคู่การเรียนรู้แบบหน่วยย่อยที่ยืดหยุ่น (Modular Learning) 2) เสริมสร้างทักษะผู้ประกอบการเพื่อสร้างงานควบคู่การหางาน และ 3) บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อความยั่งยืน การขับเคลื่อนดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือของรัฐ เอกชน ชุมชน และสถานศึกษา ภายใต้กรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบองค์รวม เพื่อเสริมสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของคนไทยอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2503ก). หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2569 จาก https://academic.obec.go.th/web/page/131

_____. (2503ข). หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2569 จาก https://academic.obec.go.th/web/page/131

_____. (2503ค). หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก https://academic.obec.go.th/web/page/131

_____. (2503ง). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2521ก). หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก https://academic.obec.go.th/web/page/131

_____. (2521ข). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก https://academic.obec.go.th/web/page/131

_____. (2533). หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก https://academic.obec.go.th/web/page/131

จรูญ วงศ์สายัณห์. (2532). ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ ช่วง พ.ศ. 2475-2520. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2569 จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:179491

ธนภรณ์ นนตะแสน. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทำงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(84), 41-50.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2539). พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9: การมัธยมศึกษา ช่วงปี พุทธศักราช 2489-2538. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนัสวีมนต์ ปัญญาวัฒนา และคณะ. (2567). ประวัติศาสตร์และการพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศไทย. วารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 6(2), 1-6.

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2529). นายเลียง ไชยกาล กับกระทรวงศึกษาธิการ และแผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

รำไพ เหมะธุลินทร์. (2508). การอาชีวศึกษาในประเทศไทย: บทศึกษาเฉพาะกรณีการสนองความต้องการแรงงานมีฝีมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันทนา เลิศสินไทย. (2523). นโยบายการจัดการศึกษาและการขยายการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย พ.ศ. 2503-2520. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วารุณี โอสถารมย์. (2524). การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411-พ.ศ. 2475. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คำสั่ง สพฐ. ที่ 921/2561. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก https://academic.obec.go.th/images/official/1526884915_d_1.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2520). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570). เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก https://www.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/04/รวมเล่มแผนปฏิบัติราชการ-5-ปี-สป-66-70-PDF.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2504). แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (ระยะที่ 1) พ.ศ. 2504-2506. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/

_____. (2510). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510-2514. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/

_____. (2515). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/

_____. (2530). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/

_____. (2535). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/

_____. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก https://drive.google.com/open?id=0B9t56k6dmUe5em9mOEFXaU5vRjg

สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ. (2563). พัฒนาการหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่แนวโน้มหลักสูตรแบบอิงสมรรถนะ. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 35(2), 120-129.

อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(3), 44-58.

Fry, G. W. (2018). Education in Thailand: An Old Elephant in Search of a New Mahout. Germany: Springer Nature Singapore.

บทความวิจัย

การสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน*

FINANCIAL CONFIDENCE, RISK-TAKING BEHAVIOR, AND SUSTAINABLE SUCCESS IN SME ENTREPRENEURS: A THEORETICAL FRAMEWORK

อิทธิกร ตั้งดวงทิพย์
Ittikorn Tamgdoungthip
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand.
Corresponding author E-mail: ittikorntangdoungthip@gmail.com
Tel: 095-553-4664

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผ่านแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อศึกษามุมมอง ประสบการณ์ และกระบวนการตัดสินใจทางการเงินของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภายใต้สภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 ราย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารธุรกิจและสามารถดำเนินกิจการได้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจวัตถุประสงค์ของการวิจัยประกอบด้วย 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางการเงินของผู้ประกอบการ SMEs ในภาวะวิกฤต 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นทางการเงินกับการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ และ 3) พัฒนากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นทางการเงินประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและจิตวิทยาการบริหาร 2) ปัจจัยด้านวินัยและระบบการจัดการทางการเงิน 3) ปัจจัยด้านทุนทางสังคมและเครือข่ายความสัมพันธ์ และ 4) ปัจจัยด้านบริบทเชิงสถาบันและนโยบายภายนอก นอกจากนี้ความเชื่อมั่นทางการเงินมิได้เป็นเพียงสภาวะทางความรู้สึก แต่มีความสัมพันธ์เชิงพลวัตกับพฤติกรรมการบริหารความเสี่ยง โดยทำหน้าที่เป็นกลไกคัดกรองความเสี่ยง สนับสนุนการจัดการความเสี่ยงเชิงรุก และมีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์การอยู่รอดของธุรกิจจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี “กลไกความสำเร็จอย่างยั่งยืน” (Sustainable Success Mechanism) ซึ่งอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบหลักของความเชื่อมั่นทางการเงิน การบริหารความเสี่ยง และผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนทางธุรกิจ กรอบแนวคิดดังกล่าวสะท้อนปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรสำคัญและมีคุณค่าในการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการบริหารธุรกิจใน

คำสำคัญ: ความเชื่อมั่นทางการเงิน, พฤติกรรมการเสี่ยง, ผู้ประกอบการ SME, ความสำเร็จอย่างยั่งยืน, กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

Abstract

This research employed a qualitative research approach using in-depth interviews conducted through semi-structured interview protocols to explore the perspectives, experiences,

* Received 2 February 2026; Revised 26 February 2026; Accepted 28 February 2026

and financial decision-making processes of small and medium-sized enterprise (SME) entrepreneurs under conditions of economic crisis. The participants consisted of 15 purposively selected entrepreneurs who possessed substantial business management experience and were able to sustain their business operations amid economic uncertainty. The objectives of the study were: 1) to examine the factors influencing financial confidence among SME entrepreneurs during economic crises; 2) to analyze the relationship between financial confidence and risk management practices for business survival; and 3) to develop a theoretical framework aimed at enhancing financial sustainability for new-generation entrepreneurs. The findings revealed four key factors affecting financial confidence: 1) internal and psychological characteristics of entrepreneurs, 2) financial discipline and financial management systems, 3) social capital and networking relationships, and 4) institutional and external policy contexts. Furthermore, financial confidence was found not to be a static perception but a dynamic construct directly interacting with risk management behaviors. It functioned as a risk-filtering mechanism, supported proactive risk management practices, and significantly influenced business survival strategies. Based on qualitative data synthesis, the researcher developed a theoretical framework termed the "Sustainable Success Mechanism," which explains the interrelationships among financial confidence, risk management processes, and sustainable business outcomes. The proposed framework highlights the interaction among critical variables and contributes theoretically to the understanding of business management under crisis conditions. Additionally, it provides practical implications for policy development and entrepreneurial capacity building to promote long-term financial sustainability.

Keywords: Financial Confidence, Risk-taking Behavior, SME Entrepreneurs, Sustainable Success, Theoretical Framework

บทนำ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ถือเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญและเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีบทบาทหลักในการสร้างงานและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของธุรกิจ SME มีลักษณะที่ เปราะบาง (Vulnerable) และมีความผันผวนสูง โดยต้องเผชิญกับอัตราความล้มเหลว (Failure Rate) ที่สูงอย่างต่อเนื่องในสภาวะเศรษฐกิจผันผวน การอยู่รอดในระยะยาวของ SME จึงไม่ได้เป็นเรื่องที่แน่นอน แต่เป็นความท้าทายที่ต้องอาศัยการตัดสินใจที่เฉียบขาดภายใต้ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ที่สูงที่สุด (Becker, G. S., 1981) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าแบบจำลองเหล่านี้ล้มเหลวในการทำความเข้าใจ และทำนายความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ SME ได้อย่างแม่นยำ เนื่องจาก ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล (Information Asymmetry) และการตัดสินใจที่สำคัญถูกขับเคลื่อนโดย อิทธิพลของปัจจัยเชิงอัตวิสัย (Subjective Factors) หรือ จิตวิทยาของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Psychology) โดยตรงแทนที่จะเป็นเหตุผลเชิงตัวเลขอย่างเดียว (Prabasari, A. A. K., 2024)

งานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ได้ระบุว่าปัจจัยทางจิตวิทยาที่สำคัญที่สุดในการกำหนดพฤติกรรมการอยู่รอดของ SME คือ "ความเชื่อมั่นทางการเงิน" (Financial Confidence) (Fan, S., 2024) เป็นความรู้สึกเชิงอัตวิสัยที่ผู้ประกอบการมีต่อความสามารถของตนเองในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินและควบคุมผลลัพธ์ของธุรกิจได้ ความเชื่อมั่นนี้ส่งผลโดยตรงต่อ พฤติกรรมการเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk Behavior) โดยความ

เชื่อมั่นที่สูงอาจกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจที่กล้าหาญและรวดเร็วในภาวะวิกฤต ดังนั้น ความสำเร็จอย่างยั่งยืน (Sustained Success) จึงขึ้นอยู่กับกลไกที่ผู้ประกอบการใช้ในการ สร้างและควบคุม ความเชื่อมั่นนี้ให้เกิดความสมดุลและนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง (สุนันท์เพ่งจินดา, 2567)

ช่องว่างทางความรู้ (Knowledge Gap) ปัจจุบัน ยังไม่มีกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) ใดที่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น สร้างและใช้ "ความเชื่อมั่นทางการเงินในลักษณะอย่างไร ในการตัดสินใจรับมือกับความเสี่ยง กลไกและกระบวนการ (Mechanism and Process) ที่ความเชื่อมั่นนี้ส่งผลต่อการอยู่รอดของธุรกิจยังคงเป็น "กล่องดำ" ที่ต้องการการสำรวจ (ธีนทัต โกศัลวิตร, 2564)

เพื่ออุดช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องใช้ ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory - GT) ซึ่งเป็นแนวทางเชิงคุณภาพที่เน้นการ สร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีใหม่ (Theory Generation) จากการเจาะลึก ประสบการณ์จริงของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน (ทิบดี ทัฬหกรณ์, 2560) การใช้ GT จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสำรวจ ประสบการณ์และความหมาย ของ "ความเชื่อมั่นทางการเงิน" และวิเคราะห์ กลไกและกระบวนการ ที่ความเชื่อมั่นเปลี่ยนไปสู่พฤติกรรมการเสี่ยงที่นำไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตวิทยา (ความเชื่อมั่น) กับผลลัพธ์ทางการเงินในบริบท SME เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเครื่องมือประเมินเชิงพฤติกรรมให้กับสถาบันการเงินและหน่วยงานภาครัฐ ให้สามารถคาดการณ์ความยั่งยืนของธุรกิจได้แม่นยำยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่นทางการเงินของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
3. เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีระหว่างความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน" นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Methodology) ตามแนวทางของ Strauss และ Corbin (1990; 1998)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในประเทศไทย ที่จดทะเบียนพาณิชย์ถูกต้องตามกฎหมายและยังดำเนินกิจการอยู่ ซึ่งครอบคลุมทั้งภาคการผลิต ภาคการค้า และภาคบริการ เหตุผลที่เลือกประชากรกลุ่มนี้ เนื่องจาก SME เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากที่สำคัญที่สุดของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความเปราะบางทางการเงินสูงและต้องเผชิญกับความเสี่ยงรอบด้าน การศึกษาเจาะจงไปที่ "ตัวผู้ประกอบการ" (Entrepreneurs) ในฐานะบุคคลธรรมดา หรือผู้

มีอำนาจตัดสินใจสูงสุดในนิติบุคคล เพราะในบริบทของ SME การตัดสินใจเรื่องเงินและความเสี่ยงมักรวมศูนย์อยู่ที่ตัวบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นและพฤติกรรมได้ชัดเจนที่สุด

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำนวน 15 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่คุณสมบัติที่กำหนดไว้

เหตุผลที่ผู้วิจัยกำหนดจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ที่ 15 ท่าน เนื่องจากเป็นจำนวนที่ทำให้เกิดภาวะ 'ข้อมูลอิ่มตัว' (Data Saturation) กล่าวคือ ผู้วิจัยเริ่มได้รับข้อมูลที่ซ้ำซ้อนและไม่มีประเด็นใหม่ที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นความลึกซึ้งของข้อมูลมากกว่าจำนวนเชิงสถิติ เพื่อให้สามารถสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีได้อย่างแม่นยำ

3. วิธีดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเชิงทฤษฎี ของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3.2 กำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกันเพื่อที่จะใช้เป็นกรอบในการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้และเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก

3.3 กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำนวน 15 ท่าน

3.4 ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking): หลังจากถอดบทสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยจะนำสรุปประเด็นสำคัญหรือข้อค้นพบส่งกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้ตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าสิ่งที่ผู้วิจัยตีความนั้นตรงกับเจตนาและความหมายที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อสารหรือไม่ หากมีความคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยจะทำการแก้ไขให้ถูกต้องทันที

3.5 ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ข้อค้นพบในเชิงประเด็น และจัดทำรายงานวิจัยในรูปแบบของบทความวิจัย ประกอบด้วยบทนำ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยเน้นการนำเสนอข้อมูลเชิงลึก และเชื่อมโยงกับความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้จำแนกเครื่องมือออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ผู้วิจัยในฐานะเครื่องมือหลัก (Researcher as Key Instrument) และเครื่องมือประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection Instruments) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนลำดับหรือเพิ่มเติมคำถามได้ตามสถานการณ์หน้างาน (Emergent Design) ผู้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

(Content Validity) หลังจากนั้นจึงนำไปดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ประกอบการ SME จำนวน 15 ท่าน ตามขอบเขตที่กำหนดไว้

4.2 แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note Recording Form) นอกจากบทสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงบริบทที่ไม่สามารถบันทึกด้วยเสียงได้ (Non-verbal Communication) ซึ่งมีความสำคัญต่อการตีความข้อมูลในภายหลัง

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 การร่างแบบสัมภาษณ์: ยกร่างข้อคำถามโดยอิงจากกรอบแนวคิดทฤษฎีในบทที่ 2 และวัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Review / Content Validity): นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา และความเหมาะสมของการเรียงลำดับคำถาม

5.3 การทดลองใช้เครื่องมือ (Pilot Study): นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้ประกอบการ SME ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 3 ราย เพื่อ

5.3.1 ทดสอบความเข้าใจในคำถามของผู้ให้ข้อมูล

5.3.2 ตรวจสอบความลื่นไหลของการสนทนา

5.3.3 ประเมินระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์

5.3.4 ฝึกฝนทักษะการสัมภาษณ์และการจดบันทึกของผู้วิจัย

5.4 การปรับปรุงแก้ไข: นำผลจากการทดลองใช้มาปรับปรุงถ้อยคำ ตัดทอนคำถามที่ซ้ำซ้อน และเพิ่มเติมคำถามเจาะลึกในประเด็นที่ยังไม่ครอบคลุม ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่อง "การสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน" ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง (Depth) และความกว้างขวาง (Breadth) เพียงพอต่อการสร้างทฤษฎี โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ข้อมูล (Concurrent Data Collection and Analysis) ตามหลักการของทฤษฎีฐานราก โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

6.1 การขออนุมัติจริยธรรมการวิจัย (Ethical Clearance): เนื่องจากการวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางธุรกิจที่ละเอียดอ่อน ผู้วิจัยได้นำเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อรับรองว่ากระบวนการวิจัยจะไม่ละเมิดสิทธิและก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล

6.2 การประสานงานและเข้าถึงแหล่งข้อมูล (Gaining Access) ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าถึงกลุ่มผู้ประกอบการผ่าน "ผู้เฝ้าประตู" (Gatekeepers) ที่น่าเชื่อถือ เช่น สมาคมการค้า หอการค้าจังหวัด หรือเครือข่ายนักธุรกิจ เพื่อแนะนำและนัดหมายกับผู้ประกอบการเป้าหมาย ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจเบื้องต้นได้ดีกว่าการติดต่อโดยตรง

6.3 การเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง เอกสารแนะนำตัว และเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent Form) ให้พร้อมสมบูรณ์

7. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Methodology) ตามแนวทางของ Strauss และ Corbin (1998) ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ "การวิเคราะห์

ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล" (Constant Comparative Method) กล่าวคือ ผู้วิจัยจะไม่รอให้เก็บข้อมูลครบทุกรายแล้วจึงเริ่มวิเคราะห์ แต่จะเริ่มวิเคราะห์ทันทีหลังจากการสัมภาษณ์รายแรกเสร็จสิ้น เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป (Theoretical Sampling) จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีหัวข้อสำคัญที่นำเสนอประกอบด้วยสรุปผลการวิจัย การสังเคราะห์ ผลการวิจัย การนำเสนอประเด็นสำคัญ การสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางการเงินของผู้ประกอบการ SME ในสภาวะวิกฤต ดังนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนจำนวน 15 ท่าน สามารถสรุปปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางการเงินในสภาวะวิกฤตได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและจิตวิทยาการบริหาร (Internal & Psychological Factors)

- การมีสติและการควบคุมอารมณ์: ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จระบุว่า "สติ" เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สร้างความเชื่อมั่น ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ท่ามกลางความผันผวนช่วยให้การประเมินสถานการณ์ทางการเงินเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ไม่ตัดสินใจบนพื้นฐานของความตระหนก (Panic Decision Making)

- ประสบการณ์และการเรียนรู้เชิงประจักษ์: ความเชื่อมั่นส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่เคยผ่านวิกฤตในอดีต ทำให้ผู้ประกอบการมี "บทเรียน" ในการคาดการณ์แนวโน้มและเตรียมความพร้อมล่วงหน้า

2. ปัจจัยด้านวินัยและระบบการจัดการทางการเงิน (Financial Discipline Factors)

- การแยกสัดส่วนการเงินที่ชัดเจน: ปัจจัยวิกฤตที่สร้างความเชื่อมั่นคือการมีระบบบัญชีที่โปร่งใส โดยเฉพาะการแยกกระเป๋าเงินส่วนตัวออกจากเงินหมุนเวียนของธุรกิจอย่างเด็ดขาด ซึ่งช่วยให้เห็นสถานะสภาพคล่องที่แท้จริง

- การรักษาสภาพคล่องและฐานข้อมูล: การเข้าถึงข้อมูลกระแสเงินสดที่เป็นปัจจุบัน (Real-time Data) ช่วยลดความกังวลและเพิ่มความเชื่อมั่นในการตัดสินใจลงทุนหรือการปรับลดค่าใช้จ่าย

3. ปัจจัยด้านทุนทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย (Social Capital & Networking Factors)

- ความน่าเชื่อถือและเครดิตทางธุรกิจ: การรักษาคำมั่นสัญญากับคู่ค้า (Suppliers) และสถาบันการเงินในช่วงก่อนวิกฤต กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการเมื่อเข้าสู่สภาวะวิกฤต เนื่องจากมั่นใจว่าจะยังคงได้รับการสนับสนุนทางการเงินหรือการยืดระยะเวลาชำระหนี้

- เครือข่ายพันธมิตร: การมีกัลยาณมิตรทางธุรกิจที่คอยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและช่วยเหลือกัน ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและเพิ่มพลังทางใจในการเผชิญหน้ากับปัญหา

4. ปัจจัยด้านบริบทเชิงสถาบันและนโยบายภายนอก (Institutional Factors)

- การสนับสนุนจากภาครัฐและธนาคาร: มาตรการช่วยเหลือที่ตรงจุดและเข้าถึงง่ายมีผลต่อระดับความเชื่อมั่น อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักให้ความสำคัญกับการ "พึ่งพาตนเอง" และใช้มาตรการภายนอกเป็นเพียงเครื่องมือเสริมเท่านั้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) ในการสร้างความยั่งยืนทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกของผู้ประกอบการทั้ง 15 ท่าน พบว่าความเชื่อมั่นทางการเงิน (Financial Confidence) ไม่ได้เป็นเพียงความรู้สึกคงที่ แต่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้:

1. ความเชื่อมั่นในฐานะตัวคัดกรองความเสี่ยง (Confidence as a Risk Filter)

- การแยกความแตกต่างระหว่างความกล้าเสี่ยงและความบ้าบิ่น: ผู้ประกอบการที่มีความเชื่อมั่นทางการเงินสูงจะไม่มีพฤติกรรม "บ้าบิ่น" (Reckless) แต่จะใช้ความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลในการ "กล้าเสี่ยง" (Calculated Risk) โดยความเชื่อมั่นจะช่วยให้พวกเขาสามารถจำแนกได้ว่าโอกาสใดคุ้มค่าที่จะลงทุน และโอกาสใดควรปฏิเสธ

- การลดความตระหนกในช่วงวิกฤต: เมื่อเผชิญกับสภาวะวิกฤต ความเชื่อมั่นที่สะสมมาจะทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันทางจิตวิทยา ช่วยให้ผู้ประกอบการไม่ตัดสินใจแก้ปัญหาแบบเฉพาะหน้าจนละเลยแผนการจัดการความเสี่ยงในระยะยาว

2. กลไกการจัดการความเสี่ยงเชิงรุก (Proactive Risk Management Mechanisms)

- การสร้างสภาพคล่องเป็นฐานของความเชื่อมั่น: ความสัมพันธ์ที่ชัดเจนคือ "สภาพคล่องยิ่งสูง ความเชื่อมั่นยิ่งมั่นคง" ผู้ประกอบการจะบริหารความเสี่ยงโดยการสำรองกระแสเงินสดและรักษาระดับหนี้สินให้อยู่ในเกณฑ์ที่ควบคุมได้ เพื่อสร้างพื้นที่ในการตัดสินใจ (Room for Decision) ได้อย่างอิสระ

- การกระจายความเสี่ยงผ่านเครือข่ายพันธมิตร: ความเชื่อมั่นทางการเงินส่งผลให้ผู้ประกอบการกล้าที่จะเปิดเผยสถานะและเจรจากับคู่ค้าอย่างตรงไปตรงมาในช่วงวิกฤต พฤติกรรมการบริหารความเสี่ยงจึงไม่ใช่การแก้ปัญหาลำพัง แต่เป็นการใช้ความน่าเชื่อถือ (Creditability) ในการบริหารจัดการเครือข่ายอุปทานเพื่อความอยู่รอดร่วมกัน

3. อิทธิพลของความเชื่อมั่นต่อกลยุทธ์การอยู่รอด (Impact on Survival Strategies)

- ความยืดหยุ่นและการปรับตัว: ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นส่งผลต่อความเร็วในการปรับตัว (Agility) ผู้ที่มีความเชื่อมั่นจะกล้าปรับเปลี่ยนโมเดลธุรกิจหรือลดต้นทุนในส่วนที่ไม่จำเป็นได้อย่างทันท่วงที เพราะมั่นใจในกรอบแนวคิดการบริหารจัดการของตนเอง

- การรักษามาตรฐานท่ามกลางวิกฤต: แม้ในช่วงที่ต้องประหยัดค่าใช้จ่าย แต่ความเชื่อมั่นจะช่วยให้ผู้ประกอบการยังคงยืนหยัดในการบริหารความเสี่ยงด้านคุณภาพสินค้าและบริการ โดยมองว่าเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ธุรกิจกลับมาเติบโตได้อย่างยั่งยืนหลังวิกฤตผ่านพ้นไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) ของความสำเร็จอย่างยั่งยืนสำหรับผู้ประกอบการ SME

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและปรากฏการณ์ที่ค้นพบจากผู้ประกอบการทั้ง 15 ท่าน ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่อธิบายถึงฟันเฟืองแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืน (Sustainable Success Mechanism) โดยมีรายละเอียดดังนี้:

1. องค์ประกอบหลักของกรอบแนวคิด (Core Components of the Framework)

- ฐานราก: จิตวิทยาและความนิ่ง (Psychological Foundation): ความสำเร็จเริ่มต้นจากสภาวะจิตใจของผู้นำที่มีความเชื่อมั่นบนพื้นฐานของความจริง (Grounded Confidence) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการควบคุมพฤติกรรมอื่นๆ ทั้งหมด

- กลไกการขับเคลื่อน: วินัยทางการเงินเชิงรุก (Active Financial Discipline): ไม่ใช่เพียงการทำบัญชี แต่เป็นพฤติกรรมการแยกกระแสเงินสดและการตรวจสอบสภาพคล่องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้าง "พื้นที่แห่งความเชื่อมั่น" ในการตัดสินใจ

- ตัวเร่งปฏิกิริยา: ทุนทางสังคมและความเชื่อถือ (Social Capital & Trustworthiness): การเปลี่ยนความน่าเชื่อถือส่วนบุคคลให้เป็นแต้มต่อทางธุรกิจผ่านเครือข่ายพันธมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่สุดในการเกื้อหนุนให้ธุรกิจอยู่รอดในระยะยาว

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Interaction of Variables)

- กรอบแนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นทางการเงิน จะส่งผลบวกต่อ พฤติกรรมการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม (Calculated Risk-Taking) และเมื่อพฤติกรรมนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องภายใต้วินัยที่เคร่งครัด จะส่งผลให้เกิด ความสำเร็จอย่างยั่งยืน (Sustainable Success) โดยมี บริบทเชิงสถาบันและทุนทางสังคม เป็นตัวแปรสนับสนุนที่ช่วยลดแรงเสียดทานในช่วงวิกฤต

3. คุณค่าของกรอบแนวคิดในเชิงทฤษฎี (Theoretical Contribution)

- กรอบแนวคิดที่ค้นพบนี้ก้าวข้ามทฤษฎีการเงินดั้งเดิมที่เน้นเพียงตัวเลข แต่ได้บูรณาการแนวคิดด้าน จิตวิทยาการบริหาร (Management Psychology) และ สังคมวิทยาธุรกิจ (Business Sociology) เข้าด้วยกัน เพื่ออธิบายว่า SME ในประเทศไทยสามารถอยู่รอดได้ด้วยการใช้ "ความเชื่อมั่นที่ถูกทิศทาง" ควบคู่ไปกับ "เครือข่ายความสัมพันธ์

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการเสี่ยงของผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ประเด็นด้านความเชื่อมั่นทางการเงินและสติในการบริหาร ผลการวิจัยที่พบว่า "สติ" และ "การควบคุมอารมณ์" เป็นปัจจัยพื้นฐานของความเชื่อมั่นนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioral Finance, 2024) ของ Kahneman & Tversky ที่ปรากฏในบทที่ 2 ซึ่งอธิบายถึงอิทธิพลของอคติทางจิตวิทยาต่อการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยฉบับนี้ได้ขยายความจากทฤษฎีเดิม โดยพบว่าในบริบทของ SME ไทย ความเชื่อมั่นไม่ได้เกิดจากสภาวะจิตใจเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจาก "การจัดการความรู้เชิงประจักษ์" ผ่านการมีวินัยในการทำบัญชีที่แยกชัดเจนระหว่างเรื่องส่วนตัวและธุรกิจ ซึ่งจุดนี้เป็นการสนับสนุนแนวคิดเรื่อง การพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) ที่เป็นหัวใจของความอยู่รอดในสภาวะวิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Behavioral Finance ที่ว่า จิตวิทยา ความเชื่อมั่น และพฤติกรรมจริงของผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญต่อผลลัพธ์ทางการเงิน ไม่ใช่แค่สภาพแวดล้อมพื้นฐานอย่างเดียว (Behavioral Finance, 2024)

2. ประเด็นด้านการบริหารความเสี่ยงแบบคำนวณ (Calculated Risk) ในส่วนของพฤติกรรมการเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมักเลือกเสี่ยงในระดับที่ "คำนวณแล้ว" ประเด็นนี้ สอดคล้องกับวรรณกรรมด้านการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ในบทที่ 2 ที่เน้นย้ำเรื่องการประเมินโอกาสและความน่าจะเป็น แต่สิ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบเป็นพิเศษคือ ผู้ประกอบการใช้ "เครดิตทางสังคม" เป็นเครื่องมือช่วยลดความเสี่ยง ซึ่งเป็นการนำแนวคิดเรื่อง ทุนทางสังคม (Social Capital) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารการเงินอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าทฤษฎีการเงินกระแสหลักที่เน้นเพียงตัวเลขเชิงปริมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ Masdupi, E. et al. พบว่าทุนทางสังคมเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทั้งกับการรับความเสี่ยงและผลการดำเนินงานของ SME และการศึกษาของ Ding, K. et al. ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการรับความเสี่ยงของผู้ประกอบการสามารถ moderate ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคม และผลลัพธ์ทางธุรกิจได้ (Masdupi, E. et al., 2024); (Ding, K. et al., 2023)

3. ประเด็นด้านทุนทางสังคมและความเชื่อถือ (Trustworthiness) ผลการวิจัยที่พบว่าการรักษาคำมั่นสัญญากับคู่ค้าเป็นแต้มต่อสำคัญในช่วงวิกฤตนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Fukuyama เรื่องความเชื่อถือ (Trust) ในฐานะต้นทุนทางเศรษฐกิจที่ระบุไว้ในบทที่ 2 ผู้วิจัยขออภิปรายว่า สำหรับ SME ไทย "ความเชื่อมั่นทางการเงิน"

ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ในงบการเงินของบริษัทเท่านั้น แต่ถูกขยายขอบเขตไปถึง "ความเชื่อถือส่วนบุคคล" ของเจ้าของกิจการ ซึ่งกลายเป็นหลักประกันที่มองไม่เห็น (Intangible Collateral) ที่สำคัญที่สุดในการเข้าถึงทรัพยากรในช่วงที่สถาบันการเงินมีความเข้มงวดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ เหมะพันธ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องทุนทางสังคมและความเป็นสถาบัน: กุญแจแห่งความอยู่รอดของวิสาหกิจไทย ผลการวิจัยพบว่า (พรพรรณ เหมะพันธุ์, 2562) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิผลต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชนไทย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นสถาบันซึ่งอธิบายการได้รับความชอบธรรมและการอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชนเหล่านั้น เกิดขึ้นจากกระบวนการลอกเลียนแบบจากธรรมเนียมปฏิบัติ อันเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากแรงกดดันทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรทัดฐานกลุ่ม ซึ่งมีการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นทางการเงินบนฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบ ผ่านการจัดทำบัญชีบริหารที่แยกทรัพย์สินส่วนบุคคลออกจากธุรกิจอย่างชัดเจน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการบริหารความเสี่ยงเชิงจิตวิทยาเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจภายใต้ภาวะความไม่แน่นอนอย่างรอบคอบ รวมถึงการเสริมสร้างทุนทางสังคมผ่านการรักษาความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางธุรกิจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเข้าถึงทรัพยากรในช่วงวิกฤต ในขณะเดียวกัน สถาบันการเงินและหน่วยงานภาครัฐควรพิจารณาปรับแนวทางการสนับสนุนผู้ประกอบการ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงคุณภาพ เช่น วินัยทางการเงินและความน่าเชื่อถือทางสังคม ควบคู่กับข้อมูลทางการเงิน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการผ่านการอบรมที่มุ่งเน้นด้านจิตวิทยาการบริหารการเงินและนวัตกรรมการจัดการหนี้ สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการนำกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปทดสอบด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบข้ามอุตสาหกรรม และการศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีทางการเงินดิจิทัลที่อาจส่งผลต่อระดับความเชื่อมั่นทางการเงินและพฤติกรรมการบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในบริบทที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

ทิบดี ทัฬหกรณ์. (2560). การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4..0. RMUTT Global Business and Economics Review, 12(2), 107-122.

ธีนทัต โกศัลวิตร. (2564). การพยากรณ์ความล้มเหลวทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 10(2), 41–56.

พรพรรณ เหมะพันธุ์. (2562). ทุนทางสังคมและความเป็นสถาบัน: กุญแจแห่งความอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชนไทย. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์, 1(6), 112-133.

สุนันท์เพ่งจินดา. (2567). การบัญชีบริหารและการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของการค้าสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลกรณีศึกษา: วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานคร(ธุรกิจ SMEs). วารสารรัชภาคต์, 18(58): 132-149.

Becker, G. S. (1981). A Treatise on the family Cambridge. Cambridge: Harvard University Press.

Behavioral Finance. (2024). "Behavioral Finance: Investor Psychology and Market Outcomes," . International Journal of Finance, CARI Journals Limited, 9(4), 21-34.

Ding, K. et al. (2023). Digital addiction intervention for children and adolescents: a scoping review. International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(6), 1-21. https://doi.org/10.3390/ijerph20064777

Fan, S. (2024). An exploratory study on the impact of ESG on business performance-focusing on listed companies in Korea and Taiwan. PloS one, 19(11), https://doi.org/10.1371/journal.pone.0310447

Masdupi, E. et al. (2024). Financial literacy and sustainability inSMEs: Do financial risk attitude, access to finance, and organizational risk-taking tolerance mediate? Asian Economic and Financial Review, Asian Economic and Social Society, 14(1), 43-58.

Prabasari, A. A. K. (2024). Exploring the indicators of micro, small, and medium enterprises toward sustainable business practices implementation in Indonesian context. EKOMA: Jurnal Ekonomi, Manajemen, Akuntansi, 3(6), 2273-2293.

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา*

THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL CLIMATE AND TEACHERS' TEAMWORK IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

วิภารัตน์ สุภาเพียร*, สุธาสินี วิยาภรณ์, ธัญศญา ธรรศโสภณ
Wiparat Supapear*, Suthasinee Wiyaporn, Thansaya Thassopon
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Education, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: 6733100202@bkkthon.ac.th
*Tel: 086-756-3202

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,365 คน กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 302 คน กำหนดคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสำรวจรายการเลือกตอบมีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนมีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.34) 2) ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.33) และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .617$, $p < .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: บรรยากาศองค์การ, การทำงานเป็นทีม, ครูมัธยมศึกษา

* Received 5 February 2026; Revised 28 February 2026; Accepted 28 February 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of organizational climate of schools in the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya. 2) to study the level of teachers' teamwork in school under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya. 3) to examine the relationship between organizational climate and teachers' teamwork in school under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya. The population consisted of 1,365 teachers working in schools under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya. The sample comprised 302 teachers, obtained via stratified random sampling based on the Krejcie and Morgan table. The instrument used for data collection was a questionnaire with a five-point rating scale. The questionnaire comprised three parts: general information of the respondents with 4 items, organizational climate with 30 items, and teachers' teamwork with 25 items. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product–moment correlation coefficient. The research findings were as follows: 1) the overall and individual aspects of organizational climate were at a high level ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.34) 2) the overall and individual aspects of teachers' teamwork were at a high level ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.33) and 3) organizational climate and teachers' teamwork were positively correlated at a moderate level (r = .617, p < .001) which was statistically significant at the .001 level.

Keywords: Organizational Climate, Teamwork, Secondary School Teachers

บทนำ

ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเท่าทันความเปลี่ยนแปลง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายได้อย่างมีคุณค่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต อันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนชัดว่าการจัดการศึกษาไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงวิชาการ หากต้องมุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่หล่อหลอมทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกภาคส่วน ในบริบทดังกล่าว "ครู" นับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าและมีบทบาทอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน สมรรถนะวิชาชีพ และความร่วมมือของครู จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและความเข้มแข็งของสถานศึกษาโดยรวม (สุชานุช พันธนียะ, 2553)

แม้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะให้ความสำคัญกับการยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงผ่านการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามสายงาน โดยเน้นทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และจริยธรรมวิชาชีพ แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดสำคัญหลายประการ รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรอง

มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าสถานศึกษาในสังกัดหลายแห่งมีผลการประเมินในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับ "ต้องปรับปรุง" ถึง "พอใช้" โดยระบุสาเหตุสำคัญว่าครูขาดการทำงานร่วมกันในลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เป็นรูปธรรม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2566) งานวิจัยจำนวนไม่น้อยชี้ให้เห็นว่า ปัญหาดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับมิติของบรรยากาศองค์การ ซึ่งครอบคลุมโครงสร้างการบริหาร การสื่อสาร ความไว้วางใจ และแรงจูงใจในการทำงาน ในเชิงทฤษฎีลิทวินอธิบายว่าบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อแรงจูงใจส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร (Litwin, G. H. & Stringer, R. A., 1968) ขณะที่ฮอยและทาร์เทอร์ พบว่าบรรยากาศแบบเปิดสัมพันธ์กับความไว้วางใจและความร่วมมือของครู (Hoy, W. K. & Tarter, C. J., 1997) ส่วนเครเมอร์ชี้ว่าความปลอดภัยทางจิตวิทยาในองค์การช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทีมงาน (Kramer, R. M. , 2011) ด้านงานวิจัยในประเทศไทย สุชานุช พันธนียะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู พบว่าความไว้วางใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความร่วมมือของครู (สุชานุช พันธนียะ, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจน์ สารรัตนะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารองค์การกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู ระบุว่าการสื่อสารที่เปิดเผยส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556) ผลงานวิจัยของปิยพงษ์ สิทธิโชค ที่ได้ศึกษาเรื่องบรรยากาศองค์การกับการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าบรรยากาศด้านการสนับสนุนมีอิทธิพลต่อระดับการดำเนินงาน PLC ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สะท้อนให้เห็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง (ปิยพงษ์ สิทธิโชค, 2564)

สำหรับบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมี พันธกิจในการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ระบุว่า คะแนนการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในองค์กร ในส่วนของการประสานงานและการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 75 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูในพื้นที่ยังเผชิญกับอุปสรรคด้านความร่วมมือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ขาดแรงจูงใจจากบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน ตลอดจน การประสานงานระหว่างฝ่ายที่ขาดประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา, 2566) สภาพดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างล่าช้า ลดทอนประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง

จากสภาพปัญหาการทำงานเป็นทีมที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบกับช่องว่างทางวิชาการที่ยังขาดการศึกษาในพื้นที่เชิงลึก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,365 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา, 2568)

กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 302 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่ มอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Stratified Random Sampling) เทียบตามสัดส่วนสหวิทยาเขตโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 5 สหวิทยาเขต ได้แก่

สหวิทยาเขตที่ 1 ประชากรจำนวน 296 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 66 คน
สหวิทยาเขตที่ 2 ประชากรจำนวน 358 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 79 คน
สหวิทยาเขตที่ 3 ประชากรจำนวน 264 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 58 คน
สหวิทยาเขตที่ 4 ประชากรจำนวน 239 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 53 คน
สหวิทยาเขตที่ 5 ประชากรจำนวน 208 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 46 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการเลือกตอบ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) และใช้เกณฑ์การแปลผลระดับคะแนนตามแนวทางของ (ประคอง กรรณสูต, 2538) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุดครั้งนี้

โดยตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบบรรยากาศองค์การตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การจัดโครงสร้างองค์การ 3) การตัดสินใจ 4) การสร้างขวัญและกำลังใจและ 5) การสร้างความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน มีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ ซึ่งนิยามเชิงปฏิบัติการของแต่ละด้านสะท้อนพฤติกรรมหรือสภาพแวดล้อมการทำงานที่สามารถสังเกตและประเมินได้ เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ และความเชื่อมั่นระหว่างบุคลากร ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน ภายใต้แนวคิดของโรมิก (Romig, D. A., 1999) มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการติดต่อสื่อสาร 2) ด้านการร่วมมือในการดำเนินงาน 3) ด้านการประสานงาน 4) ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และ 5) ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง มีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของครูในสถานศึกษา และตอนที่ 4 เป็นการนำข้อมูลจากตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติหาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ของ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	แปลผล
0.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
0.71 - 0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.31 - 0.70	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
0.01 - 0.30	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การและการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภายหลังจากการสร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้แล้ว ได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เพื่อขออนุญาตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา และทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Google Form พร้อม QR Code เมื่อได้รับแบบสอบถามตอบกลับครบถ้วน ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ ซึ่งในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความยินยอมโดยสมัครใจ ไม่มีการระบุชื่อหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรักษาเป็นความลับ ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น และจัดเก็บในระบบที่มีการป้องกันด้วยรหัสผ่าน เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ใช้สถิติเพื่อหาค่าดังต่อไปนี้ 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค และ 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครู โดยหาค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ในรูปของการแจกแจงความถี่และร้อยละ มีดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	137	45.40
หญิง	165	54.60
รวม	**302**	**100.00**
อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	148	49.00
30 – 39 ปี	89	29.50
40 – 49 ปี	34	11.30
ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป	31	10.20
รวม	**302**	**100.00**
วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	217	71.90
ปริญญาโท	78	25.80
ปริญญาเอก	7	2.30
รวม	**302**	**100.00**
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	108	35.80
5 – 10 ปี	56	18.50
10 ปีขึ้นไป	138	45.70
รวม	**302**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 302 คน เมื่อแยกจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 54.60 รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 45.40 จำแนกตามอายุพบว่าส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 รองลงมาคืออายุระหว่าง 30 - 39 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 อายุระหว่าง 40 - 49 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30 และอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.20 จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 71.90 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 และ ระดับปริญญาเอกจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 รองลงมาคือ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 และ 5-10 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน

บรรยากาศองค์การของครูในโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการจัดโครงสร้างองค์การ	4.01	0.43	มาก
ด้านการสร้างแรงจูงใจ	4.12	0.45	มาก
ด้านการตัดสินใจ	4.14	0.37	มาก
ด้านการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.08	0.50	มาก
ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ	4.16	0.52	มาก
รวม	**4.10**	**0.34**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ระดับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.34) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.52) รองลงมาคือด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.37) ด้านการสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.45) ด้านการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.50) และ ด้านการจัดโครงสร้างองค์การมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.43)

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการทำงานเป็นทีมของครู

การทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.13	0.45	มาก
ด้านการร่วมมือ	4.13	0.39	มาก
ด้านการประสานงาน	4.11	0.43	มาก
ด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์	4.10	0.56	มาก
ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	4.23	0.36	มาก
รวม	**4.14**	**0.33**	**มาก**

จากตารางที่ 3 ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.33) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.36) รองลงมาคือด้านการร่วมมือ ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.39) ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.45) ด้านการประสานงาน ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.43) และ ด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.56)

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4: ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน

การทำงานเป็นทีม	บรรยากาศองค์การ					
	ด้านการจัดโครงสร้างองค์การ (X_1)	ด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_2)	ด้านการตัดสินใจ (X_3)	ด้านการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (X_4)	ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ (X_5)	บรรยากาศองค์การโดยรวม (X)
ด้านการติดต่อสื่อสาร (Y_1)	.066	.112	.151**	.604***	.592***	.443***
ด้านการร่วมมือ (Y_2)	.328***	.457***	.420***	.242***	.222***	.441***
ด้านการประสานงาน (Y_3)	.294***	.205***	.395***	.543***	.540***	.546***
ด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Y_4)	.260***	.016	.177**	.546***	.602***	.459***
ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Y_5)	.303***	.220***	.319***	.326***	.414***	.433***
การทำงานเป็นทีมโดยรวม (Y)	.326***	.245***	.373***	.619***	.648***	.617***

*** p < .001

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง (r = .617) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผล

จากการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การโดยรวมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในสถานศึกษา โดยรับรู้ว่าการบริหารจัดการภายในโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านการจัดโครงสร้างองค์การที่ชัดเจน การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนการส่งเสริม ความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากร ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของกิบสันและคณะ ที่ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้บรรยากาศองค์การของบุคลากรเป็นข้อมูลสะท้อนคุณภาพการบริหารจัดการภายในองค์การ ซึ่งผู้บริหารสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Gibson et al., 2000) ในทำนองเดียวกัน ลิทวินและสตริงเกอร์ อธิบายว่าบรรยากาศองค์การมีความเชื่อมโยงกับแรงจูงใจและพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร หากองค์การสามารถสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจ ความผูกพัน และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน (Litwin, G. H. & Stringer, R. A., 1968) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าครูรับรู้บรรยากาศองค์การในระดับมาก ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของพรรณภา อนันตะคูและคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนภาคกลางโดยชี้ให้เห็นว่าบรรยากาศองค์การในสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารงาน (พรรณภา อนันตะคูและคณะ., 2563) นอกจากนี้การศึกษาของพิมล ทวิพฤกษ์สิริกุล เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ยังสะท้อนให้เห็นว่าบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาตนเองและความทุ่มเทในการทำงานของบุคลากร ซึ่งช่วยเสริมสร้างศักยภาพขององค์การในระยะยาว (พิมล ทวิพฤกษ์สิริกุล, 2553) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านโครงสร้างองค์การแม้อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 4.01) แสดงให้เห็นว่าครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนรู้สูง (Active Learning) แต่กลับรู้สึกว่าโครงสร้างองค์การยังเป็นอุปสรรคหรือขาดความชัดเจน โดยเฉพาะสายบังคับบัญชาที่ซับซ้อนในโรงเรียนขนาดใหญ่ หรือการแบ่งงานที่ไม่สมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ระบุว่าความชัดเจนของบทบาทเป็นเงื่อนไขสำคัญของประสิทธิภาพ หากโครงสร้างไม่ยืดหยุ่นพอ แม้ครูจะมีแรงจูงใจสูงเพียงใด ผลลัพธ์สุดท้ายอาจเกิดความซ้ำซ้อนหรือความล่าช้าในการปฏิบัติงาน (Katz, D. & Kahn, R. L., 1978) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารในเขตพื้นที่ฯ ควรตระหนักและปรับปรุงโครงสร้างให้มีความคล่องตัวมากขึ้น

2. ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมของครูโดยรวมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยามีอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่มีพฤติกรรม การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการสื่อสาร ประสานงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมมือกันในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของการทำงานเป็นทีมภายในโรงเรียน ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถ

อธิบายได้จากบริบทของการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ส่งผลให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และพร้อมร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่อธิบายว่า การทำงานร่วมกันของครูในลักษณะของชุมชนวิชาชีพ (Professional Community) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการร่วมแก้ปัญหาทางวิชาชีพ ส่งผลให้ครูเกิดความเข้มแข็งในการทำงานเป็นทีมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง (Hargreaves, A. , 1994) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรรณภา อนันตะคูและคณะ เรื่องบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนภาคกลาง ที่พบว่าการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อความร่วมมือและการมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานร่วมกันของครู (พรรณภา อนันตะคูและคณะ., 2563) อีกทั้งงานวิจัยของสุชานุช พันธนียะที่ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู พบว่าการทำงานร่วมกันของครูมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศองค์การที่ดี และช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สุชานุช พันธนียะ, 2553) อย่างไรก็ตาม และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์แม้อยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.10) แสดงให้เห็นว่า ครูในภาพรวมถึงจะมีการทำงานร่วมกันที่ดี มีการสื่อสารและประสานงานอย่างเป็นระบบแต่ความคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นมิติที่ต้องอาศัยมากกว่าความร่วมมือทั่วไป กล่าวคือ ต้องมีพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (psychological safety) การเปิดกว้างต่อความเห็นที่แตกต่าง และโครงสร้างที่เอื้อต่อการทดลองสิ่งใหม่ ๆ หากบรรยากาศองค์การยังคงมีลักษณะกึ่งทางการหรือยึดตามกรอบระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัด แม้ทีมจะทำงานร่วมกันได้ดี แต่สมาชิกอาจยังไม่กล้าเสนอแนวคิดใหม่ที่แตกต่างจากแนวปฏิบัติเดิม ซึ่งเอ็ดมอนด์สันอธิบายว่า ทีมจะเกิดนวัตกรรมได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกมั่นใจว่าสามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่ถูกตำหนิหรือประเมินในทางลบ (Edmondson, A. C., 2011) ดังนั้น ค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าด้านอื่นสะท้อนว่า ระดับความปลอดภัยทางจิตวิทยายังไม่สูงเพียงพอสำหรับการคิดนอกกรอบ อีกประการหนึ่ง ความคิดเชิงสร้างสรรค์มักต้องอาศัยความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์การ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าด้านโครงสร้างองค์การมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในหมวดบรรยากาศองค์การ ($\bar{X}$ = 4.01) อาจเชื่อมโยงได้ว่า ความไม่ชัดเจนหรือความรวมศูนย์ในการตัดสินใจบางประการทำให้ครูมุ่งเน้นการปฏิบัติตามหน้าที่ให้ครบถ้วนมากกว่าการริเริ่มสิ่งใหม่ Katz และ Kahn (1978) ชี้ว่าความชัดเจนของบทบาทช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ แต่หากโครงสร้างมีลักษณะควบคุมสูงเกินไป อาจจำกัดการริเริ่มสร้างสรรค์โดยไม่ตั้งใจ ส่งผลให้ทีมมีประสิทธิภาพเชิงปฏิบัติ แต่ยังไม่โดดเด่นด้านนวัตกรรม

3. ผลการวิจัย พบว่าบรรยากาศองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครูอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า บรรยากาศองค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของครูในสถานศึกษา อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์รายมิติพบว่า มิติด้านด้าน การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (X_4) และ ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ (X_5) มีค่าสหสัมพันธ์กับมิติด้านการทำงานเป็นทีมสูงที่สุดซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในบริบทสถานศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาความรู้สึกปลอดภัยทางจิตวิทยา และสายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นกลไกหลักที่เหนี่ยวนำให้ครูเกิดพฤติกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือสอดคล้องกับทฤษฎีของลิทวินและสตริงเจอร์ ที่ระบุว่าบรรยากาศที่ส่งเสริมความต้องการทางสังคมจะกระตุ้นความผูกพันในงานได้ดีกว่าการใช้อำนาจหน้าที่ตามระเบียบเพียงอย่างเดียว (Litwin, G. H. & Stringer, R. A., 1968) ในทางกลับกันมิติด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_2) กับด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Y_4) มีค่าความสัมพันธ์ต่ำที่สุดสะท้อนว่า แม้สถานศึกษาจะมีระบบการสร้างแรงจูงใจ แต่แรงจูงใจดังกล่าวอาจมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองต่อระเบียบปฏิบัติหรือภาระงานตามตัวชี้วัด มากกว่าการกระตุ้นให้เกิดการคิดใหม่ ทำใหม่ในระดับทีม ในเชิงทฤษฎีความคิดเชิงสร้างสรรค์มักสัมพันธ์กับแรงจูงใจภายใน มากกว่าแรงจูงใจภายนอกโดยสอดคล้องกับแนวคิดการกำหนดเป้าหมายด้วยตนเองของเดซีและไรอันที่อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อบุคคลรู้สึกถึง

ความเป็นอิสระและมีความรู้สึกว่าตนมีสมรรถนะ (Deci, E. L. & Ryan, R. M., 2000) หากระบบแรงจูงใจของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ยังคงเน้นที่การให้รางวัลเชิงสัญลักษณ์ การประเมินเพื่อวิทยฐานะ หรือความก้าวหน้าที่อิงตามกรอบเกณฑ์มาตรฐานเป็นหลัก อาจส่งผลให้ครูมุ่งเน้นการทำงานให้ "สำเร็จตามเป้าหมาย" (Compliance) แต่ไม่ได้สร้างพื้นที่ปลอดภัยที่เอื้อให้ครูได้ทดลองวิธีสอนใหม่ ๆ หรือยอมรับความเสี่ยงต่อความล้มเหลว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันในทีม

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า 1) ระดับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยามีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) การเสริมสร้างพลังทีมผ่านระบบขวัญและกำลังใจเชิงรุก จากผลการวิจัยที่พบว่ามิตินี้สัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมสูงสุด ผู้บริหารต้องเปลี่ยนจากการให้รางวัลรายบุคคลมาเป็น "รางวัลระดับทีม" เพื่อกระตุ้นความร่วมมือ เช่น การสนับสนุนงบประมาณพัฒนาวิชาชีพแบบกลุ่ม และการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ (Team Building) อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อลดความตึงเครียดและเพิ่มพลังบวกในการทำงานร่วมกัน 2) การสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" และกลไกการร่วมตัดสินใจ เนื่องจากความไว้วางใจส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในทุกมิติ ผู้บริหารต้องสร้างกลไกที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ 3) การปฏิรูปโครงสร้างและการสื่อสารผ่านทีม PLC เชิงเทคนิค เพื่อแก้ปัญหาด้านโครงสร้างและการประสานงานที่สัมพันธ์ในระดับปานกลาง ให้เกิดความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้นโดยระบุบทบาทในทีมให้ชัดเจนเพื่อลดความสับสนในหน้าที่ ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ศึกษาบรรยากาศองค์การในด้านอื่นๆ เช่น ด้านความอบอุ่น หรือด้านความเสี่ยง เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบรรยากาศองค์การให้เหมาะสมในช่วงเวลานั้น ๆ ที่จะส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การและการพัฒนา การทำงานเป็นทีมของครูที่มีประสิทธิภาพ 2) ศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การ หรือความพึงพอใจในการทำงาน เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น 3) ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์.

ประคอง กรรณสูต. (2538). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยพงษ์ สิทธิโชค. (2564). บรรยากาศองค์การกับการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 32(1), 89-104.

พรรณภา อนันตะคูและคณะ. (2563). บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ภาคกลาง. วารสารบัณฑิตศึกษา, 17(77), 1-14.

พิมล ทวิพฤกษ์สิริกุล. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). การสื่อสารองค์การกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู. วารสารบริหารการศึกษา, 9(1), 23-40.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://files.spmay.go.th/com_ita67/2024-06_b8f57c56aa65925.pdf

_____. (2568). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก http://www.spmayอยุธยา.go.th/data2568

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2566). รายงานผลการ ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก https://www.onesqa.or.th/ebook/wp-content/uploads/2024/12/รายงานประจำปี-2566.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก https://www.onec.go.th/index.php/page/view/Outstand/2532

สุชานุช พันธนียะ. (2553). บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู. ในวิทยานิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227-268.

Edmondson, A. C. (2011). Teaming: How Organizations Learn, Innovate, and Compete in the Knowledge Economy. San Francisco: Jossey-Bass.

Gibson et al. (2000). Organizations: Behavior, structure, processes. (10th ed.). New York: McGraw-Hill.

Hargreaves, A. (1994). Changing teachers, changing times: Teachers' work and culture in the postmodern age. New York: Teachers College Press.

Hoy, W. K. & Tarter, C. J. (1997). The Road to Open Schooling: Guide to Diagnosis and Implementation. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Katz, D. & Kahn, R. L. (1978). The social psychology of organizations. (2nd ed.). New York: Wiley.

Kramer, R. M. (2011). Trust and Distrust in Organizations: Emerging Perspectives, Enduring Questions. New York: Russell Sage Foundation.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Litwin, G. H. & Stringer, R. A. (1968). Motivation and organizational climate. Boston: Harvard University Press.

Romig, D. A. (1999). Building effective teams. Minnesota: Educational Media Corporation, 9(1), 23-40.

บทความวิชาการ

การพัฒนาสังคมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน*

SOCIAL DEVELOPMENT FOR STRENGTHENING COMMUNITY IDENTITY

พระอธิการอภิวิชญ์ เยี่ยมสวน
Phra Athikan Aphiwit Yiamsuan
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand
Corresponding author E-mail: aphiwit240527@gmail.com
*Tel: 061-154-8548

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนท่ามกลางวิกฤตการณ์โลกาภิวัตน์ ซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนา คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการพัฒนาจากการมุ่งเน้นเพียงตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจกระแสหลัก มาสู่การพัฒนาบนฐานทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางและการบริหารจัดการสินทรัพย์ในพื้นที่ เพื่อแปรเปลี่ยนคุณค่าทางจิตวิญญาณให้กลายเป็นทุนทางสัญลักษณ์ที่เข้มแข็งและมีอำนาจต่อรองในพื้นที่ทางสังคมยุคใหม่ กระบวนการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย 4 เสาหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจร่วม เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความตระหนักในคุณค่า 2) การอนุรักษ์และต่อยอดมรดกวัฒนธรรมให้เป็น "มรดกที่มีชีวิต" ที่มีความร่วมสมัยและสอดคล้องกับบริบทโลก 3) การยกระดับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ผ่านเทคนิคการสื่อสารความหมาย เพื่อเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้ และ 4) การจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมและภูมิปัญญาพื้นถิ่น กลไกเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการสะสมทุนทางสังคมและการสร้างความภาคภูมิใจในตัวตน และทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันทางสังคมที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการตนเองและการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยภาครัฐควรปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการกระจายอำนาจและคุ้มครองสิทธิชุมชน มุ่งสร้างพื้นที่เรียนรู้ระหว่างวัยผ่านสื่อดิจิทัล พร้อมส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อประเมินคุณภาพชีวิต ชุมชนที่สร้างสมดุลระหว่างความเป็นสากลและท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาสังคม, อัตลักษณ์ชุมชน, ทุนวัฒนธรรม, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

This academic article aims to analyze integrated social development processes focused on strengthening community identity for sustainability amidst the crisis of globalization. The core of this development lies in a paradigm shift: moving away from a narrow focus on mainstream economic growth indicators toward development rooted in cultural capital and local wisdom. By employing Community-Centered Development and Asset-Based Community Development (ABCD) frameworks, spiritual values are transformed into robust symbolic capital, enhancing the community's bargaining power in modern social spaces. The critical development process

* Received 5 February 2026; Revised 28 February 2026; Accepted 28 February 2026

comprises four systematically interconnected pillars: 1) Co-decisional participation to foster a sense of ownership and value awareness; 2) The preservation and advancement of cultural heritage into "Living Heritage" that remains contemporary and globally relevant; 3) The elevation of the creative economy through storytelling techniques to convert cultural capital into tangible economic value; and 4) Environmental resource management aligned with traditional ways of life and indigenous wisdom. These mechanisms facilitate the accumulation of social capital, cultivate self-pride, and serve as a social shield that enhances long-term self-management and self-reliance. Furthermore, the public sector should transition into a supportive role of a facilitator by decentralizing power and protecting community rights. This includes establishing intergenerational learning spaces via digital media and promoting Participatory Action Research (PAR) to evaluate the quality of life. Ultimately, communities that intelligently balance global and local elements (Glocalization) will emerge as a resilient foundation, standing with dignity on the international stage.

Keywords: Social Development, Community Identity, Cultural Capital, Creative Economy

บทนำ

ในยุคในห้วงยามที่ โลกาภิวัตน์ (Globalization) พัดพาเอาความไร้พรมแดนทางข้อมูลข่าวสารมาสู่ทุกหย่อมหญ้า สังคมไทยไม่ได้เพียงแค่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีหรือความมั่งคั่งเท่านั้น แต่ยังต้องเผชิญกับคลื่นยักษ์ที่เรียกว่า "วัฒนธรรมกลืนกลาย" ซึ่งเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ค่อยๆ สึกกร่อนจิตวิญญาณดั้งเดิมของท้องถิ่นให้เจือจางลง ปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่เพียงเรื่องของการเปลี่ยนแปลงรสนิยม แต่เป็นเรื่องของ "โครงสร้างอำนาจทางวัฒนธรรม" ที่ค่านิยมสมัยใหม่มักจะเข้ามายึดกุมพื้นที่ในฐานะวัฒนธรรมกระแสหลัก จนทำให้ภูมิปัญญาที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนานถูกมองว่าเป็นเรื่องพ้นสมัย ความเจริญทางวัตถุและค่านิยมแบบสมัยใหม่มักแพร่กระจายเข้าสู่พื้นที่ต่าง ๆ ในฐานะวัฒนธรรมกระแสหลัก ส่งผลให้อัตลักษณ์ชุมชนที่เคยฝังรากลึกผ่านภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิมเริ่มถูกลดทอนความสำคัญลง ความทันสมัยมักมาพร้อมกับความลื่นไหลทางวัฒนธรรม ซึ่งหากชุมชนใดขาด "อำนาจต่อรอง" อัตลักษณ์ของพวกเขาก็มักจะถูกจัดการให้กลายเป็นเพียง "สินค้าทางวัฒนธรรม" เพื่อตอบสนองต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือความต้องการของตลาดภายนอกเท่านั้น เมื่อวัฒนธรรมถูกทำให้เป็นสินค้า คุณค่าดั้งเดิมที่เคยเชื่อมโยงผู้คนเข้ากับจิตวิญญาณจะหายไป เหลือไว้เพียงเปลือกนอกที่เป็นภาพจำในอดีตซึ่งไร้ชีวิต (ยศ สันตสมบัติ, 2556)

เมื่ออัตลักษณ์ของชุมชนเริ่มถูกสั่นคลอน สิ่งที่สูญสลายไปตามกันคือ "ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง" (Sense of Belonging) ของสมาชิกในชุมชน หากคนรุ่นใหม่ไม่สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับ "ทุนทางวัฒนธรรม" (Cultural Capital) ของบรรพบุรุษได้ พวกเขาจะกลายเป็นผู้แปลกถิ่นในบ้านเกิดของตนเอง ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาสังคมขาดทิศทางและไร้พลังขับเคลื่อนจากภายใน (Internal Drive) เพราะขาดความตระหนักในคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง โดยหัวใจสำคัญของความเข้มแข็งของชุมชนนั้นต้องเกิดจากรากฐานของการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งและความตระหนักในคุณค่าของตนเองเป็นประการแรก (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551)

เพื่อก้าวข้ามวิกฤตนี้ ทัศนคติทางการพัฒนาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน (Paradigm Shift) จากการมุ่งเน้นเพียงตัวเลขทางเศรษฐกิจกระแสหลัก มาเป็นการพัฒนาบนฐานทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยการฟื้นฟูอัตลักษณ์ไม่ใช่การหยุดนิ่งอยู่กับที่หรือการปฏิเสธโลกภายนอก แต่คือการสร้าง "ต้นทุนเชิงสัญลักษณ์" ที่เข้มแข็งพอจะยืนหยัดอยู่ได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2552)

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนท่ามกลางวิกฤตการณ์โลกาภิวัตน์ โดยนำเสนอการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการยึดโยงเพียงตัวเลขทางเศรษฐกิจไปสู่การให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ในฐานะต้นทุนเชิงสัญลักษณ์ที่ทรงพลังในการสร้างอำนาจต่อรองบนเวทีโลก ซึ่งมีหัวใจสำคัญคือแนวคิด "โลกภิวัฒน์ผสมท้องถิ่น" (Glocalization) ที่มุ่งเน้นการเปิดรับความทันสมัยและเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการปกป้องและเผยแพร่วิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างชาญฉลาดแทนการปฏิเสธกระแสโลกอย่างสุดโต่ง โดยเนื้อหาประกอบด้วยการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์กระบวนการและกลไกการพัฒนาสังคมที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ ตลอดจนการประเมินผลกระทบประโยชน์ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างความเข้มแข็งจากภายในที่ช่วยให้ชุมชนสามารถยืนหยัดท่ามกลางความผันแปรได้อย่างมีศักดิ์ศรี นำมาซึ่งความกินดีอยู่ดีที่ควบคู่ไปกับจิตวิญญาณอันแข็งแกร่งและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎี

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดผ่านการบูรณาการทฤษฎีร่วมสมัยทั้งในประเทศและระดับสากล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ทฤษฎีอัตลักษณ์ชุมชนและการสร้างความหมาย

อัตลักษณ์ชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์มิใช่สิ่งที่มีลักษณะหยุดนิ่งหรือเป็นเพียงมรดกจากอดีต แต่เป็น "กระบวนการกลายเป็น" (Process of Becoming) ที่ถูกสร้างและนิยามใหม่อยู่เสมอผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Hall, S., 2021) โดยมีองค์ประกอบหลักคือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรมจารีตประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม ในระดับสากลมีการอธิบายว่าอัตลักษณ์ทำหน้าที่เป็น "อัตลักษณ์แห่งการต่อต้าน" (Identity of Resistance) เพื่อปกป้องชุมชนจากการถูกกลืนกลายด้วยวัฒนธรรมกระแสหลัก (Castells, M, 2010) ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองที่ระบุว่าอัตลักษณ์คือ "ทุนทางสัญลักษณ์" (Symbolic Capital) ที่สร้างความแตกต่างและความภาคภูมิใจให้กับคนในพื้นที่ ท่ามกลางกระแสการทำให้ทุกอย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน (Standardization)

2. การพัฒนาที่ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางและสินทรัพย์เป็นฐาน

การพัฒนาสังคมที่มีประสิทธิภาพต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการมุ่งเน้นความขาดแคลน (Deficit-based) มาเป็นการสำรวจทุนที่มีอยู่ภายใน หรือ "การพัฒนาโดยใช้สินทรัพย์เป็นฐาน" (Asset-Based Community Development: ABCD) ซึ่งมองว่าอัตลักษณ์คือสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ที่ทรงพลังที่สุด แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับอำนาจการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในฐานะเจ้าของปัญหา (Mathie, A. & Cunningham, G. , 2020) สอดคล้องกับแนวทางที่ย้ำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเริ่มต้นจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (Empowerment) โดยใช้ทรัพยากรและทุนมนุษย์ในชุมชนเป็นตัวตั้ง เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองที่แท้จริง (อเนก นาคะบุตร, 2565)

3. การเสริมสร้างอัตลักษณ์ในกระแสโลกาภิวัตน์ผสมท้องถิ่น

ในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ซับซ้อน การเสริมสร้างอัตลักษณ์มิได้หมายถึงเพียงการอนุรักษ์ในเชิงรับ แต่คือกระบวนการฟื้นฟู (Revitalization) และสร้างใหม่ (Re-construction) เพื่อให้อัตลักษณ์มีความร่วมสมัย (Contemporary Identity) กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิด "โลกภิวัฒน์ผสมท้องถิ่น" (Glocalization) ที่อธิบายถึงการอุบัติขึ้นของ "อัตลักษณ์แบบผสมผสาน" (Hybrid Identity) ซึ่งเป็นการนำทุนเดิมมานิยามใหม่ผ่านเครื่องมือสมัยใหม่ เช่น พื้นที่ดิจิทัลหรือนวัตกรรมสร้างสรรค์ (Roudometof, V., 2016) โดยมีการเสนอว่าต้องใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมให้กลายเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและจิตวิญญาณอย่างสมดุล (พยัต วุฒิรงค์, 2563)

กระบวนการพัฒนาสังคมที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

กระบวนการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นความยั่งยืนของอัตลักษณ์มิใช่การแช่แข็งวัฒนธรรมไว้กับที่ แต่คือการขับเคลื่อนผ่าน 4 เสาหลักสำคัญ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน: รากฐานแห่งการตัดสินใจและพลังจากภายใน

การมีส่วนร่วมมิใช่เพียงขั้นตอนทางเทคนิคในการรวมกลุ่มคน แต่เป็นกระบวนการแบ่งปันอำนาจ (Power Sharing) ที่มุ่งเน้นการสร้าง "พื้นที่กลาง" เพื่อให้คนในชุมชนทุกกลุ่ม ตั้งแต่ผู้อาวุโสผู้ถือครองภูมิปัญญาไปจนถึงคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะสมัยใหม่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับการร่วมตัดสินใจ (Co-decision making) อย่างแท้จริง กระบวนการนี้เน้นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องสร้าง "ความเป็นเจ้าของการพัฒนา" (Ownership) ให้เกิดขึ้นในจิตใจของสมาชิกชุมชน หากขาดการมีส่วนร่วม อัตลักษณ์ที่ถูกนำเสนอจะเป็นเพียงภาพจำที่คนนอกยัดเยียดให้ ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาขาดรากฐานที่แข็งแกร่ง (อเนก นาคะบุตร, 2565) ในระดับสากลมีการเสนอว่าการพัฒนาชุมชนต้องอาศัย "กระบวนการสนทนา" (Dialogical Process) ที่เปิดโอกาสให้เสียงที่แตกต่างได้รับการรับฟัง เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในเชิงลึก (Westoby, P. & Dowling, G., 2021) การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การสะสม "ทุนทางสังคม" (Social Capital) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการปกป้องและธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนให้มีความมั่นคงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่พยายามทำให้ทุกอย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2. การอนุรักษ์และต่อยอดวัฒนธรรม: การเชื่อมโยงรากเหง้าสู่นวัตกรรมร่วมสมัย

กระบวนการอนุรักษ์ในยุคใหม่ต้องก้าวข้ามการรักษาในเชิง "แช่แข็งวัฒนธรรม" (Cultural Freezing) ไปสู่การสร้าง "วัฒนธรรมที่มีชีวิต" (Living Culture) ที่สามารถเติบโตและปรับตัวให้เข้ากับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการรวบรวมภูมิปัญญามิได้เป็นเพียงการจดบันทึกอดีต แต่เป็นการค้นหา "รหัสทางวัฒนธรรม" เพื่อนำมาสื่อสารใหม่ในภาษาที่คนปัจจุบันเข้าใจ ซึ่งการใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาจะช่วยสร้างความภูมิใจและลดการลื่นไหลของอัตลักษณ์ท้องถิ่น (นิศาชล เลาหสิริวงศ์ และคณะ, 2564) ในขณะที่อัตลักษณ์ถูกมองว่าเป็น การปะทะประสานระหว่าง "รากเหง้า" (Roots) และ "เส้นทางใหม่" (Routes) (Hall, S., 2021) การอนุรักษ์จึงต้องทำควบคู่ไปกับการ "ต่อยอด" (Cultural Hybridization) เช่น การนำศิลปะดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ในงานออกแบบร่วมสมัย หรือการจัดเทศกาลที่เล่าเรื่องราวท้องถิ่นผ่านสื่อดิจิทัล กระบวนการนี้ช่วยให้คนรุ่นใหม่รู้สึกเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษและยินดีที่จะรับช่วงต่อภูมิปัญญา ส่งผลให้กระบวนการสืบทอดไม่ขาดช่วงและทำให้อัตลักษณ์ชุมชนยังคงมีพื้นที่ยืนอย่างทรงเกียรติในสังคมสมัยใหม่

3. การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์: การแปลงทุนวัฒนธรรมสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่ช่วยเปลี่ยน "คุณค่า" (Value) ให้กลายเป็น "มูลค่า" (Price) โดยไม่ทำลายจิตวิญญาณดั้งเดิมของพื้นที่ การใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) คือการนำเรื่องราว (Storytelling) และเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาเป็นจุดขายในระดับสากล โดยมีหัวใจสำคัญคือการจัดการความรู้เพื่อนำทุนวัฒนธรรมมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการที่โดดเด่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตจริง (Authentic Experience) (พยัต วุฒิรงค์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าการพัฒนาที่ยึดสินทรัพย์เป็นฐานจะช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และลดการพึ่งพางบประมาณจากภายนอก (Mathie, A. & Cunningham, G. , 2020) อย่างไรก็ตาม ชุมชนต้องมีการกำหนดกติกาการใช้ทุนวัฒนธรรมที่ชัดเจนเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์และความหมายดั้งเดิมไว้ ป้องกันปัญหาการแปรรูปวัฒนธรรมเป็นสินค้ามากเกินไป (Commodification) การพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่สร้างรายได้ แต่ยังเป็นแรงจูงใจให้คนในท้องถิ่นไม่ย้ายถิ่นฐานออกไปทำงานในเมืองใหญ่ ช่วยรักษาโครงสร้างสังคมของชุมชนให้เข้มแข็ง

4. การจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม: ความสมดุลระหว่างระบบนิเวศและวิถีท้องถิ่น

การขับเคลื่อนสังคมในยุคเปลี่ยนผ่านจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการพัฒนาจากการยึดโยงเพียงตัวเลขทางเศรษฐกิจไปสู่การให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยมองว่าอัตลักษณ์

ท้องถิ่นไม่ใช่สิ่งที่ต้องถูกเก็บรักษาให้หยุดนิ่ง แต่คือต้นทุนเชิงสัญลักษณ์ที่ทรงพลังในการสร้างอำนาจต่อรองบนเวทีโลกผ่านแนวคิด "โลกภิวัฒน์ผสมท้องถิ่น" (Glocalization) ที่ผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับการปกป้องวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างชาญฉลาด (จิตติมา เจือไทย, 2561) ซึ่งความสมดุลนี้ครอบคลุมถึงมิติของระบบนิเวศและวิถีท้องถิ่น (Bio-cultural Diversity) ที่หล่อหลอมมาจากภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ โดยภูมิปัญญาในการจัดการดิน น้ำ ป่า มิใช่เพียงการใช้ประโยชน์เชิงวัตถุ แต่เป็นตัวสะท้อนการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างมีจิตวิญญาณ ซึ่งช่วยสร้างความหวงแหนในทรัพยากรมากกว่าคนนอกชุมชน (UNESCO, 2022) ดังนั้นการพัฒนาสังคมจึงต้องมุ่งเน้นการฟื้นฟูระบบนิเวศที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาทิ เกษตรอินทรีย์พื้นเมืองหรือการอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านความเชื่อเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งถือเป็นพลังการจัดการตนเองที่เข้มแข็ง (อเนก นาคะบุตร, 2565) ช่วยปกป้องชุมชนจากการคุกคามของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ และเตรียมความพร้อมรับมือกับวิกฤตการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) โดยใช้รากฐานความรู้จากบรรพบุรุษเพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายใน นำมาซึ่งความกินดีอยู่ดีที่ควบคู่ไปกับจิตวิญญาณอันแข็งแรงและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนไม่ใช่การหยุดนิ่งอยู่กับอดีต แต่คือการใช้ "ทุนวัฒนธรรม" เป็นรากฐานในการขับเคลื่อนสู่อนาคต ผ่านการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงเพื่อให้ชุมชนเป็นเจ้าของการพัฒนา การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้มีชีวิตผ่านนวัตกรรมร่วมสมัย การแปลงคุณค่าเป็นมูลค่าเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ทำลายจิตวิญญาณดั้งเดิม และการรักษาความสมดุลระหว่างวิถีชีวิตกับระบบนิเวศ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างความเข้มแข็งจากภายในที่ช่วยให้ชุมชนสามารถยืดหยัดยืนและโต้ตอบกับกระแสโลก (Glocalization) ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและยั่งยืน

กลไกการพัฒนาสังคมที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมมิใช่เพียงการทำกิจกรรมเป็นครั้งคราว แต่คือการสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคม (Social Architecture) ที่เชื่อมโยงคน ทรัพยากร และกระบวนการเข้าด้วยกัน โดยมีกลไกหลัก ดังนี้

1. กลไกการค้นหาและถอดรหัสต้นทุน (Discovery & Decoding Mechanism)

กลไกแรกเริ่มคือการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูล "ทุนทางวัฒนธรรม" (Cultural Inventory) อย่างมีระบบ กระบวนการนี้ต้องอาศัยการทำแผนที่สินทรัพย์ชุมชน (Asset Mapping) เพื่อค้นหาจุดแข็งที่ซ่อนอยู่ โดยต้องมองให้เห็นศักยภาพที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Assets) เช่น ทักษะเฉพาะตัวของปราชญ์ชาวบ้าน หรือประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้ถูกบันทึก ซึ่งการถอดรหัสนี้จะช่วยให้ชุมชนเห็น "คุณค่า" ที่แท้จริงของตนเองก่อนจะนำไปสร้าง "มูลค่า" ในขั้นถัดไป (Kretzmann, J. P. & McKnight, J. L., 1993)

2. กลไกการสร้างพื้นที่ทางสังคมและเวทีสนทนา (Social Space & Dialogical Mechanism)

การสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่างรุ่นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิด "พื้นที่แห่งการสนทนา" (Dialogical Space) อันจะนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ (Intergenerational Knowledge Transfer) (Westoby, P. & Dowling, G., 2021) กลไกนี้ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย และทำให้เยาวชนรู้สึกว่าอัตลักษณ์ดั้งเดิมเป็นเรื่อง "ร่วมสมัย" ไม่ใช่เรื่องล้าสมัย ผ่านการร่วมกันตีความใหม่ (Re-interpretation) ของรากเหง้าเดิมในพื้นที่ปลอดภัย

3. กลไกการยกระดับสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Value-Added Mechanism)

เป็นกลไกการนำอัตลักษณ์มาแปลงเป็นสินค้าและบริการอย่างมีกลยุทธ์ โดยใช้หลักการ "Storytelling" หรือการสื่อสารความหมาย ซึ่งการจัดการความรู้ต้องนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมชุมชน (พยัต วุฒิรงค์, 2563) กลไกนี้รวมถึงการสร้างแบรนด์ท้องถิ่น (Local Branding) ที่สะท้อนถึงดีเอ็นเอของพื้นที่ และการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ซึ่งจะกลายเป็นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่ทำให้คนในชุมชนอยากรักษาอัตลักษณ์นั้นไว้สืบไป

4. กลไกการจัดการตนเองและการอภิบาลร่วม (Self-Governance & Collaborative Governance)

กลไกสุดท้ายคือการสร้างกติกาหรือ "ธรรมนูญชุมชน" เพื่อกำกับการใช้ทรัพยากรและอัตลักษณ์ไม่ให้ถูกทำลายโดยทุนภายนอก โดยมีอำนาจการจัดการตนเอง (Self-Management) เป็นเครื่องยืนยันความเข้มแข็งของชุมชน (อเนก นาคะบุตร, 2565) กลไกนี้ต้องทำงานประสานกับภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน (Quadruple Helix Model) เพื่อสนับสนุนทรัพยากรและวิชาการ โดยที่ชุมชนยังคงเป็นผู้ตัดสินใจหลักในทิศทางการพัฒนาของตนเอง

ผลกระทบเชิงคุณค่าและความเสี่ยง

การพัฒนาสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ส่งผลกระทบใน 2 มิติหลัก ได้แก่ มิติคุณค่าและประโยชน์ (Value & Benefits) และ มิติความเสี่ยงและข้อควรระวัง (Risks & Precautions) และก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายมิติ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. มิติคุณค่าและประโยชน์ (Value & Benefits)

ในมิติคุณค่าและประโยชน์เป็นการมองผลลัพธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นเมื่อชุมชนสามารถค้นหาและชูอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ดังนี้

1.1 ด้านสังคม: การเสริมสร้างทุนทางสังคมและรากเหง้า

การสร้างอัตลักษณ์ช่วยสร้าง "ทุนทางสังคม" (Social Capital) ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและภาคภูมิใจในรากเหง้าตนเอง เป็นเกราะป้องกันการกลืนกลายทางวัฒนธรรมและช่วยลดความขัดแย้งภายใน ชุมชนจะมีความสามารถในการจัดการตนเอง (Self-reliance) และช่วยเหลือกันได้รวดเร็วเมื่อเกิดวิกฤต (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551) นอกจากนี้ เครือข่ายที่ยึดโยงด้วยวัฒนธรรมเดียวกันยังสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ (Trust) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยให้การพัฒนาด้านการศึกษาและสาธารณสุขประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน (Putnam, R. D., 2000)

1.2 ด้านเศรษฐกิจ: พลวัตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และฐานทรัพยากร

การชูอัตลักษณ์เป็นการเปลี่ยน "คุณค่าทางจิตใจ" ให้เป็น "มูลค่าทางเศรษฐกิจ" ผ่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประสบการณ์จริง (Authentic Experience) ช่วยกระจายรายได้สู่กลุ่มเปราะบางผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน (พยัต วุฒิรงค์, 2563) ระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนสินทรัพย์ชุมชนจะมีความทนทานต่อความผันผวนของโลก (Economic Resilience) เนื่องจากใช้ต้นทุนจากทรัพยากรและภูมิปัญญาในพื้นที่เป็นหลัก (Mathie, A. & Cunningham, G. , 2020)

1.3 ด้านวัฒนธรรม: การรักษาความหลากหลายและมรดกที่มีชีวิต

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เปลี่ยนมรดกทางวัฒนธรรมให้กลายเป็น "มรดกที่มีชีวิต" (Living Heritage) ที่มีความร่วมสมัยและมีฟังก์ชันในชีวิตประจำวัน ช่วยให้ชุมชนมีอำนาจต่อรองในการนิยามตนเอง ไม่ถูกลดทอนคุณค่าให้เป็นเพียงสินค้า (Commodification) (ยศ สันตสมบัติ, 2556) การรักษาอัตลักษณ์ยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) เพื่อไม่ให้ถูกกลืนกลายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ (UNESCO, 2022)

1.4 ด้านคนรุ่นใหม่: การสร้างโอกาสและยกระดับคุณภาพชีวิตในบ้านเกิด

การพัฒนาอัตลักษณ์ช่วยลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่ เนื่องจากสร้างช่องทางให้เห็นโอกาสในการประกอบอาชีพสร้างสรรค์ภายในท้องถิ่น ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเม็ดเงินภายในชุมชน (Local Multiplier Effect) ส่งผลให้คุณภาพชีวิตในภาพรวมดีขึ้นโดยไม่ต้องสูญเสียตัวตนดั้งเดิม (Mathie, A. & Cunningham, G. , 2020) การขับเคลื่อนนี้ต้องอาศัยการจัดความสัมพันธ์ระหว่าง "คน-ทุน-กระบวนการ" เพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเติบโตจากภายในสู่พลังทางเศรษฐกิจ

2. มิติความเสี่ยงและข้อควรระวัง (Risks & Precautions)

ในการพัฒนาสังคม "กระบวนการ" สร้างอัตลักษณ์มีความเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวัง ดังนี้

2.1 ความเสี่ยงจากการกลายเป็นสินค้า: ต้องระวังไม่ให้การชูอัตลักษณ์ถูกลดทอนคุณค่าลงเหลือเพียง "สินค้า" เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวจนสูญเสียความหมายที่แท้จริง (Authenticity) ชุมชนต้องมีอำนาจในการนิยามตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้ทุนภายนอกมานิยามให้

2.2 ความเสี่ยงจากแนวคิดอนุรักษนิยมสุดโต่ง: การรักษาอัตลักษณ์ที่ไม่ปรับตัวตามยุคสมัยอาจทำให้วัฒนธรรม "ตาย" หรือจับต้องไม่ได้ ควรเน้นการทำให้เป็น "มรดกที่มีชีวิต" ที่มีฟังก์ชันในปัจจุบันมากกว่าการแช่แข็งอดีต

2.3 ความเสี่ยงเรื่องความขัดแย้งและการกีดกัน: แม้การสร้าง "Bonding Social Capital" (ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม) จะดีต่อความสามัคคี แต่หากเข้มข้นเกินไปอาจนำไปสู่การแบ่งแยก "พวกเรา-พวกเขา" หรือการกีดกันคนนอก/กลุ่มย่อยในชุมชนที่มีความเห็นต่าง

2.4 ความเสี่ยงจากการพึ่งพาทุนภายนอก: การพัฒนาที่รอความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเอกชนเพียงอย่างเดียวอาจไม่ยั่งยืน หัวใจสำคัญต้องอยู่ที่การสร้าง "ระบบนิเวศจากภายใน" เพื่อให้ชุมชนจัดการตนเองได้เมื่อเกิดวิกฤต

เพื่อให้เห็นภาพรวมของแผนผังยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ตั้งแต่ระดับรากฐานที่เป็นเสาหลักจนถึงระดับกลไกเชิงปฏิบัติการ และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว จึงสามารถสรุปกระบวนการบูรณาการได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปโครงสร้างและกลไกการพัฒนาสังคมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

หัวข้อหลัก	องค์ประกอบ	คำอธิบายและแนวทางปฏิบัติ	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
1. เสาหลักการพัฒนา	การมีส่วนร่วม (Participation)	การแบ่งปันอำนาจการตัดสินใจ (Power Sharing) และสร้างพื้นที่กลางในการสนทนา	ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และทุนทางสังคม
	อนุรักษ์และต่อยอด	เปลี่ยน "วัฒนธรรมแช่แข็ง" เป็น "วัฒนธรรมที่มีชีวิต" เชื่อมรากเหง้าสู่นวัตกรรม	อัตลักษณ์ที่ร่วมสมัยและไม่ขาดช่วงในการสืบทอด
	เศรษฐกิจสร้างสรรค์	ใช้ Storytelling เปลี่ยน "คุณค่า" เป็น "มูลค่า" ผ่านการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์	เพิ่มรายได้หมุนเวียนและลดการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่
	จัดการทรัพยากร	รักษาความสมดุลระหว่างระบบนิเวศกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิม	ความยั่งยืนทางชีวภาพและวัฒนธรรม
2. กลไกขับเคลื่อน	การถอดรหัสต้นทุน	ทำแผนที่สินทรัพย์ (Asset Mapping) ค้นหาศักยภาพที่ซ่อนอยู่	ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน
	เวทีสนทนาทางสังคม	สร้างพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรุ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้	การตีความอัตลักษณ์ใหม่ในพื้นที่ปลอดภัย
	ยกระดับมูลค่า	สร้างแบรนด์ท้องถิ่น (Local Branding) เชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน	แรงจูงใจทางเศรษฐกิจในการรักษาตัวตน
	การอภิบาลร่วม	ใช้ธรรมนูญชุมชนและการประสานเครือข่าย Quadruple Helix	อำนาจในการจัดการตนเอง (Self-Management)
3. คุณค่าและประโยชน์	มิติด้านสังคม	เสริมสร้างความเข้มแข็ง ความภาคภูมิใจ และความไว้เนื้อเชื่อใจ	ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้
	มิติด้านเศรษฐกิจ	พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประสบการณ์จริง	เศรษฐกิจฐานรากมีความทนทาน (Resilience)
	มิติด้านวัฒนธรรม	ปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมไม่ให้กลายเป็นเพียงสินค้า	รักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก

ตารางที่ 1 สรุปโครงสร้างและกลไกการพัฒนาสังคมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน (ต่อ)

หัวข้อหลัก	องค์ประกอบ	คำอธิบายและแนวทางปฏิบัติ	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
4. ความเสี่ยงและข้อควรระวัง	การกลายเป็นสินค้า	ระวังการลดทอนคุณค่าเพื่อตอบโจทย์ตลาดจนเสียความหมายที่แท้จริง	ชุมชนต้องมีอำนาจนิยามตนเอง (Authenticity)
	อนุรักษนิยมสุดโต่ง	การรักษาวัฒนธรรมแบบแช่แข็งจนไม่ปรับตัวตามยุคสมัย	ต้องเน้นฟังก์ชันที่ใช้ได้จริงในปัจจุบัน
	ความขัดแย้ง/กีดกัน	การสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งเกินไปจนเกิดการแบ่งแยก "พวกเรา-พวกเขา"	สร้างพื้นที่เปิดรับคนนอกและกลุ่มย่อย
	การพึ่งพาทุนภายนอก	การรอความช่วยเหลือจากภาครัฐ/เอกชนเพียงอย่างเดียว	สร้าง "ระบบนิเวศจากภายใน" เพื่อความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

การนำข้อค้นพบจากการศึกษามาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง (Practical Implications) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม ได้ดังนี้

1. ระดับนโยบาย: แนวทางการสนับสนุนและเกื้อกูลจากภาครัฐ

รัฐบาลและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรปรับเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้สั่งการ" เป็น "ผู้สนับสนุน" (Facilitator) โดยการจัดทำนโยบายที่ส่งเสริมการกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมให้แก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือการจัดตั้ง "กองทุนฟื้นฟูอัตลักษณ์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชน" เพื่อให้เป็นแหล่งทุนหมุนเวียนในการทำวิจัยท้องถิ่นและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ รัฐควรผลักดันการใช้ระบบ "ทรัพย์สินทางปัญญาชุมชน" (Geographical Indication: GI) เพื่อคุ้มครองสิทธิในภูมิปัญญาและสร้างความได้เปรียบทางการค้าในระดับสากล นโยบายภาครัฐต้องมุ่งเน้นการสร้างสิทธิชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งการจัดการตนเองของท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง (อเนก นาคะบุตร, 2565) การเชื่อมโยงนโยบายวัฒนธรรมเข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะช่วยให้อัตลักษณ์ไทยกลายเป็น Soft Power ที่ทรงพลังและสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศได้อย่างยั่งยืน

2. ระดับปฏิบัติการ: แนวทางสำหรับชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

ในระดับพื้นที่ ชุมชนควรจัดตั้ง "สภาวัฒนธรรมชุมชน" หรือคณะทำงานที่เป็นตัวแทนของคนทุกกลุ่ม (Inclusivity) เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการสืบค้นและถอดรหัสอัตลักษณ์ แนวทางปฏิบัติที่สำคัญคือการทำ "แผนที่สินทรัพย์ชุมชน" (Asset Mapping) ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อให้เห็นต้นทุนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ชุมชนควรสร้างกลไกการเรียนรู้ระหว่างวัย (Intergenerational Learning) ผ่านกิจกรรมที่ทันสมัย เช่น การสร้าง Content Creator ประจำท้องถิ่นที่เล่าเรื่องราวภูมิปัญญาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนควรทำหน้าที่เป็น "สะพานเชื่อม" (Broker) ในการนำความรู้เชิงวิชาการ เทคโนโลยี และการตลาดเข้ามาเสริมทัพให้แก่ชุมชนโดยไม่เข้าไปครอบงำความคิด โดยผู้ปฏิบัติงานพัฒนาต้องใช้การสนทนา (Dialogical Practice) เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักรู้และกล้าที่จะลุกขึ้นมาสร้างสรรค์นวัตกรรมจากรากเหง้าของตนเอง (Westoby, P. & Dowling, G., 2021)

3. ระดับวิชาการ: แนวทางสำหรับการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

นักวิชาการและสถาบันการศึกษาควรลดช่องว่างระหว่างหอคอยงาช้างกับพื้นที่จริง โดยการเปลี่ยนรูปแบบการวิจัยมาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่มีชาวบ้านเป็น "นักวิจัยร่วม" ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตควรหันไปให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ "อัตลักษณ์ลูกผสมในยุคดิจิทัล" (Digital & Hybrid Identity) เพื่อศึกษาว่าชุมชนจะสามารถรักษาความหมายดั้งเดิมไว้

ได้อย่างไรในพื้นที่เสมือนจริง (Virtual Space) นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนา "ตัวชี้วัดความสุขและมิติด้านวัฒนธรรม" (Cultural Impact Assessment: CIA) เพื่อใช้ในการประเมินความคุ้มค่าของการพัฒนาสังคมนอกเหนือจากตัวเลขทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว การวิจัยในระยะต่อไปควรเป็นการวิจัยข้ามศาสตร์ (Trans disciplinary Research) ที่เชื่อมโยงมานุษยวิทยาเข้ากับเศรษฐศาสตร์และการออกแบบนวัตกรรม เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ตอบโจทย์ความซับซ้อนของโลกสมัยใหม่ได้อย่างเท่าทัน

สรุป

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้วัฒนธรรมทั่วโลกกลายเป็นมาตรฐานเดียวกัน ชุมชนไทยกำลังเผชิญกับ "วัฒนธรรมกลืนกลาย" ที่ลดทอนภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เป็นเพียงสินค้าไร้ชีวิต ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ขาดความเชื่อมโยงกับรากเหง้าและกลายเป็นผู้แปลกถิ่นในบ้านเกิดตนเอง การพัฒนาสังคมยุคใหม่จึงต้องปรับกระบวนทัศน์สู่แนวคิด "โลกภิวัฒน์ผสมท้องถิ่น" (Glocalization) ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปกป้องและต่อยอดวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างชาญฉลาด การสร้างความเข้มแข็งจากภายในขับเคลื่อนผ่าน 4 เสาหลัก ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนเป็นเจ้าของการพัฒนา การเปลี่ยนวัฒนธรรมที่หยุดนิ่งให้เป็น "มรดกที่มีชีวิต" การใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เปลี่ยนคุณค่าเป็นมูลค่า และการรักษาความสมดุลระหว่างระบบนิเวศกับวิถีถิ่น โดยมีกลไกสำคัญคือการทำแผนที่สินทรัพย์ (Asset Mapping) เพื่อถอดรหัสต้นทุนที่ซ่อนอยู่ และการสร้างพื้นที่สนทนาระหว่างวัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ แม้การชูอัตลักษณ์จะช่วยสร้างทุนทางสังคมและความทนทานทางเศรษฐกิจ แต่ต้องเฝ้าระวังไม่ให้วัฒนธรรมถูกลดทอนคุณค่าเป็นเพียงสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว (Commodification) หรือกลายเป็นความภาคภูมิใจที่ปิดกั้นความเห็นต่าง เป้าหมายสูงสุดจึงไม่ใช่การอนุรักษ์เชิงรับ แต่คือการใช้ "ทุนวัฒนธรรม" เป็นรากฐานในการสร้างอำนาจต่อรองบนเวทีโลก เพื่อให้ชุมชนยืนหยัดได้อย่างมีศักดิ์ศรีและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2552). สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

จิตติมา เจือไทย. (2561). การศึกษารูปแบบการสร้างความยั่งยืนของระบบนิเวศชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 18(1), 77-89.

นิศาชล เลาหสิริวงศ์ และคณะ. (2564). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านอัตลักษณ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 13(2), 145-162.

พยัต วุฒิรงค์. (2563). การจัดการความรู้และทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศ สันตสมบัติ. (2556). อัตลักษณ์ อุดมการณ์ และการเมืองของความหลากหลาย. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). ทฤษฎีการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อเนก นาคะบุตร. (2565). ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง: พลังขับเคลื่อนสังคมไทยใหม่. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสัมมาชีพ.

Castells, M. (2010). The Power of Identity: The Information Age - Economy, Society, and Culture, (Vol. 2, 2nd ed.). Malden: Wiley-Blackwell.

Hall, S. (2021). Essential Essays, Volume 2: Identity and Diaspora (D. Morley, Ed.). Durham: Duke University Press.

Kretzmann, J. P. & McKnight, J. L. (1993). Building Communities from the Inside Out: A Path Toward Finding and Mobilizing a Community's Assets. Chicago: ACTA Publications.

Mathie, A. & Cunningham, G. . (2020). From Clients to Citizens: Communities Changing the Course of Their Own Development. Rugby: Practical Action Publishing.

Putnam, R. D. (2000). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster.

Roudometof, V. (2016). Glocalization: A Theoretical Introduction. London: Routledge.

UNESCO. (2022). Culture for the 2030 Agenda: Culture as a driver and enabler of sustainable development. Paris: UNESCO Digital Library.

Westoby, P. & Dowling, G. (2021). Theory and Practice of Dialogical Community Development: International Perspectives. London: Routledge.

บทความวิจัย

ส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา*

THE INFLUENCE OF THE 4P’S MARKETING MIX ON CONSUMER PURCHASING DECISIONS OF CLEAN ENERGY VEHICLES IN SONGKHLA PROVINCE

ประสิทธิ์ รุ่งเรือง, ลักขณา ดำชู, ปทุมพร ชโนวรรณ, ปทุมพร หิรัญสาลี*
Prasit Rungruang, Lukkhana Damchu, Patumporn Chanowan, Patumporn Hiransalee*
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand
*Corresponding author E-mail: patumporn.hi@skru.ac.th
*Tel: 089-977-1003

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาด 4P’s และการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลส่วนประสมของการตลาด 4P’s ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา บทความนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีเจาะจงจากผู้บริโภคที่เคยซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) ส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และการตัดสินใจซื้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด งานวิจัยนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 90.80 ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ในการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด โดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา ซึ่งแสดงถึงความคาดหวังต่อคุณภาพ เทคโนโลยี ความคุ้มค่าในระยะยาว ขณะที่ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดมีบทบาทต่อการสร้างการรับรู้ ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า และความเชื่อมั่นต่อผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนถึงความสำคัญของการกำหนดกลยุทธ์การตลาดเพื่อกระตุ้นการยอมรับรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, รถยนต์พลังงานสะอาด

Abstract

This research study aims to 1) examine consumers’ perceptions of the 4Ps marketing mix and purchase decisions regarding clean energy vehicles in Songkhla Province, and 2) investigate the influence of the 4Ps marketing mix on purchase decisions for clean energy vehicles in the

* Received 6 February 2026; Revised 28 February 2026; Accepted 28 February 2026

same area. The research adopts a quantitative approach, employing a structured questionnaire as the primary data collection instrument. A purposive sampling technique was used to select 400 consumers residing in Songkhla Province who had previously purchased clean energy vehicles. Descriptive statistics, including frequency, percentage, and mean, were utilized to analyze respondents' general characteristics and opinion levels. Inferential statistical methods, including multiple correlation analysis and multiple regression analysis, were applied to examine the relationships and predictive power of the independent variables. The research results for objective 1) showed that the 4P's of the marketing mix, specifically the product and price aspects, received the highest level of opinion Regarding distribution channels and marketing promotion, opinions were at a high level, and opinions on purchasing decisions were at the highest level. The research results for objective 2) showed that which identifies the 4P's of the marketing mix-product, price, distribution channel, and promotion-as having a positive influence on the purchase decision of clean energy vehicles. This research explains 90.80% of the variance, The findings suggest that consumers place considerable importance on marketing mix factors when making decisions to purchase clean energy vehicles. In particular, product and pricing strategies reflect consumer expectations regarding quality, technological advancement, performance, and long-term value. Meanwhile, distribution channels and promotional activities contribute to awareness, accessibility, credibility, and trust in the product. This study underscores the critical role of strategic marketing management in promoting consumer adoption of clean energy vehicles. The results provide practical implications for automotive businesses and policymakers seeking to enhance market acceptance and accelerate the transition toward sustainable transportation.

Keywords: Marketing Mix, Purchasing Decisions, Clean Energy Vehicles

บทนำ

ปัญหามลพิษทางอากาศและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นสำคัญระดับโลก โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจกจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลในภาคคมนาคมและอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนและปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพประชาชน และระบบเศรษฐกิจในระยะยาว ภาคการขนส่งนับเป็นหนึ่งในแหล่งกำเนิดการปล่อยมลพิษหลัก ทำให้นานาประเทศรวมถึงประเทศไทยกำหนดนโยบายลดการปล่อยคาร์บอนและส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดอย่างจริงจัง รถยนต์พลังงานสะอาดหรือรถยนต์พลังงานทางเลือก เช่น รถยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle: EV) เป็นรถยนต์ที่ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าและพลังงานจากแบตเตอรี่, รถยนต์ไฮบริด/ปลั๊กอินไฮบริด เป็นรถยนต์ที่ผสมผสานเครื่องยนต์สันดาปกับมอเตอร์ไฟฟ้า รถยนต์ไฮโดรเจน (Fuel Cell Electric Vehicle: FCEV) เป็นรถยนต์ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานจากเซลล์เชื้อเพลิง สร้างไฟฟ้าจากไฮโดรเจนเพื่อขับเคลื่อนมอเตอร์ไฟฟ้า เป็นต้น ได้เข้ามาแทนที่รถยนต์สันดาปหรือรถยนต์ที่ใช้น้ำมันเบนซินหรือดีเซลในการเผาไหม้ มีการปล่อยมลพิษสู่ชั้นบรรยากาศก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน ยุทธนาท บุณยะชัย กล่าวว่า รัฐบาลไทยได้ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผลิตรถยนต์พลังงานสะอาดขึ้นเพื่อลดภาวะโลกร้อนซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการสะสมของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ (ยุทธนาท บุณยะชัย, 2567) จากการกระทำของมนุษย์ เช่น การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล (ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ) เพื่อใช้ในการคมนาคม และอุตสาหกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคยังมีความกังวลต่อการใช้งานรถยนต์พลังงานสะอาดทั้งในด้านระยะทางในการขับขี่ไปยังพื้นที่ไกล ๆ อายุการใช้งานของแบตเตอรี่ ต้นทุนการบำรุงรักษา และ

ความปลอดภัยของระบบไฟฟ้า (จาริณี เธียรเจริญ และคณะ, 2568) ตลอดจนจุดบริการชาร์จไฟฟ้าซึ่งยังมีไม่เพียงพอต่อการใช้งานโดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัด ทำให้ผู้ซื้อเกิดความกังวลเมื่อนำมาใช้งานจริง อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการรถยนต์พลังงานสะอาดมีการนำส่วนประสมทางการตลาดมาปรับใช้ให้ผู้ซื้อเปิดรับประสบการณ์กระตุ้นการรับรู้และความสนใจ (พิทยุตม์ โตขำ และคณะ, 2565) และนำจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ด้วยการลดมลพิษและค่าใช้จ่ายในการขับขี่เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดไปยังผู้ซื้อ

พฤติกรรมผู้บริโภคมีความแต่งต่างกันไปตามลักษณะส่วนบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันนวัตกรรมเทคโนโลยีได้มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตอย่างมากส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจยานยนต์ต้องปรับตัวให้ก้าวทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์, ด้านราคา, ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ถือเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดหนึ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจยานยนต์นำมาใช้ในการกระตุ้นความต้องการซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด (เพ็ญรุ้ง จำปาทอง และคณะ, 2567) เนื่องจากส่วนประสมทางการตลาด 4P’s มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าจากการรับรู้ เรียนรู้ คุณสมบัติ ฟังก์ชันการทำงานของรถยนต์ไฟฟ้าเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ (กัญจน์นิกข์ กำเนิดเพ็ชร์, 2563) ทั้งนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักนำส่วนประสมทางการตลาด 4P’s มาปรับกลยุทธ์การดำเนินงานให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อใช้ในการแข่งขัน และสร้างรายได้เพิ่มโอกาสในการทำกำไรโดยเฉพาะช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ คริสต์มาส เป็นต้น (นิมิตร ไชยวงศ์, 2559)

จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้ที่มีความเจริญด้านคมนาคม การพาณิชยกรรม และการขยายตัวของเขตเมืองส่งผลต่อความต้องการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรายงานว่า รถยนต์พลังงานสะอาดที่จดทะเบียนในปี 2567 มีจำนวน 1,383 คัน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 มีจำนวน 786 คัน ประกอบกับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด ทำให้ผู้บริโภคมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเลือกใช้รถยนต์พลังงานสะอาดมากขึ้น นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของรถยนต์พลังงานสะอาดยังช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในระยะยาว เนื่องจากมีการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบแบตเตอรี่ให้สามารถกักเก็บพลังงานได้มากขึ้น มีอายุการใช้งานยาวนาน และมีระยะทางการวิ่งต่อการชาร์จเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ต้นทุนการบำรุงรักษามีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับรถยนต์เครื่องยนต์สันดาป อีกทั้ง ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานในระยะยาว ประกอบกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถานีชาร์จไฟฟ้าที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภครับรู้ถึงความสะดวก ความคุ้มค่า และความน่าเชื่อถือในการใช้งานระยะยาวมากยิ่งขึ้น การศึกษากลุ่มประชากรดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภครวมทั้งส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและการกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้รถยนต์พลังงานสะอาดอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยนี้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางออกแบบรถยนต์เพื่อตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสในการขายและทำกำไรให้สอดคล้องกับเป้าหมายธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาด 4P’s และการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลส่วนประสมของการตลาด 4P’s ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอในการสร้างกรอบแนวคิดและออกแบบสอบถาม โดยมีกระบวนการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่ตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดและพักอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณประชากรกลุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจน โดยใช้สูตรการคำนวณของ (Cochran, W.G. , 1977) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมได้จำนวน 385 คน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของผู้ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนผู้วิจัยจึงเก็บแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด โดยใช้วิธีเลือกเก็บตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ท่านเคยตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดและพักอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมจากฐานข้อมูล ThaiJo โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านวิจัยและการตลาด เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.5 แสดงว่าคำถามมีความเที่ยงตรง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำนิยามศัพท์เฉพาะ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา มูลค่ารถยนต์ที่ซื้อ และยี่ห้อรถยนต์ที่ซื้อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 4P’s มีข้อคำถามจำนวน 19 ข้อ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ โดยแบบสอบถามส่วนที่ 2-3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งกำหนดค่าระดับความคิดเห็นเป็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ การทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) กับผู้บริโภคที่เคยตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดและพักอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลาและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ผลการทดสอบ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.888-0.916 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับได้ (Hair, J. F. et. al., 2018)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคในจังหวัดสงขลาที่เคยตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อได้รับแบบสอบถามครบถ้วนตามจำนวนที่ต้องการผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Stapistics) เป็นการวิเคราะห์อธิบายลักษณะประชากรศาสตร์จากผู้ที่เคยตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาด 4P's ที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน (คิดเป็นร้อยละ 54.50) อายุ 26 - 35 ปี จำนวน 194 คน (คิดเป็นร้อยละ 48.5) อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 171 คน (คิดเป็นร้อยละ 42.80) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-35,000 บาท จำนวน 164 คน (คิดเป็นร้อยละ 41.0) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 286 คน (คิดเป็นร้อยละ 71.50) มูลค่ารถยนต์ที่ซื้อ ต่ำกว่า 1,000,000 บาท จำนวน 270 คน (คิดเป็นร้อยละ 67.50) และยี่ห้อรถยนต์ที่ซื้อ BYD จำนวน 153 คน (คิดเป็นร้อยละ 38.30) ตามลำดับ ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	180	45.0
หญิง	218	54.5
ไม่ประสงค์ตอบ	2	0.5
รวม	**400**	**100.0**
2. อายุ		
อายุ 18-25 ปี	36	9.0
อายุ 26-35 ปี	194	48.5
อายุ 36-45 ปี	142	35.5
อายุ 46-55 ปี	25	6.3
อายุ 56 ปีขึ้นไป	3	0.8
รวม	**400**	**100.0**
3. อาชีพ		
แม่บ้าน	15	3.8
พนักงานบริษัทเอกชน	171	42.8
ผู้ประกอบการ	165	41.3
ข้าราชการ	48	12.0
อื่น ๆ	1	0.3
รวม	**400**	**100.0**
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 20,000 บาท	46	11.5
20,001-35,000 บาท	164	41.0
35,001-50,000 บาท	131	32.8
สูงกว่า 50,000 บาท	59	14.8
รวม	**400**	**100.0**
5. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	53	13.3
ปริญญาตรี	286	71.5
สูงกว่าปริญญาตรี	61	15.3
รวม	**400**	**100.0**

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
6. มูลค่ารถยนต์ที่ซื้อ		
ต่ำกว่า 1,000,000 บาท	270	67.5
1,000,001-2,000,000 บาท	112	28.0
2,000,001-3,000,000 บาท	12	3.0
มากกว่า 3,000,000 บาท	6	1.5
รวม	**400**	**100.0**
7. ยี่ห้อรถยนต์ที่ซื้อ		
NETA	85	21.3
BYD	153	38.3
ORA	58	14.5
อื่น ๆ เช่น MG, VOLVO, TESLA, VOLT เป็นต้น	104	25.9
รวม	**400**	**100.0**

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

Variables	PRO	PRI	PLA	PRM	PUD
$\bar{x}$	4.376	4.311	4.146	4.169	4.465
S.D.	0.518	0.723	0.599	0.655	0.347
Product (PRO)	-				
Price (PRI)	0.387**	-			
Place (PLA)	0.478**	0.301**	-		
Promotion (PRM)	0.450**	0.255**	0.725**	-	
Purchasing Decision (PUD)	0.685**	0.636**	0.776**	0.783**	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.376, S.D. = 0.518) ด้านราคามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.311, S.D. = 0.723) ขณะที่ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.146, S.D. = 0.599) และด้านด้านการส่งเสริมการตลาดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.169, S.D. = 0.655) และผู้ตอบแบบสอบถามด้านการตัดสินใจซื้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.465, S.D. = 0.347) สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาด 4P’s และการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดมีค่าอยู่ระหว่าง 0.255-0.783 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิจัยแสดงว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าไม่เกิน 0.80 ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) (Shrestha, 2020) ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณได้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF's)

Variables	Tolerance	VIF's
Product (PRO)	0.686	1.459
Price (PRI)	0.833	1.201
Place (PLA)	0.433	2.310
Promotion (PRM)	0.452	2.211
Durbin-Watson	0.831	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าความทนทาน (Tolerance) และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์, ด้านราคา, ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.433 - 0.833 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และมีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.201 - 2.310 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงพหุ (Multicollinearity) และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้อย่างเหมาะสม (Hair, J. F. et. al., 2018) นอกจากนี้ ผลการทดสอบค่า Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 0.831 ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกัน และไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันเองของค่าคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) แบบจำลองการถดถอยนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างส่วนประสมทางการตลาด 4P's และการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา

ส่วนประสมทางการตลาด 4P's	การตัดสินใจซื้อ		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.039	0.077	0.507	0.612
ด้านผลิตภัณฑ์ (PRO)	0.232	0.018	13.194	0.000**
ด้านราคา (PRI)	0.248	0.011	21.696	0.000**
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (PLA)	0.229	0.019	11.962	0.000**
ด้านการส่งเสริมการตลาด (PRM)	0.288	0.017	16.818	0.000**
F = 784.347, p = 0.000, R^2 = 0.909, Adj. R^2 = 0.908				

** มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4P's และการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดผลการวิเคราะห์โดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่า F เท่ากับ 784.347 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p = 0.000) แสดงให้เห็นว่าสมการถดถอยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดเชิงปรับแก้ (Adjusted R^2) มีค่าเท่ากับ 0.908 แสดงให้เห็นว่าส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคได้ร้อยละ 90.80 ทั้งนี้ ส่วนประสมทางการตลาด 4P's ด้านผลิตภัณฑ์ (β_{PRO} = 0.232, p<0.01) ด้านราคา (β_{PRI} = 0.248, p<0.01) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (β_{PLA} = 0.229, p<0.01) และด้านการส่งเสริมการตลาด (β_{PRM} = 0.288, p<0.01) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 - 4 ดังปรากฏในตารางที่ 5 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$PUD = 0.039 + 0.232_{PRO} + 0.248_{PRI} + 0.229_{PLA} + 0.288_{PRM} + \varepsilon$$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาด 4P's และการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด 4P's ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพ เทคโนโลยี ความปลอดภัย การประหยัดพลังงาน รวมทั้งความคุ้มค่าของราคามีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด ขณะที่ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านด้านการส่งเสริมการตลาดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ความสะดวกในการเข้าถึงตัวแทนจำหน่าย ศูนย์บริการ รวมถึงกิจกรรมการส่งเสริมการขายและการสื่อสารการตลาดด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์พลังงานสะอาดนั้นถือเป็นปัจจัยสนับสนุนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ทั้งนี้ การตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคในจังหวัดสงขลามีความพร้อมและแนวโน้มต่อการยอมรับรถยนต์พลังงานสะอาดซึ่งสอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อลดภาวะโลกร้อน สอดคล้องกับ เพ็ญรุ้ง จำปาทอง และคณะ กล่าวว่า ผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์พลังงานสะอาดหรือรถยนต์พลังงานไฟฟ้าการดำเนินงานทางการตลาดจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์การตลาดโดยอาศัยส่วนประสมทางการตลาด 4P's เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายซึ่งช่วยให้ธุรกิจสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ (เพ็ญรุ้ง จำปาทอง และคณะ, 2567) นอกจากนี้ รุ่งฤดี รัตน์ชัยศิลป์ กล่าวว่า ผู้บริโภคคำถึงคุณสมบัติพิเศษของรถยนต์ ความน่าเชื่อถือ และคุณภาพเป็นสำคัญ (รุ่งฤดี รัตน์ชัยศิลป์, 2564) และสอดคล้องกับ อิทธิกร ทรงศักดิ์ราตรี และวีรศักดิ์ ประเสริฐชูวงศ์ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4P's เป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาดของอุตสาหกรรมยานยนต์พลังงานสะอาด อีกทั้ง การตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดนั้นเกิดจากการที่ผู้บริโภคตระหนักถึงความต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายผ่านการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อศึกษาและประเมินทางเลือกก่อนตัดสินใจซื้อเพื่อให้ได้รถยนต์ที่ตอบสนองความพึงพอใจตนมากที่สุด (บุญศิริ สุทธิกาญจน์กุล และคุณคณะ, 2567); (อิทธิกร ทรงศักดิ์ราตรี และวีรศักดิ์ ประเสริฐชูวงศ์, 2565)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลส่วนประสมของการตลาด 4P's ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4P's ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน พบว่าด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคในจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารและแรงจูงใจทางการตลาดเป็นสำคัญ ซึ่งอาจสะท้อนพฤติกรรมการตัดสินใจที่ต้องการความมั่นใจเพิ่มเติมก่อนลงทุนในสินค้าที่มีมูลค่าสูง รถยนต์พลังงานสะอาดมีคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย ประหยัดพลังงาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้สอดคล้องกับความต้องการและค่านิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน ขณะเดียวกันราคารถยนต์มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลที่ช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงความคุ้มค่า นอกจากนี้ ช่องทางการจัดจำหน่ายสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีศูนย์บริการที่ได้มาตรฐานช่วยสร้างความสะดวกและความเชื่อมั่นในการตัดสินใจซื้อ อีกทั้งการส่งเสริมการตลาดที่มีการสื่อสารข้อมูลอย่างชัดเจนและต่อเนื่องสามารถสร้างการรับรู้และทัศนคติเชิงบวกต่อรถยนต์พลังงานสะอาด ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ ชีวพัฒน์ อาจการ และนภาวรรณ เนตรประดิษฐ์ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4P's มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดเนื่องจาก (ชีวพัฒน์ อาจการ และนภาวรรณ เนตรประดิษฐ์, 2567) ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด 4P's นั้นถือเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ผู้ประกอบการนำมาใช้เพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ ก่อนการตัดสินใจซื้อผู้บริโภคมักศึกษาผลิตภัณฑ์ คุณสมบัติ สมรรถนะการทำงาน ราคา การจัดกิจกรรมลด แลก แจก แถม เช่น แถมประกันภัยชั้น 1, ติดตั้ง Home Charger, ดอกเบี้ยพิเศษ และ

ฟรีค่าบำรุงรักษา (เพ็ญรุ้ง จำปาทอง และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตาม การสื่อสารการตลาดที่มีประสิทธิภาพด้วยการโฆษณาหลายช่องทางและมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับส่วนลดในการซื้อรถยนต์จะช่วยสร้างแรงจูงใจต่อการตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น (บุญศิริ สุทธิกาญจน์กุล และคุณคณะ, 2567) นอกจากนี้ ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเน้นความคุ้มค่าโดยให้ความสำคัญในเรื่องราคาของผู้ประกอบการ ขนาดรถ ยี่ห้อรถ ซึ่งควรมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายราคาและเงื่อนไขการผ่อนชำระและระยะเวลาที่เหมาะสมกับผู้บริโภคจะช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อเร็วขึ้นได้ (อัจฉราพัน ตังจาตุรโสภณ, 2568)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคในจังหวัดสงขลามีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด 4P’s และการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาดอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และส่วนประสมทางการตลาดทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานสะอาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการตลาดซึ่งมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ควบคู่กับการกำหนดราคาที่เหมาะสม และการสื่อสารการตลาดที่ชัดเจนและหลายช่องทาง ภาครัฐควรสนับสนุนมาตรการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการใช้รถยนต์พลังงานสะอาดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น นวัตกรรมเทคโนโลยี หรือปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประชากรในชุมชนเมืองและต่างจังหวัด และตัวแปรด้านทัศนคติความไว้วางใจในเทคโนโลยี และการรับรู้ความเสี่ยง เพื่อยืนยันทฤษฎีและขยายองค์ความรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัญจน์นิกข์ กำเนิดเพ็ชร์. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบบแบตเตอรี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 13(3), 82-95.

จาริณี เธียรเจริญ และคณะ. (2568). อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(6), 295-308.

ชีวพัฒน์ อาจการ และนภาวรรณ เนตรประดิษฐ์. (2567). ส่วนประสมทางการตลาด คุณค่าตราสินค้า และการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายในเขตจังหวัดเชียงใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 10(1), 83-95.

นิมิตร ไชยวงศ์. (2559). อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อรถยนต์กระบะของผู้บริโภคจังหวัดลำปาง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 5(2), 95-115.

บุญศิริ สุทธิกาญจน์กุล และคุณคณะ. (2567). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ พลังงานไฟฟ้า ของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 6(2), 102-122.

พิทยุตม์ โตขำ และคณะ. (2565). อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้าแบตเตอรี่ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 5(1): 53-72.

เพ็ญรุ้ง จำปาทอง และคณะ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 10(1), 1-16.

ยุทธนาท บุณยะชัย. (2567). การยอมรับเทคโนโลยีส่วนประสมทางการตลาดต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(9). 48-59.

รุ่งฤดี รัตน์ชัยศิลป์. (2564). กระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ประหยัดพลังงาน (**Eco Car**) ของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 5(1), 85-95.

อัจฉราพัน ตังจาตุรโสภณ. (2568). การวิเคราะห์กลุ่มผู้บริโภคตามปัจจัยทางการตลาด การตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรธานี, 12(1), 277-302.

อิทธิกร ทรงศักดิ์ราตรี และวีรศักดิ์ ประเสริฐชูวงศ์. (2565). การศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติและส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้าแบบแบตเตอรี่ (**BEV**) ของกลุ่มคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม, 2(1), 89-106.

Cochran, W.G. . (1977). Sampling Techniques. (3th ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.

Hair, J.F. et. al. (2018). Multivariate Data Analysis. (8th ed.). London, UK: Cengage Learning EMEA.

บทความวิจัย

การจัดการทรัพยากรมนุษย์และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์และความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

THE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AND DIGITAL MARKETING STRATEGY ON LOGISTICS EFFICIENCY AND COMPETITIVE ADVANTAGE OF E-COMMERCE BUSINESSES IN BANGKOK AND ITS VICINITY

พรพรรณา เล่าประวัติชัย*, วราเดช วีระพัฒน์, ทีปกร สังข์ทอง, บุษรา มุ้ยอิ้ง, พัฒนพงษ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร

Pornpanna Laoprawatchai*, Varadej Virapat, Teepakorn Sungthong, Budsara Muiing, Patanapong Prommasakha na Sakonnakhon

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Southeast Asia University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: boonsant@sau.ac.th

*Tel: 064-935-2391

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ และความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3) ศึกษากลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ที่มีต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ 4) ศึกษาประสิทธิภาพโลจิสติกส์ที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหาร จำนวน 400 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีตำแหน่งผู้จัดการ ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีจำนวนพนักงานอยู่ 6-50 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจในภาคการค้าส่งและค้าปลีก และเปิดดำเนินกิจการมาแล้ว 6-10 ปี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ 1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ประสิทธิภาพโลจิสติกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์มากที่สุด (β = .315, $p < .05$) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในลำดับรองลงมา (β = .256, $p < .05$) ส่วนประสิทธิภาพโลจิสติกส์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณมาตรฐาน β = .412 44

คำสำคัญ: การจัดการทรัพยากรมนุษย์, กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล, ประสิทธิภาพโลจิสติกส์, ความได้เปรียบทางการแข่งขัน, ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

* Received 14 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 27 February 2026

Abstract

The purpose of this research article is 1) to study the level of human resource management, digital marketing strategies, logistics efficiency, and competitive advantage of e-commerce businesses in Bangkok and its vicinity, 2) to study human resource management on the logistics efficiency of e-commerce businesses in Bangkok and its vicinity, 3) to study digital marketing strategies on logistics efficiency of e-commerce businesses in Bangkok and its vicinity, and 4) to study the efficiency of logistics on the competitive advantage of e-commerce businesses. In the Bangkok metropolitan area and its vicinity. The sample was 400 entrepreneurs or executives. Multiple regression analysis. The results showed that the majority of the sample were women, managers of small and medium-sized enterprises with 6-50 employees. Most of them operate in the wholesale and retail sectors and have been in operation for 6-10 years. The sample had opinions on 1) human resource management at a high level overall, 2) overall digital marketing strategy at a high level, 3) overall logistics efficiency at a high level, and 4) overall competitive advantage at a high level. The results of the hypothesis test showed that human resource management It has the most positive influence on logistics efficiency (β = .315, p < .05). Digital Marketing Strategy It positively influences logistics efficiency in the next order (β = .256, p<.05). Logistics efficiency had a statistically significant positive influence on the competitive advantage of the e-commerce business at the level of 0.05, with a standard multiple regression coefficient β = .412 44.

Keywords: Human Resource Management, Digital Marketing Strategy, Logistics Efficiency, Competitive Advantage, E-Commerce Business

บทนำ

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แต่ยังเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมของผู้บริโภคไปอย่างสิ้นเชิง ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือ E-commerce ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนมวลรวมประชาชาติ (GDP) ของประเทศไทย โดยมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ 10-15 ต่อปี และมีมูลค่าตลาดรวมหลายล้านล้านบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง มีโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่พร้อม และมีพฤติกรรมการบริโภคที่ขับเคลื่อนด้วยความสะดวกสบาย (Convenience-driven) อย่างไรก็ตาม การขยายตัวอย่างก้าวกระโดดนี้ได้นำมาซึ่งสภาวะการแข่งขันที่ทวีความรุนแรง (Hyper-competition) ธุรกิจไทยไม่เพียงแต่ต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการในท้องถิ่น แต่ยังต้องเผชิญกับการรุกคืบของแพลตฟอร์มระดับโลก (Global Platforms) ที่มีระบบนิเวศทางธุรกิจที่ครบวงจร ภาวะการณ์เช่นนี้กดดันให้ผู้ประกอบการต้องเร่งปรับกระบวนทัศน์จากการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมสู่การเป็นองค์กรอัจฉริยะที่ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาวท่ามกลางความผันผวนของตลาด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566)

ปัจจัยวิกฤตเชิงยุทธศาสตร์ที่ชี้ขาดความสำเร็จหรือล้มเหลวของธุรกิจ E-commerce คือประสิทธิภาพโลจิสติกส์ (Logistics Performance) ซึ่งเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังที่เชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานจากผู้ผลิตสู่มือผู้บริโภค (Christopher, M., 2016) ในบริบทของการค้าออนไลน์ ความพึงพอใจของลูกค้าไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่คุณภาพ

ของผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงประสบการณ์การสั่งซื้อทั้งหมด (Customer Experience) โดยเฉพาะความรวดเร็วในการจัดส่งในวันเดียวกัน (Same-day Delivery) ความแม่นยำของสินค้าที่ได้รับ และความโปร่งใสในระบบติดตามสถานะ (Real-time Tracking) หากธุรกิจสามารถยกระดับประสิทธิภาพโลจิสติกส์ได้สำเร็จจะนำไปสู่การบริหารจัดการต้นทุนที่คุ้มค่า (Cost Efficiency) และการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ตามแนวคิดของ (Porter, M. E. & Heppelmann, J. E. , 2015) ที่เน้นย้ำถึงการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) และการเป็นผู้นำด้านต้นทุน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลที่มีความท้าทายเฉพาะด้าน เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด และความคาดหวังของลูกค้าที่ต้องการการตอบสนองอย่างทันท่วงที

เพื่อให้สามารถก้าวข้ามขีดจำกัดด้านโลจิสติกส์และบรรลุความเป็นเลิศในระดับสากล องค์กรจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนเชิงกลยุทธ์สองประการที่ทำงานประสานกันอย่างเป็นระบบ ประการแรกคือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) ในยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นทุนทางปัญญาที่สำคัญที่สุด องค์กรต้องมุ่งเน้นการปฏิรูปทักษะ (Reskilling) และการยกระดับทักษะดิจิทัล (Digital Upskilling) เพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจในระบบวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบบริหารจัดการคลังสินค้าอัตโนมัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Armstrong & Taylor, 2020) ประการที่สองคือ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing Strategy) ที่มีความซับซ้อนมากกว่าการโฆษณาออนไลน์ทั่วไป แต่เป็นการบูรณาการเครื่องมือการตลาดเทคโนโลยี (MarTech) และการใช้ Big Data Analytics การบูรณาการ Big Data Analytics เข้ากับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เปรียบเสมือนการสร้างโครงข่ายอัจฉริยะที่เปลี่ยนข้อมูลพฤติกรรมดิจิทัล (Clickstream Data) และความรู้สึกของลูกค้า (Sentiment Analysis) ให้กลายเป็น "วัตถุดิบทางกลยุทธ์" เพื่อการวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อเชิงลึก (Consumer Insights) ที่แม่นยำ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ด้านการตลาด แต่ทำหน้าที่เป็นหัวใจสำคัญในการพยากรณ์อุปสงค์ (Demand Forecasting) ช่วยให้ธุรกิจสามารถคาดการณ์ปริมาณความต้องการสินค้าในแต่ละช่วงเวลาและพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้การบริหารจัดการสินค้าคงคลังและการวางแผนเส้นทางขนส่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีประสิทธิภาพสูงสุด ลดการสูญเสียโอกาสจากการสินค้าขาดสต็อกและลดต้นทุนจมจากการสต็อกสินค้าเกินความจำเป็น อันนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนผ่านการส่งมอบบริการที่รวดเร็วและตรงใจผู้บริโภคในระดับรายบุคคล ซึ่งช่วยให้ฝ่ายโลจิสติกส์สามารถวางแผนการบริหารจัดการสินค้าคงคลังและการกระจายสินค้าแบบเชิงรุก (Proactive Logistics) ลดความสูญเปล่าในห่วงโซ่อุปทาน และเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างแม่นยำ

ด้วยเหตุผลและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการทำวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์และความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่าง "คน" "การตลาด" และ "การปฏิบัติการ" เข้าด้วยกัน งานวิจัยฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อเป็นเข็มทิศทางกลยุทธ์ (Strategic Compass) ให้กับผู้ประกอบการในการจัดการทรัพยากรมนุษย์และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลอย่างเหมาะสมท่ามกลางวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ขณะเดียวกันยังมุ่งหวังให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดนโยบายสนับสนุนการสร้างระบบนิเวศโลจิสติกส์อัจฉริยะ (Smart Logistics Ecosystem) ที่แข็งแกร่ง อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของภาคธุรกิจไทยให้สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และเป็นผู้นำในตลาดเศรษฐกิจดิจิทัลระดับภูมิภาคได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ และความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ที่มีต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโลจิสติกส์ที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" เนื่องจากมีสัดส่วนจำนวนมากจึงไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ได้แก่ จังหวัดนครปฐม, นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร) 384 คน คำนวณจากสูตรแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Cochran, W. G., 1963); (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2553) จำนวน 384 ตัวอย่าง แต่เพื่อความแม่นยำของข้อมูลในการเก็บตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเก็บตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4. ขอบเขตเนื้อหา ข้อมูลการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ได้แก่ ด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัล ด้านการสรรหาพนักงานเฉพาะทาง ด้านการบริหารค่าตอบแทนและแรงจูงใจ ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น ข้อมูลกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ได้แก่ ด้านการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภค ด้านการสร้างประสบการณ์ลูกค้า ด้านOmni-channel Strategy ข้อมูลประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ได้แก่ ด้านความรวดเร็วในการส่งมอบ ด้านการลดต้นทุนการดำเนินการ ด้านความถูกต้องของคำสั่งซื้อ ด้านความสามารถในการตอบสนอง และข้อมูลความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ ด้านความแตกต่าง ด้านผู้นำด้านต้นทุน ด้านนวัตกรรมการบริการ ด้านภาพลักษณ์แบรนด์ดิจิทัล

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2569

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยวางแนวคำถามปลายปิด (Closed-Ended Question) แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ได้แก่ ด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัล ด้านการสรรหาพนักงานเฉพาะทาง ด้านการบริหารค่าตอบแทนและแรงจูงใจ ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น

ตอนที่ 3 กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ได้แก่ ด้านการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภค ด้านการสร้างประสบการณ์ลูกค้า ด้านOmni-channel Strategy

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ได้แก่ ด้านความรวดเร็วในการส่งมอบ ด้านการลดต้นทุนการดำเนินการ ด้านความถูกต้องของคำสั่งซื้อ ด้านความสามารถในการตอบสนอง

ตอนที่ 5 ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ ด้านความแตกต่าง ด้านผู้นำด้านต้นทุน ด้านนวัตกรรมการบริการ ด้านภาพลักษณ์แบรนด์ดิจิทัล

ซึ่งเป็นคำถามที่ใช้มาตรวัดแบบประเมินค่าแบบ Likert'sScaleผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวจาก 5 คำตอบ ซึ่งมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด
4 หมายถึง มาก
3 หมายถึง ปานกลาง
2 หมายถึง น้อย
1 หมายถึง น้อยที่สุด

การแปลค่าความหมายผู้วิจัยใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลค่า โดยกำหนดช่วงในการจำแนก ดังนี้

ช่วงการวัด = ค่าคะแนนสูงสุด - ค่าคะแนนต่ำสุด
จำนวนชั้น
แทนค่าได้ = 5 - 1 5 = 0.80

ดังนั้น เกณฑ์การแปลค่าความหมายของแบบสอบถามตอนที่ 2 ดังนี้

4.21 - 5.00 ระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20 ระดับมาก
2.61 - 3.40 ระดับปานกลาง
1.81 - 2.60 ระดับน้อย
1.00 - 1.80 ระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงเชิงเนื้อหา คือการตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถาม สามารถวัด "แนวคิด" หรือ "นิยามศัพท์" ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำส่งแบบสอบถามฉบับร่าง (ที่สร้างจากตัวแปรในบทที่ 1 และ 2) พร้อมทั้ง "นิยามศัพท์เฉพาะ" ของตัวแปรแต่ละตัว และ "กรอบแนวคิดการวิจัย" ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ (จำนวน 3 ท่าน) เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามของตัวแปร (Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

+1 แน่ใจว่าข้อคำถามวัดตรงตามจุดประสงค์
0 ไม่แน่ใจ
-1 แน่ใจว่าข้อคำถามวัด ไม่ตรง ตามจุดประสงค์

จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruency-IOC) โดยใช้สูตรดังนี้ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977)

จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้อง
$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

แทนค่า

IOC = 2

$$= \frac{3}{} = 0.67$$

สรุป ค่า IOC คือ 0.67 (มากกว่า 0.50) ผ่านเกณฑ์

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) หลังจากที่แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไป ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ มาวิเคราะห์หา ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามเฉพาะในส่วนที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (คือ ส่วนที่ 2 ถึง ส่วนที่ 5) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) การวิเคราะห์นี้มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบ ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ของชุดข้อคำถามในแต่ละมิติ (Scale) ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด เพื่อให้มั่นใจว่าชุดข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดตัวแปร สำหรับเกณฑ์การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ภาพรวมมีความเชื่อมั่น 0.81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

2. การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามและทำขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

3. แจกจ่ายและเก็บแบบสอบถามจากประชากรทั้งหมด

4. รับแบบสอบถามกลับคืนตรวจความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ทำการศึกษา เพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อมูลเบื้องต้น ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงเหตุและผล ผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) ใช้เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามในลักษณะรายคู่ เพื่อดูทิศทางและขนาดของอิทธิพล และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้เพื่อทดสอบอำนาจในการพยากรณ์และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกลุ่มตัวแปรอิสระ (การจัดการทรัพยากรมนุษย์และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล) ที่ส่งผลต่อตัวแปรตามพร้อมกัน โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ประกอบการหรือผู้บริหารในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ตำแหน่งเป็นผู้จัดการระดับสูง สถานประกอบการส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprises) ซึ่งมีจำนวนพนักงานอยู่ระหว่าง 6-50 คน ธุรกิจส่วนใหญ่ดำเนินกิจการในภาคการค้าส่งและค้าปลีก และมีระยะเวลาในการดำเนินกิจการมาแล้วประมาณ 6 - 10 ปี.

ส่วนที่ 2 ระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ และความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การจัดการทรัพยากรมนุษย์	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปรผล
1. ด้านการบริหารค่าตอบแทนและแรงจูงใจ	4.42	.68	มาก
2. ด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัล	4.35	.72	มาก
3. ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น	4.21	.79	มาก
4. ด้านการสรรหาพนักงานเฉพาะทาง	4.08	.85	มาก
ภาพรวม	**4.27**	**.76**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.27, S.D. = 0.76) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการบริหารค่าตอบแทนและแรงจูงใจ (ค่าเฉลี่ย = 4.42, S.D. = 0.68) รองลงมาคือด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัล (ค่าเฉลี่ย = 4.35, S.D. = 0.72) และด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น (ค่าเฉลี่ย = 4.21, S.D. = 0.79) ด้านการสรรหาพนักงานเฉพาะทาง (ค่าเฉลี่ย = 4.08, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**แปรผล**
1.ด้านการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย	4.58	.71	มากที่สุด
2.ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภค	4.54	.76	มากที่สุด
3.ด้านการสร้างประสบการณ์ลูกค้า	4.62	.65	มากที่สุด
4.ด้าน Omni-channel Strategy	4.49	.82	มาก
ภาพรวม	**4.56**	**.74**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.56, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการสร้างประสบการณ์ลูกค้า (ค่าเฉลี่ย = 4.62, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ ด้านการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย (ค่าเฉลี่ย = 4.58, S.D. = 0.71) และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ย= 4.54, S.D. = 0.76) ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ด้าน Omni-channel Strategy โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.49, S.D. = 0.82)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ประสิทธิภาพโลจิสติกส์	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**แปรผล**
1. ด้านความสามารถในการตอบสนอง	4.29	.68	มาก
2. ด้านความถูกต้องของคำสั่งซื้อ	4.21	.86	มาก
3. ด้านความรวดเร็วในการส่งมอบ	4.01	.73	มาก
4. ด้านการลดต้นทุนการดำเนินการ	3.97	.82	มาก
ภาพรวม	**4.12**	**.60**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความสามารถในการตอบสนอง (ค่าเฉลี่ย = 4.29, S.D. = 0.68) รองลงมาคือด้านความถูกต้องของคำสั่งซื้อ (ค่าเฉลี่ย = 4.21, S.D. = 0.86) และด้านความรวดเร็วในการส่งมอบ (ค่าเฉลี่ย = 4.01, S.D. = 0.73) ตามลำดับ ด้านการลดต้นทุนการดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย = 3.97, S.D. = 0.82)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปรผล
1. ด้านภาพลักษณ์แบรนด์ดิจิทัล	4.47	.68	มาก
2. ด้านผู้นำด้านต้นทุน	4.42	.64	มาก
3. ด้านนวัตกรรมการบริการ	4.40	.81	มาก
4. ด้านความแตกต่าง	4.35	.78	มาก
ภาพรวม	**4.41**	**.62**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.41, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านภาพลักษณ์แบรนด์ดิจิทัล (ค่าเฉลี่ย = 4.47, S.D. = 0.68$) รองลงมาคือด้านผู้นำด้านต้นทุน (ค่าเฉลี่ย = 4.42, S.D. = 0.64) และด้านนวัตกรรมการบริการ (ค่าเฉลี่ย = 4.40, S.D. = 0.81) ตามลำดับ ในขณะที่ด้านความแตกต่างมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.35, S.D. = 0.78) สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและการสื่อสารภาพลักษณ์ผ่านช่องทางดิจิทัลเป็นกลยุทธ์หลักในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ที่มีต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์

ตัวแปรอิสระ (Predictors)	*B*	S.E.	β	t	Sig.
(ค่าคงที่)	0.985	0.230		4.282	.000*
การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM)	0.243	0.052	.315	4.673	.000*
กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing)	0.189	0.050	.256	3.780	.000*
R = .765, R^2=.585, \ Adjusted , R^2= .581, F = 139.45, Sig. = .000					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยพยากรณ์ซึ่งประกอบด้วย การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผันแปรของ ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ได้ร้อยละ 58.5 (R^2=.585) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 1 เมื่อพิจารณารายด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์มากที่สุด (β = .315, p < .05) 2กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในลำดับรองลงมา (β = .256, p < .05)

ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นเพื่อทดสอบอิทธิพลของประสิทธิภาพโลจิสติกส์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ตัวแปรอิสระ (Predictors)	*B*	S.E.	β	t	Sig.
(ค่าคงที่)	0.953	0.240		4.182	.000*
ประสิทธิภาพโลจิสติกส์	0.223	0.052	.325	4.573	.000*
R = .642 , R^2=.412, F=12.01, Sig. = .001					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์พบว่า ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณมาตรฐาน β = .412 44 ซึ่งหมายความว่าการพัฒนาประสิทธิภาพในด้านความรวดเร็วและความถูกต้องในการส่งมอบสินค้า เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันให้เหนือกว่าคู่แข่งในตลาด

อภิปรายผล

1. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอภิปรายผลแยกตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้ 1) การบริหารค่าตอบแทนและแรงจูงใจ สะท้อนให้เห็นว่าในอุตสาหกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีการแข่งขันสูงและมีความผันผวนของแรงงาน (Turnover rate) สูง การใช้มาตรการทางด้านเศรษฐกิจและสวัสดิการเป็นเครื่องมือหลักในการดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย รักการดี, (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการบริหารจัดการโซ่อุปทานอัจฉริยะ (สมชาย รักการดี, 2565) การศึกษาพบว่าระบบการให้ผลตอบแทนตามผลงาน (Pay-for-Performance) เป็นปัจจัยชี้วัดสำคัญที่ทำให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการทำงานและลดอัตราการลาออก ส่งผลให้การดำเนินงานของธุรกิจมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาทักษะดิจิทัล ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับทักษะดิจิทัลในระดับมาก แสดงถึงการตระหนักในความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (Digital Disruption) โดยธุรกิจจำต้องเร่งพัฒนาพนักงานให้มีความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ระบบบริหารจัดการคลังสินค้าอัตโนมัติ หรือการใช้ Data Analytics ในการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวดี มานะธุรกิจ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ยุคดิจิทัลสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร (วิภาวดี มานะธุรกิจ, 2566) ที่ผลการศึกษาพบว่า ในบริบทของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานส่งผลทางตรงต่อความคล่องตัว (Agility) ขององค์กร และเป็นปัจจัยหลักในการสร้างนวัตกรรมการบริการ 3) วัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น ชี้ว่าธุรกิจมีการปรับตัวสู่โครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้เอื้อต่อการทำงานที่รวดเร็วและการตัดสินใจที่ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของธุรกิจ E-commerce สอดคล้องกับแนวคิดของ Barney, J. B. ตามทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based View - RBV) (Barney, J. B., 1991) ที่มองว่าวัฒนธรรมองค์กรที่โดดเด่นและเลียนแบบได้ยากถือเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน 4) การสรรหาพนักงานเฉพาะทาง สะท้อนว่าธุรกิจเริ่มมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะ (Specialized Skills) เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEO, นักวิเคราะห์ข้อมูล หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ ทว่าความท้าทายอาจอยู่ที่การขาดแคลนแรงงานกลุ่มนี้ในตลาดแรงงานปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ ศิริวัฒน์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสรรหาบุคลากรในยุคดิจิทัลและความพร้อมในการเรียนรู้ของพนักงานใน

อุตสาหกรรมไอที (นรินทร์ ศิริวัฒน์, 2564) ผลการศึกษาพบว่า การสรรหาบุคลากรในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการคัดเลือกที่ไม่เพียงดูแค่ประวัติการศึกษา แต่ต้องประเมินถึง "ทัศนคติที่พร้อมเรียนรู้" (Growth Mindset) และความสามารถในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการใช้เทคโนโลยีและช่องทางออนไลน์ในการขับเคลื่อนธุรกิจ โดยสามารถอภิปรายผลแยกตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้ 1) การสร้างประสบการณ์ลูกค้า แสดงให้เห็นว่าในตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีการแข่งขันด้านราคาสูง ธุรกิจพยายามสร้างความแตกต่างผ่านการบริการที่ประทับใจ (Customer Journey) ตั้งแต่ก่อนซื้อจนถึงหลังการขาย เพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ มั่งคั่ง ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (จิราภรณ์ มั่งคั่ง, 2566) ผลการศึกษาพบว่า การมอบประสบการณ์เชิงบวกผ่านระบบการใช้งานที่ง่าย (Usability) และการดูแลลูกค้าที่รวดเร็ว เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว 2) การตลาดผ่านโซเชียลมีเดียและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภค ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจมีการใช้ช่องทาง Social Media อย่างเข้มข้น ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมคนไทยที่ใช้งานโซเชียลมีเดียสูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก ขณะเดียวกันการมีระดับความคิดเห็นในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าธุรกิจก้าวข้ามจากการตลาดแบบคาดเดาไปสู่การใช้ "Data-Driven Marketing" เพื่อระบุกลุ่มเป้าหมายให้แม่นยำขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยบุตร แสงจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีต่อประสิทธิภาพการตลาดดิจิทัล (ปิยบุตร แสงจันทร์, 2565) ผลการศึกษาพบว่า การนำข้อมูลพฤติกรรมการคลิกและการซื้อของลูกค้ามาวิเคราะห์ จะช่วยให้ธุรกิจสามารถนำเสนอเนื้อหา (Content) และโปรโมชันได้ตรงความต้องการเฉพาะบุคคล (Personalization) มากขึ้น 3) กลยุทธ์ Omni-channel Strategy แสดงให้เห็นถึงทิศทางของธุรกิจที่พยายามเชื่อมโยงช่องทางขายที่หลากหลายให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, P. et al. ในทฤษฎี Marketing 4.0 (Kotler, P. et al., 2017) ที่เน้นการบูรณาการโลกออนไลน์และออฟไลน์เข้าด้วยกัน เพื่อเปลี่ยนผ่านจากลูกค้าที่เพียงแค่รู้จัก (Aware) ไปสู่การเป็นผู้ช่วยสนับสนุนตราสินค้า (Advocate)

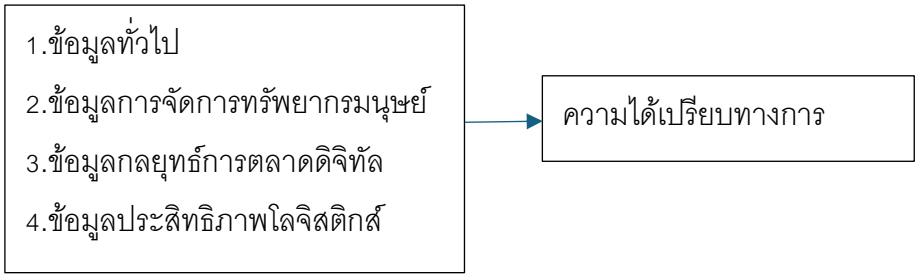
3. ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการจัดการระบบห่วงโซ่อุปทานเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในยุคดิจิทัล โดยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ 1) ความสามารถในการตอบสนอง แสดงให้เห็นว่าธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันเน้นความไวในการสื่อสารและการแก้ไขปัญหาให้แก่ลูกค้า ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความพึงพอใจในระยะสั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล เกียรติเฟื่องฟู ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยประสิทธิภาพโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธนพล เกียรติเฟื่องฟู, 2565) ผลการศึกษาพบว่า การตอบสนองที่รวดเร็ว (Responsiveness) ทั้งในด้านข้อมูลและการจัดการคำสั่งซื้อ เป็นปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญสูงสุด เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคยุคปัจจุบันมีความคาดหวังต่อการปฏิสัมพันธ์แบบเรียลไทม์ 2) ความถูกต้องของคำสั่งซื้อและความรวดเร็วในการส่งมอบ สะท้อนว่าธุรกิจได้นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการคลังสินค้าและการจัดส่งสินค้า เพื่อลดความผิดพลาดในการหยิบสินค้า (Picking Error) และลดระยะเวลาในการนำส่ง (Lead Time) แม้จะมีข้อจำกัดด้านสภาพการจราจรในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ สุขวัฒนศิริ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการโลจิสติกส์สมัยใหม่เพื่อยกระดับขีดความสามารถของธุรกิจออนไลน์ (กิตติพงษ์ สุขวัฒนศิริ, 2564) ผลการศึกษาพบว่า ความแม่นยำและความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้าเป็นดัชนีชี้วัดหลัก (KPI) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในตราสินค้า 3) การลดต้นทุนการดำเนินการ ธุรกิจต้องเผชิญกับต้นทุนคงที่ที่สูง ทั้งค่าเช่าคลังสินค้าและค่าขนส่ง การบริหาร

จัดการต้นทุนจึงเป็นความท้าทายที่ผู้ประกอบการพยายามควบคุมผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่มการขนส่งหรือการใช้บริการเอาท์ซอร์ส (3PL) สอดคล้องกับแนวคิดของ Christopher, M, ในทฤษฎีการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) (Christopher, M., 2016) ที่ระบุว่า ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ไม่ใช่เพียงการทำเร็วที่สุด แต่คือการสร้างสมดุลระหว่าง "ระดับการบริการ" และ "ต้นทุนที่เกิดขึ้น" เพื่อให้ธุรกิจมีกำไรและแข่งขันได้ในระยะยาว

4. ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการยืนหยัดและเติบโตท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรง โดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 1) ด้านภาพลักษณ์แบรนด์ดิจิทัล ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์แบรนด์ดิจิทัลเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากในโลกออนไลน์ที่มีสินค้าคล้ายคลึงกัน "ความน่าเชื่อถือ" (Trust) และ "การจดจำแบรนด์" เป็นปัจจัยตัดสินใจหลักที่ทำให้ลูกค้าเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าหนึ่งมากกว่าอีกร้านหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ ตั้งใจดี ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างแบรนด์ดิจิทัลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ศิริลักษณ์ ตั้งใจดี, 2566) ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ของแบรนด์ที่ชัดเจนผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการมีรีวิวเชิงบวกจากผู้ใช้จริง เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับธุรกิจ E-commerce ในยุคปัจจุบัน 2) ด้านผู้นำด้านต้นทุนและนวัตกรรมการบริการ สะท้อนว่าธุรกิจพยายามเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อทำราคาให้แข่งขันได้ ขณะเดียวกันนวัตกรรมการบริการ (เช่น ระบบแชทบอทอัตโนมัติหรือระบบสมาชิก) ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ลูกค้าโดยไม่จำเป็นต้องลดราคาเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวัฒน์ มีทรัพย์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการบริการที่มีผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ (ธนาวัฒน์ มีทรัพย์, 2565) ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการบริการช่วยลดต้นทุนในระยะยาวและสร้างความพึงพอใจที่แตกต่าง ทำให้ธุรกิจสามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาดไว้ได้ 3) ด้านความแตกต่าง ในตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าหลายประเภทมีความคล้ายคลึงกัน (Commodity) ทำให้การสร้างความแตกต่างที่ตัวสินค้าทำได้ยาก ผู้ประกอบการจึงหันไปเน้นความแตกต่างใน "กระบวนการ" หรือ "ภาพลักษณ์" แทน สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter ในทฤษฎีกลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive Strategy) ที่ระบุว่าการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) เป็นกลยุทธ์สำคัญในการป้องกันการตัดราคา แต่ต้องอาศัยการสะสมทรัพยากรและขีดความสามารถที่คู่แข่งลอกเลียนแบบได้ยาก

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรมนุษย์และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโลจิสติกส์และความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยได้ค้นพบ องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) ภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยภายในองค์กรเพื่อสร้างความแข็งแกร่ง โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของธุรกิจ E-commerce ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เกิดจากการประสานกันระหว่าง การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ที่เน้นทักษะยุคใหม่ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ที่แม่นยำ และประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ ที่รวดเร็ว ซึ่งทั้งสามส่วนนี้เปรียบเสมือนเสาหลักที่ค้ำจุนระบบปฏิบัติการของธุรกิจให้ทำงานได้อย่างไร้รอยต่อ

ผลลัพธ์เชิงกลยุทธ์ที่มุ่งไปสู่ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน อย่างยั่งยืน แผนภาพนี้สะท้อนว่าเมื่อธุรกิจสามารถบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและการตลาดได้ดี จะส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการส่งมอบสินค้าและบริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง ทำให้ธุรกิจไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีขึ้น แต่ยังสร้างจุดเด่นที่ลอกเลียนแบบได้ยากในตลาดที่มีการแข่งขันสูง นำไปสู่การเติบโตและการครองส่วนแบ่งการตลาดในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปและข้อเสนอแนะจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล และประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ล้วนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในการปรับตัวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยประเด็นที่โดดเด่นที่สุดคือ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ที่เน้นการใช้ข้อมูล (Data-Driven) และโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างประสบการณ์ลูกค้าที่แตกต่าง ขณะที่การจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การสร้างแรงจูงใจด้วยผลตอบแทนตามผลงานและการพัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อรองรับการทำงานที่ยืดหยุ่นและการแข่งขันที่สูง ด้านโลจิสติกส์ได้กลายเป็นกลไกหลักในการสร้างความเชื่อมั่นผ่านความรวดเร็วและความถูกต้อง ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ส่งผลลัพธ์โดยตรงต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งในด้านภาพลักษณ์แบรนด์ดิจิทัลที่น่าเชื่อถือ และความสามารถในการบริหารจัดการต้นทุนและนวัตกรรมการบริการที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1) ธุรกิจควรจัดตั้งหน่วยงานหรือโปรแกรมการเรียนรู้ภายใน (In-house Academy) เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะทาง เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง (Advanced Data Analytics) และการใช้ AI ในการบริการลูกค้า แทนการรอรับบุคลากรจากตลาดแรงงานที่มีความคล่องตัวต่ำกว่า 2) ผู้ประกอบการควรพิจารณาการเชื่อมโยงระบบหลังบ้าน (Backend) กับผู้ให้บริการโลจิสติกส์ (3PL) แบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการติดตามสถานะสินค้า (Tracking) และลดความผิดพลาดในการจัดการคลังสินค้า ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนแฝงที่เกิดจากการส่งคืนสินค้า 3) ในมิติด้านการตลาด ธุรกิจควรขยับจากการทำโปรโมชันทั่วไป (Mass Promotion) ไปสู่การใช้ระบบสมาชิกและอัลกอริทึมในการแนะนำสินค้าเฉพาะบุคคล เพื่อเพิ่มอัตราการซื้อซ้ำ (Retention Rate) และลดการพึ่งพากลยุทธ์ตัดราคาที่ทำลายกำไรในระยะยาว 4) ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหารระดับสูงในธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม 5) ควรมีการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับใหม่ๆ เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) หรือภาษีอีคอมเมิร์ซ ว่าส่งผลต่อต้นทุนและขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs อย่างไร และ 6) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างธุรกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล กับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เพื่อดูความแตกต่างของโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์และพฤติกรรมผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2553). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติพงษ์ สุขวัฒนศิริ. (2564). การจัดการโลจิสติกส์สมัยใหม่เพื่อยกระดับขีดความสามารถของธุรกิจออนไลน์. วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 9(2), 209-221.

จิราภรณ์ มั่งคั่ง. (2566). กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการจัดการและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 10(1), 145-158.

ธนพล เกียรติเฟื่องฟู. (2565). ปัจจัยประสิทธิภาพโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 11(1), 114-129.

ธนาวัฒน์ มีทรัพย์. (2565). นวัตกรรมการบริการที่มีผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 42(2), 1-18.

นรินทร์ ศิริวัฒน์. (2564). การสรรหาบุคลากรในยุคดิจิทัลและความพร้อมในการเรียนรู้ของพนักงานในอุตสาหกรรมไอที. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(12), 346-362.

ปิยบุตร แสงจันทร์. (2565). อิทธิพลของการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีต่อประสิทธิภาพการตลาดดิจิทัล. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(1), 161-174.

วิภาวดี มานะธุรกิจ. (2566). การพัฒนาทุนมนุษย์ยุคดิจิทัลสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการนวัตกรรมและเทคโนโลยีอนาคต, 4(1), 45-58.

ศิริลักษณ์ ตั้งใจดี. (2566). การสร้างแบรนด์ดิจิทัลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 12(1), 89-104.

สมชาย รักการดี. (2565). อิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการบริหารจัดการโซ่อุปทานอัจฉริยะ. วารสารการจัดการและวิวัฒนาการทางธุรกิจ, 10(2), 115-130.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2566). รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ประจำปี 2565กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก https://www.etda.or.th

Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. Journal of Management, 17(1), 99-120.

Christopher, M. (2016). Logistics & supply chain management: Creating value-adding networks. (5th ed.). Harlow, England: Pearson Education.

Cochran, W. G. (1963). Sampling techniques. (2nd ed.). New York: John Wiley and Sons. Fornell.

Kotler, P. et al. (2017). Marketing 4.0 Moving from traditional to digital. (1st ed.). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

Porter, M. E. & Heppelmann, J. E. (2015). How smart, connected products are transforming companies. Harvard Business Review, 93(10), 96-114.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-60.

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา*

RELATIONSHIPS BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND SCHOOL EFFECTIVENESS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

จิรศักดิ์ เชี่ยวกสิกรณ์*, สุธาสินี วิยาภรณ์, ธัญศญา ธรรศโสภณ
Jirasak Chiawkasikorn*, Suthasinee Wiyaporn, Thansaya Thassopon
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Education, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: 6733100204@bkkthon.ac.th
*Tel: 090-454-3849

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 1,365 คน จากนั้นจึงทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเครซี่และมอร์แกน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาพบว่า แบบสอบถามทุกข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 และมีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาแสดงผลในระดับมากที่สุดทุกด้านและโดยภาพรวม ซึ่ง 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านความคิดสร้างสรรค์ 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก และความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และ 3) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิผลของสถานศึกษา

* Received 30 January 2026; Revised 12 February 2026; Accepted 26 February 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the innovative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya; 2) to investigate school effectiveness; and 3) to examine the relationship between the innovative leadership of school administrators and school effectiveness. This study employed a survey research design. The population consisted of 1,365 teachers under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya during the 2025 academic year. A sample size of 302 participants was determined using the Krejcie and Morgan table, and the respondents were selected through stratified random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire focusing on the innovative leadership of school administrators and school effectiveness. The content validity (IOC) of the questionnaire ranged from 0.50 to 1.00, with a reliability coefficient of .93. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. The findings revealed that: 1) The innovative leadership of school administrators was at the highest level overall and in all individual aspects. The two aspects with the highest means were teamwork and creativity, respectively. 2) School effectiveness was also at the highest level. When considered by aspect, the two highest-rated areas were the ability to develop students' positive attitudes and the ability to change and develop the school. and 3) The hypothesis testing demonstrated that the innovative leadership of school administrators had a statistically significant low-level positive relationship with school effectiveness at the .001 level.

Keywords: Innovative Leadership, School Administrators, School Effectiveness

บทนำ

ในปัจจุบัน การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลได้ก้าวข้ามขีดจำกัดรูปแบบเดิมสู่การสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการสอนเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องยกระดับทักษะสู่การเป็นผู้นำดิจิทัล เพื่อวางรากฐานนวัตกรรมและบริหารจัดการเทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล ในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต้องมีสมรรถนะและทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นผู้ช่วยเชิงกลยุทธ์ เพื่อเสริมสร้างและขับเคลื่อนนโยบายในสถานศึกษาให้เกิดผลเชิงประจักษ์จากระดับบริหารสู่ห้องเรียนอย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมภายในสถานศึกษา พัฒนากระบวนการทำงาน การจัดการเรียนการสอน และการบริหารสถานศึกษาให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ริวินทร์ สุขสวัสดิ์, 2561) ในขณะเดียวกันภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมยังมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อผู้เรียนและสถานศึกษาในภาพรวม กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมจะมีความสามารถในการ

นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปวีณา กันถิ่น, 2560) แม้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะมีบทบาทสำคัญเพียงใดก็ตาม แต่จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา กลับพบประเด็นปัญหาที่สำคัญ โดยเฉพาะในมิติด้านวิสัยทัศน์ที่ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการสร้างความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่ไม่ชัดเจน ทำให้ภาพเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาและนักเรียนไม่ชัดเจนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่สามารถจูงใจให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังคงพบปัญหาช่องว่างทางการสื่อสาร ขาดการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณครู รวมทั้งการทำงานแบบแยกส่วนของคุณครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งผลให้การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาและปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดความเป็นปึกแผ่น และจากสภาวการณ์ปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังขาดบรรยากาศของวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ และยังคงยึดติดกับระบบเอกสารมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลสำเร็จของนวัตกรรมอย่างแท้จริง ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษายังขาดทักษะการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมเหล่านี้ ย่อมเป็นอุปสรรคสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และความบกพร่องด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวนี้ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเช่นเดียวกัน

ประสิทธิผลของสถานศึกษา คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับสูง มีพัฒนาการด้านทัศนคติเชิงบวก มีความสามารถในการปรับตัวต่อแรงกดดันจากภายนอก และสามารถจัดการปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 1991) ประสิทธิผลของสถานศึกษามียังบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำมาใช้ประเมินผลสำเร็จของกิจกรรมต่าง ๆ และเปรียบเทียบกับเป้าหมายของแผนงานที่วางไว้ (ประจัญ เดชสุภา, 2562) อย่างไรก็ตาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยายังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาหลายด้าน ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน อ้างอิงข้อมูลจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2567 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ส่งผลให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่น้อยกว่าระดับสังกัด และระดับประเทศในรายวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้จากการประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบประเด็นปัญหาสำคัญด้านประสิทธิผลของสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาภายใน โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างความปลอดภัยที่ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดการจัดทำแผนเผชิญเหตุที่สอดคล้องกับผลการประเมินความเสี่ยง ตลอดจนขาดการวิเคราะห์และถอดบทเรียนเพื่อสร้างต้นแบบในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หากผู้บริหารสถานศึกษาขาดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการวางระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามประเมินผล ย่อมส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในระยะยาว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา, 2568)

จากการพิจารณาสภาพของปัญหาและความสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาผ่านองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 4 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ซึ่งผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่เข้มแข็ง ย่อมส่งผลโดยตรงต่อ ประสิทธิผลของสถานศึกษาใน 4 มิติสำคัญ คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา โดยผลการศึกษาที่ได้คาดว่าจะเป็นแนวทางในการส่งเสริม

และยกระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้งหมด 1,365 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา, 2568) และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่ มอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สร้างขึ้นจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการเลือกตอบ (Checklist) มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีข้อคำถาม 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีข้อคำถาม 25 ข้อ

ตอนที่ 4 หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา

3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา ภายหลังจากการสร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับเหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน 30 คน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) กำหนดเกณฑ์ว่า แบบสอบถามต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า .70 ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .93

แสดงให้เห็นว่า เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีเยี่ยม และมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ และแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 3) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงสถานศึกษา ด้วย QR Code จาก Google Form และ 4) เมื่อได้รับข้อมูลตอบกลับ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด จากนั้นนำผลการตอบไปจัดทำตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ใช้สถิติเพื่อหาค่าดังต่อไปนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) 2) การประเมินคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยคำนวณค่า IOC และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) และ 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสอง

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับมาที่มีความสมบูรณ์ของการให้ข้อมูลและเนื้อหาจากชุดแบบสอบถาม ทั้งสิ้น 302 ชุด สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในรูปของการแจกแจงความถี่และร้อยละ

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	107	35.40
หญิง	195	64.60
รวม	**302**	**100.00**
อายุ		
น้อยกว่า 25 ปี	178	58.90
25 - 35 ปี	107	35.40
36 - 45 ปี	10	3.30
46 - 55 ปี	7	2.30
รวม	**302**	**100.00**
วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	279	92.40
ปริญญาโท	23	7.60
รวม	**302**	**100.00**
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	185	61.30
5 - 10 ปี	85	28.10
10 ปีขึ้นไป	32	10.60
รวม	**302**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน (64.60%) รองลงมาเพศชาย 107 คน (35.40%) จำแนกตามอายุ พบว่า อายุน้อยกว่า 25 ปี มากที่สุด 178 คน (58.90%) รองลงมา 25-35 ปี จำนวน 107 คน (35.40%) ด้านการศึกษา ระดับปริญญาตรี 279 คน คิดเป็น 92.40% และปริญญาโท 23 คน หรือ 7.60% ส่วนประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 185 คน (61.30%) รองลงมา 5 - 10 ปี จำนวน 85 คน (28.10%)"

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.56	0.27	มากที่สุด
ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.58	0.35	มากที่สุด
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.60	0.35	มากที่สุด
ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม	4.54	0.37	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.18**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.35) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.35) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.27) และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.37)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.49	0.40	มาก
ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก	4.53	0.50	มากที่สุด
ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา	4.52	0.34	มากที่สุด
ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.52	0.43	มากที่สุด
รวม	**4.52**	**0.25**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า สถานศึกษามีประสิทธิผลโดยภาพรวมในระดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.25) โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงจากสูงไปต่ำ ดังนี้ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.50) ด้านความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.34) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.43) และด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.40)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการดำเนินงานของสถานศึกษา

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา				
	ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X1)	ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X2)	ด้านการทำงานเป็นทีม(X3)	ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม (X4)	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยรวม (X)
ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Y_1)	.186**	.029	.111	.092	.181**
ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก (Y_2)	.193***	.007	.207***	.089	.217***
ด้านความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา (Y_3)	.107	.056	.261***	.171**	.276***
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา(Y_4)	.086	-.015	.129*	-.033	0.069
ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวม (Y)	.243***	.027	.290***	0.124*	.303***

*p < .05, **p < .01, ***p < .001,

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (r = .303, p < .001) โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมสูงที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม (X3) (r = .290, p < .001) รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X1) (r = .243, p < .001) และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม (X4) (r = .124, p < .05) ตามลำดับ ในขณะที่ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X2) ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและเป็นรายด้าน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การมีวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน คิดริเริ่มพร้อมเสนอแนวมางในการพัฒนางานร่วมกับบุคลากร และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้บุคลากรกล้าเสนอความคิดเห็น และแนวคิดที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยโชติ รอดหลง ที่ระบุว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท ทั้งภาพรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

การคัดเลือกคนเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม การพัฒนาทักษะ การให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม การจัดการทีมนวัตกรรมและการสร้างทีม และการค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน (ปิยโชติ รอดหลง, 2565) และผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิวิทย์ อานุภาพเสถียร ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่มีต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัด สพม. ตรัง กระบี่ ปรากฏว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การบริหารความเสี่ยง การมีวิสัยทัศน์ การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการสร้างเครือข่าย การทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก และการติดต่อสื่อสาร (สุทธิวิทย์ อานุภาพเสถียร, 2566)

การศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า ระดับประสิทธิผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาทั้งด้านความรู้และสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภา เจตน์จำนงค์ ที่ระบุว่า ประสิทธิผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และภาพรวมของด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ ได้แก่ มีระบบตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนกลยุทธ์และบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564) และผลลัพธ์ของการวิจัยครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สันติ บูรณะชาติ, 2566) ที่พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงสุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยโดดเด่นที่สุด คือ กระบวนการบริหารและการจัดการ ตามมาด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และคุณภาพผู้เรียน ตามลำดับ

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมสูงที่สุด สามารถอธิบายได้ว่า ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การขับเคลื่อนนวัตกรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเพียงลำพัง แต่ขึ้นอยู่กับการสร้างกลไกความร่วมมือ การเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุชิต โฉมศรี, 2562) ที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในยุคดิจิทัล มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลในยุคดิจิทัล มี 3 ด้าน คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และด้านการบริหารความเสี่ยง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยกลับพบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากบริบทของสถานศึกษาในสังกัดของภาครัฐที่มีระเบียบ ข้อบังคับ หรือโครงสร้างการบริหารงานที่เน้นการปฏิบัติตามนโยบายส่วนกลางเป็นหลัก ทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาจยังไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลในเชิงระบบอย่างชัดเจน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมแบ่งปันความคิด เพื่อให้บุคลากรได้นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน และผลักดันความคิดที่ดีไปสู่การปฏิบัติ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดตั้งทีมนวัตกรรม เพื่อให้ครูรุ่นใหม่และครูที่มีประสบการณ์ได้แลกเปลี่ยนทักษะกันอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดทำแผนที่นำทางนวัตกรรมของสถานศึกษาให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรเห็นทิศทางความสำเร็จในระยะยาว 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในการสอนและระบบการประเมินผลที่รวดเร็ว เพื่อซ่อมเสริมทักษะวิชาการให้นักเรียนได้ทันท่วงทีตามความแตกต่างของนักเรียนแต่ละบุคคล และควรปลูกฝังกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษามากขึ้น 4) แม้ผลการวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์จะพบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ แต่ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปรับใช้ความคิดสร้างสรรค์ภายใต้ระเบียบปฏิบัติที่ยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูผู้สอน เพื่อหาสาเหตุของอุปสรรคหรือตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับต่ำ 2) ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่หลากหลาย เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วม รวมทั้งเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน หรือเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่มีบริบทต่างกันออกไป เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนเอกชน หรือสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). ศธ. สั่งหน่วยงาน ดัน AI เสริมการศึกษา เพิ่มการเรียนรู้ดิจิทัลให้ผู้บริหาร-นร. Thaiger ข่าวไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก https://thethaiger.com/th/news/1404946/

เนตรนภา เจตน์จำนงค์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.

ประจัญ เดชสุภา. (2562). สมรรถนะการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ปวีณา กันถิ่น. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปิยโชติ รอดหลง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ริวินทร์ สุขสวัสดิ์. (2561). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 10(1), 12-26.

สันติ บูรณะชาติ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17(1), 95-109.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2568). แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2569 จาก https://files.spmay.go.th/com_agencies/2026-01_4e6eca8374bfe51.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2568). สกศ. เปิดรายงาน “สภาวะการศึกษาไทย” ไตรมาสที่ 3 ปี 68 เร่งดันการศึกษาให้ทันยุคดิจิทัล พร้อมพัฒนากำลังคนแห่งอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2569 จาก http://www.onec.go.th/th.php/page/view/Newseducation/6339

สุทธิวิทย์ อานุภาพเสถียร. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อนุชิต โฉมศรี. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ใน สารนิพนธ์ศึกษาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper &Row.

Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1991). Educational administration: Theory, research and practice. (4th ed.). Singapore: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

บทความวิจัย

ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA*

AN ANALYSIS OF MOTIVATIONAL FACTORS INFLUENCING THE JOB PERFORMANCE OF LOAN OFFICERS AT UPA BANK

สุประวิชช์ วิเศษณ์วรมงคล*, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา
Suprawich Wisedvoramongkol*, Chinnaso Visitnitikija
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Business Administration, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: goojay_1301@hotmail.com
*Tel: 083-437-7780

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA 3) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA และ 5) เพื่อศึกษาปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA ประชากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่สินเชื่อจำนวน 825 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 270 ราย โดยคำนวณตามสูตรของ Yamane และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.984 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสไม่แตกต่าง 4) ปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้า ความรับผิดชอบ การยอมรับนับถือ และความสำเร็จของงาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ และ 5) ปัจจัยค้ำจุนด้านตำแหน่งงานและโอกาสก้าวหน้า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, เจ้าหน้าที่สินเชื่อ, ธนาคารพาณิชย์

Abstract

This research employed a quantitative survey design with the following objectives: 1) to examine motivational factors affecting the job performance of loan officers at UPA Bank; 2) to investigate the level of job performance of loan officers at UPA Bank; 3) to compare job performance classified by personal characteristics; 4) to analyze the influence of motivational

* Received 1 February 2026; Revised 26 February 2026; Accepted 26 February 2026

factors on job performance; and 5) to examine the influence of hygiene factors on job performance among loan officers at UPA Bank. The population consisted of 825 loan officers, and a sample of 270 respondents was determined using Yamane's formula. Stratified sampling was applied. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire Likert, R. The reliability coefficient, measured by Cronbach's alpha, was 0.984. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, namely t-test, One-Way ANOVA, and stepwise multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) overall motivational factors were at a high level; 2) overall job performance was at a high level; 3) differences in age, length of work experience, and average monthly income significantly affected job performance at the .05 level, whereas gender, educational level, and marital status showed no significant differences; 4) motivational factors, including career advancement, responsibility, recognition, and achievement, had a significant positive influence on job performance; and 5) hygiene factors, particularly job position and opportunities for advancement, also had a significant positive influence on job performance.

Keywords: Motivation, Job Performance, Loan Officers, Commercial Bank

บทนำ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยทั่วไปสามารถอธิบายได้ผ่านโครงสร้างของแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ซึ่งมีทั้งลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือ แรงจูงใจภายในเกิดจากความพึงพอใจในตัวงาน ความสำเร็จ และความภาคภูมิใจในผลงาน ขณะที่แรงจูงใจภายนอกเกิดจากปัจจัยแวดล้อม เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ นโยบายองค์กร และความมั่นคงในการทำงาน ในบางบริบทแรงจูงใจทั้งสองประเภทสามารถเสริมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่ในบางกรณีอาจส่งผลแตกต่างกันตามลักษณะงานและระดับความรับผิดชอบ การทำความเข้าใจโครงสร้างดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย ธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีคำจำกัดความตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 กล่าวคือ “การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นโดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงินปริวรรตต่างประเทศ” (พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551, 2551) การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและการเติบโตอย่างยั่งยืนของธนาคารมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ทรัพยากรบุคคล หากธนาคารสามารถวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะสามารถสร้างความก้าวหน้าให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพนักงานได้รับการตอบสนองความต้องการตามความคาดหวังจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในงาน ทั้งในด้านคุณลักษณะของงาน ผลตอบแทน และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพมากขึ้น ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน ธนาคารต้องปรับตัวโดยใช้ความรู้และทักษะภายในองค์กรมาสร้างประสิทธิภาพการบริการให้สูงสุด (พัฒนา พรหมณี และคณะ., 2563)

การให้สินเชื่อถือเป็นกิจกรรมหลักที่สร้างรายได้และต้องการการตัดสินใจที่รอบคอบจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ซึ่งมีหน้าที่วิเคราะห์และพิจารณาอนุมัติสินเชื่อตามเกณฑ์ของธนาคาร ผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้จึงส่งผลโดยตรงต่อผลกำไรและความมั่นคงขององค์กร ปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนประสิทธิภาพดังกล่าวคือ “แรงจูงใจ” ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยจูงใจภายใน เช่น ความสำเร็จและความก้าวหน้า และปัจจัยจูงใจภายนอก เช่น ค่าตอบแทนและสวัสดิการ หากพนักงานได้รับแรงจูงใจที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มความกระตือรือร้นและลดอัตราการลาออกได้ สำหรับ

ธนาคาร UPA ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ได้มีการปรับโครงสร้างองค์กรในสายงานสินเชื่อสู่รูปแบบทีมที่ยึดลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer Centric) โดยมีการแต่งตั้งผู้จัดการทีมขายสินเชื่อดูแลในระดับเขตแทนรูปแบบเดิมที่ขึ้นตรงกับผู้จัดการสาขา (นวมลลิ์ สิทธิภูมิ, 2565) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างนี้ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมและแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่ออย่างมีนัยสำคัญ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาและปรับปรุงนโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงสร้างแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA
5. เพื่อศึกษาปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA จำนวน 825 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 270 ราย ตามสูตรของ Yamane, T. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กระบวนการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (StratifiedSampling) โดยแบ่งตามเขตพื้นที่การปฏิบัติงานจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละชั้นโดยกำหนดคุณสมบัติผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นเจ้าหน้าที่สินเชื่อที่ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า6เดือนและปฏิบัติงานอยู่ในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งนี้มีการตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (Yamane, T., 1967)

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Five-point Likert Scale) ตามแนวคิดของ Likert โดยกำหนดระดับคะแนนตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด และมีการอ้างอิงแนวคิด ดังกล่าวทั้งในส่วนเนื้อหาและรายการอ้างอิงท้ายบทความ (Likert, R., 1932)

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาการปฏิบัติงานและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนซึ่งใช้เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและการวิจัย และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจธนาคารและสินเชื่อเพื่อประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมามีการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล ก่อนบันทึกข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน (Herzberg, F., 1959) ปัจจัยจูงใจประกอบด้วย ลักษณะของงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับนับถือ และความสำเร็จของงาน ส่วนปัจจัยค้ำจุนครอบคลุมประเด็นด้านค่าจ้าง นโยบายการ

บริหาร การปกครองของผู้บังคับบัญชา ความมั่นคงในการทำงาน ชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ตำแหน่งงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน และโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน

การประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คุณภาพของงาน ปริมาณงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการใช้ทรัพยากรหรือค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร (Petersen, E. & Plowman, E. G., 1953)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สินเชื่อของธนาคาร UPA จำนวนทั้งสิ้น 825 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน 2568) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณในกรณีทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ตามแนวคิดของ Yamane, T โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ผลการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 269.38 ราย เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบสอบถามที่อาจไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นจำนวน 270 ราย (Yamane, T., 1967)

3. ระยะเวลาในการศึกษา อยู่ระหว่าง เดือนมิถุนายน - กันยายน พ.ศ. 2568

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นได้ทบทวนเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้กำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวแปรที่ศึกษา ก่อนจัดทำแบบสอบถามฉบับร่างและเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและถ้อยคำ ภายหลังการปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน ได้แก่ ท่านที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์และการจัดการการตลาด ท่านที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการและพฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ และท่านที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ จากนั้นได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นมาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) ในรูปแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว ใช้สถิติร้อยละในการวิเคราะห์ รวมจำนวน 7 ข้อ

เพศ	ระดับการวัดตัวแปรแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale)
อายุ	ระดับการวัดตัวแปรแบบเรียงลำดับหรืออันตรภาค (Ordinal Scale)
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน	ระดับการวัดตัวแปรแบบเรียงลำดับหรืออันตรภาค (Ordinal Scale)
ระดับการศึกษา	ระดับการวัดตัวแปรแบบเรียงลำดับหรืออันตรภาค (Ordinal Scale)
สถานภาพ	ระดับการวัดตัวแปรแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระดับการวัดตัวแปรแบบเรียงลำดับหรืออันตรภาค (Ordinal Scale)

ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ของแบบสอบถามมุ่งประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยออกแบบคำถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสะท้อนระดับความคิดเห็นต่อแต่ละประเด็นอย่างเป็นระบบ การวัดระดับความสำคัญกำหนดเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, R., 1932) ซึ่งเป็นวิธีการวัดทัศนคติที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในงานวิจัย

ทางสังคมศาสตร์ โดยมีการกำหนดค่าคะแนนจากระดับต่ำสุดถึงระดับสูงสุดอย่างชัดเจน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงสถิติและอธิบายผลการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

ระดับ 5	หมายถึง	สำคัญมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	สำคัญมาก
ระดับ 3	หมายถึง	สำคัญปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	สำคัญน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	สำคัญน้อยที่สุด

การประเมินผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ของแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้ตอบเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA โดยออกแบบคำถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงระดับความคิดเห็นต่อประเด็นที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม การวัดความคิดเห็นกำหนดเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต พร้อมทั้งกำหนดค่าคะแนนในแต่ละระดับอย่างชัดเจน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงสถิติและอธิบายผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

ระดับ 5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ระดับ 3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การประเมินผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 5 ของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยมุ่งหวังให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรในภาพรวม

สำหรับกระบวนการตรวจสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษา ความชัดเจน และความครบถ้วนของประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวแทนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมืออีกครั้ง ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

ในด้านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินทั้งความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือก่อนนำไปใช้งานจริง

โดยใช้สูตร $IOC = \sum \frac{R}{N}$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence)

R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดย

ค่า+1 หมายถึงข้อคำถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน

ค่า 0 หมายถึงไม่แน่ใจว่าจะวัดได้ และ

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) มากกว่า 0.50 มาใช้เป็นข้อคำถามในการศึกษา โดยการประเมินดังกล่าวได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเห็นพ้องว่าข้อคำถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละด้าน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการประเมินค่าดัชนี IOC ของข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.889 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

ในด้านความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งรายข้อและทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งกำหนดเกณฑ์การยอมรับไว้ที่ค่ามากกว่า 0.70 ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการโดยอาศัยแหล่งข้อมูลสองประเภท ได้แก่ ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบกรอบแนวคิดและการอภิปรายผล และข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการแจกและรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปใช้ในการวิเคราะห์

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ การคำนวณค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลประชากรศาสตร์และตัวแปรที่ศึกษา นอกจากนี้ ยังใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการสร้างแผนภูมิวงกลมและแผนภูมิแท่ง เพื่อแสดงผลข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและใช้ประกอบการอธิบายผลการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งประกอบด้วยค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ และสถิติเชิงอนุมาน ซึ่งใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การทดสอบค่าเฉลี่ยแบบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA: F-test) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA พบว่า จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 270 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี ระยะเวลาการปฏิบัติงานมากกว่า 12 ปีขึ้นไป จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด อายุงาน 7-9 ปี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,000บาท

2. ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

ตารางที่ 1 ปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

ปัจจัยจูงใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านลักษณะของงาน	4.52	0.48	มากที่สุด	1
ด้านความสำเร็จของงาน	4.38	0.55	มาก	2
ด้านความรับผิดชอบ	4.34	0.60	มาก	3
ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ	4.09	0.72	มาก	4
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	3.97	0.81	มาก	5

จากตารางที่ 1 การศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยจูงใจด้านภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก (= 4.26) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด 1 รายการ คือด้านความลักษณะของงาน (= 4.52) และอยู่ในระดับความสำคัญมากทั้ง 4 รายการ ประกอบด้วยด้านความสำเร็จของงาน (= 4.38) ด้านความรับผิดชอบ (= 4.34) ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ (= 4.09) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (= 3.97) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

ปัจจัยค้ำจุน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต	4.41	0.39	มาก	1
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.13	0.43	มาก	2
ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน	4.13	0.38	มาก	2
ด้านความเป็นส่วนตัว	4.10	0.42	มาก	3
ด้านความมั่นคงในงาน	4.08	0.41	มาก	4
ด้านตำแหน่งงาน	4.05	0.43	มาก	5
ด้านการปกครองของผู้บังคับบัญชา	4.03	0.39	มาก	6
ด้านนโยบายการบริหารงาน	4.00	0.35	มาก	7
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.00	0.35	มาก	7

จากตารางที่ 2 จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยค้ำจุนด้านภาพรวมโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก (= 4.08) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมากทั้ง 9 รายการ ประกอบด้วย ด้านตำแหน่งงาน (= 4.40) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว (= 4.26) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (= 4.19) ด้านการปกครองของผู้บังคับบัญชา (= 4.13) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (= 4.09) ด้านโอกาสก้าวหน้า (= 4.06) ด้านความมั่นคงในที่ทำงาน (= 3.94) ด้านนโยบายการบริหารงาน (= 3.92) และด้านค่าจ้าง (= 3.74) ตามลำดับ

3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อด้านภาพรวม

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านค่าใช้จ่าย	4.33	0.38	มาก	1
ด้านเวลาในการทำงาน	4.21	0.41	มาก	2
ด้านคุณภาพของงาน	4.15	0.4	มาก	3
ด้านปริมาณงาน	4.05	0.37	มาก	4

จากตารางที่ 3 จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับความคิดเห็นของความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อด้านภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (= 4.18) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้ง 4 รายการ ประกอบด้วย ด้านค่าใช้จ่าย (= 4.33) ด้านเวลาในการทำงาน (= 4.21) ด้านคุณภาพของงาน (= 4.15) และด้านปริมาณงาน (= 4.05) ตามลำดับ

4. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน จากการศึกษาพบว่า เพศมีค่า Sig. เท่ากับ 0.722 อายุมีค่า Sig. เท่ากับ 0.049 ระยะเวลาการปฏิบัติงานมีค่า Sig. เท่ากับ 0.003 ระดับการศึกษามีค่า Sig. เท่ากับ 0.200 สถานภาพมีค่า Sig. เท่ากับ 0.112 และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีค่า Sig. เท่ากับ 0.032 ผลการศึกษาพบว่า อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน (ค่า Sig. น้อยกว่า 0.05) ในขณะที่ เพศ ระดับการศึกษา และ สถานภาพ ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน (ค่า Sig. มากกว่า 0.05) ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	Std. Deviation	df	Mean Square	F	Sig.	ผลการทดสอบ
เพศ	0.80751	244	4.1216	.356	0.722	ไม่แตกต่าง
อายุ	3.890	3	1.297	2.651	0.049**	แตกต่าง
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน	8.887	5	1.777	3.763	0.003**	แตกต่าง
ระดับการศึกษา	2.316	3	0.772	1.558	0.200	ไม่แตกต่าง
สถานภาพ	2.185	2	1.092	2.211	0.112	ไม่แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	3.413	2	1.707	3.490	0.032**	แตกต่าง

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 แสดงว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 แสดงว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

ตารางที่ 5 ปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

ปัจจัยจูงใจ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
ด้านลักษณะของงาน	-0.032	0.064	-0.025	-0.492	0.623	ไม่มี
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน	0.277	0.045	0.361	6.213	0.000**	มี
ด้านความรับผิดชอบ	0.211	0.088	0.170	2.291	0.018*	มี
ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ	0.142	0.067	0.146	2.118	0.035**	มี
ด้านความสำเร็จของงาน	0.322	0.073	0.276	4.395	0.000**	มี

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2-tailed)

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA พบว่า ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ ด้านความสำเร็จของงานมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPAตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) โดยเกณฑ์การตรวจสอบ Multicollinearity กำหนดให้ค่า Tolerance มากกว่า 0.10 และค่า VIF น้อยกว่า 10

ตารางที่ 6 ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA

ปัจจัยค้ำจุน	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
ด้านค่าจ้าง	-.005	.040	-.007	-0.115	.908	ไม่มี
ด้านนโยบายการบริหาร	.081	.057	.111	1.426	.155	ไม่มี
ด้านการปกครองของผู้บังคับบัญชา	.016	.051	.021	.319	.750	ไม่มี
ด้านความมั่นคงในที่ทำงาน	.011	.052	.016	.219	.827	ไม่มี
ด้านชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว	-.068	.062	-0.78	-1.089	.277	ไม่มี
ด้านตำแหน่งงาน	.319	.058	.337	5.462	.000*	มี
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	.069	.059	.081	1.179	.240	ไม่มี
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	.073	.038	.098	1.909	.058	ไม่มี
ด้านโอกาสก้าวหน้า	.292	.066	.385	4.423	.000*	มี

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2-tailed)

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA พบว่า ด้านตำแหน่งงาน และ ด้านโอกาสก้าวหน้า มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์กร โดยเฉพาะองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับ และความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาที่รายงานว่าแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในภาคอุตสาหกรรมและสถาบันการเงินโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยที่สนับสนุนผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ (เขมจิรา ทองอร่าม, 2563); (ชลธิศ ธรรมประภาส, 2563) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA อยู่ในระดับความสำคัญมากทุกด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่สินเชื่อให้ความสำคัญกับองค์ประกอบภายในงานที่ส่งเสริมความสำเร็จและการเติบโตในสายอาชีพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ระบุว่าปัจจัยจูงใจ เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับ และความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายปฏิบัติการและสายสินเชื่อในองค์กรขนาดใหญ่ (เขมจิรา ทองอร่าม, 2563); (ชลธิศ ธรรมประภาส, 2563)

ในส่วนของปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน พบว่าอยู่ในระดับความสำคัญมากเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความมั่นคงในงาน ตำแหน่งหน้าที่ และระบบการบริหารจัดการ

มีความสำคัญต่อการสร้างเสถียรภาพและความต่อเนื่องในการทำงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าปัจจัยค้ำจุนโดยรวมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในระดับมาก และเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ช่วยลดความไม่พึงพอใจในการทำงาน (เขมจิรา ทองอร่าม, 2563); (ชลธิศ ธรรมประภาส, 2563)

สำหรับผลการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงศักยภาพและความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่องค์กรกำหนด ทั้งด้านคุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลา และการควบคุมค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าพนักงานในสถาบันการเงินมีประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (เขมจิรา ทองอร่าม, 2563); (รุ่งอรุณ จงเสมอสิทธิ์, 2560)

เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าอายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยด้านประสบการณ์และผลตอบแทนมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจและความทุ่มเทในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยด้านอายุ รายได้ และอายุงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน (เขมจิรา ทองอร่าม, 2563); (ศรายุธ อิ่มธรรมพร และผุสดี พลสารัมย์, 2562) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยยังพบว่าปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน และความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคาร UPA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเชิงจิตวิทยาและความก้าวหน้าในสายอาชีพเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ระบุว่าปัจจัยจูงใจดังกล่าวเป็นองค์ประกอบหลักที่ช่วยเสริมสร้างผลการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร (ชลธิศ ธรรมประภาส, 2563); (ธีรพงศ์ บุญญรัตน์ และคณะ, 2562)

สุดท้าย พบว่าปัจจัยค้ำจุนด้านโอกาสก้าวหน้าในอนาคตมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจระยะยาว ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าความก้าวหน้าในสายอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานธนาคาร (ศรายุธ อิ่มธรรมพร และผุสดี พลสารัมย์, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธนาคาร UPA พบว่าเจ้าหน้าที่สินเชื่อมีระดับปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบภายในงาน ปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานของธนาคาร เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ได้แก่ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบ และการได้รับการยอมรับนับถือ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านตำแหน่งงาน และด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ 1) ธนาคารควรส่งเสริมระบบความก้าวหน้าในตำแหน่ง

งานและเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน เพื่อสร้างแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร 2) ควรสนับสนุนระบบการยอมรับและให้รางวัลแก่ผู้มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น 3) ควรพัฒนาโครงสร้างตำแหน่งงานและระบบบริหารจัดการให้มีความชัดเจนและเป็นธรรม และ 4) ควรพิจารณาระบบค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงานและผลการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในระยะยาว ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร หรือความผูกพันต่อองค์กร 2) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังธนาคารหรือองค์กรในอุตสาหกรรมอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย และ 3) ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้เข้าใจแรงจูงใจและพฤติกรรมการทำงานได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เขมจิรา ทองอร่าม. (2563). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการอุตสาหกรรมฉีดขึ้นรูปพลาสติกในเขตประกอบการอุตสาหกรรมแฟคตอรี่แลนด์ วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ชลธิศ ธรรมประภาส. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายสินเชื่อธุรกิจธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ย่านอโศก. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธีรพงศ์ บุญญรัตน์ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสินในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(2), 107-117.

นวมลลิ์ สิทธิภูมิ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายสินเชื่อธนาคาร ABC. ในวิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 31 ก หน้า 51-104 (13 กุมภาพันธ์ 2551).

พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. วารสารวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 26(1), 59-66.

รุ่งอรุณ จงเสมอสิทธิ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทยในเขตจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศรายุธ อิ่มธรรมพร และผุสดี พลสารัมย์. (2562). แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่อาคารราษฎร์บูรณะ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

Herzberg, F. (1959). The motivation to work. (2nd ed.). New york: John wiley and sons.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 140, 1-55. https://psycnet.apa.org/record/1933-01885-001.

Petersen, E. & Plowman, E. G. (1953). Business organization and management (3rd rev. ed.). Illinois: R. D. Irwin.

Yamane, T. (1967). Statistics: An Introductory Analysis. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

การศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด*

OPTIMIZING INVENTORY MANAGEMENT SYSTEMS A CASE STUDY OF FIX INTER TRADING CO., LTD.

น้ำฝน สะละโกสา[1], เอกรัฐ ปัญญาเทพ[2], ฮาซาน[1], สุธิดา ทับทิมศรี[1]*

Namfon Salagosa[1], Eakkarath Panyathep[2], Nipitpon Ruecha[3], Pakkapol Ruenklin[1], Hasan[1], Sutida Tubtimsri[1]*

[1]โปรแกรมการจัดการโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตาก ประเทศไทย

[1]Bachelor of Business Administration Program in Logistics Management, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Tak, Thailand

[2]โปรแกรมเทคโนโลยีธุรกิจดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตาก ประเทศไทย

[2]Bachelor of Business Administration Program in Digital Business Technology, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Tak, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sutida_t@kpru.ac.th

*Tel: 064-353-9429

บทคัดย่อ

จากกรณีศึกษาบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด พบว่าบริษัทยังไม่มีการจัดทำระบบสินค้าคงคลัง การบันทึกข้อมูลสินค้ายังใช้วิธีการจดบันทึกลงในสมุด ส่งผลให้การค้นหาข้อมูลสินค้าใช้เวลาเฉลี่ย 12.45 นาทีต่อรายการ และพบความคลาดเคลื่อนของข้อมูลสินค้าคงเหลือคิดเป็นร้อยละ 18.60 ของรายการทั้งหมด ส่งผลให้การตรวจสอบจำนวนสินค้าคงเหลือ การติดตามรายการเช่า คืนสินค้า และการวางแผนการให้บริการลูกค้าเป็นไปด้วยความล่าช้าก่อให้เกิดความสูญเสียโอกาสทางธุรกิจ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการระบบสินค้าคงคลัง และ 2) เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวัดผลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และประเมินผลการใช้งานระบบจากพนักงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 23 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า หลังการนำโปรแกรมสำเร็จรูปมาประยุกต์ใช้ ระยะเวลาในการค้นหาข้อมูลลดลงเหลือเฉลี่ย 3.20 นาทีต่อรายการ ลดลงคิดเป็นร้อยละ 74.29 ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลลดลงเหลือร้อยละ 4.15 ความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$) = 4.36, S.D. = 0.58 คิดเป็นร้อยละ 87.20 โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าระบบช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อมูลการเช่า คืนสินค้าได้รวดเร็วขึ้น มีระบบแจ้งเตือนก่อนถึงกำหนดวันคืนสินค้า ซึ่งช่วยลดความผิดพลาดและสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ การจัดกลุ่มสินค้าตามหลัก FSN Analysis และการพัฒนาระบบร่วมกับเทคโนโลยี Barcode เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าคงคลังในอนาคต

คำสำคัญ: การเพิ่มประสิทธิภาพ, การจัดการระบบ, สินค้าคงคลัง

Abstract

A case study of Fix Inter Trading Co., Ltd. revealed that the company did not have a formal inventory management system. Inventory records were maintained manually in notebooks, resulting in an average search time of 12.45 minutes per item. Inventory discrepancies accounted

* Received 6 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 28 February 2026

for 18.60% of total records. These limitations caused delays in verifying stock balances, tracking rental and return transactions, and planning customer service operations, ultimately leading to potential business opportunity losses and reduced operational efficiency. This study aimed 1) to examine the current condition of the inventory management system and 2) to identify appropriate approaches for improving inventory management efficiency through the implementation of an off-the-shelf software package. The research employed a mixed-method approach, combining qualitative data collection with quantitative performance evaluation. Data were gathered through in-depth interviews and system usage assessments from 23 employees directly involved in inventory-related operations. A five-point Likert scale questionnaire was used to evaluate user satisfaction. The collected data were analyzed using mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and percentage to measure system performance and user perceptions. The findings indicated that after implementing the software package, the average search time decreased to 3.20 minutes per item, representing a 74.29% reduction in processing time. Inventory discrepancies were reduced to 4.15%, demonstrating improved data accuracy and control. User satisfaction was rated at a high level ($\bar{x}$) = 4.36, S.D. = 0.58, equivalent to 87.20%. Respondents reported that the system enabled faster verification of rental and return records, provided real-time inventory balance updates, and generated automated alerts prior to due return dates. These improvements significantly reduced operational errors and enhanced managerial decision-making capabilities. The study recommends categorizing inventory based on the FSN Analysis approach and integrating barcode technology to further enhance tracking accuracy, improve stock control, and strengthen overall inventory management performance in the future.

Keywords: Efficiency Improvement, System Management, Inventory

บทนำ

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการดำเนินงานอย่างแพร่หลาย องค์กรจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการภายในให้มีความคล่องตัวและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การจัดการสินค้าคงคลังจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อระดับต้นทุน ความรวดเร็วในการให้บริการ และความสามารถในการแข่งขันของกิจการ แนวคิดด้านการจัดการการดำเนินงานระบุว่าระบบข้อมูลที่มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันเป็นพื้นฐานสำคัญของการวางแผนและควบคุมงาน (Slack, N. et al., 2022); (Heizer, J. et al., 2023) ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมของ Munyaka and Yadavalli ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการข้อมูล กระบวนการ และเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กร (Munyaka, J. B. & Yadavalli, V. S. S., 2022)

ในระดับนานาชาติ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานโดยรวม ขณะเดียวกัน Lugina and Myamba ได้ศึกษาผลกระทบของการบริหารจัดการสินค้าคงคลังต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน พบว่าการปรับปรุงแนวปฏิบัติด้านสินค้าคงคลังในกิจการขนาดเล็กสามารถยกระดับความสามารถในการตอบสนองของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีนัยสำคัญ (Lugina, S. P. & Myamba, B., 2025) นอกจากนี้ Silva, Â. et al. รายงานว่าการจัดการสินค้าคงคลัง

ที่มีระบบสนับสนุนข้อมูลที่เหมาะสมช่วยเสริมความต่อเนื่องในการจัดส่งสินค้า โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้ามูลค่าสูง สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาระบบสินค้าคงคลังไม่ใช่เพียงการควบคุมปริมาณสินค้า แต่เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานในภาพรวม (Silva, Â. et al., 2025)

สำหรับบริบทในประเทศ งานศึกษาหลายชิ้นสะท้อนปัญหาการขาดระบบข้อมูลที่เป็นรูปแบบเดียวกัน การบันทึกข้อมูลที่ไม่ต่อเนื่อง ในการพึ่งพาวิธีการจัดการแบบดั้งเดิมชี้ให้เห็นว่าการไม่มีระบบบริหารคงคลังที่ชัดเจนส่งผลให้เกิดต้นทุนในการจัดเก็บที่มากและเกิดต้นทุนแฝงได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารสินค้าคงคลังให้ดีเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (ประกาศิต ฉัตรหิรัญพงศ์, 2562) ขณะที่ในการประยุกต์ใช้เครื่องมือสารสนเทศช่วยเพิ่มความถูกต้องและลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ทำให้การขาดระบบสนับสนุนข้อมูลเป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อการกำหนดระดับสินค้าคงคลังที่ไม่เหมาะสม (วิรัตน์ ช่วยปัด, 2564); (ศศิกานต์ กล่อมวัฒนกุล, 2567) ขณะที่การไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบอาจนำไปสู่การสะสมสินค้าคงคลังที่ไม่มีการเคลื่อนไหวและเพิ่มภาระต้นทุนแก่กิจการ (ภาณุพงษ์ ศรีมุงคุล และกิติยากร ดิสถาพร, 2568) (บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด เป็นกิจการให้บริการเช่าสินค้าหลากหลายประเภท ซึ่งมีจำนวนรายการค่อนข้างมากและต้องอาศัยความถูกต้องของข้อมูลในการควบคุมสินค้าคงคลัง

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ายังไม่มีระบบสินค้าคงคลังที่เป็นรูปแบบชัดเจน การบันทึกข้อมูลใช้วิธีจดลงสมุด ทำให้เกิดความล่าช้าในการค้นหาและตรวจสอบข้อมูล ดังนั้น การศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการสินค้าคงคลังและการพัฒนาแนวทางปรับปรุงโดยประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับบริบทของกิจการ จึงเป็นประเด็นที่มีความจำเป็น เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังของกิจการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการระบบสินค้าคงคลัง

2.เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักร่วมกับการวัดผลเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการสินค้าคงคลัง และประเมินผลก่อนหลังการพัฒนาระบบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Pre–Post Evaluation Design)

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้างานคลังสินค้าและพนักงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับ จัดเก็บ เบิกจ่าย เช่า คืนสินค้า และบันทึกข้อมูล ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด จำนวนทั้งหมด 23 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีศึกษาแบบครบทั้งประชากร (Census) เนื่องจากจำนวนบุคลากรมีไม่มาก และทุกตำแหน่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบสินค้าคงคลัง จึงสามารถสะท้อนข้อมูลได้ครอบคลุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

พัฒนาตามแนวคิด Inventory Management ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ 1) โครงสร้างระบบสินค้าคงคลัง 2) กระบวนการรับ จ่ายสินค้า 3) การควบคุมระดับสินค้าคงคลัง 4) การตรวจนับสินค้า 5) ปัญหาและความสูญเสีย 6) ความต้องการพัฒนาระบบ

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.87 (เกณฑ์ยอมรับ ≥ 0.50 ถือว่าเครื่องมือมีความเหมาะสม)

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจ (5 ระดับ Likert Scale)

ประกอบด้วย 15 ข้อ ครอบคลุมด้าน 1) ความง่ายในการใช้งาน 2) ความถูกต้องของข้อมูล 3) ความรวดเร็วในการทำงาน 4.การสนับสนุนงานเช่า คืน 5.การช่วยตัดสินใจของผู้บริหาร

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ทดลองใช้กับพนักงานที่มีลักษณะใกล้เคียง จำนวน 10 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha ได้ค่าเท่ากับ 0.91 (เกณฑ์ ≥ 0.70 ถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือ)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่าง กุมภาพันธ์ 2568 – พฤษภาคม 2568 แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลก่อนพัฒนา (ก.พ. 2568) สัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 23 คน บันทึกเวลาเฉลี่ยในการค้นหาข้อมูล ตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของยอดสินค้าคงเหลือ ผลก่อนพัฒนา เวลาเฉลี่ยค้นหาข้อมูล = 12.45 นาที/รายการ ความคลาดเคลื่อนของยอดคงเหลือ = 18.60%

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบ (มี.ค. 2568) ออกแบบระบบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ประกอบด้วย ตารางฐานข้อมูล ระบบค้นหาอัตโนมัติ ระบบแจ้งเตือนวันครบกำหนด รายงานสรุปยอดคงเหลือ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้ระบบ (เม.ย. 2568) พนักงานทั้ง 23 คน ทดลองใช้งานจริงในงานประจำ 30 วัน

ระยะที่ 4 ประเมินผลหลังพัฒนา (พ.ค. 2568) เก็บตัวชี้วัดเดิมอีกครั้ง แจกแบบสอบถามความพึงพอใจครบ 23 ชุด (อัตราตอบกลับ 100%) ผลหลังพัฒนา เวลาเฉลี่ยค้นหาข้อมูล = 3.20 นาที/รายการ ลดลงร้อยละ 74.29 ความคลาดเคลื่อนลดเหลือ 4.15%

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ตามกระบวนการสินค้าคงคลัง

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร้อยละ (%) การเปรียบเทียบก่อน–หลัง (Percentage Change) ผลความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยรวม = 4.36 S.D. = 0.58 คิดเป็นร้อยละ 87.20 อยู่ในระดับ "มาก"

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการระบบสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

จากการสัมภาษณ์การจัดการระบบสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด ในปัจจุบันตามแนวคิด Inventory Management ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ 1) โครงสร้างระบบสินค้าคงคลัง 2) กระบวนการรับ จ่ายสินค้า 3) การควบคุมระดับสินค้าคงคลัง 4) การตรวจนับสินค้า 5) ปัญหาและความสูญเสีย 6) ความต้องการพัฒนาระบบ พบว่า

1.1 โครงสร้างระบบสินค้าคงคลัง

สินค้าของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด มีจำนวน 93 รายการแยกเป็นประเภทอีก 3 หมวดหมู่ ในการใช้งาน คือ 1) หมวดประเภทเต็นท์ผ้าใบ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ โครงเหล็ก, ผ้าใบเต็นท์และฝ้าเพดาน มีจำนวน 20 รายการ , 2) หมวดประเภทชุดรับแขก แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ โต๊ะ,เก้าอี้,โซฟา,พัด

ลมและสายไฟ จำนวน 23 รายการและ3) หมวดประเภทชุดเสริมรับแขก แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ผ้าปูโต๊ะ, ผ้าลูกไม้, โบว์คาดโต๊ะ, ผ้าคลุมโต๊ะและโบว์เสริมโต๊ะ มีจำนวน 56 รายการ

1.2 กระบวนการรับ จ่ายสินค้า

กระบวนการรับ จ่ายสินค้า บริษัททำการการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึกด้วยมือลงในสมุดบันทึก ทำให้เกิดเกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลสินค้ารับ-จ่ายสินค้า อีกทั้งไม่สามารถที่จะระบุข้อมูลการชำรุดเสียหายของสินค้าแต่ละประเภทได้

1.3 การควบคุมระดับสินค้าคงคลัง

บริษัทยังไม่มีการจัดทำระบบสินค้าคงคลังที่เป็นไม่มีรูปแบบและเป็นระบบมาใช้งานในการบริหารจัดการ การบันทึกข้อมูลสินค้าคงคลังเป็นเอกสารโดยวิธีใช้เป็นการจดบันทึกในสมุดรายการเช่าสินค้าด้วยตนเองทั้งหมด ไม่ได้มีการแจ้งเตือนสถานะของสินค้าแต่ละรายการทำให้สินค้ามีไม่เพียงพอต่อการให้บริการและการวางแผนการให้บริการลูกค้าเป็นไปด้วยความล่าช้าในช่วงเทศกาลและงานฉลองพิธีต่างๆ เช่น งานเลี้ยงปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลลอยกระทง งานแต่งงาน(นิกะห์) งานบุญ งานเปิดพิธีงานต่างๆ

1.4 การตรวจนับสินค้า

บริษัทใช้ระยะเวลาในการค้นหาสินค้าแต่ละประเภทเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลสินค้าคงเหลือ ส่งผลให้การตรวจสอบจำนวนสินค้าคงเหลือ การติดตามรายการเช่า คืนสินค้า

1.5 ปัญหาและความสูญเสีย

ปัญหาในการจัดการสินค้าคงคลังในปัจจุบันบริษัทได้พบปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการหาข้อมูลสินค้าที่นานและทำให้ยากต่อตรวจสอบข้อมูล ส่งผลให้กระบวนตรวจสอบสถานะและจำนวนของสินค้าเป็นเรื่องยากและซับซ้อน ทำให้เกิดปัญหาตามมาทางด้านการบริการสินค้าเมื่อลูกค้าหลายเจ้าต้องการใช้บริการหลายรายการซึ่งอาจส่งผลให้ลูกค้าไม่พึงพอใจและสูญเสียโอกาสทางธุรกิจ

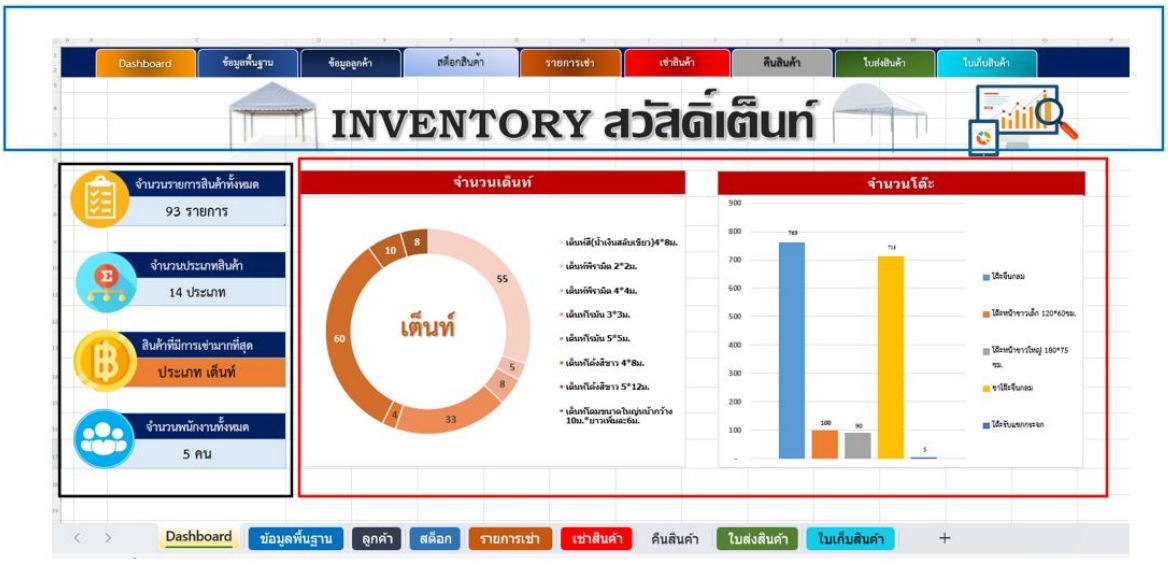
1.6 ความต้องการพัฒนาระบบ

การนำระบบสารสนเทศมาประยุกต์ใช้จะสามารถทำให้กิจการบริหารการจัดการสินค้าคงคลังได้อย่างมีประสิทธิภาพการทำงานที่รวดเร็วขึ้น รวมถึงสามารถทราบถึงจำนวนที่สูญหายจากการทำงาน สามารถลดระยะเวลาและลดความสูญเสียโอกาสในการบริการเช่าสินค้าได้

2. เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป กรณีศึกษา บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคิดของ Inventory Management ทั้ง 6 ด้าน มาออกแบบแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของบริษัท ประกอบด้วย ตารางฐานข้อมูล ระบบค้นหาอัตโนมัติ ระบบแจ้งเตือนวันครบกำหนด รายงานสรุปยอดคงเหลือ โดยออกแบบโปรแกรมระบบการจัดการสินค้าคงคลัง ที่สามารถใช้แทนระบบบันทึกแบบเดิมได้โดยระบบการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป จะแบ่งออกเป็น 7 เมนู ได้ดังนี้

เมนูที่ 1 เมนู Dashboard

ภาพที่ 1 แสดงข้อมูล หน้าแรก หรือ หน้า Dashboard

จากภาพที่ 1 แสดงข้อมูล หน้าแรก หรือ หน้า Dashboard หน้านี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลภาพรวมของกิจการเป็นส่วนใหญ่ที่จะแบ่งออกมาเป็น 4 หัวข้อ คือ

- จำนวนรายการสินค้าทั้งหมด 93 รายการ
- จำนวนประเภทสินค้า 14 ประเภท
- สินค้าที่มีการเช่ามากที่สุด ประเภทเต็นท์

-จำนวนพนักงานทั้งหมด 5 คน เพื่อทราบถึงข้อมูลสินค้าในระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

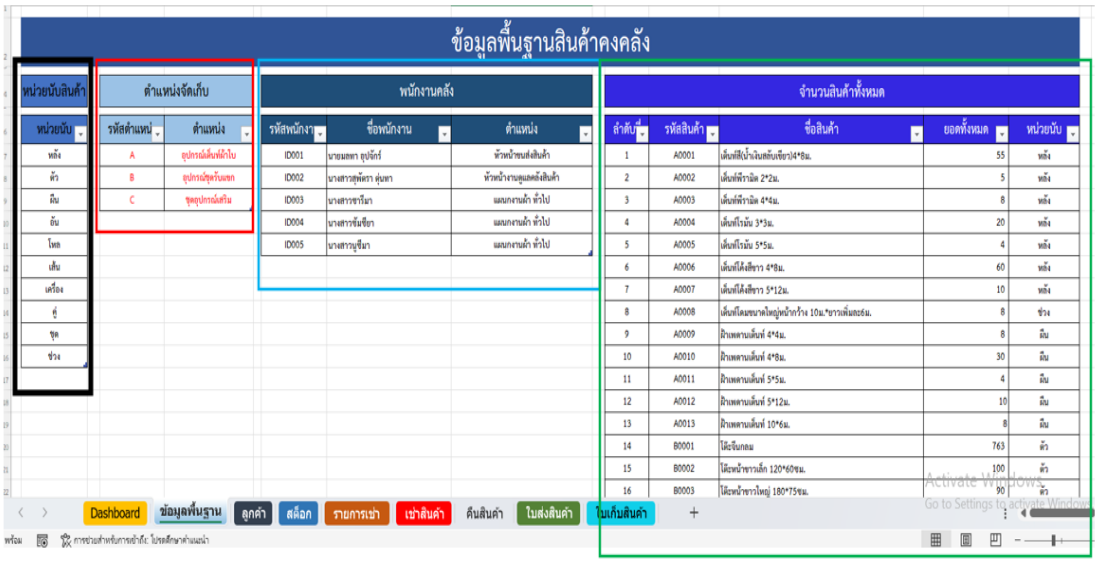
2. กราฟแสดงข้อมูล 2 ชนิด ได้แก่ กราฟวงกลม จะแสดงข้อมูลถึงจำนวนเต็นท์ที่เหลือทั้งหมดที่อยู่ในสินค้าคงคลังและแบ่งเป็นแต่ละประเภทของเต็นท์และจำนวนเต็นท์เพื่อที่ดูข้อมูลได้ง่ายขึ้น และแผนภูมิแท่ง จะแสดงข้อมูลจำนวนโต๊ะ ที่เหลือทั้งหมดที่อยู่ในสินค้าคงคลัง ณ ปัจจุบันและแบ่งเป็นสีต่าง ๆ และจำนวนตัวเลขสินค้า เพื่อที่ดูข้อมูลได้ง่ายขึ้น

3. เป็นที่เพิ่มความสวยงามให้กับหน้า Dashboard ของระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัดและยังเป็นกรอบเมนูต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 9 หัวข้อ ได้แก่

- ปุ่ม Dashboard เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าแรกหรือหน้า Dashboard
- ปุ่มข้อมูลพื้นฐาน เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าข้อมูลพื้นฐาน เพื่อค้นหาข้อมูลได้รวดเร็ว
- ปุ่มข้อมูลลูกค้า เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าข้อมูลลูกค้า
- ปุ่มสต็อกสินค้า เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าสต็อก
- ปุ่มรายการเช่า เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้ารายการเช่า
- ปุ่มเช่าสินค้า เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าเช่าสินค้า
- ปุ่มคืนสินค้า เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าคืนสินค้า
- ปุ่มใบส่งสินค้า เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าใบส่งสินค้า
- ปุ่มใบเก็บสินค้า เมนูที่เชื่อมโยง(Link) ต่อไปหาหน้าใบเก็บสินค้า

เมนูที่ 2 เมนูข้อมูลพื้นฐาน

เมนูนี้จะแสดงแสดงข้อมูลหน้าข้อมูลพื้นฐานขององค์กรและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

ภาพที่ 2 แสดงข้อมูลหน้า ข้อมูลพื้นฐาน

จากภาพที่ 2 จะแสดงข้อมูลที่สามารถเป็นพื้นฐานในการใช้งานในองค์กร แบ่งออก 4 ส่วน

1. หน่วยนับสินค้า ประกอบไปด้วยหน่วยนับต่าง ๆ ที่เรียกกันทั่วไปที่สามารถเชื่อมโยงกับสินค้าที่อยู่ในระบบการจัดการสินค้าคงคลัง ได้แก่ หลัง ตัว ผืน อัน โหล เส้น เครื่อง คู่ ชุด ช่วง

2. ตำแหน่งที่จัดเก็บสินค้าในคลังสินค้าว่าเพื่อที่ทราบข้อมูลของแต่ละสินค้า จากการแยกประเภทสินค้าตำแหน่งจัดเก็บจะแบ่งออกเป็น 2 ข้อมูล ได้แก่

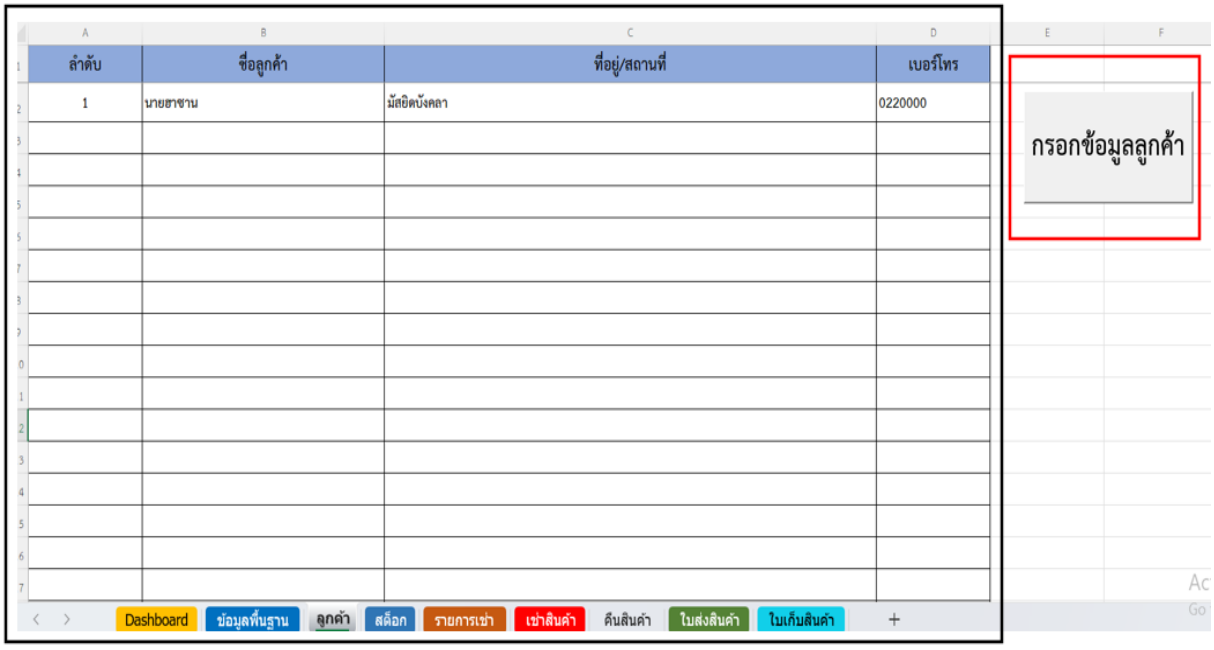
- รหัสตำแหน่ง คือ รหัสของตำแหน่งสินค้าจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน A,B,C
- ตำแหน่ง คือ สถานที่มีสินค้าอยู่แต่ละกลุ่มประเภทสินค้าในการใช้งาน สามารถแบ่งสินค้าออกเป็น กลุ่มสินค้าประเภท A อุปกรณ์เต็นท์ผ้าใบ,กลุ่มสินค้าประเภท B อุปกรณ์ชุดรับแขกและกลุ่มสินค้าประเภท C ชุดอุปกรณ์เสริม

3. ข้อมูลพนักงานที่ทำงานอยู่ในองค์กรจะแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ข้อมูลหลักๆของพนักงาน ได้แก่ รหัสพนักงาน,ชื่อพนักงาน และตำแหน่งที่พนักงานแต่ละท่านได้รับมอบหมาย

4. จำนวนสินค้าทั้งหมด คือ จำนวนสินค้าทั้งหมดที่มีอยู่คลังสินค้า สินค้าในคลังสินค้าทั้งหมด 93 รายการ จำนวนสินค้าทั้งหมดจะแบ่งออกเป็น 5 ข้อมูลหลัก ๆ ได้แก่ ลำดับ,รหัสสินค้า,ชื่อสินค้า,ยอดทั้งหมด และหน่วยนับ

เมนูที่ 3 เมนูลูกค้า

เมนูนี้จะแสดงข้อมูลลูกค้าพื้นฐานขององค์กรและที่มาใช้บริการเช่าสินค้าข้อมูลลูกค้าที่เกี่ยวข้องกับงานระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

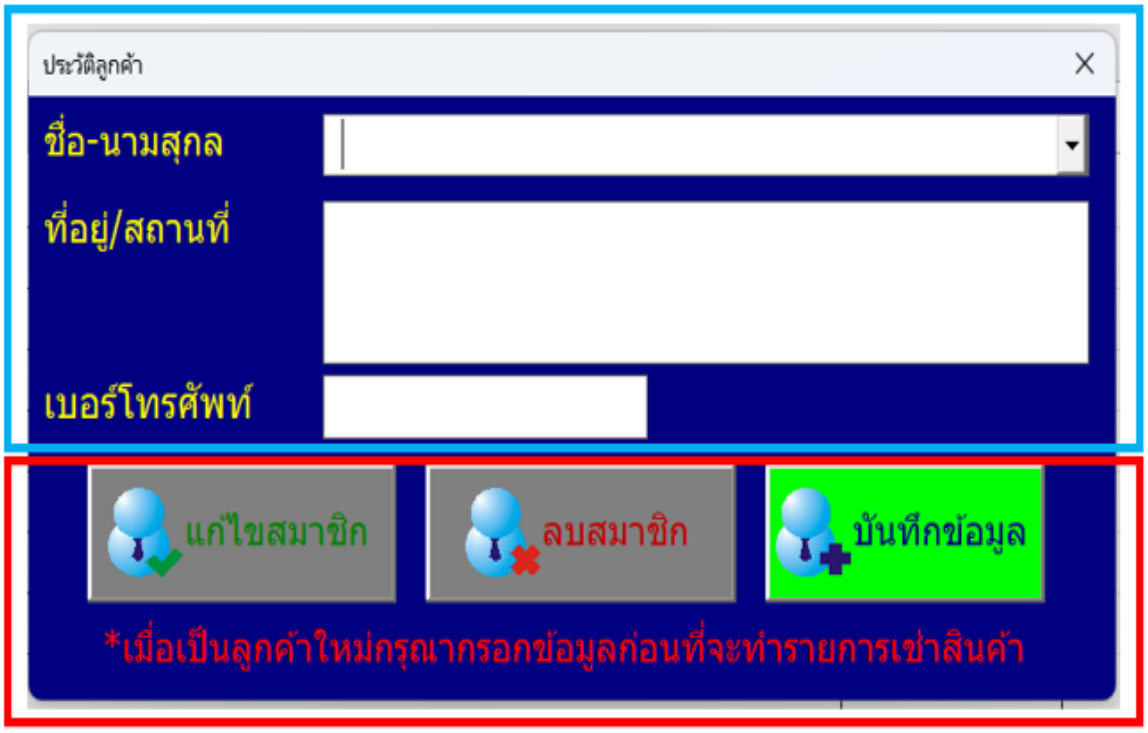

ภาพที่ 3 แสดงข้อมูลหน้าลูกค้า

จากภาพที่ 3 ข้อมูลที่จะแสดงถึงลักษณะแต่ละรายการของลูกค้าในการใช้งานในองค์กร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. แสดงข้อมูลพื้นฐานลูกค้า ที่ประกอบด้วย ลำดับ ชื่อลูกค้า ที่อยู่/สถานที่และเบอร์โทร ข้อมูลส่วนนี้ได้แค่แสดงข้อมูลแต่ไม่สามารถกดแก้ไขข้อมูลนอกจาก admin หรือ ผู้ใช้ระบบ Inventory ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์เทรดดิ้ง จำกัด

2. ปุ่มกรอกข้อมูลลูกค้า เป็นปุ่มที่สามารถนำไปสู่ฟอร์มแมทที่กรอกข้อมูลประวัติลูกค้าตามภาพที่ 3

ภาพที่ 4 แสดงข้อมูลหน้าแบบฟอร์มที่กรอกข้อมูลประวัติลูกค้า

จากภาพที่ 4 หน้าแสดงข้อมูลหน้าแบบฟอร์มที่กรอกข้อมูลประวัติลูกค้าหน้านี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนที่เป็นนได้แค่กรอกข้อมูลลูกค้า ได้แก่ กรอกข้อมูลชื่อ-นามสกล,ที่อยู่สถานที่และเบอร์โทรศัพท์ของลูกค้าที่มาใช้ในการบริการ

ส่วนที่ 2 ส่วนที่คลิกเพื่อบันทึกข้อมูลหรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลหลังจากการกรอกข้อมูลเสร็จตามข้อมูลลูกค้าที่ต้องการใช้บริการส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 3 ปุ่ม คือ ปุ่มแก้ไขสมาชิก,ปุ่มลบสมาชิกปุ่มบันทึกข้อมูล

เมนูที่ 4 เมนูสต็อก

เมนูนี้จะแสดงข้อมูลจำนวนแต่ละรายการในสต็อกสินค้าของระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

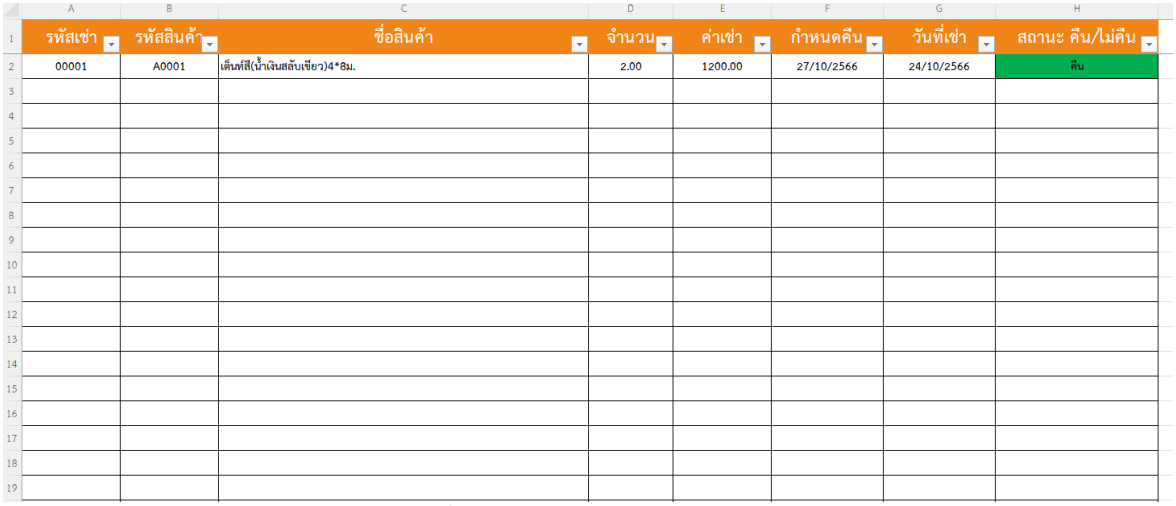
รหัสสินค้	ชื่อสินค้า	ราคาเช่าต่อหน่วย	จำนวนคงเหลือ	หน่วยนับ
A0001	เต็นท์สี(น้ำเงินสลับเขียว)4*8ม.	600.00	55	หลัง
A0002	เต็นท์พีรามิด 2*2ม.	300.00	5	หลัง
A0003	เต็นท์พีรามิด 4*4ม.	500.00	8	หลัง
A0004	เต็นท์โรมัน 3*3ม.	500.00	33	หลัง
A0005	เต็นท์โรมัน 5*5ม.	1,500.00	4	หลัง
A0006	เต็นท์โค้งสีขาว 4*8ม.	1,000.00	60	หลัง
A0007	เต็นท์โค้งสีขาว 5*12ม.	1,800.00	10	หลัง
A0008	เต็นท์โดมขนาดใหญ่หน้ากว้าง 10ม.*ยาวเพิ่มละ6ม.	3,000.00	8	หลัง
A0009	ผ้าเพดานเต็นท์ 4*4ม.	0.00	8	ผืน
A0010	ผ้าเพดานเต็นท์ 4*8ม.	0.00	30	ผืน
A0011	ผ้าเพดานเต็นท์ 5*5ม.	0.00	4	ผืน
A0012	ผ้าเพดานเต็นท์ 5*12ม.	0.00	10	ผืน
A0013	ผ้าเพดานเต็นท์ 10*6ม.	0.00	8	ผืน
B0001	โต๊ะจีนกลม	25.00	763	ตัว
B0002	โต๊ะหน้าขาวเล็ก 120*60ซม.	100.00	100	ตัว
B0003	โต๊ะหน้าขาวใหญ่ 180*75ซม.	150.00	90	ตัว
B0004	ขาโต๊ะจีนกลม	0.00	715	ตัว
B0005	โต๊ะรับแขกกระจก	500.00	5	ตัว
B0006	เก้าอี้พลาสติกสีน้ำเงิน	7.00	4,700	ตัว
B0007	เก้าอี้พลาสติก สีขาว บาง	7.00	980	ตัว
B0008	เก้าอี้พลาสติกสีขาว หนา	7.00	486	ตัว
B0009	เก้าอี้นาโปรเลียนสีทอง	150.00	78	ตัว
B0010	เก้าอี้คริสตัลใส	150.00	8	ตัว

ภาพที่ 5 แสดงข้อมูลหน้าสต็อก

จากภาพที่ 5 แสดงข้อมูลหน้าสต็อกสินค้าในระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด จะเป็นการแสดงข้อมูลของ รหัสสินค้า, ชื่อสินค้า, ราคาเช่าต่อหน่วย, จำนวนคงเหลือและหน่วยนับ ข้อมูลส่วนนี้ได้แค่แสดงข้อมูลแต่ไม่สามารถกดแก้ไขข้อมูลนอกจาก admin หรือผู้ใช้ระบบ Inventory ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด เท่านั้น

เมนูที่ 5 เมนูรายการเช่า

เมนูนี้จะแสดงข้อมูลรายการเช่าสินค้าแต่รายการว่าจำนวนรายการที่บริการให้แก่ลูกค้าในแต่ละวันของระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

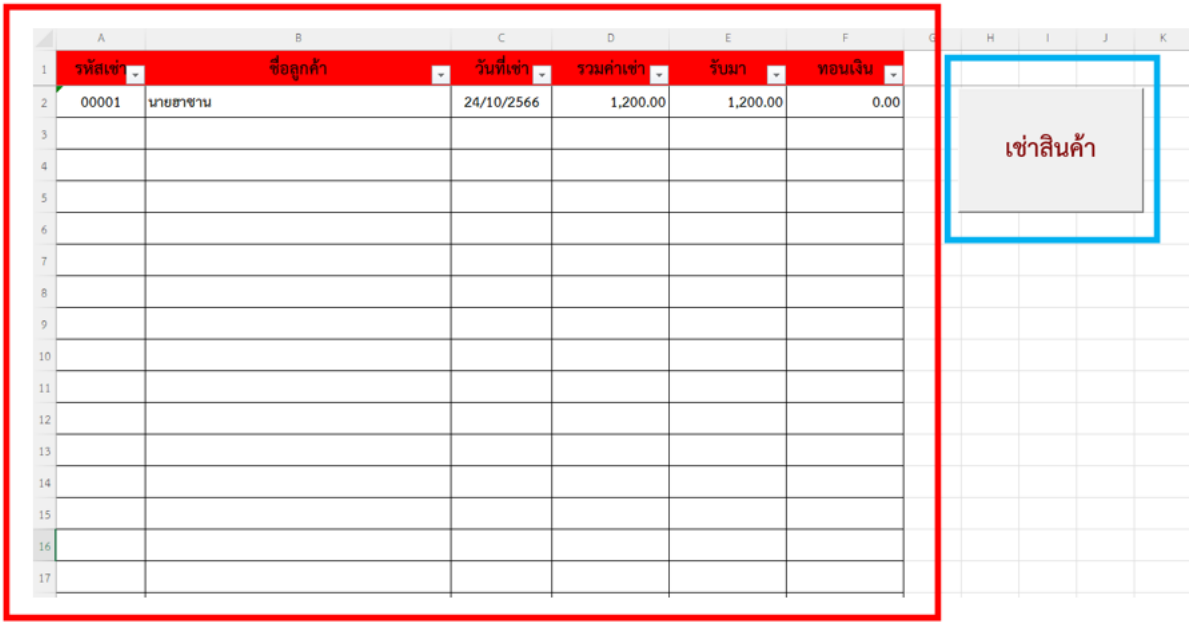
รหัสเช่า	รหัสสินค้า	ชื่อสินค้า	จำนวน	ค่าเช่า	กำหนดคืน	วันที่เช่า	สถานะ คืน/ไม่คืน
00001	A0001	เต็นท์สี(น้ำเงินสลับเขียว)4*8ม.	2.00	1200.00	27/10/2566	24/10/2566	คืน

ภาพที่ 6 แสดงข้อมูลหน้ารายการเช่า

จากภาพที่ 6 แสดงข้อมูลหน้ารายการเช่าสินค้าในระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด ข้อมูลหน้านี้จะแสดงถึงข้อมูลถึงรายการเช่าสินค้าของกิจการเมื่อมีการให้บริการสินค้าให้กับลูกค้า สามารถบอกข้อมูลได้นี้จะแบ่งออกเป็น 8 ส่วนของข้อมูลเมื่อมีการใช้บริการของลูกค้า ดังนี้ รหัสเช่า, รหัสสินค้า, ชื่อสินค้า, จำนวน, ค่าเช่า, กำหนดคืน,วั นที่เช่า, สถานะคืน/ไม่คืน ข้อมูลส่วนนี้ได้แค่แสดงข้อมูลแต่ไม่สามารถกดแก้ไขข้อมูลนอกจาก admin หรือ ผู้ใช้ระบบ Inventory ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

เมนูที่ 6 เมนูเช่าสินค้า

เมนูนี้จะแสดงข้อมูลการเช่าสินค้าของลูกค้าแต่ละท่านของระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

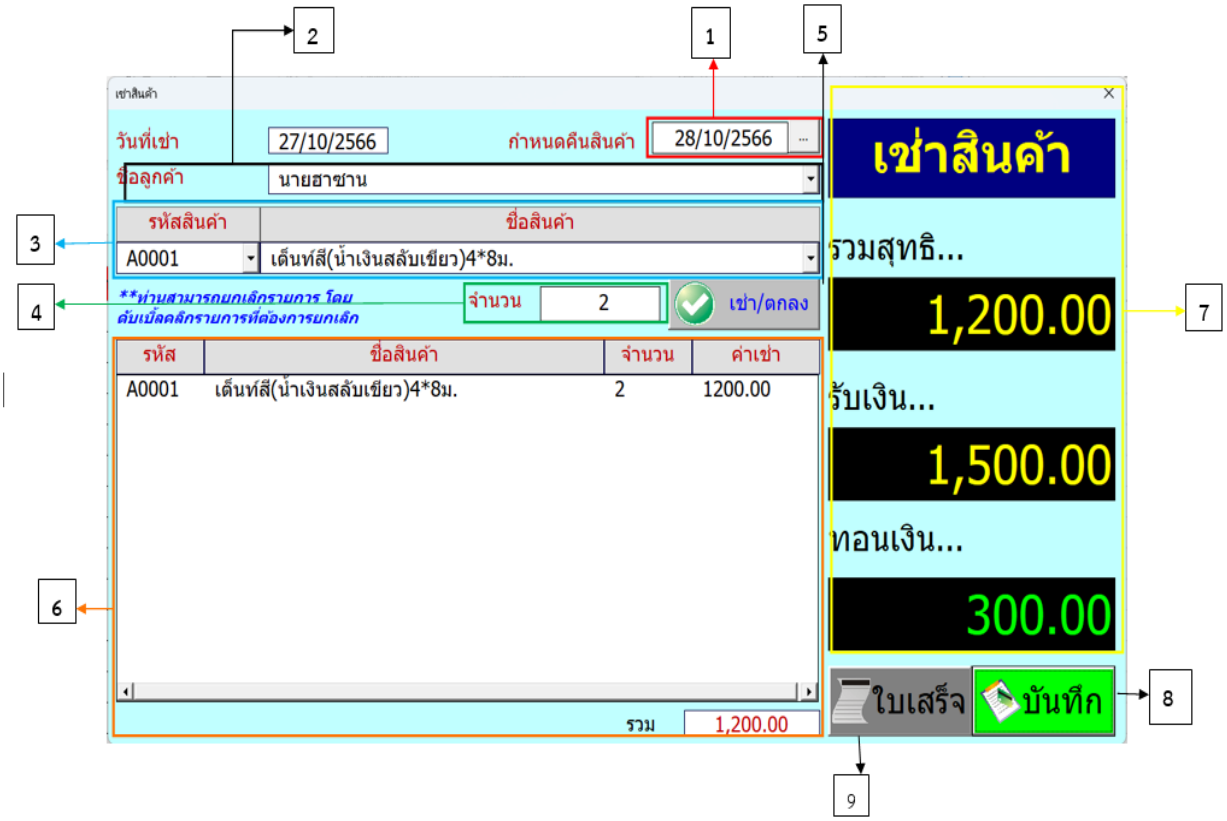

ภาพที่ 7 แสดงข้อมูลหน้าเช่าสินค้า

จากภาพที่ 7 แสดงข้อมูลหน้าเช่าสินค้าในระบบการจัดการสินค้าคงคลัง(Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัดข้อมูลหน้านี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนของข้อมูลของลูกค้าเมื่อมีการเช่าสินค้าสำเร็จ ข้อมูลจะแสดง ได้แก่ รหัสเช่า,ชื่อลูกค้า,เริ่มจากฝั่งซ้ายไปขวามือตามลำดับ ข้อมูลส่วนนี้ได้แค่แสดงข้อมูลแต่ไม่สามารถกดแก้ไขข้อมูลนอกจาก admin หรือ ผู้ใช้ระบบ Inventory ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

2. ปุ่มเช่าสินค้า ปุ่มนี้เมื่อคลิกจะนำไปสู่ฟอร์มแมทที่กรอกข้อมูลการเช่าสินค้าตามภาพที่ 6

ภาพที่ 8 แสดงข้อมูลหน้าฟอร์มแมทที่กรอกข้อมูลเช่าสินค้า

จากภาพที่ 8 แสดงถึงฟอร์มแมทที่กรอกข้อมูลเช่าสินค้าเมื่อมีการเช่าสินค้าหรือให้บริการการเช่าให้กับลูกค้าฟอร์มแมทนี้จะมีขั้นตอนการกรอกข้อมูล 9 ส่วน ดังนี้

หมายลข 1 แสดงถึงกำหนดคืนสินค้าให้กดเลือกวันที่ที่กำหนดคืนสินค้าของลูกค้าเมื่อมีการเช่าสินค้า

หมายเลข 2 แสดงถึง ชื่อลูกค้าที่มีการเช่าบริการสินค้า

หมายเลข 3 แสดงถึง กรอบข้อมูลของสินค้าที่เช่าบริการสินค้าเลือกข้อมูลจากรหัสสินค้าและชื่อสินค้า

หมายเลข 4 แสดงถึง จำนวนกรอกข้อมูลจำนวนสินค้าที่ลูกค้าต้องการเช่าบริการสินค้า

หมายเลข 5 ปุ่มคลิกเช่า/ตกลง เป็นปุ่มที่คลิกเพื่อตกลงการเช่า เมื่อคลิกเสร็จข้อมูลรายการการเช่าจะแสดงที่กรอบสีแดง

หมายเลข 6 แสดงข้อมูลต่างๆที่ให้บริการสินค้า ได้แก่ รหัสการเช่าสินค้า,ชื่อสินค้า,จำนวน,ค่าเช่า,รวมทั้งหมด

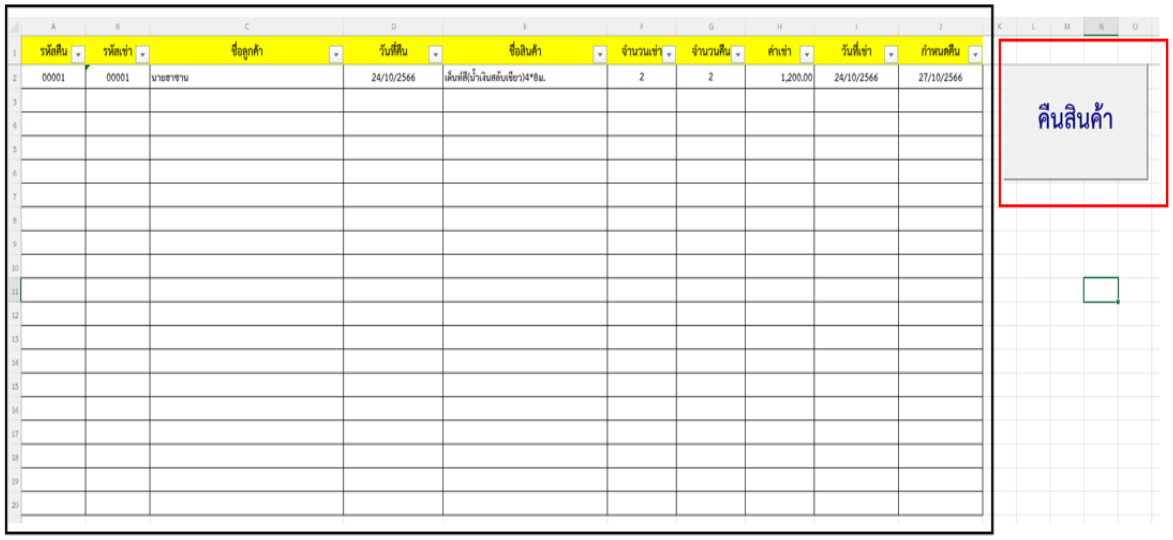
หมายเลข 7 ส่วนที่กรอกข้อมูลจำนวนเงินที่ต้องรับมาและจำนวนเงินที่รับเงินกรอกเสร็จจะแสดงเงินทอนที่ต้องการทอนให้ลูกค้า

หมายเลข 8 ปุ่มคลิกเพื่อบันทึกการเช่าบริการสินค้าครั้งนี้

หมายเลข 9 ปุ่มสำหรับพิมพ์ใบเสร็จและจะเป็นปุ่มสุดท้ายสำหรับการกรอกข้อมูลการบริการเช่าสินค้าให้การลูกค้า

เมนูที่ 7 เมนูคืนสินค้า

เมนูนี้จะแสดงข้อมูลการคืนสินค้าของลูกค้าแต่ละท่านที่มาใช้บริการการเช่าสินค้าในระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

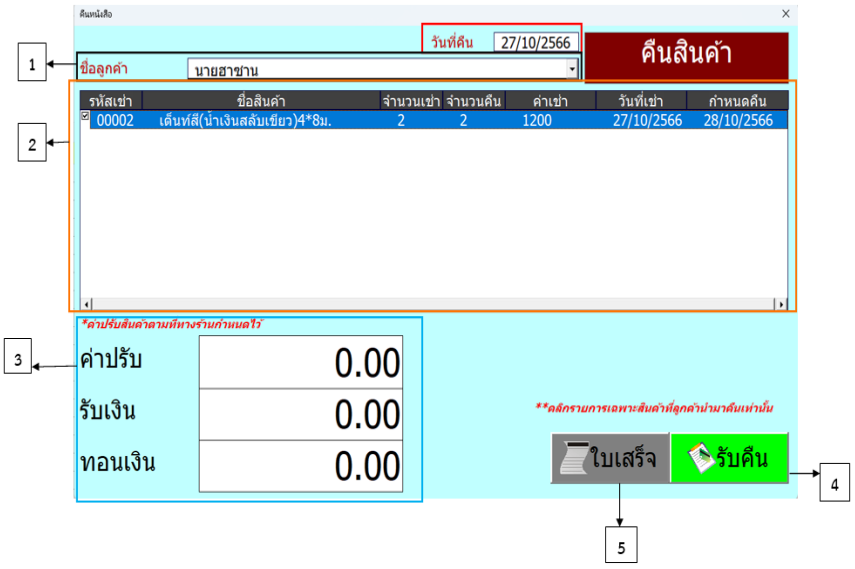

ภาพที่ 9 แสดงข้อมูลหน้าคืนสินค้า

จากภาพที่ 9 แสดงข้อมูลหน้าคืนสินค้าเมื่อลูกค้าต้องการที่จะคืนสินค้าในระบบการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัดข้อมูลหน้านี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. จะแสดงข้อมูลของลูกค้าเมื่อมีการคืนสินค้าสำเร็จ ข้อมูลจะแสดง ได้แก่ รหัสคืน, รหัสเช่า, ชื่อลูกค้า, วันที่คืน, ชื่อสินค้า, จำนวนเช่า, จำนวนคืน, ค่าเช่า, วันที่เช่า, กำหนดคืน เริ่มจากฝั่งซ้ายไปขวามือตามลำดับ ข้อมูลส่วนนี้ได้แค่แสดงข้อมูลแต่ไม่สามารถกดแก้ไขข้อมูลนอกจาก admin หรือ ผู้ใช้ระบบ Inventory ของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด

2. ปุ่มคืนสินค้า ปุ่มที่เมื่อคลิกแล้วสามารถนำไปสู่ฟอร์มแมทที่กรอกข้อมูลการคืนสินค้าตามภาพที่ 8

ภาพที่ 10 แสดงข้อมูลหน้าฟอร์มแมทที่กรอกข้อมูลคืนสินค้า

จากภาพที่ 10 แสดงถึงฟอร์มแมทที่กรอกข้อมูลคืนสินค้าเมื่อลูกค้ามีการคืนสินค้าเท่านั้นฟอร์มแมทนี้จะมีขั้นตอนการกรอกข้อมูล 5 ส่วน ได้แก่

หมายเลข 1 แสดงชื่อลูกค้าที่ต้องการมาคืนสินค้าเท่านั้นเมื่อกรอกข้อมูลลูกค้าเสร็จจะแสดงข้อมูลวันที่คืนสินค้าจะแสดงที่กรอบสีแดงและรายการที่จะต้องคืนสินค้าของลูกค้าจะแสดงที่กรอบสีส้ม

หมายเลข 2 กรอบแสดงข้อมูลของสินค้าที่ที่ต้องคืนเมื่อลูกค้ามาคืนสินค้าให้กดเลือกรายการที่จะคืนสินค้าของลูกค้าที่หน้ารายการสินค้าและกรอกจำนวนที่จะมาคืนของลูกค้า

หมายเลข 3 ส่วนแสดงข้อมูลจำนวนเงินที่มีค่าปรับเมื่อลูกค้าคืนไม่ครบในรายการคืนสินค้าหรือกรอบสีส้มเมื่อมีค่าปรับจำนวนเงินที่ต้องปรับอยู่ที่ตามนโยบายที่กิจการกำหนดและจะกรอกข้อมูลจำนวนเงินที่ต้องรับมาและจำนวนเงินที่รับเงินกรอกเสร็จจะแสดงเงินทอนที่ต้องการทอนให้ลูกค้าจำเป็นต้องคืนจำนวนเงินตามที่แสดงผลออกมา

หมายเลข 4 ปุ่มคลิกเพื่อบันทึกการคืนสินค้าครั้งนี้

หมายเลข 5 ปุ่มสำหรับพิมพ์ใบเสร็จและจะเป็นปุ่มสุดท้ายสำหรับการกรอกข้อมูลคืนสินค้า

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองการใช้ระบบการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปกับพนักงานจำนวน 23 คน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงระบบการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและมีการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจ ตามตัวชี้วัดเดิมเพื่อนำผลประเมินมาเปรียบเทียบหลังจากมีการปรับปรุงพัฒนาระบบ โดยได้ผลดังตารางที่ 1- 3

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบระยะเวลาเฉลี่ยในการค้นหาข้อมูลก่อนและหลังพัฒนาระบบ (n = 23)

รายการประเมิน	ก่อนพัฒนา (ค่าเฉลี่ย)	หลังพัฒนา (ค่าเฉลี่ย)	เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
ระยะเวลาในการค้นหาข้อมูล (นาที/รายการ)	12.45	3.20	ลดลง (74.29)

จากตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบระยะเวลาเฉลี่ยในการค้นหาข้อมูลก่อนและหลังการพัฒนาระบบ โดยค่าเฉลี่ยก่อนพัฒนามีระยะในการค้นหาข้อมูล 12.45 นาทีต่อรายการสินค้า และหลังการพัฒนามีระยะในการค้นหาข้อมูล 3.20 นาทีต่อรายการสินค้า ซึ่งมีระยะเวลาที่ลดลง คิดเป็นร้อยละ 74.29

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคลาดเคลื่อนของยอดสินค้าคงเหลือก่อนและหลังพัฒนา (n = 23)

รายการประเมิน	ก่อนพัฒนา (ร้อยละ)	หลังพัฒนา (ร้อยละ)	เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
ความคลาดเคลื่อนของยอดสินค้าคงเหลือ	18.60	4.15	ลดลง (14.45)

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความคลาดเคลื่อนของยอดสินค้าคงเหลือก่อนและหลังพัฒนา โดยค่าความคลาดเคลื่อนของยอดสินค้าคงเหลือก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 18.60 และค่าความคลาดเคลื่อนของยอดสินค้าคงเหลือหลังการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 4.15 ซึ่งมีความคลาดเคลื่อนของยอดสินค้าคงเหลือในระดับที่ลดลง คิดเป็นร้อยละ 14.45

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ (n = 23)

ด้านการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความง่ายในการใช้งาน	4.42	0.55	มาก
ความถูกต้องของข้อมูล	4.35	0.60	มาก
ความรวดเร็วในการทำงาน	4.38	0.57	มาก
การสนับสนุนงานเช่า–คืน	4.33	0.62	มาก
การช่วยตัดสินใจของผู้บริหาร	4.32	0.56	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.36**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ โดยระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.36 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.58 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก โดยด้านประเมินที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความง่ายในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.55 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และด้านประเมินที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การช่วยตัดสินใจของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.32 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.56 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

จากการที่พัฒนาระบบและประเมินการทดลองงานสามารถสรุปผลการเปรียบเทียบก่อนใช้ระบบและหลังใช้ระบบได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบก่อนใช้ระบบและหลังใช้ระบบ

ก่อนใช้ระบบโปรแกรม	หลังใช้ระบบโปรแกรม
1. ไม่ทราบข้อมูลสินค้าคงคลังปัจจุบัน โดยต้องทำการนับสินค้า	1. สามารถรู้จำนวนคงเหลือผ่านโปรแกรมได้ตลอดเวลา
2. การตรวจรประวัติรายการเช่าและคืนสินค้าทำได้ยาก	2. สามารถตรวจสอบข้อมูลรายการเช่าและคืนสินค้าทำได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น
3. ไม่มีแจ้งเตือนล่วงหน้าเมื่อรายการคืนสินค้าเกินกำหนด	3. มีการแจ้งเตือนก่อนถึงวันกำหนดคืนสินค้าจะแสดงสีในโปรแกรม

จากตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบก่อนใช้ระบบและหลังใช้ระบบ โดยระบบที่ใช้จะเป็นโปรแกรมสำเร็จรูป หลังใช้ระบบ นั้นทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในด้านต่างๆในการจัดการระบบการจัดการสินค้าคงคลัง ทางด้านความสามารถรู้จำนวนคงเหลือผ่านโปรแกรมได้ตลอดเวลาสามารถตรวจสอบข้อมูลรายการเช่าและคืนสินค้าทำได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น และมีการแจ้งเตือนก่อนถึงวันกำหนดคืนสินค้าจะแสดงสีในโปรแกรม

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์เทรดดิ้ง จำกัด ซึ่งปญหาที่พบในกระบวนการบริหารรูปแบบเดิม คือ 1) บริษัทยังไม่มีระบบในการบริหารจัดการสินค้าคงคลังที่ชัดเจน ยังคงมีการจัดเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกลงในสมุดบันทึก และ 2)ระยะเวลาในการหาข้อมูลสินค้าใช้เวลาเฉลี่ย 12.45 นาทีต่อรายการ และพบความคลาดเคลื่อนของข้อมูลสินค้าคงเหลือคิดเป็นร้อยละ 18.60 ส่งผลให้การตรวจสอบจำนวนสินค้าคงเหลือ การติดตามรายการเช่า คืนสินค้า และการวางแผนการให้บริการลูกค้าเป็นไปด้วยความล่าช้า ก่อให้เกิดความสูญเสียโอกาสทางธุรกิจ จากการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยออกแบบตารางและฟังก์ชันที่เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงานของบริษัท ที่จะส่งผลทำให้สามารถเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในด้านต่างๆในการจัดการระบบการจัดการสินค้าคงคลัง ทางด้านความสามารถรู้จำนวนคงเหลือผ่านโปรแกรมได้ตลอดเวลาสามารถตรวจสอบข้อมูลรายการเช่าและคืนสินค้าทำได้ง่ายและระยะเวลาในการค้นหาข้อมูลลดลง คิดเป็นร้อยละ 74.29 ความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 87.20 ซึ่งช่วยลดความผิดพลาดและสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐปภัสร์ จารุจิตร และพชร กิจจาเจริญชัย ที่ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัทผลิตชั้นวางสินค้ามีความความสอดคล้องในเรื่องการนำโปรแกรม Excel VBA มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเบิกจ่ายสินค้าที่ช่วยลดภาระงานในการเบิกจ่ายสินค้าคงคลังได้ โดยสามารถลดระยะเวลาเฉลี่ยในกระบวนการเบิกจ่ายสินค้าต่อครั้งลงได้ร้อยละ 46 และลดระยะทางเฉลี่ยที่ใช้ในกระบวนการ

เบิกจ่ายสินค้าต่อครั้งลงได้ร้อยละ 21 อีกทั้งยังสามารถเพิ่มความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลปริมาณสินค้า (ณัฐปภัสร์ จารุจิตร และพชร กิจจาเจริญชัย, 2565) และงานวิจัยของ กาญจนา แสงตาล ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการสินค้าคงคลังสำหรับธุรกิจจำหน่ายอะไหล่รถยนต์ในประเทศไทย พบว่า การนำแพลตฟอร์มการจัดการสินค้าคงคลังมาใช้งานสำหรับธุรกิจทำให้การเบิกจ่ายสินค้าคงคลังทำได้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้มีข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการสั่งซื้อสินค้าในครั้งถัดไป สามารถตรวจสอบสถานะของสินค้าคงคลังได้ มีการจัดหมวดหมู่จำแนกประเภทของสินค้าคงคลังตามมูลค่าการขายทำให้สามารถจัดเก็บสินค้าคงคลังตามหมวดหมู่ได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งผลให้ง่ายต่อการค้นหา (กาญจนา แสงตาล, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการระบบสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์พนักงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า สินค้าที่ทางบริษัทมีให้เช่ามีราคาเช่าที่แตกต่างกันและเป็นราคาที่ตายตัวอยู่แล้ว แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงของราคาจะมีผลมาจากสภาพเศรษฐกิจ ความนิยมของในตัวสินค้า ณ เวลานั้น แต่ทางบริษัทยังไม่มีการจัดทำระบบสินค้าคงคลังที่เป็นระบบ การบันทึกข้อมูลสินค้าคงคลังยังใช้วิธีการจดบันทึกลงในสมุด ทำให้การค้นหาข้อมูลสินค้าใช้เวลาเฉลี่ย 12.45 นาทีต่อรายการ และพบความคลาดเคลื่อนของข้อมูลสินค้าคงเหลือคิดเป็นร้อยละ 18.60 ของรายการทั้งหมด ส่งผลให้การตรวจสอบจำนวนสินค้าคงเหลือ การติดตามรายการเช่า คืนสินค้า ไม่ได้มีการแจ้งเตือนสถานะของสินค้าแต่ละรายการทำให้สินค้ามีไม่เพียงพอต่อการให้บริการและการวางแผนการให้บริการลูกค้าเป็นไปด้วยความล่าช้าในช่วงเทศกาลและงานฉลองพิธีต่างๆ เช่น งานเลี้ยงปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลลอยกระทง งานแต่งงาน (นิกะห์) งานบุญ งานเปิดพิธีงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียโอกาสทางธุรกิจ จึงได้มีการนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการบริหารจัดการสินค้าคงคลังเพื่อบันทึกข้อมูล ค้นหาข้อมูล สำหรับรายการรับ-จ่ายสินค้า และเพื่อบันทึกเป็นข้อมูลย้อนหลังของบริษัท ฟิกซ์ อินเตอร์ เทรดดิ้ง จำกัด การออกแบบโปรแกรมสำเร็จรูป ที่สามารถใช้แทนระบบการบันทึกแบบเดิมได้ทำให้กิจกรรมในบริษัทสามารถลดระยะเวลาและลดความสูญเสียโอกาสในการบริการเช่าสินค้าได้เนื่องจากโปรแกรมที่ผู้วิจัยออกแบบทำให้มีการเชื่อมโยง (Link) เข้ากับหน้าที่ต่างๆ และเชื่อมโยง (Link) เข้ากับแต่ละเมนูในระบบการจัดการสินค้าคงคลังเพื่อให้ง่ายต่อการเลือกหาสินค้าหรือดูข้อมูลต่างๆ มีหน้ารายการเช่าสินค้า ที่ประกอบไปด้วยสิ่งที่ผู้ใช้ต้องระบุข้อมูลรายการและเวลาที่จะเช่า-คืนสินค้า ได้แก่ จะทำการรายการเช่าใส่วันที่ทำการรายการใส่ชื่อลูกค้า ชื่อสินค้า รหัสสินค้า จำนวนที่ต้องการทำรายการ ราคาเช่าของสินค้าต่างๆ และข้อมูลอื่นๆ โปรแกรมสามารถแสดงราคาเช่าตัวสินค้าออกมารวมทั้งรายการเช่า-คืนสินค้าย้อนหลังได้หลังจากเพิ่มประสิทธิภาพการจัดระบบการจัดการสินค้าคงคลังแล้วผู้วิจัยได้ทดลองใช้งานโปรแกรมที่ออกแบบและมีการเก็บข้อมูลระยะเวลาในการสินค้าโดยใช้โปรแกรมที่ออกแบบเป็นฐานข้อมูลอ้างอิงในการกำหนดตำแหน่งสินค้าในคลังสินค้า หลังการนำโปรแกรมสำเร็จรูปมาประยุกต์ใช้ ระยะเวลาในการค้นหาข้อมูลลดลงคิดเป็นร้อยละ 74.29 ความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 87.20 ซึ่งช่วยลดความผิดพลาดและสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในงานวิจัย คือ 1) ควรมีการจัดกลุ่มสินค้าโดยการจัดเก็บแยกประเภทสินค้าตามหลัก FSN Analysis เพื่อสะดวกบริหารจัดการสินค้าที่มีความถี่ในการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน 2) ควรมีการเก็บข้อมูลปริมาณการใช้งานในเทศกาลต่างๆเพื่อเป็นการเพิ่มความแม่นยำของข้อมูลในการกำหนดตำแหน่งที่จัดเก็บสินค้าและ 3) ควรมีการทำงานร่วมกับระบบ Barcode เพื่อที่สามารถติดตามสถานะและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แสงตาล. (2564). การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการสินค้าคงคลังสำหรับธุรกิจจำหน่ายอะไหล่รถยนต์ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณัฐปภัสร์ จารุจิตร และพชร กิจจาเจริญชัย. (2565). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัทผลิตชั้นวางสินค้า. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 19(2), 130-141.

ประกาศิต ฉัตรหิรัญพงศ์. (2562). การพัฒนาระบบการจัดการสินค้าคงคลังสำหรับโรงแรม กรณีศึกษา : โรงแรมธัญญะวินตรา บูทิค แอนด์ สปา. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิศกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาณุพงษ์ ศรีมุงคุล และกิติยากร ดิสถาพร. (2568). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีเซตเพื่อจัดการสินค้าคงคลังที่ไม่มีการเคลื่อนไหว: กรณีศึกษา บริษัทแลนด์โก้ สปอร์ต แอนด์ มิวสิคเคิล จำกัด. วารสารโลจิสติกส์และดิจิทัลซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(3), 45-57.

วิรัตน์ ช่วยปัด. (2564). การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าสำเร็จรูป: กรณีศึกษาบริษัทผลิตก๊อกน้ำและอุปกรณ์ภายในห้องน้ำ. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางวิศวกรรม วิทยาลัยนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ศศิกานต์ กล่อมวัฒนกุล. (2567). การวิเคราะห์ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อปริมาณสินค้าคงคลังที่เหมาะสม กรณีศึกษาโรงงานผลิตผ้าเบรก. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Heizer, J. et al. (2023). Operations management: Sustainability and supply chain management. (14th ed.). United Kingdom: Pearson.

Lugina, S. P. & Myamba, B. (2025). The effect of inventory management practices on supply chain performance of perishable food products: A case of small enterprises in Dar es Salaam. International Journal of Public Policy and Politics Research, 6(4), 001-012.

Munyaka, J. B. & Yadavalli, V. S. S. (2022). Inventory management concepts and implementations: A systematic review. South African Journal of Industrial Engineering, 33(2), 15-36.

Silva, Â. et al. (2025). Inventory Management and Its Influence on the Supply of High-Value Products: Case Study Evidence. Article in Logistics (MDPI), 9(4), 170. https://doi.org/10.3390/logistics9040170.

Slack, N. et al. (2022). Operations management. (10th ed.). United Kingdom: Pearson.

บทความวิจัย

ประสบการณ์การตัดสินใจของผู้เรียนในการเลือกเรียนหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือน: การวิจัยเชิงคุณภาพ*

STUDENTS' EXPERIENCES OF DECISION-MAKING IN SELECTING AN AVIATION TRAINING PROGRAM AT THE CIVIL AVIATION TRAINING CENTER: A QUALITATIVE STUDY

สิรวิชญ์ ชูช่วย*, อภิรดา จิตจริง, วรันตรี ปลั่งวัฒนะ
Siravit Chuchuay*, Apirada Jitjing, Warantri Plangwattana
หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Management Program, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: siravit.sc@gmail.com
*Tel: 088-169-9943

บทคัดย่อ

ปัจจุบันมีความต้องการเกี่ยวกับธุรกิจการบินมากขึ้นหลังยุคโควิดระบาด แต่กลับว่ามีผู้สนใจเข้าศึกษาในหลักสูตรภาคอากาศของสถาบันการบินพลเรือนลดลงอย่างต่อเนื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพนี้จึงมุ่งอธิบายประสบการณ์การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาของผู้เรียนในหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือน (สบพ.) โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาเชิงพรรณนาตามแนวคิดของ Husserl เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเพื่อเข้าศึกษาต่อใน 5 มิติหลัก ได้แก่ 1) ความเป็นไปได้ทางการเงิน ประกอบด้วย การวางแผนงบประมาณชีวิตระหว่างเรียน แรงหนุนจากครอบครัว ต้นทุนด้านหลักสูตรเป็นการตัดสินใจแบบลงทุนและสภาพคล่องครอบครัวคือเงื่อนไขที่อยู่เบื้องหลัง 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้และระบบสนับสนุน ประกอบด้วย หลักสูตรเหมือนกันแต่รูปแบบและเวลาเรียนจบทำให้ต่างกัน การบริหารจัดการของหลักสูตรคือตัวชี้ชะตาความสำเร็จและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และความปลอดภัย 3) ความน่าเชื่อถือของสถาบัน ประกอบด้วย ชื่อเสียงของสถาบันเป็นตัวกรองคุณภาพ และภาพลักษณ์ของสถาบันมีผลไม่เท่ากัน 4) ครอบครัวคือแรงผลักสำคัญ ประกอบด้วย ความฝันในการเป็นนักบิน คือความภาคภูมิใจเป็นพลังผลัก และอิทธิพลครอบครัวจากแรงหนุนสู่แรงกังวล และ 5) การคาดการณ์อาชีพในอนาคต ประกอบด้วย อาชีพนักบินเป็นเป้าหมาย หลักสูตรภาคอากาศเป็นเส้นทางสู่การทำงานและรับรู้ความเสี่ยงในอาชีพแต่ยังมีความหวัง ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ที่แท้จริงที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้เรียน รวมถึงใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร

คำสำคัญ: การตัดสินใจเข้าศึกษา, หลักสูตรภาคอากาศ, อาชีพนักบินพาณิชย์, ศิษย์การบิน, การวิจัยเชิงคุณภาพ

Abstract

The aviation industry has experienced growing demand in the post-COVID-19 era. However, the number of applicants enrolling in aviation training programs at the Civil Aviation Training Center (CATC) has continued to decline. This qualitative study aimed to explain the decision-making experiences of student pilots in choosing to enroll in an aviation training

* Received 27 January 2026; Revised 15 February 2026; Accepted 27 February 2026

program at CATC. The study employed a descriptive phenomenological approach based on Husserl's perspective. Data were collected through semi-structured, in-depth interviews with five key informants and analyzed using qualitative content analysis. The findings revealed five major dimensions influencing students' decisions to pursue aviation training. First, financial feasibility, which included planning for living expenses during study, family financial support, viewing program costs as an investment decision, and the underlying role of family financial liquidity. Second, the quality of learning management and support systems, encompassing similarities in curriculum structures across institutions but differences in instructional models and time to program completion, the critical role of program management in determining learning success, and the importance of learning environments and safety. Third, institutional credibility, reflected in institutional reputation as a quality filter and varying perceptions of institutional image. Fourth, family as a significant driving force, including pride associated with the aspiration to become a pilot and the influence of family support alongside family concerns. Fifth, future career anticipation, in which becoming a pilot served as a primary goal, aviation programs were perceived as pathways to employment, and participants acknowledged occupational risks while maintaining hope for future opportunities. These findings provide insight into the lived experiences shaping students' decision-making in selecting aviation training programs and offer implications for curriculum management, institutional development, and learner support systems in aviation education.

Keywords: Decision-Making for Enrollment, Aviation Training Program, Commercial Pilot Career, Aviation Student, Qualitative Research

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการบินโลกกำลังกลับมาฟื้นตัวและเติบโตอย่างมีนัยสำคัญภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยความต้องการเดินทางทางอากาศเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ส่งผลให้ความต้องการบุคลากรด้านการบิน โดยเฉพาะนักบินพาณิชย์เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน องค์กรด้านการบินระหว่างประเทศคาดการณ์ว่าในช่วงสองทศวรรษข้างหน้า อุตสาหกรรมการบินทั่วโลกจะต้องการนักบินใหม่จำนวนหลายแสนคนเพื่อรองรับการขยายตัวของสายการบินและการเดินทางทางอากาศที่เพิ่มขึ้น (Boeing, 2023) กับรายงานของสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ที่ได้ระบุไว้ว่าอุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ เป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่ต้องการบุคลากรทักษะสูง (Thailand Talent Landscape 2025-2029) (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2568) สะท้อนให้เห็นว่าการผลิตกำลังคนด้านการบินเป็นประเด็นสำคัญทั้งในระดับชาติและในระดับนานาชาติ

การพัฒนากำลังคนด้านการบินจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อรองรับความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการบินที่เพิ่มขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับโลก โดยเฉพาะบุคลากรสายงานภาคอากาศ เช่น นักบินพาณิชย์ นักบินส่วนบุคคล และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการบิน ซึ่งต้องผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางและได้รับการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ (CAAT, 2021) การผลิตบุคลากรด้านการบินนั้น จำเป็นต้องดำเนินการโดยสถาบันที่มีคุณภาพและได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานกำกับดูแลด้านการบิน ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ เช่น องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO)

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (Civil Aviation Authority of Thailand: CAAT) รวมถึงระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง (ICAO, 2022; (Civil Aviation Authority of Thailand, 2021) มั่นใจว่าผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะตามมาตรฐานความปลอดภัยและวิชาชีพการบิน ในประเทศไทยมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งที่เปิดสอนหลักสูตรด้านการบินและภาคอากาศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตบุคลากรเข้าสู่อุตสาหกรรมการบิน อาทิ มหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรด้านการบิน และศูนย์ฝึกการบินเอกชนรวมถึงสถาบันการบินพลเรือน (CAAT, 2021)

สำหรับสถาบันการบินพลเรือน ถือเป็นสถาบันหลักของประเทศที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการบิน สำหรับหลักสูตรภาคอากาศซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการบินหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะหลักสูตรนักบินพาณิชย์ตรีและหลักสูตรนักบินส่วนบุคคล ซึ่งในอดีตได้รับความนิยมสูงและมีผู้สมัครเข้าศึกษาเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลับพบว่าจำนวนผู้สนใจสมัครเข้าศึกษาในหลักสูตรภาคอากาศลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรนักบินพาณิชย์ตรีและนักบินส่วนบุคคลลดลงจาก 212 คนในปี พ.ศ. 2562 เหลือ 44 คนในปี พ.ศ. 2563 และลดลงต่อเนื่องเหลือเพียง 5 คนในปี พ.ศ. 2566 (แผนกทะเบียนและวัดผล สถาบันการบินพลเรือน, 2567)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่ามีความหลากหลายในด้านผู้ให้ข้อมูล ได้มีการศึกษาในนักเรียน ม.3-ม.6 เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาหลักสูตรด้านการบิน ผลการศึกษาระบุถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อด้านการบิน ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของสถาบัน ปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคม ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา และปัจจัยด้านคุณสมบัติของหลักสูตรและการแนะแนว (ชาติชาย เจริญสุข, 2566) การศึกษาในนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอื่นเกี่ยวกับความต้องการเข้าศึกษาในหลักสูตรนักบิน ผลพบว่านักศึกษาผู้ให้ข้อมูลได้ระบุถึงอุปสรรคที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเรียนสูง ประกอบกับความรู้ ความสามารถไม่เพียงพอ และความเสี่ยงของโอกาสในการมีงานทำ (วิรันดา บุญวงศ์วรรณ์, 2561) การศึกษาในกลุ่มของศิษย์การบินที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรนักบินพาณิชย์ตรีของโรงเรียนการบินกรุงเทพ พบว่าปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการสินใจเรียนในหลักสูตรนักบินคือ บทบาทและสถานะ โดยศิษย์การบินมองว่าอาชีพนักบินมีรายได้สูง มีเกียรติ และน่าเชื่อถือ ส่วนปัจจัยตามมุมมองส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลมากที่สุดคือ มาตรฐานหลักสูตรระดับสากลและความสะดวกในเรื่องบรรยากาศห้องเรียนและสนามบินฝึกที่ได้มาตรฐาน (ณัฐชา พูนผล และรุจาภา แพ่งเกสร, 2565) และยังพบการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเรียนต่อปริญญาโทด้านการบินมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้สอน ได้แก่ ผู้สอนที่มีความรู้ ประสบการณ์และเป็นผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม ไปในทิศทางเดียวกันกับปัจจัยด้านหลักสูตร คือหลักสูตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานวิชาชีพและกระทรวงการอุดมศึกษาฯ และ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถาบัน โดยสถาบันที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นว่าจบแล้วจะเป็นที่ต้องการขององค์กรการบิน (สิพิมวดี สูทกวาทิน และคณะ, 2565) จะเห็นได้ว่าการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นปัจจัยเป็นด้านๆ โดยส่วนใหญ่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือระดับอิทธิพลของปัจจัยต่อการตัดสินใจ แต่ยังขาดการศึกษาเชิงคุณภาพที่ทำความเข้าใจถึงประสบการณ์การตัดสินใจของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในบริบทของหลักสูตรภาคอากาศในประเทศไทย ช่องว่างองค์ความรู้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจเลือกเรียนด้านการบิน ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาผ่านมุมมองเชิงปรากฏการณ์และประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจของผู้เรียนในการเลือกเรียนหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือน โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยและประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างลึกซึ้ง อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการการศึกษา และการวางแผนผลิตกำลังคนด้านการบินให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่ออธิบายสาระสำคัญของประสบการณ์การตัดสินใจของผู้เรียนในการเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เลือกใช้แนวคิดของ Husserl เนื่องจากมุ่งศึกษาประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลในลักษณะประสบการณ์ชีวิต (lived experience) และค้นหาแก่นสาระของประสบการณ์ (essence) ผ่านการระงับอคติของผู้วิจัย (bracketing) และการวิเคราะห์ความหมายเชิงลึกของข้อมูล ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาการตัดสินใจที่เป็นกระบวนการภายในของบุคคล (Husserl, E., 1970); (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018)

รูปแบบการวิจัย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบ Husserl (Husserlian phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์การตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรภาคอากาศของผู้เรียน ซึ่งในที่นี้หมายถึงศิษย์การบินของหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือน ในมิติของความหมาย ความรู้สึก การรับรู้ และการให้คุณค่าต่อการตัดสินใจดังกล่าว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรียนในหลักสูตรภาคอากาศของสถาบันการบินพลเรือน จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์พิจารณาสำคัญดังนี้ เป็นผู้ที่ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรภาคอากาศ มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเรียนในหลักสูตรภาคอากาศ โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรภาคอากาศภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี เพื่อให้ข้อมูลยังสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน และ ผู้ที่มีสถานะเป็นศิษย์ปัจจุบันและอยู่ระหว่างการศึกษาในชั้นปีต่าง ๆ ของหลักสูตรภาคอากาศ โดยต้องเป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการศึกษานี้มีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 5 คน ซึ่งถือว่าเหมาะสมสำหรับการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา เนื่องจากการวิจัยประเภทนี้เน้นความลึกซึ้งของข้อมูลมากกว่าปริมาณ และใช้หลักความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) เป็นเกณฑ์สำคัญ (Creswell, J. W., 2013); (Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L., 2006); (Polkinghorne, D. E., 1989); (Smith, J. A. et al., 2009)

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย 1) เครื่องมือในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และ 2) เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์ แนวคำถามใบแบบสัมภาษณ์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โครงคำถามมีลักษณะเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดประสบการณ์และความหมายของการตัดสินใจได้

การหาความเชื่อถือของเครื่องมือ การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือหลักคือผู้วิจัยร่วมกับแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ดังนั้นการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจะเน้นความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) พิจารณาความเหมาะสมของคำถาม และความน่าเชื่อถือของกระบวนการเก็บข้อมูล มากกว่าการทดสอบค่าความเที่ยงเชิงสถิติแบบงานเชิงปริมาณ โดยได้ดำเนินตามแนวทางดังนี้ หลังจากที่ผู้วิจัยได้จัดทำแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิด Husserl แล้ว ได้เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านการจัดการศึกษาและด้านหลักสูตรการบิน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นคำถาม ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความชัดเจนของภาษา และได้ทำการปรับแก้เครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นได้ทำการทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน เพื่อนำผลมาปรับปรุงคำถามให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น

ซึ่งช่วยให้เครื่องมือเหมาะสมกับบริบทและลดปัญหาการตีความคลาดเคลื่อน (Merriam, S. B. & Tisdell, E. J., 2016)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกในผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับประสบการณ์การตัดสินใจเลือกเรียนในหลักสูตรภาคอากาศ โดยใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 45 - 60 นาทีต่อการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง ระหว่างการสัมภาษณ์มีผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงควบคู่กับการจดบันทึกภาคสนาม ทั้งนี้ได้ขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนดำเนินการบันทึกเสียงทุกครั้ง ภายหลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการสรุปประเด็นสำคัญและให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตรวจสอบ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลตรงกันกับที่ให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลพร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนละ 1 ครั้ง เนื่องจากพบว่าข้อมูลจะเกิดความอิ่มตัว (data saturation) และไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น

การศึกษานี้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด โดยผู้วิจัยคำนึงถึงสิทธิ ความปลอดภัย และศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย ประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจนก่อนการเก็บข้อมูล และเปิดโอกาสให้ตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้โดยสมัครใจโดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกเก็บรักษาเป็นความลับ ใช้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล และนำเสนอผลในภาพรวมเพื่อป้องกันการระบุตัวบุคคล ทั้งนี้การเก็บรวบรวมและใช้ข้อมูลเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลภายนอก โดยกระบวนการวิจัยทั้งหมดดำเนินการภายใต้หลักการเคารพในบุคคล (respect for persons) หลักการเอื้อประโยชน์และไม่ก่ออันตราย (beneficence and non-maleficence) และหลักความยุติธรรม (justice) ตามแนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา ที่มุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์การตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรภาคอากาศ โดยเน้นการค้นหาแก่นสาระของประสบการณ์ (essence) ผ่านการตีความความหมายจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ร่วมกับขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา ตามแนวคิดของ Moustakas, C. และ Creswell, J. W. & Poth, C. N. 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) เตรียมข้อมูล (data preparation) ผู้วิจัยถอดเทปคำสัมภาษณ์จากการบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ (verbatim transcription) พร้อมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากบันทึกภาคสนาม และอ่านทบทวนข้อมูลหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูลที่ได้รับ 2) การระงับอคติของผู้วิจัย (bracketing) โดยระหว่างการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยไม่นำความเชื่อ ความคิดของ ประสบการณ์ของตนเข้าไปปนกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูล 3) การกำหนดหน่วยความหมาย (meaning units) ทำการอ่านข้อมูลอย่างละเอียดและแยกข้อความที่สะท้อนประสบการณ์การตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูลออกเป็นหน่วยความหมาย โดยเน้นถ้อยคำที่แสดงการรับรู้ ความคิด และเหตุผลในการตัดสินใจ 4) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (categorization) นำหน่วยความหมายที่ได้มาจัดกลุ่มตามความคล้ายคลึงของเนื้อหา และเชื่อมโยงกับบริบทของการตัดสินใจ เช่น ด้านเศรษฐกิจ หลักสูตรสถาบัน สังคม และอาชีพ 5) การกำหนดประเด็นหลัก (themes) โดยทำการสังเคราะห์หมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นประเด็นหลักที่สะท้อนสาระสำคัญของประสบการณ์การตัดสินใจ โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายรายเข้าด้วยกัน และ 6) สังเคราะห์แก่นประสบการณ์ (essence) หาโครงสร้างความหมายร่วมของประสบการณ์การตัดสินใจ และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเชิงลึก (Moustakas, C., 1994); (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018)

ผลการวิจัย

การศึกษานี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลำดับผู้ให้ข้อมูล	รหัสผู้ให้ข้อมูล	อาชีพ	อายุ	สถานะของผู้ให้ข้อมูล
1	A-1	พนักงานบริษัทเอกชน	36 ปี	ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรภาคอากาศ
2	A-2	นักบินพาณิชย์	29 ปี	ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรภาคอากาศ
3	B-1	ข้าราชการ	25 ปี	ศิษย์การบินปัจจุบัน
4	B-2	นักศึกษา	23 ปี	ศิษย์การบินปัจจุบัน
5	B-3	นักศึกษา	21 ปี	ศิษย์การบินปัจจุบัน

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ที่ตัดสินใจเรียนต่อในหลักสูตรภาคอากาศ เป็นผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในหลักสูตรจำนวน 3 คน และเป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่เกิน 5 ปี จำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 21 ปี - 36 ปี อายุเฉลี่ย 26.8 ปี กำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลสำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วไม่เกิน 5 ปี เป็น A ตามด้วยลำดับที่ของผู้ให้ข้อมูลนั้น ๆ กำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลสำหรับผู้ที่เป็นศิษย์การบิน กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรเป็น B ตามด้วยลำดับที่ของผู้ให้ข้อมูลนั้น ๆ เช่น A-1 หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว คนที่ 1 และ B-1 หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นศิษย์การบินและกำลังอยู่ในหลักสูตรคนที่ 1 เป็นต้น

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ราย โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแบบ Husserl และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) พบสาระสำคัญของประสบการณ์การตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรภาคอากาศ สามารถสังเคราะห์เป็น 5 สาระหลัก ได้แก่ 1) ความเป็นไปได้ทางการเงิน 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้และระบบสนับสนุน 3) ความน่าเชื่อถือของสถาบัน 4) ครอบครัวคือแรงผลักสำคัญ และ 5) การคาดการณ์อาชีพในอนาคต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความเป็นไปได้ทางการเงิน ผู้ให้ข้อมูลประเมินความเป็นไปได้ในการเรียนจนจบ ผ่านค่าใช้จ่ายรายวัน รายเดือน ค่าใช้จ่ายต้นทุนรวมของหลักสูตร และความพร้อมของครอบครัวก่อนตัดสินใจ โดยมีประเด็นย่อยดังนี้

2.1.1 การวางแผนงบประมาณชีวิตระหว่างเรียน ผู้ให้ข้อมูลมองค่าครองชีพ หรือรายได้เป็น กรอบจำกัดที่ต้องคำนวณและเตรียมตัว ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ก่อนตัดสินใจมาเรียน ต้องคิดเรื่องค่าครองชีพก่อน แล้วก็วางแผนเตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้า” (A-1)

“รายได้ส่วนบุคคลมีผล ต้องวางแผนค่าใช้จ่ายรายเดือนให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่เรียน” (A-1)

2.1.2 แรงหนุนจากครอบครัว ทำให้ความเสี่ยงทางการเงินลดลง ผู้ให้ข้อมูลที่มีต้นทุนจากครอบครัวสามารถสนับสนุนรายจ่ายส่วนตัวและค่าเรียน จึงทำให้ผู้เรียนไม่ได้รู้สึกหนักใจในการตัดสินใจ ดังตัวอย่างคำกล่าว

“รายได้ส่วนตัวไม่ได้มีผลมาก ครอบครัวจะช่วยดูแลค่าใช้จ่ายทั้งหมด” (A-2)

“...ได้รับทุน และยังมีรายได้จากต้นสังกัด ไม่ต้องกังวลเรื่องการเงิน” (B-1)

“ค่าใช้จ่ายไม่ได้เป็นปัจจัยหลัก ครอบครัวเตรียมการเงินไว้ล่วงหน้าแล้ว” (B-3)

2.1.3 ต้นทุนด้านหลักสูตรเป็นการตัดสินใจแบบลงทุน ผู้ให้ข้อมูลประเมินต้นทุนรวมเข้ากับค่าใช้จ่ายแฝง และต้องปรึกษาครอบครัวหากภาระสูง ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ก่อนตัดสินใจต้องคำนวณค่าใช้จ่ายทั้งหมด ถ้าต้นทุนสูงเกินไปก็อาจต้องคิดทบทวนกันใหม่” (A-1)

“ต้องนำข้อมูลทั้งหมดไปปรึกษาครอบครัวก่อน เพราะต้นทุนในการเรียนเป็นปัจจัยสำคัญมาก” (B-2)

“ค่าใช้จ่ายต้นทุนมีผลบ้าง สิ่งที่ต้องคิดคือเงื่อนไขตามสัญญาทุนกับต้นสังกัด” (B-1)

2.1.4 สภาพคล่องครอบครัวคือเงื่อนไขที่อยู่เบื้องหลัง ผู้ให้ข้อมูลบางรายไม่รู้สึกว่ามีผลกระทบเพราะเตรียมการล่วงหน้า ครอบครัวมีสภาพคล่องสูง มีทุนจากต้นสังกัด แต่บางรายรับรู้ว่าเป็นตัวแปรหลัก เพราะต้องวางแผนร่วมกันกับครอบครัวเพื่อแบกรับภาระ ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ครอบครัวต้องวางแผนการเงินอย่างรอบคอบ ต้องมาคุยกันว่าจะบริหารอย่างไรให้เรียนได้ตลอดหลักสูตร” (B-2)

“...กับครอบครัวเตรียมเรื่องการเงินกันมานานแล้ว เลยไม่รู้สึกกังวล” (B-3)

2.2 คุณภาพการจัดการเรียนรู้และระบบสนับสนุน ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้มองหลักสูตรว่าเป็นหลักสูตรในเอกสารเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับความสามารถของหลักสูตรและสถาบันในการทำให้เรียนจบจริง ผ่านการบริหารชั่วโมงบิน บุคลากร อากาศยาน และการสื่อสารข้อมูล ดังนี้

2.2.1 หลักสูตรเหมือนกัน แต่รูปแบบและเวลาที่เรียนจบทำให้ต่างกัน ดังตัวอย่างคำกล่าว

“หลักสูตรคล้ายกัน แต่ถ้าสอนไม่ครอบคลุมหรือไม่ได้รับการรับรองก็อาจทำให้ไม่มั่นใจ” (A-1)

“หลักสูตรที่ตอบโจทย์ความสนใจและเป้าหมายมีผลต่อการตัดสินใจ” (B-3)

2.2.2 การบริหารจัดการของหลักสูตรคือตัวชี้ชะตาความสำเร็จ ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ถ้าไม่มีการติดตามความก้าวหน้า อาจทำให้เรียนล่าช้าและต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม” (A-2)

“จำนวนอากาศยานจำกัดหรือไม่พร้อมใช้งาน จะทำให้การเรียนล่าช้า” (B-1)

“ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรยังไม่ชัดเจน ทำให้มีผลต่อความรู้สึกที่มีต่อสถาบัน” (B-2)

2.2.3 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้และความปลอดภัย ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ต้องเป็นสภาพแวดล้อมที่พร้อม พื้นที่ฝึกที่ปลอดภัย” (A-1)

“ทางวิ่ง (สนามบิน) เหมาะสมจะรู้สึกปลอดภัยโดยเฉพาะเวลาฝึกบินเดี่ยว” (A-2)

“อยู่ใกล้สนามบิน แต่สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่พร้อม หอพักมีเสียงรบกวน” (B-3)

2.3 ความน่าเชื่อถือของสถาบัน ผู้ให้ข้อมูลยึดถือเอาชื่อเสียงของสถาบัน ประวัติความเป็นมาศิษย์เก่าและเครือข่าย มาเป็นความมั่นใจเพื่อลดความไม่แน่นอนของการลงทุนด้านการศึกษา ดังนี้

2.3.1 ชื่อเสียงของสถาบันเป็นตัวกรองคุณภาพ ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“ชื่อเสียงของสถาบันสะท้อนความชำนาญ ทำให้มีความน่าเชื่อถือ” (A-1)

“เห็นสายการบินเลือกส่งนักบินมาเรียนที่นี่ ยิ่งทำให้มั่นใจ” (B-1)

“มีศิษย์เก่าของสถาบันทำงานในอุตสาหกรรมการบินจำนวนมาก ทำให้มั่นใจ” (B-3)

2.3.2 ภาพลักษณ์ของสถาบัน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าภาพลักษณ์ของสถาบันบ้างก็มีผล บ้างก็ไม่มีผลดังตัวอย่างคำกล่าว

“ภาพลักษณ์ของสถาบัน จะช่วยเสริมความน่าเชื่อถือมาก” (B-1)

“ภาพลักษณ์ของสถาบันที่เรียนไม่ได้มีผล มองว่าเป็นเรื่องรอง” (B-2)

2.4 ครอบครัวคือแรงผลักสำคัญ การตัดสินใจเรียนเพื่อเป็นนักบินเป็นเส้นทางความฝัน แต่ต้องพูดคุย ปรึกษากับครอบครัวเรื่องความเสี่ยงและความคาดหวัง ดังนี้

2.4.1 ความฝันในการเป็นนักบิน คือความภาคภูมิใจเป็นพลังผลัก ดังตัวอย่างคำกล่าว

“อาชีพนักบินเป็นความฝัน การได้มาเรียนถือเป็นก้าวสำคัญทำให้รู้สึกภูมิใจ” (B-2)

“การได้มาเรียนทำให้รู้สึกภูมิใจทั้งกับตัวเองและครอบครัว” (B-3)

2.4.2 อิทธิพลครอบครัว จากแรงหนุนสู่แรงกังวล ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ครอบครัวช่วยเหลือ สนับสนุนทุกอย่าง ยอมรับความเสี่ยง ทำให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น” (B-1)

“ครอบครัวค่อนข้างกังวล ต้องใช้เวลาอธิบายและตัดสินใจร่วมกัน” (B-2)

“ตัดสินใจด้วยตัวเองเป็นหลัก แต่ครอบครัวกังวล ต้องใช้ข้อมูลและเหตุผลมาคุย” (B-3)

2.5 การคาดการณ์อาชีพในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลไตร่ตรอง พิจารณาความสมดุลระหว่างเป้าหมายอาชีพ ความก้าวหน้า รายได้กับความเสี่ยงจากวิกฤตอุตสาหกรรม ดังนี้

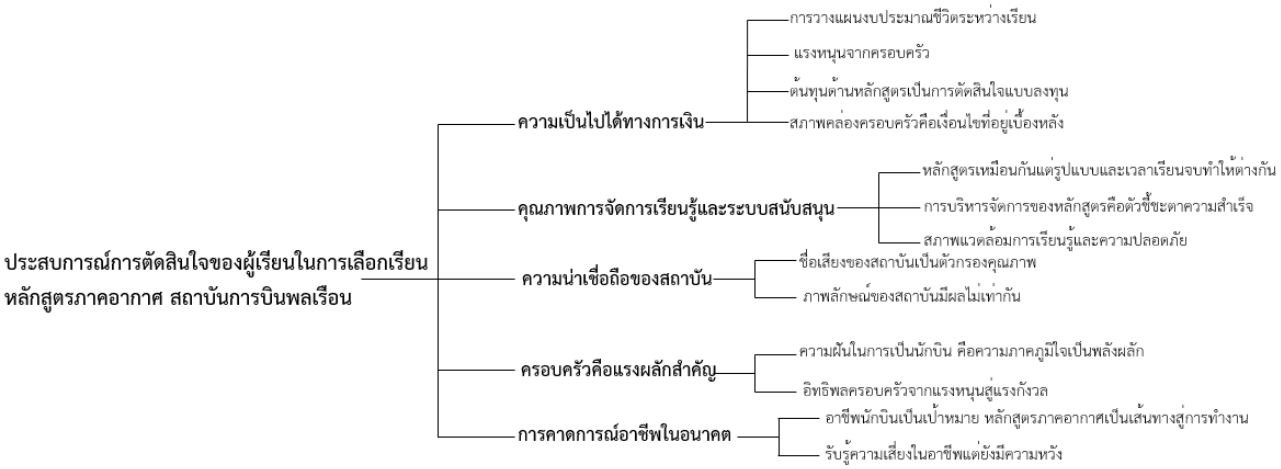
2.5.1 อาชีพนักบินเป็นเป้าหมาย หลักสูตรภาคอากาศเป็นเส้นทางสู่การทำงาน ดังตัวอย่างคำกล่าว

“หลักสูตรนี้ช่วยให้เข้าสู่อาชีพได้เร็วขึ้น ลดระยะเวลาในการเรียน” (B-2)

2.5.2 รับรู้ความเสี่ยงในอาชีพ แต่ยังมีความหวัง ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“อาชีพนักบินมีความเสี่ยง อาจมีรายได้ไม่แน่นอนหรือเสี่ยงตกงาน แต่ก็เชื่อว่าสถานการณ์จะฟื้นตัวในอนาคต” (B-3)

จากผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลประเมินการตัดสินใจเลือกเรียนผ่านความเป็นไปได้ทางการเงิน และความสามารถของสถาบันในการทำให้เรียนจบจริง ขณะเดียวกันการคาดหวังต่อเส้นทางอาชีพและการรับรู้ความเสี่ยงของอุตสาหกรรมการบินทำหน้าที่เป็นกรอบการประเมินอนาคต โดยผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนถึงภาวะรับรู้ความเสี่ยงแต่ยังมีความหวัง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ชี้ให้เห็นพลวัตของการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 Typology แสดงประสบการณ์การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือน

อภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายสาระสำคัญของประสบการณ์การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรภาคอากาศของผู้เรียนผ่านมุมมองความเข้าใจความหมายของประสบการณ์การตัดสินใจในบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่าการตัดสินใจดังกล่าวเป็นกระบวนการหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คุณภาพหลักสูตร ความน่าเชื่อถือของสถาบัน สังคมและครอบครัว และความคาดหวังด้านอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการตัดสินใจด้านการศึกษาที่อธิบายว่าการเลือกศึกษาต่อนั้นเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล โครงสร้างทางสังคม และบริบทเชิงระบบ (Perna, L. W., 2016) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ความเป็นไปได้ทางการเงินคือปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการตัดสินใจเชิงความเป็นไปได้ในการเลือกเรียนในหลักสูตร ซึ่งผลการศึกษาพบว่าค่าครองชีพ รายได้ส่วนบุคคล ต้นทุนค่าใช้จ่ายของหลักสูตร และสภาพคล่องทางการเงินของครอบครัว เป็นปัจจัยแรกที่ใช้ประเมินก่อนตัดสินใจ ซึ่งสะท้อนการรับรู้ ว่าเป็นความสามารถในการลงทุนทางการศึกษา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ

เป็นตัวกำหนดสำคัญของการเข้าถึงและการตัดสินใจทางการศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรวิชาชีพที่มีต้นทุนสูง (Perna, L. W., 2016); (Paulsen, M. B. & Smart, J. C. (Eds.), 2016) นอกจากนี้การตัดสินใจด้านการเงินยังสัมพันธ์กับความรู้สึกมั่นคงและการรับรู้ความเสี่ยงของผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน (Aven, T., 2016)

คุณภาพการจัดการเรียนรู้และระบบสนับสนุน เป็นมิติของหลักสูตรและการบริหารจัดการ ที่สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีผลต่อความเชื่อมั่นของหลักสูตรและสถาบันการศึกษา แม้ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนรับรู้ว่าหลักสูตรการบินของแต่ละสถาบันมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน แต่กลับให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ การจัดชั่วโมงบิน การสนับสนุนผู้เรียน และระบบการให้บริการของสถาบัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ระบุว่า การเลือกสถาบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับชื่อหลักสูตรเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่คาดว่าจะได้รับและประสิทธิภาพของระบบสนับสนุนผู้เรียน (Merriam, S. B. & Tisdell, E. J., 2016)

ความน่าเชื่อถือของสถาบันถือได้ว่าเป็นกลไกในการสร้างความไว้วางใจในกระบวนการตัดสินใจเลือกเรียน ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และมาตรฐานของสถาบัน ถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความไม่แน่นอนในการเลือกเรียน โดยเฉพาะในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเฉพาะทาง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยที่ระบุว่าความน่าเชื่อถือของสถาบันเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและการรับรู้คุณภาพทางการศึกษา ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของผู้เรียนในระยะยาว (Perna, L. W., 2016)

ครอบครัวคือแรงผลักสำคัญนั้นมีความสอดคล้องกับปัจจัยด้านสังคม ครอบครัว และแรงจูงใจส่วนบุคคล แม้ผู้เรียนจะมีแรงจูงใจภายในสูง แต่ผลการศึกษาพบว่าอิทธิพลจากครอบครัวและสังคมยังคงมีบทบาทต่อการตัดสินใจ โดยเฉพาะในประเด็นด้านการสนับสนุน การยอมรับความเสี่ยง และความคาดหวังต่ออนาคต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาอาชีพที่ชี้ว่าการตัดสินใจทางการศึกษามีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและระบบสนับสนุนทางครอบครัว (Lent, R. W. et al., 2017)

การคาดการณ์อาชีพในอนาคต เป็นการสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การที่ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจภายใต้การประเมินทั้งในมิติของโอกาสและความเสี่ยง ของอาชีพนักบิน โดยเฉพาะความผันผวนของเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ความเสี่ยงที่อธิบายว่าการตัดสินใจในสถานการณ์ไม่แน่นอนเกิดจากการประเมินทั้งผลตอบแทนและความเสี่ยงในอนาคต (Aven, T., 2016) ในขณะเดียวกัน ความคาดหวังด้านอาชีพและการมองเห็นเส้นทางความก้าวหน้าเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการตัดสินใจ

ดังนั้นการตัดสินใจเลือกเรียนในหลักสูตรภาคอากาศ ของสถาบันการบินพลเรือน จากการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา ทำให้เห็นว่าการตัดสินใจเลือกเรียนไม่ได้เป็นเพียงการเลือกเชิงเหตุผล แต่เป็นกระบวนการสร้างความหมายเกี่ยวกับอนาคต ตัวตน และเส้นทางชีวิตของผู้เรียน ซึ่งการทำความเข้าใจประสบการณ์ของผู้เรียนจึงต้องพิจารณาทั้งบริบทส่วนบุคคล สังคม และอาชีพควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาที่เน้นการทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์จากมุมมองของผู้มีประสบการณ์จริง (Neubauer, B. E. et al., 2019); (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรภาคอากาศ สถาบันการบินพลเรือนนั้นเป็น การตัดสินใจที่เชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ คุณภาพการศึกษา ครอบครัวและอนาคตทางอาชีพเข้าด้วยกัน การพัฒนาหลักสูตรและระบบสนับสนุนของสถาบันจึงควรมุ่งตอบสนองต่อประสบการณ์จริงของผู้เรียน เพื่อสร้างความมั่นใจ ลดความเสี่ยง และเสริมพลังการตัดสินใจภายใต้บริบทของอุตสาหกรรมการบิน

ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จากผลการศึกษาสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะในบริบทของสถาบันการบินพลเรือน ดังนี้ 1) การนำไปใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร 1.1) หลักสูตรควรมีการพัฒนาระบบสนับสนุนแบบบูรณาการในรูปแบบระบบสนับสนุนความมั่นคงทางการเงินและการรับประกันเส้นทางอาชีพของผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านการเงินและความเชื่อมั่นในเส้นทางอาชีพของผู้เรียนตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษาจนถึงหลังสำเร็จการศึกษา ตลอดจนการสร้างเส้นทางเชื่อมต่อสู่การประกอบอาชีพ เช่น ความร่วมมือกับสายการบิน หน่วยงานด้านการบิน และผู้ใช้บัณฑิต 1.2) ควรพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสำเร็จการศึกษาอย่างมีประสิทธิผล โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงระบบการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรภาคอากาศให้สามารถสนับสนุนผู้เรียนจนสำเร็จการศึกษาได้จริงภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยเน้นบูรณาการในการบริหารหลักสูตร การจัดสรรทรัพยากร และระบบสนับสนุนผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งในมิติของการวางแผนการเรียน การจัดชั่วโมงบิน การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการเรียน 1.3) สร้างความไว้วางใจต่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษา โดยพัฒนากลไกการสร้างความไว้วางใจต่อสถาบัน (institutional trust) ควบคู่กับการเสริมสร้างการมองเห็นเส้นทางอาชีพ (career visibility) ของผู้เรียนการบินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเข้าศึกษาและการคงอยู่ในหลักสูตรจนสำเร็จการศึกษา 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกเรียนในหลักสูตรภาคอากาศ ของสถาบันการบินพลเรือน โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อช่วยเพิ่มมุมมองและความเข้าใจเชิงลึกและสามารถอธิบายในภาพกว้างได้ทำให้ผลการวิจัยมีคุณค่าเชิงวิชาการและการนำไปใช้จริงสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชาติชาย เจริญสุข. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการศึกษาหลักสูตรด้านการบินของสถาบันการบินพลเรือน: กรณีศึกษากลุ่มสถาบันในเครือมูลนิธิเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ใน การประชุมวิชาการด้านการบินระดับชาติ ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการบินพลเรือน.

แผนกทะเบียนและวัดผล สถาบันการบินพลเรือน. (2567). สถิติผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรนักบินพาณิชย์ตรีและนักบินส่วนบุคคล ปี พ.ศ. 2562-2566. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการบินพลเรือน.

วิรันดา บุญวงศ์วรรณ์. (2561). อุปสรรคที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนักบินพาณิชย์ในประเทศไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2568). Thailand talent landscape 2025-2029. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2569 จาก https://www.nxpo.or.th

สิพิมวดี สูทกวาทิน และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรมหาบัณฑิตด้านการบิน. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 19(1), 117-134. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SPUCJ/article/view/261123.

Aven, T. (2016). Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation. Reliability Engineering & System Safety, 151, 1-5. https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.12.023 .

Boeing. (2023). Pilot and technician outlook 2023-2042. Retrieved January 10, 2026, from https://www.boeing.com/commercial/market/pilot-technician-outlook/

Civil Aviation Authority of Thailand. (2021). Personnel licensing standards and requirements for civil aviation personnel. Retrieved January 10, 2026, from https://www.caat.or.th

Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE.

Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. (3rd ed.). Thousand Oaks: SAGE.

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. Field Methods, 18(1), 59-82. https://doi.org/10.1177/1525822X0527990.

Husserl, E. (1970). The crisis of European sciences and transcendental phenomenology. Chicago: Northwestern University Press.

Lent, R. W. et al. (2017). Social cognitive career theory. In D. Brown & R. W. Lent (Eds.), Career development and counseling: Putting theory and research to work., (pp. 115-146). Hoboken, NJ: Wiley.

Merriam, S. B. & Tisdell, E. J. (2016). Qualitative research: A guide to design and implementation, (4th ed.). Hoboken, NJ: Jossey-Bass.

Moustakas, C. (1994). Phenomenological research methods. Thousand Oaks: SAGE.

Neubauer, B. E. et al. (2019). How phenomenology can help us learn from the experiences of others. Perspectives on Medical Education, 8(2), 90-97. https://doi.org/10.1007/s40037-019-0509-2.

Paulsen, M. B. & Smart, J. C. (Eds.). (2016). Higher education: Handbook of theory and research (Vol. 31). United States of America: Springer.

Perna, L. W. (2016). Improving college access and completion: Research-based strategies for administrators, policymakers, and practitioners. Cambridge, MA: Harvard Education Press.

Polkinghorne, D. E. (1989). Phenomenological research methods. In R. S. Valle & S. Halling (Eds.), Existential-phenomenological perspectives in psychology (pp. 41-60). Cambridge, MA: Plenum Press.

Smith, J. A. et al. (2009). Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research. Qualitative Research in Psychology, 6(4). https://doi.org/10.1080/14780880903340091.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงาน บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด*

FACTORS AFFECTING WORK PERFORMANCE EFFICIENCY OF EMPLOYEES AT PINYO DECOR& CONSTRUCTION CO., LTD.

กานติมา ภิญโญ*, สุธรรม พงศ์สำราญ
Kantima Pinyo*, Sutham Phongsamran
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Business Administration, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: g679901804423@kbu.ac.th
*Tel: 089-683-7791

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน 3) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงาน 4) ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน และ 5) ปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน วิธีการเก็บข้อมูลใช้คำนวณสัดส่วนพนักงานตามแผนกที่สังกัดและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 คำนวณค่าความเชื่อมั่นวิธีครอนบาคอัลฟาได้ .983 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมุติฐาน สถิติที่ใช้คือ t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test, (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนค่ามีค่าเฉลี่ยภาพรวมมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ด้านระดับการศึกษาและด้านแผนกที่สังกัดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่าง ที่ระดับนัยสำคัญ .05 4) ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ 5) ปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยจูงใจ, ปัจจัยค้ำจุน, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Abstract

This research aimed to study: 1) Work motivation, 2) Work performance efficiency, 3) A comparison of work performance efficiency classified by personal factors, 4) Motivational factors affecting work performance efficiency, and 5) Hygiene factors affecting work performance efficiency of employees at Pinyo Decor & Construction Co., Ltd. The sample consisted of 100

* Received 14 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 28 February 2026

employees. Data were collected by proportionally calculating the number of employees in each department and using simple random sampling. A questionnaire was used as the data collection instrument. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) values for all items were greater than 0.5, and the reliability coefficient calculated using Cronbach's alpha was .983. The statistical methods used for data analysis included descriptive statistics, namely percentage and mean. Inferential statistics were used for hypothesis testing, including the t-test, one-way analysis of variance (One-way ANOVA) using the F-test, and multiple regression analysis. The research findings revealed that: 1) Overall motivational factors and hygiene factors were rated at a very high level of importance. 2) Overall work performance efficiency was rated at a very high level. 3) The comparison of work performance efficiency classified by personal factors showed that employees with different levels of education and those from different departments had significantly different work performance efficiency at the .05 level of significance. 4) Motivational factors revealed that career advancement significantly predicted job performance efficiency indicated that opportunities for career advancement significantly affected work performance efficiency at the .05 level of significance. and 5) Hygiene factors affecting work performance efficiency showed that opportunities for career advancement significantly affected work performance efficiency at the .05 level of significance.

Keywords: Motivation Factors, Hygiene Factors, Job Performance

บทนำ

นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความสามารถในการแข่งขันขององค์การ โดยเฉพาะในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและตกแต่งภายในซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยแรงงานทักษะเฉพาะทางสูง เช่น ช่างไม้ ช่างติดตั้ง สถาปนิก และนักออกแบบ ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานเพียงเล็กน้อยสามารถส่งผลต่อคุณภาพผลงาน ต้นทุน และระยะเวลาส่งมอบงานได้โดยตรง ดังนั้นประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจึงเป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการและความพึงพอใจของลูกค้าในธุรกิจประเภทนี้ (ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต, 2563)

บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด เป็นผู้ประกอบการด้านรับเหมาก่อสร้าง ออกแบบตกแต่งภายใน และผลิตเฟอร์นิเจอร์บิวท์อิน ซึ่งมุ่งเน้นมาตรฐานคุณภาพงานเป็นสำคัญ จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของ บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ได้แสดงความคิดเห็นถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การที่ปรากฏในช่วงที่ผ่านมา คือ การลาออกของพนักงานมีจำนวนเพิ่มขึ้น และแม้ว่าจะมีการรับพนักงานใหม่เข้าทำงานจำนวนที่สอดคล้องกันแต่ส่งผลต่อปัญหาในการทำงานอย่างต่อเนื่องและให้คงไว้ซึ่งมาตรฐานประสิทธิภาพที่องค์การต้องการ นอกจากนี้ ผลการปฏิบัติงานของพนักงานมีรายงานการร้องเรียนในคุณภาพของการผลงานเพิ่มขึ้น เช่น ผลงานไม่เรียบร้อย มีการทำงานไม่ตรงตามแบบที่กำหนดทำให้ต้องแก้ไขชิ้นงานหลายส่วนตามเงื่อนไขสัญญาของลูกค้าแต่ละราย ส่งผลให้การส่งมอบงานล่าช้า พนักงานใช้ทรัพยากรมากเกินกว่ามาตรฐานการทำงาน เช่น การเตรียมไม้หรือวัสดุเพื่อการตกแต่งอาคารหรือเฟอร์นิเจอร์ผิดแบบ ผิดขนาด เป็นต้น นอกจากนี้ จากการสังเกตยังพบว่า พนักงานที่มีอายุงานมากและมีทักษะในการทำงานสูงมีการทำงานลักษณะเฉื่อยชา ไม่สอนงานให้แก่ทีมงานและแสดงความสำคัญว่าตนเองมีความสำคัญต่อความสำเร็จของงานมากกว่าการสนับสนุนให้เกิดการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นและการส่งมอบงานล่าช้า

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและการสังเกตการทำงานภายในหน่วยผลิตและติดตั้ง พบปัจจัยด้านพฤติกรรม

องค์การที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการทำงาน ได้แก่ การขาดแรงจูงใจในการถ่ายทอดทักษะของพนักงานอาวุโส การทำงานแบบต่างคนต่างทำ และการขาดความร่วมมือระหว่างทีมออกแบบกับทีมช่างหน้างาน ซึ่งเป็นลักษณะปัญหาที่พบได้บ่อยในธุรกิจก่อสร้างและตกแต่งที่ต้องอาศัยการทำงานแบบโครงการและการประสานงานหลายวิชาชีพ

ในเชิงทฤษฎี ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสามารถอธิบายได้จากแนวคิดแรงจูงใจในการทำงาน โดยเฉพาะทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg (Herzberg, F. et al., 1959) ซึ่งแบ่งปัจจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivators) เช่น ความสำเร็จในงาน ความก้าวหน้า และการยอมรับ และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เช่น ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หากองค์การบริหารจัดการปัจจัยทั้งสองไม่เหมาะสม อาจทำให้พนักงานขาดแรงจูงใจ ความผูกพัน และส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง งานวิจัยที่ผ่านมาได้ยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในหลายบริบทองค์การ แต่ยังมีข้อจำกัดในการอธิบายบริบทธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและตกแต่งภายในที่มีลักษณะงานเชิงทักษะและการทำงานภาคสนามสูง

เมื่อพิจารณางานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในประเทศไทย ส่วนใหญ่ศึกษาในบริบทองค์การบริการทั่วไปหรือภาคอุตสาหกรรมการผลิต ขณะที่งานวิจัยในธุรกิจก่อสร้างและตกแต่งภายในระดับผู้ประกอบการขนาดกลางยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่เชื่อมโยงปัจจัยแรงจูงใจ พฤติกรรมการทำงานเชิงทีม และปัญหาคุณภาพงานก่อสร้างในระดับองค์การเดียวอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ยังขาดองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับลักษณะงานเฉพาะทางของธุรกิจประเภทนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงาน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในบริบทธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและตกแต่งภายใน ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเสนอแนวทางเชิงนโยบายด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมกับลักษณะงานทักษะเฉพาะทาง ลดปัญหาการลาออกและการแก้ไขงาน และยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด
5. เพื่อศึกษาปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

ทฤษฎีแรงจูงใจตามแนวคิดของเฮอร์ซเบิร์ก (Two-factor Theory)

เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg, F. et al., 1959) เสนอทฤษฎีองค์ประกอบ 2 ประการ หรือเรียกว่า ทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) ประกอบด้วย ปัจจัยแรกคือปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) เป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง เป็นส่วนทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการทำงานและเกิดประสิทธิภาพการทำงานในตัวพนักงานเพิ่มขึ้น ครอบคลุมเนื้อหา 5 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบในงาน การปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับ

มอบหมายอย่างเต็มที่ 2) ความสำเร็จของงาน เป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการทำงานของผู้ปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ 3) การได้รับการยอมรับนับถือ เป็นการการยกย่องชมเชย ความยินดี การให้กำลังใจและความไว้วางใจที่ได้รับ 4) ลักษณะงานที่ปฏิบัติแสดงถึงความสามารถ ความน่าสนใจ มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อองค์การ และ 5) ความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน ในรูปแบบการพิจารณาเลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น โอกาสได้เพิ่มพูนความรู้ ปัจจัยที่สองคือปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) หมายถึง ปัจจัยที่คงไว้ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลให้มีอยู่ตลอดเวลา ครอบคลุมเนื้อหา 9 ด้าน คือ 1) ด้านโยบายและการบริหาร เป็นการแจ้งนโยบายให้พนักงานทุกคนในองค์การทราบอย่างทั่วถึงการบริหารงานที่เป็นระบบ 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นสัมพันธภาพระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาและระหว่างผู้ใต้บังคบบัญชาด้วยกัน 3) ด้านการปกครองบังคับบัญชา ลักษณะของผู้บังคับบัญชาในการบริหารงาน การให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือการสั่งงาน 4) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นสภาพของการทำงาน 5) ด้านความมั่นคงในงาน เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน ภาพพจน์ ชื่อเสียง หรือขนาดของบริษัทหรือองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน 6) ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน เป็นผลตอบแทนที่องค์การจ่ายให้แก่พนักงานสำหรับการทำงานให้องค์การทั้งเงินเดือนและสวัสดิการอื่น 7) ด้านตำแหน่งงาน ในอาชีพนั้น ๆ ต้องเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม มีเกียรติและศักดิ์ศรีมีความสำคัญของงานต่อบริษัท 8) ด้านความเป็นส่วนตัว เป็นความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีอันเป็นผลที่ได้รับจากการทำงานหรือหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน และ 9) ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นการได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น การมีโอกาสได้ศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม

สรุปได้ว่า ทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของบุคคลและมีส่วนสำคัญที่ทำให้งานขององค์การประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งบุคคลปฏิบัติงานโดยมีแรงจูงใจต่าง ๆ เหล่านี้ ในการปฏิบัติงานจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ดี

ทฤษฎีประสิทธิภาพในการทำงาน

การทำงานที่ได้มาตรฐาน ถูกต้อง รวดเร็ว ใช้เทคนิคที่ทำให้การดำเนินงาน สะดวกมากขึ้นกว่าเดิม ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไรทันเวลา ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานฯลฯ โดยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) คุณภาพของงาน จะต้องมีคุณภาพสูงโดยผู้ปฏิบัติงานและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าทั้ง 2 ฝ่ายและมีความพึงพอใจต่อผลการทำงาน 2) ปริมาณงาน งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงานโดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงานหรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้ 3) เวลา คือเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการเหมาะสมกับงานทันสมัย และสะดวกรวดเร็ว และ 4) ค่าใช้จ่าย ในการดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการและค่าใช้ ลงทุนน้อยและได้ผลกำไรมากที่สุด ซึ่งประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (อุทัสน์ วีระศักดิ์การุณย์, 2556)

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการทำงานเป็นกระบวนการที่ได้มาตรฐาน ถูกต้อง รวดเร็ว ส่งผลให้เอื้อต่อการดำเนินงานและเกิดผลงานมีคุณภาพและเกิดประโยชน์ต่อองค์การ มี 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ คุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลา และค่าใช้จ่าย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จำนวน 120 ราย (ที่มา: แผนกบุคคล บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ณ วันที่ 31 มกราคม 2568) การศึกษาในครั้งนี้ ใช้การคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) แบบทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T. , 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กลุ่มตัวอย่าง คำนวณด้วยสูตรคำนวณของยามาเน่ (Yamane, T. , 1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 ราย จึงใช้กลุ่มตัวอย่างเป็น จำนวน 100 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ขอบเขตของการวิจัย

ของเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีสองปัจจัย มี 2 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน และทฤษฎีประสิทธิภาพในการทำงาน

ขอบเขตด้านประชากร พนักงาน บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จำนวน 120 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ขอบเขตด้านเวลา พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 - มกราคม พ.ศ. 2569

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ด้ายมาตรวัด 5 Likert’s Scale การเก็บข้อมูลโดยมี 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน แผนกที่สังกัด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านปัจจัยจูงในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ทุกข้อเท่ากับ 0.98 และหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีของ Cronbach Alpha’s Coefficient (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548) คำนวณค่า ความน่าเชื่อมั่นเท่ากับ .983 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 ถือว่าค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ (สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงค์, 2551)

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์ได้มีวิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจาก การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งตำรา เอกสาร และผลการศึกษาวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จาก การตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย และการรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการประมวลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยการหาอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) โปรแกรม Microsoft Excel ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสร้างแผนภูมิวงกลม (Pie Chart) และแผนภูมิแท่ง (Bar Chart) พร้อมคำอธิบายผล และนำผลที่ได้จากแผนภูมิมานำเสนอเพื่อวิเคราะห์ตามลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ จากแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมุติฐาน สถิติที่ใช้คือ t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test, (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยจูงใจของพนักงาน

ปัจจัยจูงใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านความรับผิดชอบในงาน	4.22	.557	มาก
ด้านความสำเร็จในงาน	4.62	.345	มากที่สุด
ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.25	.606	มาก
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	4.56	.486	มากที่สุด
ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน	4.66	.424	มากที่สุด
รวม	**4.46**	**.388**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยจูงใจในภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก และเมื่อพิจารณาระดับความสำคัญมากที่สุด 3 ด้าน คือ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = .424) ความสำเร็จในงาน ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = .345) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = .486) ตามลำดับ และระดับความสำคัญมาก 2 ด้าน คือ การได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = .606) และความรับผิดชอบในงาน ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = .557) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ตารางที่ 2 ผลการผลการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านคุณภาพของงาน	4.07	.559	มาก
ด้านปริมาณงาน	3.97	.577	มาก
ด้านเวลาในการทำงาน	3.88	.538	มาก
ด้านค่าใช้จ่าย	4.36	.499	มาก
รวม	**4.07**	**.466**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน คือ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลาในการทำงาน ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน		Sig	ผลการทดสอบ
	t	F		
เพศ	.071		.746	ไม่แตกต่าง
อายุ		1.237	.298	ไม่แตกต่าง
สถานภาพ		.311	.733	ไม่แตกต่าง
ระดับการศึกษา		9.840	.000*	แตกต่าง
อายุงาน		1.002	.396	ไม่แตกต่าง
แผนกที่สังกัด		6.363	.000*	แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		2.072	.109	ไม่แตกต่าง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานจำแนกตามเพศได้ค่าสถิติการทดสอบที (t-test) เท่ากับ .071 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .746 จำแนกตามอายุได้ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F) เท่ากับ 1.237 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .298 จำแนกตามสถานภาพได้ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F) เท่ากับ .311 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .733 จำแนกตามอายุงานได้ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F) เท่ากับ 1.002 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .396 จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนได้ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F) เท่ากับ 2.072 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .109 นั้นคือข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษาได้ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F) เท่ากับ 9.840 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 จำแนกตามแผนกที่สังกัดได้ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F) เท่ากับ 6.363 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 นั้นคือข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

ปัจจัยจูงใจ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
ค่าคงที่	1.030	.607		1.698	.093	
ด้านความรับผิดชอบในงาน	.086	.109	.107	.782	.436	ไม่มี
ด้านความสำเร็จในงาน	.203	.177	.161	1.151	.253	ไม่มี
ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	.069	.095	.093	.730	.467	ไม่มี
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	.106	.121	.117	.870	.387	ไม่มี
ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน	.204	.102	.195	1.995	.049*	มี

R = .535, R^2 Square = .286, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด คือ ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าความสามารถในการทำนายได้ร้อยละ 28.6

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

ปัจจัยค้ำจุน	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
ค่าคงที่	-.640					
ด้านนโยบายการบริหาร	.147	.112	.152	1.313	.193	ไม่มี
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	.127	.127	.115	.997	.322	ไม่มี
ด้านการปกครองบังคับบัญชา	.144	.105	.144	1.373	.173	ไม่มี
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	-.060	.111	-.051	-.571	.590	ไม่มี
ด้านความมั่นคงในงาน	.281	.248	.101	1.131	.261	ไม่มี
ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน	.042	.105	.041	.401	.690	ไม่มี
ด้านตำแหน่งงาน	.049	.103	.057	.408	.633	ไม่มี
ด้านความเป็นส่วนตัว	.048	.123	.049	.387	.700	ไม่มี
ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	.243	.111	.264	2.196	.031*	มี

R = .648, R^2 = .419, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด คือ ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าความสามารถในการทำนายได้ร้อยละ 41.9

อภิปรายผล

1. ด้านปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จากการศึกษา พบว่า ภาพรวมปัจจัยจูงใจ อยู่ในระดับความสำคัญมาก ประกอบด้วย ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกร ปะวะโก ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ไทยทริดิไมท์ จำกัด พบว่าปัจจัยจูงใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สิริกร ปะวะโก, 2559)

2. ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จากการศึกษา พบว่า ภาพรวมด้านประสิทธิภาพ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว พันทะบุตร และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทผลิตเครื่องดื่ม “ A” ในประเทศไทย ด้านประสิทธิภาพพบว่าภาพรวมความคิดเห็นระดับมากทุกด้าน (กิ่งแก้ว พันทะบุตร และคณะ, 2568)

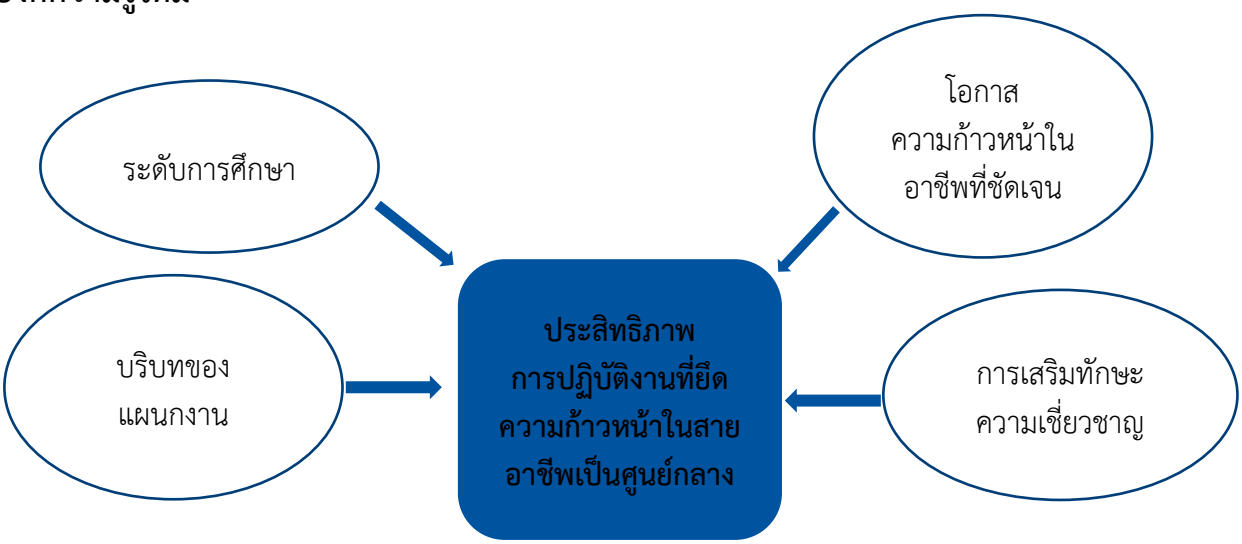
3. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล จากการศึกษา พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานะภาพ อายุงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านระดับการศึกษา และแผนกที่สังกัด ที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ที่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรายุทธ อิ่มธรรมพร และผุสดี พลสารัยม์ ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ อาคารราษฎร์บูรณะ พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ อาคารราษฎร์บูรณะ แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (ศรายุทธ อิ่มธรรมพร และผุสดี พลสารัยม์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครเดช ไม้จันทร์ ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิต ในจังหวัดสงขลา พบว่า แผนกที่พนักงานสังกัดและตำแหน่งงานแตกต่างกันมีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (อัครเดช ไม้จันทร์, 2560)

4. ด้านปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จากการศึกษา พบว่า ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพนักงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในอาชีพส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน (ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ และคณะ, 2566)

5. ด้านปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จากการศึกษา พบว่า ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่ การงาน มีอิทธิผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา ไชยทองศรี และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการ

ปฏิบัติงานพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัท ซัมมิทโอโต บอดี้ อินดัสตรี จำกัด พบว่า ปัจจัยค้ำจุน ด้านโอกาสที่ได้จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานของบริษัท ซัมมิท โอโต บอดี้ อินดัสตรี จำกัด (นิตยา ไชยทองศรี และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยกำหนดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่เน้นความก้าวหน้าในอาชีพ

จากการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ คือ การศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ยึดความก้าวหน้าในสายอาชีพเป็นศูนย์กลางซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงานปัจจุบัน โดยเปลี่ยนวิธีการประเมินผลลัพธ์ของประสิทธิภาพในการทำงานเดิมเชิงปริมาณหรือการกำหนดเงื่อนไขในการทำงาน ไปสู่การเข้าใจร่วมกันระหว่างพนักงานและองค์กรในประสิทธิภาพภาพปฏิบัติงานซึ่งเป็นกลไกสนับสนุนการเติบโตตามสายอาชีพของพนักงาน ในระยะยาวหากพนักงานมองเห็นเส้นทางแห่งความก้าวหน้าและคุณค่าในการพัฒนาตนเองจะเป็นกำลังที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพตนเอง

โดยประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ยึดความก้าวหน้าในสายอาชีพเป็นศูนย์กลางมีปัจจัยภายในของพนักงานเป็นพื้นฐานหลัก ได้แก่ ระดับการศึกษาซึ่งสะท้อนทุนทางความรู้และศักยภาพในการเรียนรู้ และบริบทของแผนกงานซึ่งกำหนดลักษณะงานที่มีความซับซ้อนและโอกาสในการใช้ความสามารถเฉพาะด้าน ปัจจัยภายในเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดความพร้อมและทิศทางของประสิทธิภาพการทำงาน ขณะเดียวกันปัจจัยภายนอกทำหน้าที่เป็นแรงเสริมโดยเฉพาะโอกาสความก้าวหน้าในสายอาชีพและการเสริมทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล ซึ่งช่วยเชื่อมโยงผลการปฏิบัติงานกับการเติบโตเชิงอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม องค์ความรู้นี้จึงเสนอให้การศึกษาประสิทธิภาพในอนาคตมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างศักยภาพภายในและระบบสนับสนุนภายนอกเพื่อสร้างประสิทธิภาพที่นำไปสู่ความก้าวหน้าของพนักงานและประโยชน์ต่อองค์กรในเวลาเดียวกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ภิญโญ เดคคอร์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด พบว่า ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญ โดยเมื่อพิจารณาร่วมกับลักษณะธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและตกแต่งภายใน ตลอดจนผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล สามารถเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทองค์กรได้ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านความก้าวหน้าในสายงานตามลักษณะงาน

ก่อสร้าง-ตกแต่งภายใน องค์การควรกำหนดโครงสร้างตำแหน่งงานและเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่งที่จำแนกตามลักษณะงานหลักของธุรกิจอย่างชัดเจน เนื่องจากลักษณะงานของแต่ละแผนกมีสมรรถนะและเส้นทางอาชีพแตกต่างกัน เช่น สายงานผลิตเฟอร์นิเจอร์และงานช่าง ควรกำหนดระดับช่าง โดยใช้เกณฑ์ทักษะฝีมือ มาตรฐานคุณภาพงาน และความสามารถควบคุมงานผลิต สายงานหน้างานก่อสร้าง/ติดตั้ง ควรกำหนดเส้นทางจากช่างภาคสนาม-หัวหน้าทีม-โฟร์แมน-ผู้ควบคุมงาน โดยใช้เกณฑ์การบริหารเวลา ความสามารถควบคุมทีม และการส่งมอบงานตามแผนสายงานสำนักงาน/ออกแบบ/บริหารโครงการ ควรกำหนดระดับจากเจ้าหน้าที่-หัวหน้าส่วน-ผู้จัดการโครงการ โดยใช้เกณฑ์ความสามารถด้านการวางแผน การประสานงาน และการควบคุมต้นทุนพร้อมกันนี้ควรจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) ที่เชื่อมโยงกับทักษะเฉพาะสายงาน เช่น ทักษะอ่านแบบก่อสร้าง การใช้เครื่องจักรงานไม้ โปรแกรมออกแบบ หรือซอฟต์แวร์บริหารโครงการ เพื่อให้ความก้าวหน้าสอดคล้องกับสมรรถนะที่ธุรกิจต้องการจริง 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามความแตกต่างของระดับการศึกษาและแผนก จากผลวิจัยที่พบว่า ระดับการศึกษาและแผนกที่สังกัดมีผลต่อประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ควรกำหนดแนวทางพัฒนาและเส้นทางความก้าวหน้าที่จำแนกตามกลุ่มบุคลากร ได้แก่ พนักงานระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (สายช่าง/ผลิต) เน้นการฝึกอบรมเชิงทักษะ (skill-based training) การทดสอบมาตรฐานฝีมือและระบบเลื่อนระดับตามความชำนาญ พนักงานระดับปริญญาตรีขึ้นไป (สายวิชาชีพ/บริหาร) เน้นการพัฒนาทักษะบริหารโครงการ การวางแผนงาน การควบคุมต้นทุน และภาวะผู้นำ การพัฒนาเฉพาะแผนก เช่น แผนกผลิตเน้นคุณภาพและความเร็วการผลิต แผนกหน้างานเน้นการบริหารเวลาและทีม แผนกออกแบบเน้นนวัตกรรมและการใช้ซอฟต์แวร์ แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ Career Path ขององค์กรสอดคล้องกับพื้นฐานบุคลากรจริง ลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสความก้าวหน้า และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในแต่ละหน่วยงาน 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป แม้ว่าการศึกษานี้พบว่าประสิทธิภาพด้านเวลาและปริมาณงานอยู่ในระดับต่ำสุด แต่การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตตัวแปรให้ครอบคลุมปัจจัยร่วมสมัยของธุรกิจก่อสร้างและตกแต่งภายใน เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายตัวแปรตาม (R^2) เช่น ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานก่อสร้าง เช่น ระบบติดตามความก้าวหน้างาน แอปพลิเคชันรายงานหน้างาน หรือซอฟต์แวร์บริหารโครงการปัจจัยด้านสุขภาวะและความปลอดภัยแรงงาน เช่น ความล้า ความเครียดจากหน้างาน สภาพแวดล้อมการทำงาน หรือความปลอดภัย ปัจจัยด้านภาระงานและโครงสร้างกระบวนการทำงาน เช่น จำนวนโครงการที่รับผิดชอบพร้อมกัน ความชัดเจนของแบบและคำสั่งงาน ในด้านระเบียบวิธี ควรใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (เช่น การสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละแผนก) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสายงานก่อสร้าง ผลิต และสำนักงาน ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อค้นพบเชิงระบบและเชิงบริบทที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิ่งแก้ว พันทะบุตร และคณะ. (2568). การศึกษาปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทผลิตเครื่องดื่ม “A” ในประเทศไทย. Journal of Spatial Development and Policy, 3(2), 45-56.

ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 14(1), 251-265.

ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ และคณะ. (2566). คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 5(2), 433-447.

นิตยา ไชยทองศรี และคณะ. (2563). แรงจูงใจที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัท ซัมมิทโอโต บอดี้ อินดัสตรี จำกัด. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 12(1), 62-76.

ศรายุทธ อิ่มธรรมพร และผุสดี พลสารัยม์. (2562). แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ อาคารราษฎร์บูรณะ. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 14, (หน้า 1659-1671). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สิริกร ปะวะโก. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ไทยทริดิไม จำกัด. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงค์. (2551). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC). เรียกใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329

อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อุทัสน์ วีระศักดิ์การุณย์. (2556). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Herzberg, F. et al. (1959). The motivation to work. New York: John Wiley & Sons.

Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

รูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ*

RESEARCH MODELS FOR ENHANCING WISDOM AND MORALITY BASED ON THAI AND INTERNATIONAL BUDDHIST PRINCIPLES

ไพรัตน์ ฉิมหาด, วนิดา เหมือนจันทร์*, พระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงษ์
Pairat Chimhad, Wanida Mueanjan*, Phrasamu Thanapat Tipwong
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat,Thailand
*Corresponding author E-mail: wanida92973@gmail.com
*Tel: 086-244-1997

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติในปัจจุบัน 2) วิเคราะห์องค์ประกอบการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ และ 3) พัฒนาระบบงานบริหารการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ วิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ บัณฑิต ศิษย์เก่าและปัจจุบัน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิการวิจัยและการพัฒนา โดยเลือกแบบเจาะจง สนทนากลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณพระพุทธศาสนาวิจัยและพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็น เชิงเนื้อหาและการสังเกตการณ์กลุ่มบุคลากรและนิสิต ผลการวิจัยพบว่า 1) การแก้ปัญหาและความต้องการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรม ต้องใช้กลยุทธ์การบูรณาการข้ามศาสตร์และหลักธรรมกับชีวิตประจำวันร่วมกับโอกาสด้านกระแส AI และจริยธรรม วางตำแหน่งงานวิจัยให้เป็นผู้นำในการสร้างกรอบจริยธรรมดิจิทัล งานวิจัยสร้างยุทธศาสตร์ภาครัฐและสร้างอัตลักษณ์ให้โดดเด่น 2) องค์ประกอบการวิจัยมี 4 ด้าน คือ ด้านปรัชญาและหลักธรรมเน้นหลักไตรสิกขาเป็นเสมือนเข็มทิศของการวิจัย ด้านวิชาการ ขับเคลื่อนด้วยกลไกข้ามศาสตร์ทั้งครุศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านบุคคลเน้นที่เป้าหมายที่จะพัฒนาทั้งหลักจริต 6 บัว 4 เหล่าและโยนิโสมนสิการมาร่วมพัฒนา และปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จมีหลักธรรมและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้งานวิจัยประสบความสำเร็จและยั่งยืน และ 3) การประเมินผลการดำเนินการพัฒนาระบบงานบริหารการวิจัย คือ การบริหารจัดการงานวิจัย ระบบและกลไกการวิจัย รูปแบบการวิจัย สภาพปัญหาและความต้องการวิจัยและการเผยแพร่ การยอมรับและการนำผลงานวิจัยไปใช้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.78 4.71 4.48 4.44 4.36 ตามลำดับ

คำสำคัญ: เสริมสร้างปัญญา, เสริมสร้างคุณธรรม, หลักพระพุทธศาสนา, ไทยและนานาชาติ

Abstract

This research article aims to 1) analyze the existing problems and research needs related to the enhancement of wisdom and morality through Buddhist principles at both national and international levels in the present context 2) examine the components of research contributing

* Received 4 February 2026; Revised 26 February 2026; Accepted 28 February 2026

to the enhancement of wisdom and morality through Buddhist principles at national and international levels and 3) develop a research management system for strengthening wisdom and morality based on Buddhist principles at both national and international levels. This study employed a qualitative approach combined with action research. The research instrument was an in-depth interview form. Key informants were selected through purposive sampling and included senior administrators, administrators of Buddhist colleges graduates alumni and current students academics and experts in research and development. Focus group discussions were conducted with university administrators and distinguished scholars in Buddhist research and development. Data were analyzed through thematic analysis content analysis and participant observation among staff and students. The findings revealed that 1) addressing problems and research needs in enhancing wisdom and morality requires an integrative cross-disciplinary strategy that connects Buddhist doctrines with daily life while responding to emerging opportunities in AI trends and ethics. Research should be positioned as a leader in establishing digital ethical frameworks, formulating public sector strategies and building a distinctive institutional identity. 2) The research components consist of four dimensions 1) the philosophical and doctrinal dimension emphasizing the Threefold Training (Tri-sikkhā) as the guiding compass of research 2) the academic dimension, driven by cross-disciplinary mechanisms integrating education and social sciences 3) the human dimension focusing on the development of individuals based on the six temperaments (Carita 6) the Four Types of Lotus (Bua 4) and Yoniso Manasikāra (systematic reflection) and 4) supporting factors for success, including Buddhist principles and conducive environments that ensure research sustainability and achievement. 3) The evaluation of the developed research management system covered research administration, research systems and mechanisms research models research problems and needs dissemination acceptance and the utilization of research findings with mean scores of 4.78 4.71 4.48 4.44 and 4.36 respectively.

Keywords: Strengthen Wisdom, Strengthen Morality, Principles of Buddhism, Thai and International

บทนำ

การวิจัยและพัฒนามีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนความก้าวหน้าของสังคมในหลากหลายด้านเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่และนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการผสมผสานระหว่างการวิจัยบริสุทธิ์และการทดลองในสถานการณ์จริง (ทิศนา แขมมณี, 2540) ดังนั้น ความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาปรากฏให้เห็นในหลายมิติ ทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิต การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในสังคม รวมทั้งนวัตกรรมที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาส่งผลโดยตรงต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล และสุภาพ ฉัตราภรณ์, 2555) นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างความรู้และเพิ่มพูนความเข้าใจในเชิงลึกผ่านการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาจนสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อระบบการศึกษาและการเรียนรู้ของมนุษย์ (ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์, 2550) ซึ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภารกิจหลักในการส่งเสริมการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการพัฒนาทางวิชาการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม จึงจำเป็นต้องอาศัยงานวิจัยเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ พัฒนานวัตกรรม เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในระดับชาติและสากล จึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในหลายมิติ โดยมุ่งเน้น

การพัฒนาองค์ความรู้เชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนานักวิจัยให้มีสมรรถนะสูง มีจริยธรรมทางวิชาการ และสามารถสร้างเครือข่ายการวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน กิจการคณะสงฆ์ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาสังคมในภาพรวม ดังนั้น ผลงานวิจัยในมหาวิทยาลัยถูกนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และการเผยแพร่เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ เป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย การประเมินผลคุณภาพและการตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566) การพัฒนางานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องสร้างแหล่งผลิตองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง งานวิจัยจึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือทางวิชาการ แต่เป็นกลไกสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ เศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2565) จึงต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ ได้แก่ หลักบูรณาการ (Integration) มุ่งเน้นการเชื่อมโยงงานวิจัยกับการเรียนการสอน การบริการวิชาการและการพัฒนาท้องถิ่น การวิจัยข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary Research) และการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน นอกจากนี้ หลักการมีส่วนร่วม (Participatory Principle) มีบทบาทสำคัญที่ทำให้การวิจัยสามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เป็นอย่างดี (ชวิศ จิตรวิจารณ์, 2560) การเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลและยั่งยืน แนวคิดนี้มีรากฐานจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในความจริงของชีวิตควบคู่ไปกับการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม กระบวนการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมเริ่มต้นจากการปลูกฝังหลักของศีล สมาธิและปัญญาแก่บุคคล การเชื่อมโยงปัญญาและคุณธรรมเข้ากับองค์ความรู้เชิงวิชาการ ยังช่วยให้การใช้องค์ความรู้นั้นส่งผลดีต่อสังคมในระยะยาว โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบหรือสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและส่วนรวม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาระยะที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) ให้เป็น “มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และสร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” วิสัยทัศน์นี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ที่ผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ ยังสอดรับกับแผนพัฒนาการอุดมศึกษาที่เน้นกลุ่มสถาบันพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา (กลุ่มที่ 4) เพราะฉะนั้น ระบบงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีจุดแข็งที่โดดเด่นในด้านองค์ความรู้และฐานพุทธศาสตร์ที่มั่นคง แต่ยังต้องพัฒนาโครงสร้างระบบบริหารจัดการการสนับสนุนและการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยให้เข้มแข็งและทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของประเทศและโลก การบูรณาการหลักพุทธธรรมต่อการพัฒนาระบบงานวิจัยและการบริหารมหาวิทยาลัยได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในแต่ละนิกาย แม้จะมีแนวปฏิบัติและคำสอนที่หลากหลาย แต่ล้วนมีรากฐานร่วมกันในด้านปัญญาและคุณธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและบริหารระบบงานวิจัยได้อย่างเหมาะสม เช่น หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) พบได้ในพระพุทธศาสนาทุกนิกาย เป็นหลักสำคัญของการแสวงหาความรู้และความสำเร็จ ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานวิจัยที่เน้นเป้าหมายชัดเจน มุ่งมั่น ตรวจสอบตนเองและใฝ่รู้ตลอดเวลา หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการฝึกอบรมตน เหมาะสำหรับสร้างกรอบจริยธรรมในการทำวิจัย โดยเฉพาะในประเด็นการเคารพสิทธิผู้เข้าร่วมวิจัยและความโปร่งใสต่อการได้มาซึ่งข้อมูล หลักโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ เช่น สติปัฏฐาน สัมมัปปธาน โพชฌงค์ 7 ล้วนเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมคุณภาพของนักวิจัย ทำให้เกิดสมาธิ ความลุ่มลึกและการไม่ตัดสินด้วยอคติ นอกจากนี้ พระพุทธศาสนานิกายมหายาน เช่น เซน (Zen) หรือวัชรยาน (Tibetan Buddhism) เน้นการรู้แจ้งผ่านประสบการณ์ตรง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในแนวทางวิจัย

เชิงปฏิบัติการ (action research) หรือวิจัยเชิงสะท้อนคิด (reflective research)ได้อย่างกลมกลืน (อรุณลักษณ์ วรินทรพันธุ์, 2565) อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ซึ่งสะท้อนผ่านการวิเคราะห์ SWOT โดยเฉพาะจุดอ่อนที่ชัดเจน ได้แก่ การขาดแคลนนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยแบบสหวิชาการ การขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาผลงานวิจัยเชิงพื้นที่ รวมทั้งระบบสารสนเทศที่ไม่เอื้อต่อการติดตาม สนับสนุนและส่งเสริมงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลด้านจำนวนและคุณภาพของนักวิจัย ทุนวิจัยและผลลัพธ์จากงานวิจัย ยังไม่ได้ถูกรวบรวมและจัดระบบอย่างเป็นระบบกลางที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาเชิงกลยุทธ์ ส่งผลให้การเชื่อมโยงองค์ความรู้จากงานวิจัยกับชุมชนหรือการสร้างผลกระทบเชิงสังคมยังไม่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนเท่าที่ควร อีกทั้งการเผยแพร่ผลงานในระดับนานาชาติยังมีจำนวนจำกัด แม้จะมีศักยภาพและพื้นฐานทางด้านพุทธศาสตร์ที่แข็งแกร่งก็ตาม ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาระบบงานวิจัยในหลายมิติ เช่น การจัดตั้งฐานข้อมูลกลางด้านการวิจัยที่ครอบคลุม ตั้งแต่ข้อมูลบุคลากรทุนวิจัย จนถึงการติดตามผลกระทบจากการนำงานวิจัยไปใช้จริง การส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อสร้างพุทธนวัตกรรมที่ตอบโจทย์สังคม และการพัฒนานักวิจัยให้มีความสามารถในการทำวิจัยข้ามศาสตร์ รวมถึงสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานในระดับสากลอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2567)

การบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมกับวิทยาการสมัยใหม่ คือ การไม่มองวิทยาศาสตร์และพุทธธรรมเป็นขั้วตรงข้าม แต่มองให้เป็นกระบวนทัศน์ที่สามารถสนับสนุนกันได้ ตัวอย่างเช่น การวิจัยเชิงจิตตปัญญา (Contemplative Research) ที่ผสมผสานกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ากับการภาวนา การใคร่ครวญและการพัฒนาจิตภายใน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งทั้งทางความคิดและความรู้สึก การใช้หลักธรรมเป็นกรอบแนวคิดในการตั้งโจทย์วิจัย เช่น ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อออกแบบการประเมินคุณภาพของผลงานวิจัย หรือใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในชุมชน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแพร่ธรรมะอย่างมีคุณภาพ เช่น การวิจัยรูปแบบการสื่อสารธรรมะผ่านสื่อดิจิทัล การประยุกต์ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎก ฯลฯ ทำให้งานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นเครื่องมือในการสร้างคนดี มีความสามารถและมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคม โดยมีพุทธธรรมเป็นแกนกลางที่ทำให้ความรู้ไม่กลายเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจแต่เป็นเครื่องมือที่สร้างพลังแห่งความเมตตาและสันติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้นำหลักพุทธบูรณาการมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนางานวิจัย โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาทำการศึกษา วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาสังคม เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับการแก้ปัญหายาเสพติดด้วยหลักธรรมะ การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนพหุวัฒนธรรมด้วยศีล 5 ฯลฯ ในระดับนานาชาติมีงานวิจัยที่เน้นปัญญาและคุณธรรมกำลังได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่มีการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา การวิจัยด้าน Mindfulness-based Research ที่ศึกษาผลของการเจริญสติในมิติทางจิตใจ สุขภาพและความสัมพันธ์ ประเทศญี่ปุ่นการบูรณาการหลักของเซนเข้ากับการออกแบบองค์กร การศึกษาและการพัฒนาภาวะผู้นำ ภูฏานใช้แนวคิด GNH-Gross National Happiness ซึ่งเป็นพุทธจริยธรรมในการกำหนดนโยบายการวิจัยและการพัฒนาประเทศ จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ วางอยู่บนฐานของพุทธธรรมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้เพื่อความดีงาม ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สูงกว่าการผลิตข้อมูลหรือเทคโนโลยี หากแต่เป็นการสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนให้กับสังคมและมนุษยชาติ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ” เพื่อทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา ความต้องการ องค์ประกอบและการพัฒนาการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลัก

พระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ ที่จะส่งผลให้บุคลากรและนิสิตได้ตระหนักถึงการสร้างสรรค์งานวิจัยที่สามารถพัฒนาจิตใจและสังคมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติในปัจจุบัน

2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ

3. เพื่อพัฒนาระบบงานบริหารการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เน้นการปฏิบัติ (Action) และสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change) ให้เกิดขึ้นในองค์กร เครื่องมือเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มคือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารส่วนงานวิทยาลัยสงฆ์ ผู้ใช้บัณฑิตฝ่ายบรรพชิต ผู้ใช้บัณฑิตฝ่ายคฤหัสถ์ ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน นักวิชาการพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและการพัฒนา จำนวน 55 ราย สนทนากลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและการพัฒนา จำนวน 11 ราย และอบรมเชิงปฏิบัติการแบบสังเกตการณ์ กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฝ่ายบรรพชิต บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฝ่ายคฤหัสถ์ นิสิตระดับบัณฑิตและบัณฑิตศึกษาฝ่ายบรรพชิต และนิสิตระดับบัณฑิตและบัณฑิตศึกษา ฝ่ายคฤหัสถ์ จำนวน 30 ราย เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Inclusion Criteria) 1) เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่นั้นไม่ต่ำกว่า 5 ปี 2) เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารตอบแบบสัมภาษณ์ได้ 3) เป็นผู้ที่สามารถประสานงานได้สะดวก สามารถสละเวลาให้ได้และยินดีเข้าร่วมการวิจัย เกณฑ์ถอดถอนจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Withdrawal Criteria) 1) เป็นผู้ที่เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์ไปแล้วรู้สึกอึดอัดในการตอบคำถาม 2) เป็นผู้ที่ขอถอนตัวระหว่างการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินกอนและหลัง

เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ตัวผู้วิจัยและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างใช้คำถามเจาะ (probes) มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ใช้การใส่ใจตั้งใจของผู้ถามเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ตอบเผยข้อมูลที่ลึกขึ้น ๆ 2) ต่อมาเป็นการให้คำสนทนาคำพูด ต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เขาพูดต่อให้ลึกขึ้น และ 3) การถามซักเพื่อทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจในเรื่องที่สนทนาในประเด็นเกี่ยวกับที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ ตัวผู้วิจัยและแบบประเมินกิจกรรม แบ่งเป็น 4 ตอน โดยเป็นแบบประเมินก่อนและหลังการอบรม เกณฑ์ประเมินตามค่าเฉลี่ยให้ 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก ดี ปานกลางและระดับพอใช้ การสนทนากลุ่มเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีโอกาสได้รับฟังคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่ม

กระบวนการเก็บข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยผู้สัมภาษณ์จัดเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้แบบกว้าง ๆ สามารถแทรกหรือเพิ่มเติมประเด็นเพื่อซักถามเมื่อต้องการให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มขึ้น 2) การสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต

การซักถามและการจดบันทึกข้อมูล 3) การสนทนากลุ่ม ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ ผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบโดยเน้นความสมัครใจในการร่วมโครงการ โดยที่ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลถูกเก็บเป็นความลับและผู้เข้าร่วมโครงการสามารถขอหยุดการให้ข้อมูลและสามารถขอถอนตัวออกจากการศึกษาได้ตลอดเวลาตามความต้องการ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนี้จะถูกทำลายภายใน ๑ ปีหลังการวิจัยสิ้นสุด การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ยึดหลักการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ใบรับรองเลขที่ ว.306/2568

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจำแนก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนาตามบริบทวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Pre-Post) ใช้เทคนิควิธี Observation วิเคราะห์ข้อมูล Spiral of Steps

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธี Pilot Study นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและความต้องการ ประเด็นที่ต้องแก้ไขปรับปรุง แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ การแก้ปัญหาและความต้องการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรม พบว่าการวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาสรุปได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นปัญหาการดำเนินการวิจัยและประเด็นความต้องการงานวิจัยในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในเชิงกลยุทธ์งานวิจัยทำให้ทราบว่าการวิจัยพุทธบูรณาการนั้น องค์กรมีความโดดเด่นในการนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ถือเป็นต้นทุนทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและเข้าถึงได้ง่าย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงและกลุ่มศิษย์เก่า กล่าวว่า

“การประยุกต์หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่มีความเหมาะสมกับการนำมาพัฒนาเป็นแนวทางวิจัยเพื่อสร้างปัญญาและคุณธรรมให้ได้ผล จะต้องมีการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ประสิทธิภาพของงานวิจัยจะสูงขึ้น”

(P01, 2568)

“เป็นเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานอื่น (ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน) เช่น สุขภาพเชิงพุทธร่วมกับวิทยาศาสตร์การกีฬาค่ะ”

(P18, 2568)

การเชื่อมโยงข้ามศาสตร์และมีหลักปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จึงครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ทุกมิติ แต่ข้อจำกัดในการวิจัยคือ การดำเนินการวิจัยไม่ตรงกรอบของเวลาซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือขององค์กร จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง กล่าวว่า

“ประเด็นที่เกิดกับมหาวิทยาลัย คือ นักวิจัยปิดโครงการไม่ตรงตามเวลาที่กำหนดครับ มักมีความล่าช้าเกินเวลาไปมากครับ ส่งผลต่อการจัดความน่าเชื่อถือของมหาวิทยาลัย”

(P02, 2568)

การส่งเสริมให้งานวิจัยบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องมีการขยายฐานผู้เรียนรู้และผู้ใช้ประโยชน์จากหลักธรรม งานวิจัยต้องสามารถแก้ปัญหาสังคมในปัจจุบันได้ จากการสัมภาษณ์ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน กล่าวว่า

“งานวิจัยต้องตอบโจทย์การพัฒนาคนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบันเพื่อป้องกันปัญหาสังคม เช่น การใช้ยาเสพติด ความรุนแรงหรือความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้”

(P17, 2568)

“การประยุกต์หลักธรรมสำคัญ เช่น สติ สมาธิ เมตตา ปัญญาและอปริหานิยธรรม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนามนุษย์และชุมชนครับ แต่ต้องสื่อสารออกมาอย่างเข้าใจง่าย ๆ นะครับ”

(P19, 2568)

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ ต้องบูรณาการงานวิจัยให้เข้ากับยุทธศาสตร์ภาครัฐ เป็นโอกาสในการเปลี่ยนงานวิจัยเป็นนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบสูง ในส่วนของความเสี่ยงคือเรื่องการนำ AI มาใช้ หากไม่ระมัดระวังอาจเกิดปัญหาในการรักษาขอบเขตจริยธรรมได้ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิการวิจัยและนักวิชาการ กล่าวว่า

“งานวิจัยไม่เชื่อมโยงกับสังคม ผลงานวิจัยจำนวนมากไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในเชิงนโยบายหรือเชิงพาณิชย์”

(P28, 2568)

“นักวิจัยใช้ AI จนขาดความรับผิดชอบและขาดจริยธรรมครับ”

(P22, 2568)

สรุปได้ว่าการวิจัยและพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการทบทวนวรรณกรรมแล้ว การแก้ปัญหาและความต้องการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรม จะต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การใช้จุดแข็งด้านการบูรณาการข้ามศาสตร์และหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน ร่วมกับโอกาสด้านกระแส AI และจริยธรรม เพื่อวางตำแหน่งงานวิจัยให้เป็นผู้นำในการสร้างกรอบจริยธรรมดิจิทัล บูรณาการงานวิจัยเข้ากับยุทธศาสตร์ภาครัฐและสร้างอัตลักษณ์ให้โดดเด่น งานวิจัยจึงสามารถตอบสนองได้ตรงประเด็น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ พบได้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านปรัชญาและหลักธรรม พบว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มีอัตลักษณ์เอกลักษณ์ที่ชัดเจน คือ ประยุกต์พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม และบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ปัญญาและคุณธรรมไม่ใช่สิ่งที่แยกขาดจากกันต้องเกื้อหนุนกัน นั่นคือความรู้คู่คุณธรรมที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากการอ่าน การคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติ 2) ด้านวิชาการ โครงสร้างการวิจัยในเชิงวิชาการมีความโดดเด่นและมีการบูรณาการข้ามศาสตร์ มีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในกระบวนการพัฒนา นำหลักไตรสิกขาเป็นแกนหลักในการวิจัยในการอธิบายว่าศีลที่บ่งชี้ถึงพฤติกรรม สมาธิมีความความตั้งใจและ ปัญญาคือการคิดวิเคราะห์ เครื่องมือวิจัยที่เหมาะสมจึงมีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ 3) ด้านบุคคลเป็นองค์ประกอบที่หลากหลายทั้งนักวิจัย พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติจริง รวมทั้งเครือข่ายการวิจัยนานาชาติ สรุปได้เป็น 3 มิติ คือ มิติแรกเป็นมิติวิเคราะห์คุณลักษณะด้านพื้นฐานที่ส่งผลต่อการรับรู้หลักธรรม ใช้หลักธรรมจริต 6 มาวิเคราะห์บุคคลเพื่อเลือกวิธีการสอนปัญญาและคุณธรรมที่เหมาะสม มิติที่สองเป็นการวิเคราะห์จาก

ภายในเรื่องความศรัทธาเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่าพัฒนาตนเองได้และเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม มีสติและสัมปชัญญะในการรู้เท่าทันตนเอง มีโยนิโสมนสิการรู้หลักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มิติสุดท้ายคืองานวิจัยที่ให้ความสำคัญของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น บุคคลต้นแบบที่จะมาเชื่อมโยงในการเสริมสร้างคุณธรรม 4) ด้านปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ การวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับระเบียบวิธีวิจัยหรือฐานข้อมูลวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่มีการเชื่อมโยงระหว่างตัวบุคคล หลักธรรมและสภาพแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง หลักธรรมต้องตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการพัฒนาระบบงานบริหารการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ จากการสังเกตการณ์ตลอดการดำเนินกิจกรรมที่แสดงทั้งโดยภาพรวมของกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย จำนวน 30 ราย โดยภาพรวม ด้านสภาพปัญหาและความต้องการวิจัยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.03 ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.03) ด้านระบบบริหารจัดการงานวิจัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.78 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.28 ($\bar{X}$ = 4.78 ,S.D. = 0.28) ด้านการเผยแพร่ การยอมรับและการนำผลงานวิจัยไปใช้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25 ($\bar{X}$ = 4.36 ,S.D. = 0.25) ด้านระบบและกลไกการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 ($\bar{X}$ = 4.71 ,S.D. = 0.43) ด้านรูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.23 ($\bar{X}$ = 4.48 ,S.D. = 0.23)

สรุปว่า การประเมินผลการดำเนินการพัฒนาระบบงานบริหารการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านระบบบริหารจัดการงานวิจัย ด้านระบบและกลไกการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรม ด้านรูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ด้านสภาพปัญหาและความต้องการวิจัย และ ด้านการเผยแพร่ การยอมรับและการนำผลงานวิจัยไปใช้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.78, 4.71, 4.48, 4.44, 4.36 ตามลำดับ การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้เป็นการนำการปฏิบัติจริงในพื้นที่วิจัย เครือข่ายก็มีความสำคัญทั้งภายในประเทศ เช่น บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ

อภิปรายผล

จากการวิจัย “รูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ” ครั้งนี้ สามารถนำประเด็นต่าง ๆ มาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติในปัจจุบัน การนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ขององค์กรนับว่าเป็นจุดแข็งในด้านเนื้อหา โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิน งามประโคน ซึ่งผลวิจัยที่ได้ในกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธโดยใช้สติและปัญญาเป็นฐาน ช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจที่มั่นคงและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด การเน้นให้ใช้สติและปัญญา จิตใจสงบและมีการตัดสินใจที่ดี กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ จะเน้นการสืบสานและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนสู่ชุมชนและสถานศึกษา ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้และคุณค่าทางศาสนาผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบันการศึกษา ซึ่งจะช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นผู้ให้และสร้างสังคมที่ดีขึ้น นำไปใช้จริงและช่วยฝึกฝนจิตใจ มีการพัฒนาคุณธรรมและการมีส่วนร่วมกับชุมชน (สิน งามประโคน, 2567) ปัญหาการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมในปัจจุบันจึงไม่ได้เกิดจากการขาดแคลนความรู้ แต่เกิดจากวิกฤตเชิงกระบวนการ ที่มีการสอนหลักธรรมแบบแยกส่วนซึ่งเน้นที่ตัวความรู้ แต่ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตจริงในทางคุณธรรมได้ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิยดา เหล่มตระกูล และคณะ ได้นำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐานซึ่งถูกนำมาบูรณาการอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยยังเน้นการสร้างเครือข่ายและชุมชนการเรียนรู้ที่แข็งแกร่งระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง การพัฒนาทักษะที่สอดคล้อง

กับบริบทของแต่ละภูมิภาค ทำให้ครูและอาจารย์นิเทศมีความพร้อมในการสอนและสามารถพัฒนาตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิยดา เหล่มตระกูล และคณะ, 2563) ความต้องการงานวิจัยที่ตอบโจทย์คือ ความต้องการนวัตกรรมการฝึกฝนไม่ได้ต้องการแค่ตำรา แต่ต้องการเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มที่ช่วยให้การฝึกสติและปัญญา ซึ่งเป็นจุดแข็งด้านเนื้อหาเป็นฐานนำที่เรียนรู้ได้ง่าย นำมาใช้ได้จริง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย อติชาคโร (โพนกระโทก) และคณะ ที่นำกิจกรรมมาใช้กับชุมชนและเยาวชนในสถานศึกษาในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ใช้แนวทางการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ การบริหารจิตและเจริญปัญญา เป็นการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่มั่นคง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งโรงเรียน ชุมชนและครอบครัว จะช่วยให้การปลูกฝังคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ในระยะยาว (พระอุทัย อติชาคโร (โพนกระโทก) และคณะ, 2567) สรุปได้ว่าสภาพปัญหาในปัจจุบันไม่ใช่การขาดแคลนหลักธรรม แต่คือการขาดแคลนรูปแบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนผ่านหลักธรรมสู่ภาคปฏิบัติ ความต้องการวิจัยจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่ที่สอดรับกับวิถีชีวิตสากล โดยยังคงรากฐานทางปัญญาแบบพุทธไว้อย่างเข้มแข็ง

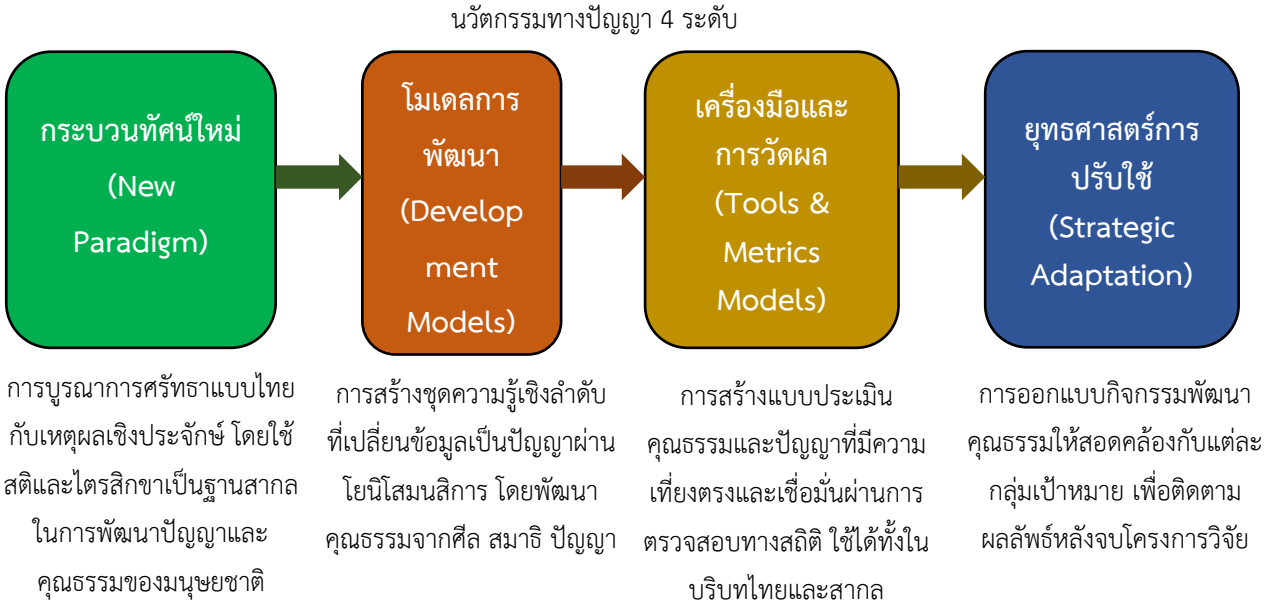
2. วิเคราะห์องค์ประกอบการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ องค์ประกอบการวิจัยมีความสำคัญในงานวิจัยที่เสมือนเป็นโครงสร้างของการพัฒนาคน มุมมองเชิงวิชาการเพื่อหาจุดเหมือนจุดต่างของบริบทไทยและบริบทสากล ในประเด็นแรกคือ องค์ประกอบเชิงปรัชญาและหลักธรรม โดยนำหลักหลักไตรสิกขาและหลักโยนิโสมนสิการมาเชื่อมโยงจารีตและความศรัทธา ในบริบทไทยมองว่าคุณธรรมต้องเริ่มจากการมีกัลยาณมิตรและการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันครอบครัวและวัด ในบริบทนานาชาติจะเห็นผลลัพธ์เป็นจริยศาสตร์สากล โดยมองปัญญาและคุณธรรมในฐานะทักษะชีวิต ที่ช่วยให้มนุษย์อยู่รอดและมีสุขภาวะที่ดีในสังคมพหุวัฒนธรรม จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชัฏฐวีร์ อนาลโย (อนันตกลิ่น) กับผลการวิจัยที่นำหลักไตรสิกขาในการสมาทานธุดงค์ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีสติและปัญญาที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตลดความยึดติดทางวัตถุและเสนาสนะ และมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้ยังมีการใช้หลักธรรม เช่น ศีล สมาธิ วิริยะ ขันติและสติ มาเป็นพื้นฐานในการฝึกฝนตน ซึ่งช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีคุณธรรมสูงขึ้นและมีความสุข (พระชัฏฐวีร์ อนาลโย (อนันตกลิ่น), 2566) ประเด็นที่สององค์ประกอบเชิงวิชาการและระเบียบวิธี ในประเด็นนี้จะมีการบูรณาการข้ามศาสตร์ทั้งพุทธศาสตร์และจิตวิทยาเพื่อพิสูจน์ได้ว่าการฝึกสติส่งผลต่อการทำงานของสมองส่วนหน้าซึ่งกำกับสติปัญญาและจริยธรรม งานวิจัยในปัจจุบันจึงต้องมีระเบียบวิธีวิจัยในเชิงทดลอง เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เป็นมากกว่าเรื่องเล่า จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาของ ทิศนา แขมมณี ได้อธิบายความหมายการวิจัยและพัฒนาไว้ว่าการศึกษาทางทฤษฎีแล้วต้องมีการนำมาทดสอบและทดลองในสถานการณ์จริง จนได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งเมื่อวิธีการดังกล่าวพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิผล จึงจะนำไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้ในวงกว้าง (ทิศนา แขมมณี, 2540) ประเด็นที่สาม คือ องค์ประกอบเชิงบุคคล บุคคลเป็นตัวแปรที่ซ้ำซ้อนที่สุด หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องและนำมาใช้ได้ผล คือ จริต 6 บัว 4 เหล่าและภาวนา 4 จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนันทพลาภิรม (นวพล เพชรชู) ซึ่งพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านหลักภาวนา 4 ซึ่งประกอบด้วย กายภาวนา การมีสุขภาพดี ศีลภาวนา การประพฤติอยู่ในกรอบของกฎระเบียบและศีลธรรม จิตภาวนา จิตใจให้มีความแข็งแกร่ง มั่นคงและมีคุณธรรม และปัญญาภาวนา การรู้เท่าทันในความเป็นจริงของโลกและชีวิต (พระครูนันทพลาภิรม (นวพล เพชรชู), 2567) ในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญบทบาทของเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและเข้าถึงง่ายด้วย เพราะที่ผ่านมาบริบทไทยให้ความสำคัญในเรื่องต้นแบบทางคุณธรรมในส่วนเดียว ประเด็นสุดท้ายคือปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ ทั้งสามประเด็นที่กล่าวมาตั้งแต่ขั้นต้นจะเข้ามาส่งเสริมการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ อย่างไรก็ตามในบริบทไทยยังเน้นที่ตัวบุคคล (ครูบาอาจารย์ พระสงฆ์) เป็นปัจจัยหลัก แต่ในบริบทสากลจะเน้นที่

ระบบเทคโนโลยีสนับสนุน แต่ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการที่ได้ค้นพบคือ คือ การนำหลักธรรมมาบ่มเพาะจนเป็นนิสัยไม่ใช่ประพฤติปฏิบัติเฉพาะในค่ายการอบรมคุณธรรมเท่านั้น

3. พัฒนาระบบงานบริหารการวิจัยต่อการเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ จากการศึกษาในระยะที่ 3 พบว่า ระบบงานบริหารการวิจัยในปัจจุบันเป็นการทำงานแบบแยกส่วนซึ่งเป็นระบบดั้งเดิม จึงขาดการสื่อสารและความร่วมมือกับแผนกอื่น ๆ ที่จะต้องทำงานร่วมกัน การปรับเปลี่ยนเป็นแบบสหวิทยาการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้ดี ลดความซ้ำซ้อนของงาน สะท้อนและหามุมมองปัญหาได้กว้างขึ้น เน้นการทำงานข้ามศาสตร์ เช่น งานวิจัยพุทธศาสตร์ร่วมกับวิทยาศาสตร์ เปิดพื้นที่ให้นักวิจัยต่างสาขาเข้ามาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กันได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ระบบงานบริหารการวิจัยต้องมีความโปร่งใสและมีคุณธรรม มีการนำพุทธธรรมหลักสาราณียธรรม 6 เข้ามาสร้างศรัทธาให้กับนักวิจัย ให้รักใคร่ปรองดองช่วยเหลือกัน การอยู่ร่วมกันในองค์กรจะสงบสุขและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การบริหารจัดการงานวิจัยจะทำงานได้ง่ายขึ้นและมีคุณภาพ หลักพุทธธรรมในเรื่องอิทธิบาท 4 ก็มีส่วนสำคัญในงานบริหารงานวิจัย เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและผลงานที่ได้จะสร้างคุณค่า จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนภัส กำเนิดดวง และสรพงษ์ โสตถิวนิชย์วงศ์ ที่กล่าวถึงรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานธุรการเชิงพุทธบูรณาการ หลักอิทธิบาท 4 และได้องค์ประกอบในการทำงาน B-A-C Model คือ 1) Balance (B) คือ การสร้างสมดุลระหว่างภาระงานและคุณค่าทางจิตใจ โดยใช้หลัก อิทธิบาท 4 เป็นพื้นฐาน 2) Adaptability (A) คือ การปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง และ 3) Competency (C) คือ การเสริมสร้างสมรรถนะในเชิงพฤติกรรมและทักษะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและยกระดับคุณภาพของการบิหารงานธุรการ (นงนภัส กำเนิดดวง และ สรพงษ์ โสตถิวนิชย์วงศ์, 2568) งานวิจัยทางศาสนาจะต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและสภาวะจิตใจของผู้ร่วมวิจัย ในส่วนของการวัดผลและประเมินผลต้องมีการวัดผลกระทบเชิงปัญญาและคุณธรรม ดังนั้นเครื่องมือประเมินเชิงพฤติกรรมจะต้องเป็นสากล ไม่ใช่ประเมินจากรูปกิจกรรมหรือเล่มวิจัยอย่างเดียว ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการที่ได้ค้นพบ คือ ที่ผ่านมาการบริหารจัดการวิจัยไม่ได้มีการกระจายอำนาจและไม่เปิดโอกาสให้นักวิจัย รวมทั้งการไม่ให้ความสำคัญกับการทำวิจัยของผู้ประสานงาน สรุปว่าการพัฒนาระบบงานบริหารการวิจัยพุทธบูรณาการ ไม่ใช่เพียงการจัดการเอกสารหรือทุนวิจัย แต่เป็นการสร้างแพลตฟอร์มเชิงจริยธรรมที่อำนวยความสะดวกให้กระบวนการแสวงหาปัญญาสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้เทคโนโลยีและระบบบริหารสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือขณะเดียวกันก็ยังรักษาเจตนารมณ์ในการขัดเกลาจิตวิญญาณตามหลักพุทธธรรมไว้อย่างมั่นคง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ” ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงนวัตกรรมทางปัญญา 4 ระดับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ในลักษณะเปรียบเทียบระหว่างไทยและนานาชาติ คือ นวัตกรรมทางปัญญาที่ก้าวข้ามรูปแบบเดิม ได้ 4 ระดับ คือ 1) ระดับกระบวนทัศน์ใหม่ 2) ระดับโมเดลการพัฒนา 3) ระดับเครื่องมือและการวัดผล และ 4) ระดับยุทธศาสตร์การปรับใช้ กำหนดกรอบได้ดังนี้การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ” ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

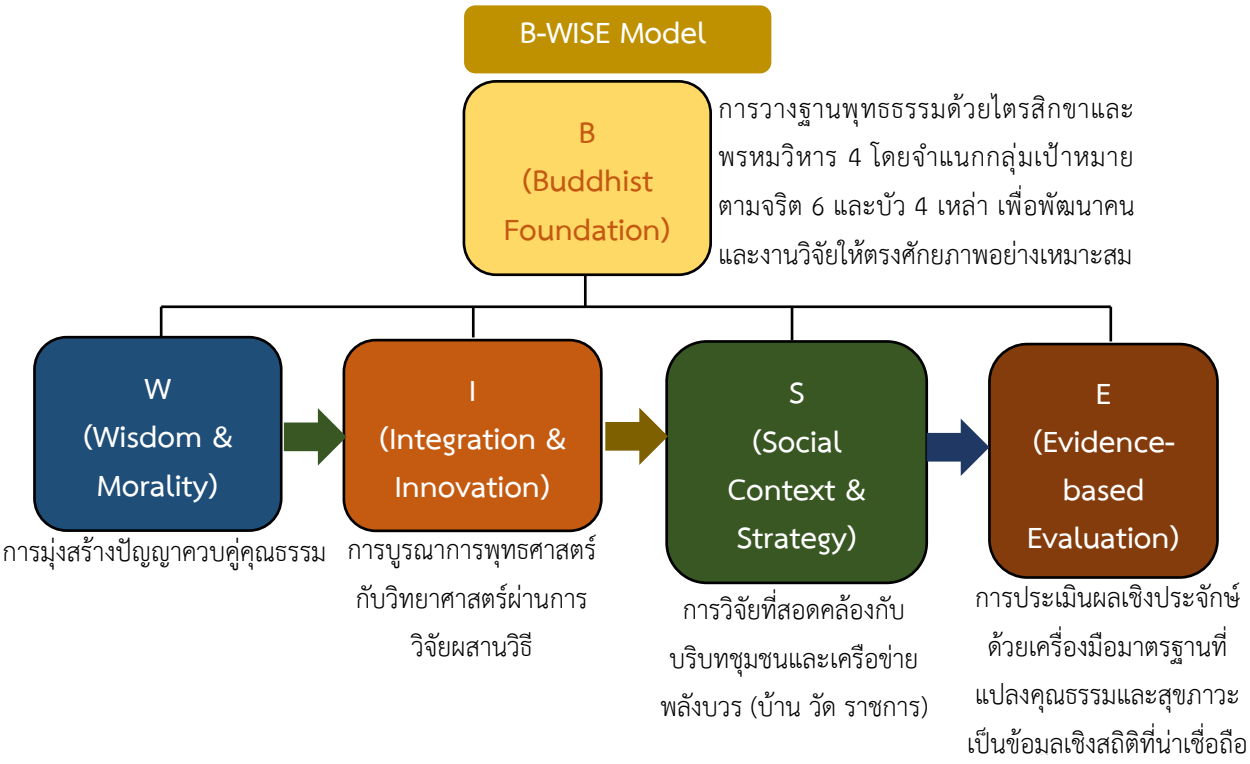
1. กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) การวิจัยที่มีแนวทางการบูรณาการระหว่างศรัทธา (แบบไทย) และเหตุผลเชิงประจักษ์ (แบบนานาชาติ) ได้รูปแบบการพัฒนาที่ใช้สติเป็นฐานทางวิทยาศาสตร์และใช้ไตรสิกขาเป็นโครงสร้างในการยกระดับจิตวิญญาณ เป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการปรับเปลี่ยนภาษาทางศาสนาให้เป็นภาษาสากล เพื่อให้คนทุกเชื้อชาติและศาสนาเข้าถึงการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมได้

2. โมเดลการพัฒนา (Development Models) ผลการวิจัยจะให้ชุดความรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอน คือ มีกระบวนการเปลี่ยนข้อมูลเป็นความรู้และเปลี่ยนความรู้เป็นปัญญาผ่านการโยนิโสมนสิการเส้นทางการสร้างคุณธรรมที่เริ่มจากฐานพฤติกรรม (ศีล) ไปสู่ความมั่นคงทางอารมณ์ (สมาธิ) และจบที่การเข้าใจความจริง (ปัญญา)

3. เครื่องมือและการวัดผล (Tools & Metrics) งานวิจัยที่มีมาตรวัดที่มีความเที่ยงตรงสูงในทางสังคมศาสตร์ ได้แบบประเมินระดับคุณธรรมและปัญญาที่ผ่านการตรวจสอบทางสถิติ (Validity & Reliability) ทั้งในบริบทวัฒนธรรมไทยและสากล

4. ยุทธศาสตร์การปรับใช้ (Strategic Adaptation) มีวิธีปรับปรุงกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสม เช่น เยาวชน ผู้บริหาร เป็นต้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ไปปรับใช้กับกลุ่มเป้าหมายในการรักษาคุณธรรมไว้ได้นานที่สุดหลังจากสิ้นสุดโครงการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญา และคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ” กำหนดกรอบได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดง B-WISE Model

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ได้แก่ B-WISE Model ดังนี้

1. B (Buddhist Foundation) หมายถึง ฐานรากพุทธธรรม ได้แก่ การวางฐานรากพุทธธรรมที่มั่นคง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและมาใช้เป็นโครงสร้างหลักในการพัฒนาคนและงานวิจัย โดยยึดหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเสมือนเข็มทิศนำทาง กล่าวคือใช้ศีลเพื่อปรับพฤติกรรมทางกายและวาจา ใช้สมาธิเพื่อสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ และใช้ปัญญาเพื่อกระบวนการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา นอกจากนี้ยังใช้หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นฐานรองรับทางสังคม เพื่อให้ผลการวิจัยนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้น ความลึกซึ้งของฐานรากนี้ ยังรวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลอย่างละเอียดอ่อน โดยนำหลักจริต 6 และบัว 4 เหล่า มาใช้เป็นเครื่องมือจำแนกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบถึงระดับสติปัญญา (IQ) ความพร้อมทางอารมณ์ (EQ) และพื้นฐานนิสัย ทำให้สามารถออกแบบกระบวนการวิจัยที่ถูกจริตและเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละคนได้อย่างแม่นยำ เปรียบเสมือนการจ่ายยาที่ตรงกับโรคของผู้ป่วยแต่ละประเภท

2. W (Wisdom & Morality) หมายถึง เป้าหมายปัญญาคู่คุณธรรม ได้แก่ การสร้างปัญญาคู่คุณธรรม โดยเน้นย้ำว่าความรู้ (ปัญญา) ต้องเดินเคียงคู่ไปกับความดี (คุณธรรม) เสมอ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงต้องครอบคลุมทั้งมิติภายนอกและภายใน คือ เกิดปัญญาในความหมายของการเข้าใจความจริง การคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผล (โยนิโสมนสิการ) และเกิดคุณธรรมที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมที่พึงประสงค์และจิตใจที่ตั้งมั่น การบูรณาการเช่นนี้มีเป้าหมายเพื่อป้องกันปัญหาความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอดหรือคนเก่งที่ขาดจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการเร่งด่วนของสังคมปัจจุบัน

3. I (Integration & Innovation) หมายถึง การบูรณาการพุทธนวัตกรรม ได้แก่ การใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) ที่ดึงจุดเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพ (ความลึกซึ้งของเนื้อหา) และเชิงปริมาณ (ความชัดเจนของตัวเลข) มาทำงานร่วมกัน และก้าวข้ามขีดจำกัดเดิมด้วยการเชื่อมโยงข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary) โดยนำหลักพุทธศาสตร์มาบูรณาการกับหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้

AI อย่างมีจริยธรรม หรือการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬามาอธิบายสภาวะจิตใจ ซึ่งการบูรณาการนี้นำไปสู่การค้นพบนวัตกรรมทางปัญญา (Intellectual Innovation) 4 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับกระบวนทัศน์ใหม่ที่ผสานศรัทธาเข้ากับเหตุผล 2) ระดับโมเดลการพัฒนาที่เป็นขั้นตอน 3) ระดับเครื่องมือวัดผลที่มีมาตรฐาน และ 4) ระดับยุทธศาสตร์การปรับใช้ ซึ่งถือเป็นมรดกทางปัญญาที่เกิดจากผลลัพธ์การวิจัย

4. S (Social Context & Strategy) หมายถึง บริบททางสังคมและยุทธศาสตร์การเข้าถึงเข้าใจ และพัฒนา ได้แก่ การวิจัยต้องสอดคล้องกับบริบทของชุมชน (Context) และต้องอาศัยพลังของเครือข่าย (Network) โดยเฉพาะเครือข่ายบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ ยังเน้นยุทธศาสตร์การปรับใช้ (Strategic Adaptation) ที่มีความยืดหยุ่นสูง โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมและหลักธรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น การใช้หลักทศพิธราชธรรมสำหรับกลุ่มผู้บริหาร หรือการใช้หลักอิทธิบาท 4 สำหรับกลุ่มเยาวชน การปรับตัวตามบริบทนี้ช่วยให้องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา สามารถแทรกซึมและนำไปปฏิบัติได้จริงในทุกภาคส่วนของสังคม

5. E (Evidence-based Evaluation) หมายถึง การวัดผลลัพธ์การวิจัยเชิงประจักษ์ ได้แก่การพัฒนาเครื่องมือการวัดผล (Tools & Metrics) ที่มีมาตรฐาน เพื่อเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่าง คุณธรรมและความสุขทางใจให้กลายเป็นสิ่งที่จับต้องได้ในรูปของตัวเลขและสถิติ (Quantitative Data) ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สามารถใช้อ้างอิงทางวิชาการ และนำไปขยายผลในเชิงนโยบายสาธารณะได้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาของไทยและนานาชาติ วางอยู่บนฐานของพุทธธรรมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้เพื่อความดีงาม ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สูงกว่าการผลิตข้อมูลหรือเทคโนโลยี หากแต่เป็นการสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนให้กับสังคมและมนุษยชาติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) เสนอการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบแยกส่วน มาเป็นการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) เปลี่ยนตัวชี้วัดความสำเร็จจากการสอบข้อเขียน เป็นการวัดผลเชิงวิชาการที่อ้างอิงจาก ทักษะทางพุทธิปัญญา เช่น การยับยั้งชั่งใจ การคิดแบบเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และ 3) สนับสนุนทุนวิจัยที่เน้นการวัดผลพุทธธรรมที่มีการข้ามศาสตร์และเป็นศาสตร์สมัยใหม่ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) สถานศึกษานำบทเรียนพระพุทธศาสนามาใช้จริงแทนการท่องจำหลักธรรม โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการมาร่วมวิเคราะห์ 2) ผู้นำองค์กรสร้างระบบการทำความดีเพื่อให้พนักงานประเมินตนเองและชื่นชมกัน และ 3) พัฒนาแอปพลิเคชันเครื่องมือการวัดผลและติดตามผลว่าปัญญาและคุณธรรมที่สร้างขึ้นนั้นกลายเป็นนิสัยหรือไม่ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรทำการศึกษารูปแบบและวิธีการงานวิจัยให้มีการเชิงประยุกต์ (แบบเดิมใช้เชิงพรรณนาและอธิบายหลักธรรมตามแนวพระไตรปิฎก) เพื่องานวิจัยจะสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาสังคมหรือส่งผลเชิงนโยบายได้อย่างชัดเจน ประยุกต์ใช้ได้จริงทั้งในระดับบุคคล ชุมชนและสังคม 2) ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านโดยเฉพาะในด้านการบูรณาการระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ และ 3) สังคมไทยยุคปัจจุบันมีความต้องการอย่างสูงต่อการฟื้นฟูคุณธรรมจริยธรรมและสติปัญญา เนื่องจากเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ การเมืองและคุณค่าทางวัฒนธรรม งานวิจัยแนวพุทธจึงควรมุ่งตอบสนองต่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและนำไปใช้ได้โดยง่าย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

ชวิศ จิตรวิจารณ์. (2560). ระบบนิเวศบัณฑิตศึกษากับการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(1), 35-56.

ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ทิศนา แขมมณี. (2540). การวิจัยทางการศึกษา (Education Research). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงนภัส กำเนิดดวง และ สรพงษ์ โสตถิวนิชย์วงศ์. (2568). รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานธุรการเชิงพุทธบูรณาการ. วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 11(2), 512-524.

ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล และ สุภาพ ฉัตราภรณ์. (2555). การออกแบบการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระครูนันทพลาภิรม (นวพล เพชรชู). (2567). วิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักภาวนา 4. วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 10(1), 129-142.

พระชัฏฐวีร์ อนาลโย (อนันตกลิ่น). (2566). วิธีเสริมสร้างศรัทธาและปัญญาด้วยการธุดงค์ธรรมยาตราเชิงพุทธบูรณาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 9(2), 182-193.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). รู้ไว้เสริมปัญญาและพัฒนาคน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

พระอุทัย อติชาคโร (โพนกระโทก) และคณะ. (2567). การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(2), 366-378.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2567). แผนพัฒนาความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 - 2571). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิยดา เหล่มตระกูล และคณะ. (2563). การวิจัยและพัฒนาแนวทางการหนุนเสริมทางวิชาการเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐานของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 8(3), 566-580.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2565). แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ.2566-2570. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่น พรีเพรส จำกัด.

สิน งามประโคน. (2567). การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์., 13(4), 323-336.

อรุณลักษณ์ วรินทรพันธุ์. (2565). การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

P01. (10 ส.ค. 2568). งานวิจัยที่มีการเชื่อมโยงข้ามศาสตร์. (ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด, ผู้สัมภาษณ์)

P02. (10 ส.ค. 2568). ปัญหาการทำวิจัยที่ส่งผลต่อองค์กร. (ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด, ผู้สัมภาษณ์)

P17. (10 ส.ค. 2568). หลักธรรมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในมนุษย์. (ดร.วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

P18. (10 ส.ค. 2568). การบูรณาการข้ามศาสตร์. (ดร.), พระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

P19. (10 ส.ค. 2568). หลักธรรมกับการพัฒนาสังคม. (ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด, ผู้สัมภาษณ์)

P22. (10 ส.ค. 2568). หาหลักสมดุลของ AI. (ดร.วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

P28. (12 ส.ค. 2568). การประยุกต์ศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา. (ดร.), พระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

บทความวิจัย

ผลของรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มเกษตรกรบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์*

THE EFFECT OF DIFFERENT DIGITAL CONTENT COACHING MODELS VIA LINE IN TRAINING ON COMMUNITY PRODUCT DEVELOPMENT COMPETENCY OF NON SAWAN VILLAGERS, BAN DAN DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

ภาณุพันธ์ นิลรัตนานนท์*, นุชจรี บุญเกต, ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์
Panupan Ninrattananon*, Nootjaree Boonget, Kajohnsak Sanguansat
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สุรินทร์ ประเทศไทย
Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, Surin, Thailand
*Corresponding author E-mail: panupan.pl@gmail.com
*Tel: 088-872-5343

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ ที่ได้รับรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ที่แตกต่างกันผ่านไลน์ในการฝึกอบรม และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ สมมติฐานของการวิจัยคือ ชาวบ้านที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่มจะมีความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนสูงกว่าการโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ กลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 50 คน ซึ่งสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการโค้ชแบบกลุ่ม และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการโค้ชแบบรายบุคคล กลุ่มละ 25 คน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ดิจิทัลคอนเทนต์เพื่อการโค้ชเรื่องการพัฒนาสิค้าชุมชน แผนการฝึกอบรม แบบประเมินความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการโค้ช การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่า $\bar{X}$ และ ค่า S.D. และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่มจะมีความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนสูงกว่าการโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการโค้ช ความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์แบบกลุ่ม อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72) และกลุ่มชาวบ้านต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์แบบรายบุคคล อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 4.29) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ดิจิทัลคอนเทนต์, การโค้ช, ความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน

Abstract

This research aimed to 1) compare the ability to develop community products of the Non Sawan villagers who received different digital content-based coaching models delivered via LINE

* Received 31 January 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 28 February 2026

during training, and 2) examine the Non Sawan villagers' opinions toward the digital content–based coaching models. The research hypothesis was that villagers who received training through digital content combined with group coaching via LINE would demonstrate a higher level of community product development ability than those who received individual coaching via LINE. The sample group consisted of 50 villagers from Non Sawan Village, Ban Dan District, Buriram Province. The participants were randomly assigned into two experimental groups: Experimental Group 1 received group coaching, and Experimental Group 2 received individual coaching, with 25 participants in each group. This study employed an experimental research design. The research instruments included digital content for coaching on community product development, a training plan, an assessment form for community product development ability, and a questionnaire on opinions toward the coaching models. Data were analyzed using basic statistical measures, including the mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.), as well as a t-test. The results revealed that villagers who received training through digital content combined with group coaching via LINE demonstrated higher capability in developing community products than those who received individual coaching via LINE. Regarding opinions toward the coaching formats, the villagers' perceptions of the group-based digital content coaching model were rated at the highest level of appropriateness ($\bar{x}$ = 4.72), while their perceptions of the individual digital content coaching model were rated at a high level of appropriateness ($\bar{x}$ = 4.29). The difference was statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Digital Content, Coaching, Community Product Development Abilities

บทนำ

ภาคการเกษตรเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทซึ่งเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก อย่างไรก็ตาม เกษตรกรไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความยากจนและข้อท้าทายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีปัจจัยสำคัญจากการขาดทักษะและความรู้ในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และการขยายตลาดสินค้าชุมชน แม้ว่าภาครัฐจะมีความพยายามในการส่งเสริมทักษะผ่านการฝึกอบรม แต่การจัดการเรียนรู้แบบเดิมยังคงมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลที่กว้างขวาง และยังไม่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลได้อย่างเต็มที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดให้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลมาใช้ จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้โดยไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะการใช้ ดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) ในรูปแบบวิดีโอการสอนหรือสื่ออินเทอร์แอคทีฟ (Mayer, R. E. , 2014) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและเกษตรกร สามารถเรียนรู้ซ้ำได้ตามความพร้อมของตนเอง

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาสินค้าชุมชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น (Porter, M. E., 2008), (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) อย่างไรก็ตาม สินค้าชุมชนจำนวนมากยังประสบปัญหาด้านการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์ มาตรฐานคุณภาพ บรรจุภัณฑ์ การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการตลาดที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) แนวคิดการโค้ช (Coaching) ถือเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงลึก การสะท้อนคิด และการเสริมพลังให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (Whitmore, J., 2017) การนำการโค้ชมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสินค้าชุมชนจึงช่วยให้ผู้ประกอบการชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาจุดเด่น และพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามบริบทและศักยภาพของพื้นที่ (Grant, A. M., 2014)

นอกจากสื่อดิจิทัลแล้ว กระบวนการ การโค้ช (Coaching) ยังเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย (Whitmore, J., 2017) โดยเฉพาะในบริบทการพัฒนาชุมชน การใช้แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) เป็นช่องทางในการสื่อสารและโค้ช ช่วยให้เกิดการสนับสนุนที่ต่อเนื่องและทันท่วงที อย่างไรก็ตาม รูปแบบการโค้ชที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเกษตรกรยังเป็นประเด็นที่ควรศึกษา โดยเฉพาะการเปรียบเทียบระหว่างการโค้ชแบบกลุ่ม (Group Coaching) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ การโค้ชแบบรายบุคคล (Individual Coaching) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาตามศักยภาพเฉพาะบุคคล สำหรับกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเกษตรกรรม การพัฒนาทักษะการแปรรูปสินค้าชุมชนด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชผ่านไลน์ จะช่วยลดต้นทุนการเดินทาง เพิ่มความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าในท้องถิ่น แต่ยังเป็นต้นแบบ (Model) ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ชนบทอื่นๆ ทั่วประเทศต่อไป ในขณะเดียวกัน ดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เนื่องจากมีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และสามารถนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ อินโฟกราฟิก และสื่อปฏิสัมพันธ์ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการนำไปใช้จริง (Mayer, R. E., 2020) เมื่อผสานดิจิทัลคอนเทนต์เข้ากับกระบวนการโค้ช จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบต่อเนื่องและการพัฒนาทักษะอย่างเป็นระบบ แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) เป็นแพลตฟอร์มการสื่อสารที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศไทย โดยเฉพาะในระดับชุมชน เนื่องจากใช้งานง่าย มีฟังก์ชันสนับสนุนการเรียนรู้และการสื่อสารแบบสองทาง เช่น การส่งข้อความ กลุ่มสนทนา วิดีโอ และไฟล์เอกสาร (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2565) การนำแอปพลิเคชันไลน์มาใช้เป็นสื่อกลางในการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของผู้ประกอบการชุมชนในปัจจุบันเนื่องจากกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์มีข้อจำกัดในการพัฒนาสินค้าชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มและสามารถแข่งขันในตลาดยุคดิจิทัลได้ ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ การขาดความรู้และทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ และการสื่อสารการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ แม้สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะสามารถใช้สมาร์ตโฟนและแอปพลิเคชันพื้นฐานได้ แต่ยังขาดความสามารถในการใช้ดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) อย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และขยายตลาด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบผลของรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ที่แตกต่างกันผ่านแอปพลิเคชันไลน์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับสมรรถนะของเกษตรกรไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล อันจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนอย่างยั่งยืน และสามารถประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ที่ได้รับรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ที่แตกต่างกันผ่านไลน์ในการฝึกอบรม

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) การวิจัยเรื่องผลของรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ที่แตกต่างกันผ่านไลน์ในการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวิจัยเชิงทดลอง ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

สมมติฐาน

ชาวบ้านที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่มจะมีความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนสูงกว่าการโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มเกษตรกรพัฒนาสินค้าชุมชน ในอำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนทั้งสิ้น 4,386 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อ.บ้านด่าน จ.บุรีรัมย์ จำนวน 50 คน โดยสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 25 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

ตัวแปรต้น รูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ แบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ 1) การโค้ชแบบกลุ่ม (Group Coaching) 2) การโค้ชแบบรายบุคคล (Individual Coaching)

ตัวแปรตาม ความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ดิจิทัลคอนเทนต์เพื่อการโค้ช เรื่อง การพัฒนาสินค้าชุมชน
2. แผนการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์
3. แบบประเมินความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน

3.1 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาสินค้าชุมชน แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) องค์ประกอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ 2) กำหนดกรอบองค์ประกอบการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ การเตรียมวัตถุดิบ การแปรรูปสินค้า และ คุณภาพสินค้า 3) สร้างแบบประเมินลักษณะมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 4) จัดทำเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ชัดเจนในแต่ละระดับ

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และ ปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ 2) ทดลองใช้ (Try-out) ทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงจำนวน 30 คน 3) วิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

4. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์

4.1 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการโค้ช (Coaching) ดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) และ การจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ 2) กำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและคุณภาพ ด้านช่องทางและวิธีการ และ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ 3) สร้างข้อคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และปรับแก้ถ้อยคำให้ชัดเจน 2) ทดลองใช้ (Try-out) ทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงจำนวน 30 คน

3) วิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ชี้แจงกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การอบรม, รูปแบบและกิจกรรมการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม 2) จัดกิจกรรมอบรมตามแผนการอบรมแบบออนไซต์ จำนวน 2 วัน จะมอบหมายให้ชาวบ้านพัฒนาสินค้าชุมชน โดยการโค้ชผ่านไลน์ 2 แบบ ได้แก่แบบกลุ่ม และแบบรายบุคคล เป็นเวลา 2 สัปดาห์ 3) นัดหมายชาวบ้านออนไซต์ นำส่งผลิตภัณฑ์ และประเมินผลความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนจากผลผลิตที่ได้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ได้ทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบประเมิน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ T-test เพื่อทดสอบความแตกต่างที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ที่ทำการศึกษาแยกตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้ผลดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลคะแนนการประเมินความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่ม และแบบรายบุคคล

ความสามารถในการ พัฒนาสินค้าชุมชน	รูปแบบการโค้ชผ่านไลน์	n	$\bar{x}$	S.D.	t	P
การเตรียมวัตถุดิบ	การโค้ชแบบกลุ่ม	25	4.88	0.33	3.50	0.00*
	การโค้ชแบบรายบุคคล	25	4.59	0.64		
การแปรรูปสินค้า	การโค้ชแบบกลุ่ม	25	4.88	0.37	3.47	0.00*
	การโค้ชแบบรายบุคคล	25	4.64	0.64		
คุณภาพสินค้า	การโค้ชแบบกลุ่ม	25	4.90	0.32	5.53	0.00*
	การโค้ชแบบรายบุคคล	25	4.55	0.68		
ค่าเฉลี่ยรวม	การโค้ชแบบกลุ่ม	25	4.89	0.34	6.30	0.00*
	การโค้ชแบบรายบุคคล	25	4.60	0.65		

* P≤ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่ม มีความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 6.30, P = 0.00*) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนเท่ากับ 4.89 และกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่มมีความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคลทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านเนื้อหาและคุณภาพ

รายการความคิดเห็น	การโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่ม			การโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล			t	P
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น		
1. เนื้อหาในดิจิทัลคอนเทนต์มีความครบถ้วน	4.68	0.48	มากที่สุด	4.60	0.50	มากที่สุด	1.44	0.16
2. รูปแบบการนำเสนอคอนเทนต์มีความน่าสนใจเข้าใจง่าย	4.48	0.59	มาก	4.52	0.51	มากที่สุด	1.00	0.32
3. คอนเทนต์มีความสัมพันธ์กับการนำไปพัฒนาสินค้าชุมชน	4.84	0.37	มากที่สุด	4.56	0.51	มากที่สุด	3.07	0.01*
ค่าเฉลี่ยด้านเนื้อหาและคุณภาพ	4.67	0.50	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด	2.89	0.01*

* P≤ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่มมีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านเนื้อหาและคุณภาพค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคลที่มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านเนื้อหาและคุณภาพค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.56 อยู่ในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 2.89 P = 0.01*)

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านช่องทางและวิธีการ

รายการความคิดเห็น	การโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่ม			การโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล			t	P
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น		
1. การใช้ LINE ในการโค้ชมีความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล	4.52	0.65	เหมาะสมมาก	4.20	0.82	เหมาะสมมาก	2.14	0.04*
2. การตอบคำถาม/ให้คำปรึกษาของโค้ชผ่าน LINE เป็นไปอย่างทันท่วงที	4.76	0.44	เหมาะสมมาก	4.36	0.64	เหมาะสมมาก	3.12	0.00*
3. การมีส่วนร่วมกับเพื่อนร่วมกลุ่ม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น	4.96	0.20	เหมาะสมมากที่สุด	4.04	0.45	เหมาะสมมาก	8.91	0.00*
ค่าเฉลี่ยด้านช่องทางและวิธีการ	4.75	0.50	เหมาะสมมากที่สุด	4.20	0.66	เหมาะสมมาก	5.17	0.00*

* P≤ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่ม มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านช่องทางและวิธีการค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.75 อยู่ในระดับมากที่สุด มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคลที่มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านเนื้อหาและคุณภาพค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 5.17 P = 0.00*)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

รายการความคิดเห็น	การโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่ม			การโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล			t	P
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น		
1. รูปแบบการโค้ชนี้ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการพัฒนาสินค้า	4.92	0.28	เหมาะสมมากที่สุด	4.00	0.65	เหมาะสมมาก	6.80	0.00*
2. สามารถนำความรู้และคำแนะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้	4.56	0.58	เหมาะสมมากที่สุด	4.20	0.76	เหมาะสมมาก	2.38	0.01*
ค่าเฉลี่ยด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.74	0.49	เหมาะสมมากที่สุด	4.10	0.71	เหมาะสมมาก	6.22	0.00*

* P≤ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่ม มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านประโยชน์ที่ได้รับค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.74 อยู่ในระดับมากที่สุด มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคลที่มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ด้านด้านประโยชน์ที่ได้รับ ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 6.22 P = 0.00*)

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์เฉลี่ยรวมทุกด้าน

รายการความคิดเห็น	**การโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่ม**			**การโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล**			**t**	**P**
	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**		
ค่าเฉลี่ยด้านเนื้อหาและคุณภาพ	4.67	0.50	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด	2.89	0.01*
ค่าเฉลี่ยด้านช่องทางและวิธีการ	4.75	0.50	เหมาะสมมากที่สุด	4.20	0.66	เหมาะสมมาก	5.17	0.00*
ค่าเฉลี่ยด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.74	0.49	เหมาะสมมากที่สุด	4.10	0.71	เหมาะสมมาก	6.22	0.00*
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.72	0.46	เหมาะสมมากที่สุด	4.29	0.61	เหมาะสมมาก	6.83	0.00*

* P≤ 0.05

จากตารางที่5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่ม มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ค่าเฉลี่ยรวมในทุกด้านเท่ากับ 4.72 อยู่ในระดับมากที่สุด มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคลที่มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ค่าเฉลี่ยรวมในทุกด้านเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 6.38 P = 0.00)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องผลของรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ที่แตกต่างกันผ่านไลน์ในการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถนำมาอภิปรายและเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

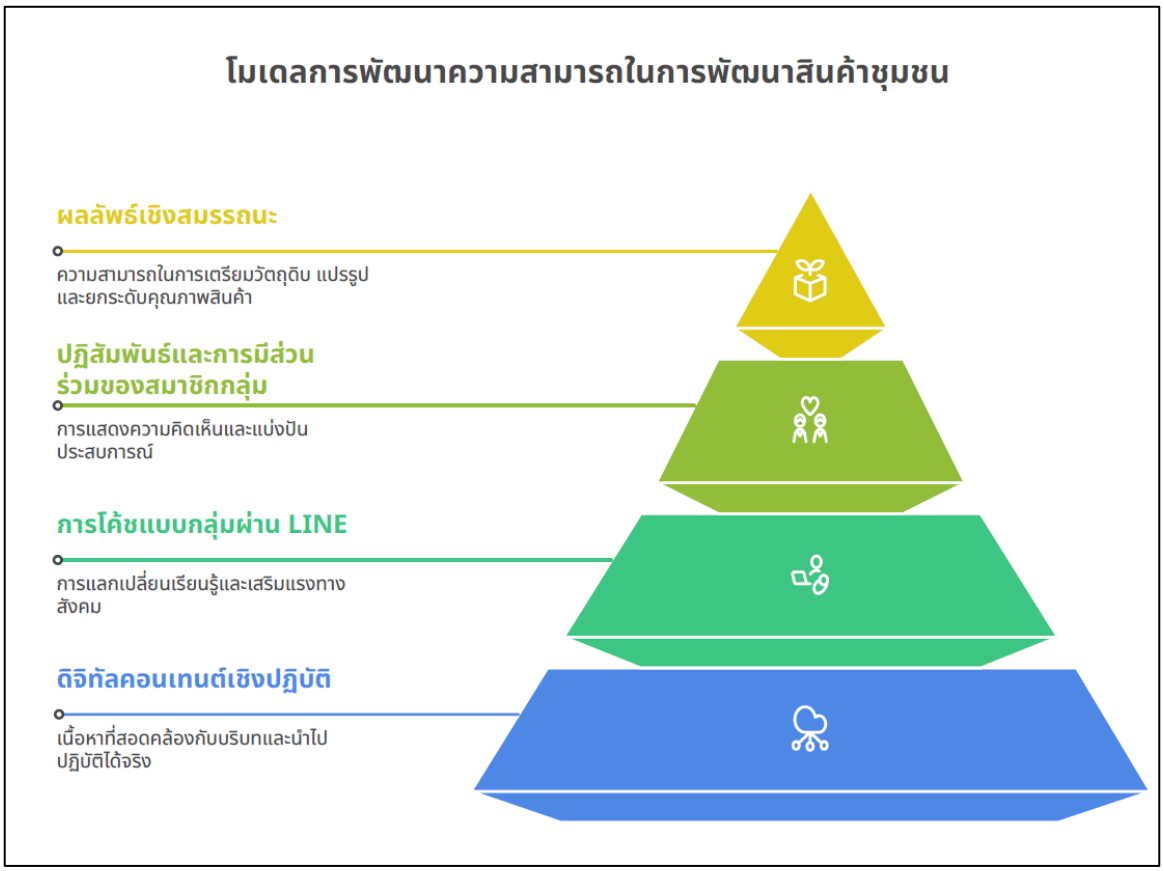
การอภิปรายผลความแตกต่างของรูปแบบการโค้ช ผลการวิจัยที่พบว่า การโค้ชแบบกลุ่มให้ผลลัพธ์สูงกว่าการโค้ชแบบรายบุคคล สนับสนุนแนวคิดเรื่อง การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) (ทิศนา แขมมณี, 2561) และ การเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement) (ไพศาล หวังพานิช, 2543) เนื่องจาก 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม การใช้ช่องทาง LINE แบบกลุ่มช่วยให้ชาวบ้านเกิด ชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Community of Practice) ซึ่งสมาชิกสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายกว่าการได้รับคำแนะนำจากโค้ชเพียงคนเดียว 2) แรงจูงใจและความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มการมีเพื่อนร่วมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จสามารถกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่น ๆ เกิดความมั่นใจและแรงผลักดันที่จะพัฒนาสินค้าของตนเอง (Collective Efficacy) ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้านการเพิ่มความมั่นใจที่อยู่ในระดับสูงสุด 3) ความเหมาะสมของบริบทชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับวัฒนธรรมการช่วยเหลือและแบ่งปันของกลุ่มเกษตรกรและชุมชน ทำให้การโค้ชแบบกลุ่มสามารถใช้ประโยชน์จากศักยภาพของเครือข่ายที่มีอยู่เดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การเพิ่มความมั่นใจในการพัฒนาสินค้า ผลการวิจัยยืนยันว่ารูปแบบการโค้ชนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การส่งต่อความรู้ (Content Delivery) แต่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-efficacy) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาสินค้าชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ในส่วน ประสิทธิภาพของเนื้อหา ความคิดเห็นที่สูงในด้านเนื้อหาและคุณภาพของดิจิทัลคอนเทนต์สะท้อนว่าเนื้อหามีความเกี่ยวข้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การพัฒนาความสามารถรายด้านประสบผลสำเร็จ และ ประเด็นช่องทางไลน์ แม้ว่าผลโดยรวมจะเหมาะสมมาก แต่ความคิดเห็นต่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลผ่านไลน์ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด บ่งชี้ว่ายังคงมี ปัญหาทางเทคนิคที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่น ความล่าช้าในการโหลดไฟล์ การจัดการจัดเก็บข้อมูล การค้นหาข้อมูลย้อนหลัง หรือความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มชาวบ้านบางส่วน ผลการวิจัยยังพบว่า การโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่าน LINE แบบกลุ่มส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนสูงกว่าการโค้ชแบบรายบุคคล สามารถอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิดด้านการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ในด้านดิจิทัลคอนเทนต์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียของ Mayer, R. E. และ Mayer, R. E. ที่เสนอว่าการออกแบบเนื้อหาให้กระชับ ชัดเจน และสอดคล้องกับภารกิจจริง จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการถ่ายโอนความรู้ (Transfer of Learning) ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนจากคะแนนความคิดเห็นด้านเนื้อหาและคุณภาพที่อยู่ในระดับมากที่สุด (Mayer, R. E. , 2014); (Mayer, R. E., 2020) และมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความสามารถเชิงปฏิบัติของชาวบ้าน ผลการศึกษายังสนับสนุนแนวคิดการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพ (Developmental Coaching) ของ Whitmore, J. ที่มองว่าการโค้ชไม่ใช่เพียงการให้คำแนะนำ แต่เป็นกระบวนการกระตุ้นการคิด การตั้งเป้าหมาย และการสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง (Whitmore, J., 2017) ขณะที่ Grant, A. M. พบว่าการโค้ชที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดเชิงบวก มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลด้าน “การเพิ่มความมั่นใจในการพัฒนาสินค้า” ที่ได้คะแนนสูงสุดในกลุ่มโค้ชแบบกลุ่ม ในมิติการพัฒนาสินค้าชุมชน (Grant, A. M., 2014) ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของ Porter, M. E. ที่เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ผ่านการพัฒนาคุณภาพและความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Porter, M. E., 2008) ตลอดจนแนวคิดการตลาดสมัยใหม่ของ Kotler, P., & Keller, K. L. ที่ชี้ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องตอบโจทย์คุณค่า (Customer Value) และความต้องการของตลาด การโค้ชแบบกลุ่มจึงเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนมุมมองด้านบรรจุภัณฑ์ คุณภาพ และภาพลักษณ์สินค้า ทำให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมมากกว่าแบบรายบุคคล กล่าวโดยสรุป การบูรณาการดิจิทัลคอนเทนต์กับการโค้ชแบบกลุ่มผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่เพียงเพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะ แต่ยังเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่น และการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็น “โมเดลการพัฒนาความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนด้วยดิจิทัลคอนเทนต์และการโค้ชแบบกลุ่มผ่าน LINE (DIGI–GROUP COACH Model)” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงกลไกการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนชนบท โมเดลประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ดิจทัลคอนเทนต์เชิงปฏิบัติ ที่ออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทการแปรรูปสินค้าชุมชน สามารถเรียนรู้ซ้ำได้ตามความพร้อม 2) การโค้ชแบบกลุ่มผ่าน LINE ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเสริมแรงทางสังคม และการสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติ 3) ปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและแรงจูงใจในการพัฒนา และ 4) ผลลัพธ์เชิงสมรรถนะ ได้แก่ ความสามารถในการเตรียมวัตถุดิบ การแปรรูป และการยกระดับคุณภาพสินค้า โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นว่า การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการโค้ชแบบกลุ่มสามารถยกระดับความสามารถของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาสินค้าชุมชนและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่ชนบทอื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน สามารถแสดงเป็นโมเดลได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มเกษตรกรบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลของรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ที่แตกต่างกันผ่านไลน์ในการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน ของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ที่ได้รับรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ที่แตกต่างกันผ่านไลน์ในการฝึกอบรม 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัล คอนเทนต์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยแบ่งตัวแปรการทดลองคือ ความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลคะแนนการประเมินความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ 1) ชาวบ้านที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชผ่านไลน์แบบกลุ่มจะมีความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนสูงกว่าการโค้ชผ่านไลน์แบบรายบุคคล 2) ความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านโนนสวรรค์ที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบกลุ่ม มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์รวมในทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านไลน์แบบรายบุคคลที่มีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ค่าเฉลี่ยรวมในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์การวิจัย ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ การใช้รูปแบบการโค้ชแบบกลุ่ม หน่วยงานที่รับผิดชอบควรนำรูปแบบ การโค้ชแบบกลุ่มผ่านไลน์ ไปใช้เป็นรูปแบบมาตรฐานในการฝึกอบรมและพัฒนาสินค้าชุมชน เนื่องจากให้ผลลัพธ์ในการพัฒนาความสามารถที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) การบริหารจัดการช่องทางไลน์ ควรมีการกำหนดวิธีการจัดการข้อมูลในกลุ่มไลน์ ที่ชัดเจน

เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความไม่สะดวกในการเข้าถึงข้อมูล 3) การเน้นการสร้างความมั่นใจ ในการฝึกอบรมควรเน้นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้าน (เช่น การให้สมาชิกได้นำเสนอผลงาน การให้กำลังใจจากโค้ชและเพื่อนร่วมกลุ่ม) เนื่องจากเป็นผลลัพธ์ที่ได้รับความคิดเห็นสูงสุด ในส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของชาวบ้านในกลุ่มโค้ชผ่านไลน์ เพื่อหาแนวทางในการรักษาปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มให้ยั่งยืน 2) วิเคราะห์ผลระยะยาว ควรมีการติดตามและประเมินผลความสามารถในการพัฒนาสินค้าชุมชนในระยะยาว เช่น 3 เดือนหรือ 6 เดือน รวมถึงผลกระทบต่อผลผลิตและยอดขาย เพื่อวัดความยั่งยืนของรูปแบบการโค้ชนี้ 3) เปรียบเทียบกับแพลตฟอร์มอื่น: ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการโค้ชด้วยดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น Facebook Group, Zoom, Tiktok หรือ Application เฉพาะทาง เพื่อค้นหาแพลตฟอร์มที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). ข้อมูลเกษตรกรพัฒนาสินค้าชุมชน อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.

ทิศนา แขมมณี. (2561). สัมมนาอารมณ์: เวทีแห่งเรื่องราวของการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพศาล หวังพานิช. (2543). การวัดและประเมินผลระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2565). รายงานการใช้งานอินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมดิจิทัลของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(สสว.) .

Grant, A. M. (2014). The efficacy of executive coaching in times of organisational change. Journal of Change Management, 14(2), 258-280.

Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). Marketing management. (15th ed.). Harlow: Pearson Education.

Mayer, R. E. . (2014). The Cambridge handbook of multimedia learning. (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

_____. (2020). Multimedia learning. (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Porter, M. E. (2008). On competition. Massachusetts: Harvard Business School Publishing.

Whitmore, J. (2017). Coaching for performance: The principles and practice of coaching and leadership. (5th ed.). London: Nicholas Brealey Publishing.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว ไม่น้อยกว่า 8 หน้ากระดาษ A4 หรือจำนวนคำ ไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปสั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) ระบุเฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

หนังสือ

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

หนังสือ ที่มี DOI

Ewert, A. W. at el. (2014). Outcomes and benefits. England: CAB International. https://doi.org/10.1079/9781845939199.0140.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บทความในหนังสือ

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

บทความในหนังสือ ที่มี DOI

Sparks, D. L. (2003). Inorganic Soil Components. In Sparks, D. L. (Ed.), Environmental Soil Chemistry. (2nd ed.). (pp. 47-73). England: Academic Press. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-656446-4.X5000-2.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่),//เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บทความจากวารสาร

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

บทความจากวารสาร ที่มี DOI

Baker, D. (2006). The Political Economy of Fascism: Myth or Reality, or Myth and Reality?. New Political Economy, 11(2), 227-250. https://doi.org/10.1080/13563460600655581.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อสารานุกรม,//(เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,//เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.//ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ในรายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์ (ไม่อนุญาตให้ใช้แหล่งข้อมูลที่มาจาก Facebook)

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Anderson, R. M. & Funnell, M. M. (2005). Patient empowerment: reflections on the challenge of fostering the adoption of a new paradigm, 57(2), 153-157. https://doi.org/10.1016/j.pec.2004.05.008.

Collinge, W. (1997). The American Holistic Health Association Complete Guide to Alternative Medicine. New York: Warner Books.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

Winzer, L. & Gray, R. S. (2019). The Role of Buddhist Practices in Happiness and Health in Thailand: A Structural Equation Model. Journal of Happiness Studies, 20, 411-425. https://doi.org/10.1007/s10902-017-9953-z.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname[1], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)
[*]Tel: XX-XXXX-XXXX (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่เกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ถ้ามี) .....ชื่อภาพ..... (16 pt)

ตารางที่ 1 (ถ้ามี) .....ชื่อตาราง..... (16 pt)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ระบุเฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname[1], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)
[*]Tel: XX-XXXX-XXXX (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ----------

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ----------

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)